

KAREL KLOSTERMANN

V RÁJI ŠUMAVSKÉM

ROMÁN Z POŠUMAVÍ

OBSAH

Upozornění pro čtenáře

Kapitola I

Kapitola II

Kapitola III

Kapitola IV

Kapitola V

Kapitola VI

Kapitola VII

Kapitola VIII

Kapitola IX

Kapitola X

Kapitola XI

Kapitola XII

Místopisný slovníček

Ediční poznámka

*Prof. Dr. Antonínu Rezkovi
na důkaz vděčné úcty a srdečného přátelství
věnuje autor*

Kapitola I

„Podhamerský sedlák je na světě jen jeden,“ pravil v hospodě Polaufově, která patří k Innergefildu a leží podle silnice z Kvildy do Hor Kašperských vedoucí, tedy v středu velké planiny kvildské, v srdci staré Šumavy, jakýs občan mohutného složení, ramenatý, as pětáctyřicet let starý; velká hlava, hustou hnědou kšticí porostlá, seděla hrdě na svalovitém vaz; hnědé oči se jiskřily a těkaly vyzývavě po celé, dosti četné společnosti, jež se zde našla onoho teplého letního dne, kterým počíná děj náš. „Podhamerský sedlák je na celém světě jen jeden,“ opakoval, „a ten jeden, tent' jsem já!“

Obyčejná selská furie. Nejen selská – lidská vůbec. Báje šedých věků dávno minulých o ní mluví; Starý zákon vypravuje o zpupnosti synů lidských, kteří se jali stavěti bábelskou věž, a řecké bájesloví uvádí Tantala, jenž se chtěl vyrovnati bohům věčně trvajícím. Prvým se zmátla řeč, druhého svrhl Zeus z výší nebeských do propastí Tartaru.

Starý Polauf, tehdá ještě mezi živými, dojistá o báji té nikdy neslyšel jediného slova; nicméně zavrtěl šedou hlavou, a klada na stůl velkou mísu s kyselým masem, pravil vážně:

„Nemluv tak, Adame!... Taková slova jsou holé rouhání. Jsem starý člověk a pamatuju mnoho; často jsem je už slyšel, nejsi první, který je bere do úst, ale povídám ti, že vždy to skončilo špatně s těmi, kteří je vyřkli. Člověk je holé nic, a byť by byl knížetem pánem, neřku-li Podhamerským sedlákem. Podívej se tuhle na Rankelského Seppa, jenž sedí vedle tebe; však se pamatuješ, jaký to býval silák, jak dole v Klášterské huti nakládal bedny sklem naplněné. Šest mužů jimi nepohnulo, a on je vyzvedl sám jediný na vůz, není-li pravda, Seppe?“

Obrovitý stařec, který sedě přesahoval o dvě hlavy všecky, kdož tu byli, a jehož ruce, medvědí tlapám podobné, pohrávaly na stole malovanou skleněnou tabatěrkou na brisil^[1],

přikývl zádumčivě hlavou. Taková milá stará tvář, na níž trůnila učiněná dobrota, která zřela i z jasných modrých očí, že útěcha byla se na něho podívat.

„Nu, nu – a co chybí Seppovi?“ prohodil uštěpačně Podhamerský, „nemá snad co jíst? Šidí ho syn o výminek?“

„Ba, pravdu máte, Podhamerský, nic mu nechybí...“ ozvalo se několik hlasů. „Má se dobře.“

„Syn si ho hledí, nevěsta taky.“

„Kamkoli přijde, mají ho rádi a váží si ho...“

„Ale je stár, podívejte se naň!“ pravil Polauf, ukazuje na jeho hlavu, hustě kučeravou, ale bílou jako nový sníh. „Dej mu Pánbůh dlouho ještě žít... ale kde je jeho síla? Že, Seppe?“

Kmet opět kývl hlavou. „Marnost je všecko... klátíme se do hrobu. Stromy v lese byly starší a stály pevněji, a kde jsou? Odvážíme je, odvezli jsme jich na tisíce a ještě jich odvezeme více. Šest hodin ten vítr trval, a bylo po nich, staletí stály, a jediná chvíle je sklátila. To byly stromy, starý prales... a potom mluvíte o člověku! Mouše není hůře...“

Tenký, trochu zpívavý hlásek velikánův podivně kontrastoval s jeho obrovským tělem.

Podhamerský se zamkl; po chvíli však, jako by se styděl za svůj ústup, vyskočil, udeřil pěstí na stůl a zvolal:

„Mluvíte si, co chcete. Zde se nejedná o mne... já umru dříve nebo později, to vím, to je také jedno. Ale o Podhamerského sedláka běží, a ten bude! Ten je na světě jen jeden! Po mně bude můj syn, po synovi zase syn, a pořád to bude Podhamerský sedlák. Moc a síla je v půdě, v pozemku, abyste věděli...“

„Nerouhej a nechvastej se,“ odušil klidně obrovský Sepp; „tvůj táta byl taky Podhamerský sedlák, ale takhle nemluvil! Tvůj táta nebyl žádný furiant, tvůj táta žil skromně, hleděl si svého hospodářství, dbal toho, aby les zůstal pohromadě, aby jediný strom se nevykácel; tvůj táta chodil do kostela; tvůj táta se s nikým nerval a nehádal, zkrátka tvůj táta byl velmi hodný, rozumný a rozšafný muž, třeba neuměl číst a psát, jako já neumím,... my staří jsme toho vůbec nedbali...“

„Tož vy jako myslíte, Seppe,“ odvětil trochu zhurta Podhamerský, „že já jsem se úplně zvrhl, že činím, co nebožtík otec nečiníval, a nečiním, co on činíval? V tom mi křivdíte, a kdybyste

nebyl starý člověk, promluvil bych s vámi jinak. Rcete pak, ničím já svůj les? Ani jednoho stromu jsem nevysekal! Mně i ta vichřice neuškodila: můj les je chválabohu na dobrém místě. – Nehledím si svého hospodářství?... Starý mi zanechal dvě stě jiter pozemků, a já jich přikoupil padesát, a dá-li Pánbůh, ještě padesát jich přikoupím. Můj otec měl čtyři potahy, a já jich mám osm!... A z těch je pět pořád v práci a vyvázejí klády z knížecích a z horských lesů. Minulý týden jsem vydělal dvě stě padesát zlatých, a tak už to chodí po dva roky, v zimě v létě. To mohu dělati já, protože mám potahů dost; krcálkové, kteří se plahočí s jedním potahem, zanedbávají doma hospodářství, ale já ne, brachu! – A potom, že můj nebožtík táta chodil do kostela?... A já snad nechodím, co? Já nejsem v kostele každou neděli? Kdo to smí tvrdit?“ –

„V kostele býváš,“ odvětil starý Sepp, „toho nepopírám, ale nechodíš tam! Jezdíš tam, v jakés kalešce^[2] tam jezdíš! To ti špatně sluší, protože je to vypínavost. Kdo to u nás jakživ viděl? Třeba jsi byl Podhamerským sedlákem, jsi přece jenom sedlákem, a nikoli pánem! Co myslíš, že jsi panem Bubeníčkem, který jezdí se svou rodinou z Čeňkovy pily do Rehberka do kostela? K Bohu se chodí zkroušeně, a když páni jezdí, tož je to proto, že chodit neumějí...“

„Vy toho namluvíte zbůhdarma,“ odvece zamračeně Podhamerský, „vy jste starý člověk a znáte starý svět. Teď je svět jinaký, teď je sedlák taky pán, má-li groše. Můj otec byl ještě poddaný horských pánů a ševci a mydláři na Kašperských Horách byli jeho milostivá vrchnost, kterou, jak tenkrát říkali, sám Pánbůh mu ustanovil. Já chválabohu už nejsem poddaným, a jmenujte mi toho horského pána, který se mi vyrovná! Snad ten, který tam má pravovárečný dům a chodí dohazovat židovi? Na mou duši, můj pacholek je větším pánem! Slouží aspoň mně, a nikoli židovi - - Nebo ten, který chodí ke mně a prosí, abych jim dal povoz, že nevědí s dřívím kudy kam?... A k tomu jsou všickni, celá ta panská obec, pod sekvestrem^[3], a já pod sekvestrem nejsem a dělám si, co chci... A že jezdím do kostela? Tu je toho! Jezdím, protože jsou teď cesty, a dřív se nejezdilo, protože jich nebylo...“

„Nu, cožpak mi je do toho! Dělej si, co chceš, já ti nemám co poroučet, a taky bych byl slova neřekl, kdybys nebyl házel tak rouhavými slovy! Myslíl jsem si, že pochodíš lépe, pokárám-li tě já, než kdyby tě potrestal Bůh...“

„Tak, tak!“ přisvědčil Polauf. „Veselým ať je člověk, ať si také něco popřeje za svoje lopocení, jen ať nikdo nepokouší Boha a nevyzývá osud! To mi vchází do krve...“

Hodovali, pili. Velká jizba naplnila se hustým kouřem, který čpavě oči dráždil; než ti byli zvyklí! Slova sem, slova tam, hlučná, bujná slova. Vedlo se jim výborně. Dřeli se sice do krve, těžká, úmorná byla práce; v zimě mrzli, rvali se s děsnými vánicemi, které čím více pořídly lesy, tím hrůzněji zuřily na vysokých, odevšad otevřených planinách; pražili se v létě na vedru slunečním; hnaly se přes hlavy jejich hrozná bouřky šumavské, řádil blesk, rachotil hrom, lily se z nebe nekonečné proudy, jež měnily jedva upravené silničky a cesty v bezedné černé bahno, potměšilé jako ty vůkolní močály, ve kterých hnijí a tlejí celá pokolení zhynulých stromů; krkolomné cesty dolů k vodě, kde vázaly se prámy, plavila se polena, co chvíle vymlela voda, takže sjížděly povozy po holém kamení; padající vody slévaly se v mocné bystřiny, jež splachovaly prst' ze strání, ba nejen prst', ale i haldy kamení, velké balvany, vyvracely z kořene stromy a vše navážely na cesty, takže práce nebylo konce, než se tyto zase poněkud upravily. A přece se jim vedlo výborně a nereptali: peněz se vydělalo tolik, že ubožákům se zdálo, jako by bohatství celé země se k nim hrnulo. To byly pak veselé neděle, svátky a poutě! Mohlo se vyhazovat plnýma rukama a také se vyhazovalo! Muzikanti, šenkýři, obchodníci všeho druhu, všecko to žilo s sebou, všecko to vydělávalo, tylo a se radovalo. A ta paráda u ženských, kdo by byl řekl! Nevídané látky našly sem cestu, skvost všeho druhu, pravý i falešný – bylo to jedno, pro tyto zákaznicky a zákaznice byl každý šperk pravý, aspoň každý za pravý zaplatili. A páni páteři dostávali štoly, o jakých se jim předtím ani nezdálo, zvláště za křtiny a oddavky; a obojích byla síla nebývalá. Křtin zvláště bylo mnoho, třeba oddavky nepředcházely. Měli se rádi, vzali se potom, a když drahý milý nechtěl, nevzali se, to jest on si ji nevzal, protože měl peněz dost, aby zaplatil. Přišel potom třeba jiný a vzal si to děvče proto, že mělo peníze, a on na minulost té holčice pohlížel s okem filosofa, který říká, že osudem květu jest opadnouti a přinésti plod.

A tento nevídaný, neslýchaný blahobyť, tento život plný práce, ale také plný rozkoše, přinesl jim drobný brouček, pravý zlatohlávek, požehnané zvířátko, které podvrátilo starou Šumavu, a jemuž učenci dali jméno kůrovec!

Za takového stavu věcí nebylo divu, že společnost u Polaufa neměla se k odchodu, ač dlouhá řada povozů už přes dvě hodiny čekala venku na silnici.

Tu a tam některý vyběhl, hodil udřeným volům kousek sena a zmizel zase dovnitř hospody, zůstává ubohá hovada žhavému slunci a vztekle dorážejícím střečkům. Starý Sepp několikrát napomenul k odchodu, nebylo však, kdo by byl poslechl. Byly čtyři hodiny s poledne. Nalevo se koupal blízký Antigl v moři světla; vzduch byl tak jasný, že bylo lze

rozeznati jednotlivé smrky pokrývající stráně jeho, ba i šedým mechem porostlé větve; obrysy rulových balvanů na skrání mocné hory leskly se jako pozlacené. Nebe bylo čisté, modré jako málokdy; tu a tam vyplul na západě lehounký mráček, bělavý, zlatem vroubený, a jak plul po nebi, chvílkami zakrýváje slunce, uháněly pod ním těkavé stíny přes svahy hor i přes zelené údolí, v němž hrčel Hamerský potok a ječely dvě nebo tři pily. Napravo otvírala se širá pláň, prostoupená nízkými hřbety, výběžky vyšších hor, porostlými tu hustým, tam řídkým mlázím smrkovým. Vpřed silničky táhly se nekonečně vysoké hvozdy haidelského a dále vlevo, pod Saumersteinem, hochreitského revíru.

Starý Sepp vyšel; přehlédnuv pak jasným svým okem celý ten kraj, obešel dvakrát řadu povozů, podal volům vody, nejen svým, ale všem, co jich tu bylo, při čemž mu pouze jeden mladík pomáhal, a vrátil se zase do hospody.

Podhamerský měl posud sólo. „Já, Podhamerský sedlák,“ křičel, „já jsem pán! Tři dcery mám...“

„Dejte mi jednu!“ ozval se jakýs veselý hoch.

Podhamerský si ho přeměřil od paty k hlavě. „Kloučku,“ pravil pak hrdě, „buď to míníš doopravdy, pak jsi se okradl, neboť zde není místo, kde se máš ucházet, anebo žertuješ, a tu ti povídám, že jsi si vybral trochu vysoký terč pro své vtipy. Já nejsem ten, jenž ti to strpí, to si pamatuj!“

„Nu, takový pán ještě nejste, aby se člověk před vámi nesměl zasmát,“ prohodil mladík.

„Mluv hezky zticha, kloučku,“ odvětil Podhamerský, „já ti hnedle vyložím, jaký jsem já pán. Podhamerský jsem a tři dcery mám. Ale moje dcery mají vůli; kdo se jim zalíbí, toho sobě mohou vzít, ať je to kdokoli, protože já toho dbát nemusím, koho si vyberou, a má-li ten něco nebo nemá-li ničeho. Nemá, tož já dám věna tolik, aby jim nebylo zle, rozumíš? To mohu učinit já, a jiný toho nemůže učinit. Kdo se mým dcerám líbí, ať předstoupí a řekne: Já chci Nanku, já chci Rezlu, já chci Pavlínu! – a já řeknu: Spánembohem, když tě má ráda, je tvou! Řeknu to tím spíše, ježto vím, že moje dcery nehodného nebudou chtít, ku příkladu takového prostořekého flámu jako tebe...“

„Lidičky, je svrchovaný čas,“ ozval se starý Sepp, „dolů k řece přes Svojšín jsou dvě hodiny cesty – budeme potřebovat čtyři, s kládami se tak rychle nejezdí. Nadejde noc; než se náklad složí, uběhne taky hezky času a pak bude třeba ještě s dobyt看em se vrátit aspoň kus cesty,

abychom zítra ráno byli zase na místě. Cesta je špatná, rozjezděná, vymletá... dobytek se udře, a tahle mládež taky popíjí víc, než je dobře. Pod Hochreitem už mnohý střízlivý srazil vaz.“

Vybrali se pomalu. Křik a lání venku; zapráskaly biče, zasténaly těžké klády, zavrzla kola a celá karavana se hnula, v dlouhé řadě, snad dvacet povozů za sebou; vpravo černé močály Traxlerský, Kikercký, Haidelský, rovné, klečí porostlé, plné temných brunátných vod, tvrdou travou lemovaných, planina ve výši přes tisíc jedno sto metrů nad hladinou mořskou se rozkládající; mezi těmito močály a za nimi nekonečný les, ponejvíce mladý, samé kuželovité smrčky, jichž spodní větve dotýkají se země. Vlevo je terén méně rovný, samé vlnité kopce, poměrně nízké, vzhledem k vysoké poloze planiny, lesem porostlé, té doby smutné, až srdce se svíralo, ježto kam oko sahalo, všude zeleň přerušována byla rezovatě červenými skvrnami, známkami kůrovcem napadených, nemocných, chřadnoucích stromů. Rovná cesta trvala až za Haidl, kde odbočuje nalevo k Svojšínu (Zwoischen); tam započínal svah, klikatý, bez konce se zatáčející, skoro šest set metrů dolů k řece.

Tichý, němý večer; krajina bez obydlí, liduprázdná. Stíny nízkých hor nalevo, kde slunce zapadá, zahalily karavanu v klín svůj. Podle cesty byl les nízký, velké stromy už dávno vysekané, ale dál nalevo nekonečný prales, místy až dosud zachovalý v hlubokých chráněných úvalech, houština, již nikdo nepronikne, černá, věčně mokrá půda, pokrytá věkovitou trouchlí, vodou nabobtnaným mechem, na nějž od let tisíci nepadl jediný paprsek sluneční; prales zcela jiného tvaru než v Podrokláně nebo dokonce na Boubíně, kde slunce přece nalézá přístup. Zde, v těchto úžlabinách pobočných toků Otavy, kde panuje věčné šero, nerostou stromy do šířky – je to samá klest, ovšem ohromně vysoká, ale sotva širší lidského těla. Zato jsou houštiny úplně neprostupné a bortící se, hnijící pahejly a mrtvoly udušených, nedostatkem vzduchu v pravém toho slova smyslu zalklých smrčí a jich stejnému osudu podléhajícího dorostu tvoří skutečné záseky, jež noha lidská marně by usilovala překročiti.

Do těch končin ovšem nezabředla naše karavana; do oněch zátiší přírody nedolétal křik ani klení; ony hluboké rokly nezaslechly zvonce ubohých utrmácených voloušků, kteří krok za krokem, pozorně, poslušně brali se cestou svou, ač těžké jho tížilo hlavy a nedovolovalo jim odháněti mraky dotěrných much, jež pokrývaly zpocená těla i slzící pod dlouhými řasami oči. Ale jak tam bylo, toho lze bylo se domyslit i po této cestě.

„Kdybychom byli mohli přes Schrollenhaid a podle pucherských strání,“ pravil Sepp, „byli bychom uřízli notný kus cesty. Jsem žádostiv, zda horští páni tamtudy upraví cestu. Vedla by skrze jejich nejpěknější lesy, které teď rostou a hníjí, jak Pánbůh chce...“

„Nu, když oni ne,“ vece Podhamerský, „tož já se o to pokusím. Uvidíte, že to provedu. Mám kus lesa pod Windischberkem, do něhož jsem ještě nevkročil. Co bych tam byl dělal? Chválabohu nejsem naň odkázán – ale co dokážou Horští, toho dokážu taky.“

Sepp potřásl hlavou. „Toho nedokážeš,“ pravil, „to stojí tisíce, mnoho tisíc. Pochybuji, že to dokážou Horští, a ti mají přec vydatnějších prostředků než ty. Deset tisíc jiter lesa – to je slovo!...“

„Nu, zato je jich víc a hádají se mezi sebou a jejich fořti se hádají mezi sebou a s nimi, s tou milostivou vrchností ševcovsko-krejčovskou... Ou! hat ou! čehy, hý, hý... zatrolený chlape...“

Podhamerský běžel ke hlavám svého spřežení. Nebyla to malá námaha, dostat se za tehdejšího stavu cest s nákladem dlouhých, mohutných klád až dolů k vodě; co tu bylo držení, zatahování, podkládání pod kola, pozornosti a dovednosti, a přece se stala nehoda: přetrhl se řetěz, zlomila se náprava, sjela zadní kola, a celá dlouhá řada povozů nemohla dále. To bylo ještě k snesení. Ale někdy se také přihodilo, že klády i s předkem nebo zadkem vozu se zřítily dolů, strhnuvše s sebou ubohá hovada, drtíce je, přerážejíce jim nohy. Proto starý Sepp měl pravdu, když napomínal své soudruhy:

„Lidičky, jen jasnou hlavu!... Ta mládež teď není, jako bývala; zpije se a potom tratí rozum... ten plecháč přes žízeň pak přijde draze, ani o té zodpovědnosti nemluvím, o svědomí...“

Sepp byl vůbec vzdor svému stáří nejdovednější vozka, vždy pečlivý, vždy pozorný; všichni měli neomezenou důvěru v jeho zkušenost; podobalo se, jako by jeho přítomnost o sobě vystačovala na odvrácení všelikého neštěstí. Ať se přihodilo cokoli, Sepp věděl radu, a dobrá jeho mysl nikdy nikomu pomoci neodepřela. Znali ho v celých širých hvozdech a o síle jeho vypravovaly se věci přímo báječné. Míval za dřívějších dob koníka, starého rozumného bělouše. Ten, když s nákladem svým uvázl v sněhu nebo v bezedném močále lesních cest, míval ve zvyku ohlédnouti se tázavě po svém pánu, jako by říci chtěl: Nejde to. Co počít? Musíš mi pomoci. – A pán, porozuměv němé tváři, děl tenkým svým hláskem: „Kamaráde, už vidím, nezmůžeš to, vid’?... Nu, počkej.“ – I vypřáhnul koně, zapřáhl se sám do vozu nebo do

saní a vytáhl sebetěžší náklad. – Kdysi útočil naň rozlícený býk. Sepp popadl laťku a přerazil zvířeti kříž jednou ranou. – Nikdy Sepp nezneužil báječné síly své; když však bujná chasa vybočila v jeho přítomnosti z mezí dovolené zábavy a utkávala se ve rvanice, tu dovedl znamenitě zjednat pokoj: vzal výtržníky po dvou za ramena a srazil je k sobě, že všechny kosti se jim otrásly, načež mrštil jedním vpravo, druhým vlevo; měli toho dost. K takovým krajnostem ostatně zřídka kdy docházelo, obyčejně postačilo pouhé napomenutí.

Jak už víme, v době, kdy započíná náš děj, byl Sepp už výminkářem a na statku vládl jeho syn. Statek ten byl osamocený, dosti velký dvůr uprostřed Rankelské planiny, mezi Innergefildem a starou skelnou hutí Goldbrunnskou. Není snad děsnější krajiny na celé Šumavě nad tuto Rankelskou planinu. Neroste na ní žádné obilí, i brambory se málokdy urodí; vysoká poloha, asi tisíc jedno sto metrů nad mořem, podmiňuje pozdní a ranní mrazy, které všechno ničí; částečně je porostlá bídým, zakrsalým lesem, zčásti pak pokrývají její povrch známé strašné močály; jen tu a tam vybují z půdy hustá, vysoká tráva a luční hospodářství dovoluje dosti značný chov dobytka. Po dobu dlouhé zimy burácejí tu strašné vichřice; nasypou se sněhu nevídané spousty, které pak tajíce mění celý kraj v jediný neprůchodný močál, z něhož vody těžko stékají. Páry a mlhy, vycházející z močálů, mění světlo denní v dlouhotrvající šero, jež žádný paprsek sluneční nepronikne. Jednotvárně bez jediného krásného, utěšeného bodu, na němž by oko odpočinulo, rozkládá se smutná tato rovina, v níž střídá se temná zeleň smrkových lesů s černou půdou rašelin, s drahami šedým mechem porostlými.

Zde se narodil Sepp, zde vyrostl, odloučen od ostatního světa, zde pracoval rok za rokem a zde konečně očekával na výminku poslední svůj den. Myslil si, odevzdávaje synovi statek, že si odpočine; ale nedalo mu; plahočil se jako dřív, vozil klády v zimě v létě, dřevařil v panských lesích a tvrdil, že by umřel, kdyby v práci měl ustati.

„Bůh člověka nestvořil, aby lenošil,“ říkával, „dokud může člověk pohnouti údem, nemá zahálet. Jeden ať dělá dříví, druhý ať sedí a dere peří, každý dle sil svých.“

Výminek svůj dělil starý Sepp s dvacetiletým vnukem svým Václavem, synem zbylým po nebožce své dceři. Ten hoch mu byl na světě nejmilejším, na všech jeho cestách ho doprovázel a sousta chleba starý Sepp nepojedl, aby ho s ním nerozdělil; i onoho dne ho měl při sobě. Ten hoch měl za sebou smutné dětství, možná, že právě proto starý dědoušek ho tak miloval. Matka jeho, dcera Seppova, se provdala za jakéhos karkáře^[4], světáka ze Stachů, který po několika letech potulného života ji opustil kdesi daleko v Němcích a utekl do

Ameriky. Ubohá žena upadla v cizině do nevýslovné bídy, k níž přidružila se choroba; zemřela v kteréš nemocnici, Sepp si jméno toho města nikdy nemohl pamatovati, a opuštěného chlapce mu pak přivezli ve stavu přímo hrůzném; co to stálo práce, než ho očistili, než přemohli jeho divokou plachost! Sepp měl tu svou zemřelou dceru nade všechny druhé děti rád, a dlouho se rozmýšlel, než svolil, aby se za nehodného muže provdala, o kterém tušil, že ji učiní nešťastnou; ale Cecilka byla jako zmámená, přísahala, že bez toho člověka nemůže žíti, a tož tedy otec povolil. Hošík vyrůstal jako zdravý buk a starý měl radost, když lidé tvrdili, ten že bude po něm, právě takový silák, jiný chlapík než jeho syn, který v ničem nad jiné smrtelníky nevynikal, nemaje ani půli otcovy síly. Když starý před několika lety šel do výminku, zabezpečil hochovi několik set zlatých, které se vložily do knih na synův statek.

Když Václav dorostl, dřevařil v lese a za oněch požehnaných dob broučkových vydělával peněz dost jako všichni jeho krajané. Děd se těšil, že budoucnost vnukova se zabezpečí, a z vlastního výdělků ještě přidával k úsporám jeho.

„Bude mít pár set,“ říkával; „snad mi dá Pánbůh, že ho někam do obstojného bydla přižením, jen až se mi vrátí z vojančiny; té ovšem neujde. To ještě na mne čeká! Bože ty můj, budou to krušné časy pro mne starého... pořád se mi zdá, že bez toho chlapce nebudu moci žíti.“

Kdo Václava viděl, ovšem se nedivil, že ho onoho jara odvedli na vojnu. Byl sice trochu menší než jeho děd, ale silný, urostlý, že mu daleko široko rovného nebylo. I co do tváře to byl krásný hoch, rusý, jasné pleti, trochu sluncem opálené; malé knírky mu slušely výborně a modré oči měly výraz něžný, dobrácký jako oči dědovy. Přitom byl dobře zvedený, vážný, docela jiný než ostatní mladá chasa rodných jeho hvozdů; kamarádi se mu smáli, řkouce, že se pitomě a hloupě světem potácí, že ani neví, jak všechny holky jsou po něm zblázněny.

„Počkej, hochu, počkej jen ještě,“ napomínal ho děd, „nezačínej si nic s děvčetem. Půjdeš na vojnu s těžkým srdcem, zanecháš-li doma milou; budeš pořád vzpomínat a budeš nešťastným. A potom, víš, ty holky jsou divné: tři roky čekat při tom pokušení zde, je to zlá věc, člověk toho nemůže ani žádat...“

„Máte pravdu, dědoušku,“ odpovídal mladík, „tak je to, slyším to pořád, však já se nezblázním.“

Děd věřil a nevěřil. Věřil, protože věděl, že Václav je hodný a moudrý hoch, a zase nevěřil, poněvadž sobě netajil, jak veliké je pokušení, které na všech stranách číhalo. Navlékal to tedy

po svém způsobu, bez křiku, bez výkladů, po dobrém, tak, aby mladík od něho se nemohl takřka ani na krok vzdálit; pořád ho měl při sobě, při práci, při vycházkách, při odpočinku, a hlídal ho jako oko v hlavě. Pro něho se pohádal jednou s nevěstou, jednou jedinkrát, a tehdy prosadil vůli svou. Nevěsta si totiž vzala do domu děvečku, mladou, hezkou holku. Starý pořád bručel.

„Co s tou děvkou? Co s ní? Proč si nevezme starou? Vystačila by taky na tu práci... Takové žáby beztoho do práce nejsou, myslí na jiné věci... A ten chlapec v domě.“

Když bručení nepomáhalo, obrátil se přímo na hospodyně.

„Dej mi tu žábu z domu,“ pravil, „jsme tu na samotě a ten hoch se mi do ní spálí, bude-li mu pořád na očích...“

„Ale tatínku... vždyť bez děvečky neobstojím. Jsou malé děti a stáje plné dobytka...“

„Vyhledej si ňákou starou; běží mi o chlapce.“

„Vy pořád jen myslíte na toho chlapce, jako by jiných na světě nebylo. Mohl byste si dát pokoj; cožpak myslíte, že ho uhájíte?“

„Uhájím neuhájím, aspoň si nebudu moci ničeho vyčítati – mou vinou to nebude, stane-li se něco...“

„A co by se stalo? To se stane jinde taky, to se stává všude...“

„Dej mi tu holku z domu! Nemám klidné chvíle, dokud se mi tu mžiká před očima...“

„Vy jste starý blázen. Jakpak ji mám poslat pryč, když jsem ji najala na rok?“

„Už jsem se přeptal. U Voldřichů ji vezmou do služby, na Haidlu; svou děvku vyhnali, protože kradla. Dám jí dvacet zlatých na odškodněnou...“

Nevěsta se zlobila. „Dvacet zlatých! Pro Boží umučení! Dvacet zlatých! Pro nic a za nic dvacet zlatých, kvůli takovému bláznovskému vrtochu! Jako by to bylo co platno! Bude-li ji chtít, poběhne za ní do Haidlu k Voldřichům... Vy mu nezabráníte, to by bylo po prvé, co svět stojí...“

„Nu, když nechceš, nemohu ti poručit. Jsi hospodyní, vládneš. Ale poslyš: buď ta holka, nebo já! Půjdu do Goldbrunnu s chlapcem, budeme žít v nájmu a pracovat. Výminek mi tam dopravíte.“

Hospodyně se ulekla. Starý měl ještě dva tisíce zlatých uhospodařených; ty byly ty tam, jestli se od nich odstěhoval, ty dostal celé ten „chlapec“, to věděla dobře.

Za tři dni se děvče stěhovalo; dostalo dvacet zlatých, vpravdě královské odškodnění. Myslíla, že má nebe, když ty peníze shrábla a do uzlíku zavázala, a staroch také myslil, že je v nebi, vida naposled pěkná bílá lýtka se zablesknout po šedých placatých kamenech rodného náspu. Oddech si zhluboka a v rankelském statku zapanoval ničím nerušený dřívější mír. Pokušení a hříšná pastva očí se poroučely.

Nevěsta ovšem, jsouc sama s mužem svým, trpce si postěžovala; těch dvacet zlatých jí bylo nehorázně líto.

„Prosím tě, nech ho,“ pravil muž; „staří lidé jsou divní. Těch dvacet zlatých snáze oželíme než tisícovky a snad ještě více, co jednou nám připadne.“

Jest na čase, abychom se z odboček svých vrátili ke své karavaně. Povozy sjížděly po strmém svahu ze Svojsína k řece; cesta vedla nyní středem polí a lučních svahů. Slunce schovalo se za hřbety skalnatých hor na levé straně cesty a před očima vozků vystupovaly vrchy na levém břehu Otavy, vrchy strmé, řídkým lesem porostlé, plné příkrých, skalnatých strání, jež se táhnou jako zkamenělé vlny přes Waidy, Stimling, Wunderbach až k Dobré Vodě a jimž vládne pověstný Kiesleiten, na jehož úpatí žil za šedých věků svatý Vintíř, poustevník z Němec, který svého času provedl těmito pustinami vojska svých krajanů do Čech. Dole, vpravo od cesty, šuměl ve věčném stínu potok.

Starý Sepp rozmlouval se svými strakatými voly.

„Nu, dodržte, chudáci, dodržte ještě málo, hned tam budem. Odpočínate si, nasytíte se... zasloužili jste si toho, ba, zasloužili. Co je platno? Člověk nesmí zahálet a dobytek taky ne; tak tomu chce Pánbůh...“

Zvonce zněly, dřeva sténala, řetězy řinčely.

„Hou! hot! hot! čehý!“

Hlomoz, klení, nadávky, práskání bičem.

Rozestupovala se úžlabina, kterou sjížděli. V šeru večera blýskaly se před vozy bystře tekoucí vody. Několik dřevěných stavení se objevilo; z komína se kouřilo; na zeleném pažitě podle vody běhalo se stádo husí. Ohromné spousty klád kupily se podle vody i podle cesty. Vody šuměly, pily ječely jednotvárně, bez přestání. Objevili se jacísi lidé, křičeli na příchozí zdaleka, ale hukot vod, hrčení povozů a sykot pil přehlušovaly hlahol lidský.

Dojeli. Nastala nová, tuhá práce: bylo třeba klády bez odkladu složit, aby ráno nebyli zdržováni.

Pila tato a vedle ní hospoda byly nově vystavěny; bylo jich zapotřebí od doby, kdy tolik dříví se vyváželo; z lesů také se oběma dařilo výtečně, hospodě snad ještě lépe.

Byla už čirá tma, když s prací tou byli hotovi. Ustanovili se na tom, že zde zůstanou přes noc; byli udřeni dost a dobytek utrmácen až k smrti. Voli, jak se nažrali, lehli, někteří nechtěli ani žrát. Starý Sepp se chtěl vrátit s dvěma prázdnými povozy do Svojšína, aby nazítřek byl včas zase na místě práce; taky mu běželo o Václava, jehož nerad viděl v té společnosti; zdálo se mu, že řeči surové chasy kazí „chlapce“, zželelo se mu však přece ubohých zvířat, zvláště jednoho, jež těžké jho tlačilo.

„Lehneme si hned, jen něco málo povečeříme a vypijeme sklenici piva,“ pravil ku svému vnukovi, „zítra si přivstaneme. Půjdeme dolů do pily spát, aby nás ta chasa nerušila, která bezpochyby zase bude bouřit a hýřit; potom to druhého dne nestojí za nic.“ Václav přisvědčil. Starý si povzdechl.

„Ti lidé se mi vůbec nelíbí,“ pokračoval; „žijí ze dne na den, protože výdělek je dobrý... prozatím! Jak bude dál, až voda to dříví všecko odnese, o to se hrozně málo starají. Navykají si potřeby, které dříve neměli, neznali, – ale přijde doba, kdy těžko jim bude odvykat, až výdělek pomine. Zvláště tenhle Podhamerský se mi nelíbí – neslýchaný furiant, který myslí, že není nad něho na celém božím světě. Však uvidíš, jak se přepočtl; byli tu u nás už všelijací velikáni, kteří padli a vícekrát nevstali. Nedávej se mámit jeho řečmi, hochu.“

Vešli do hospody, kde skoro všichni jich soudruzi už seděli; pivo už teklo a Podhamerský vedl zase svou a dokazoval nicotu „horských pánů“.

Vtom se otevřely dveře a vešla jakási dívčina. Stanula na prahu, hledala někoho z té společnosti, což nebylo tak jednoduché vzhledem k hustému kouři, který naplňoval veškerou místnost, a k matnému světlu jediné lojové svíčky. Všichni přítomní upřeli na ni zraky své.

Bylo to krásně urostlé dítě asi osmnáctileté ve všedním ženském kroji; malé, bílé nožky trčely naboso v trepkách; černý šáteček spadl napolo s hlavy a dával vidět hustý kaštanový vlas, jehožto kučery trochu rozčuchané patrně nerady se poddávaly hřebenu; líce jen jen se rděly rychlou chůzí; v pootevřených ústech leskly se bílé zoubky; plné, trochu vyšpoulené rty a silný krátký nos dodávaly obličejí poněkud smyslný výraz.

„Hled'te, Rezla!... Aj...“

„Podhamerský, vaše Rezla je tu...“

„Dobrý večer, holka...“

Podhamerský už viděl svou dceru; vstal za stolem, prodral se skrze sedící v cestě a přistoupil k ní.

„Co chceš?“

„Maminka mne poslala za vámi; byla jsem v lese, pak u Polaufů, a když jsem vás tam už nenašla, přišla jsem za vámi sem. Byl u nás schätzenwaldský pán^[5]; chce tři potahy, musí se dopravit nevím kolik set sáhů polen k průplavu, nemůže to čekat, zítra prý se musí počít, protože mají smlouvu v příčině času dodání s klášterskou paní...“

Podhamerský se poškrábal za uchem. „Tři potahy... stafra, stafra...“

Dívka přitlumila hlas. „Schätzenwaldský pán byl tuze nerad, že vás nezastihl, byl by s vámi rád promluvil – budou prý platit dobře. Maminka myslí, že by snad bylo záhodno, abyste tam došel...“

„Nevídáno,“ zaskuhral sedlák, „takový pán jako schätzenwaldský je našinec taky. Až budu něco na něm chtít, dojdu si k němu; tentokráte on potřebuje mne, tož ať přijde on ke mně. – Ale kříž je to: člověk nepostačí. Tady mám tři potahy, Vincek je s dvěma v hraběcím na Kvildě, jeden musí zůstat doma, zbývaly by dva... Nu, v nejhorším případě... v lese se pase taky pár tříletých... šlo by se pro ně... ale odkud lidi vzít? Nevím už na mou duši nikoho... Kdyby tak člověk měl šest synů jako tenhle Hisal-Hanes schlösselwaldský, to by přšely peníze... ale jediného syna a ostatek samé holky, to je hotová smola... stafra...“

Dívka se usmála.

„Nu, jen se nesměj,“ bručel Podhamerský, „co s děvčaty? – Dorostou, zakoukají se do nějakého chlapa, a tumáš! ty tam jsou, a ještě vybavit je musíš. U mne dokonce už. Jsem Podhamerský, a musím dát dvojnásobné věno, aby se neřeklo, že Podhamerský je nuzák nebo škrdla... Jsi umdlena, co?“

„Trochu...“

„Chceš tu přenocovat? Řekni dole pilařovi, že tě posílám...“

„Och, nebudu tu, půjdu domů, jen si trochu odpočinu.“

„Jak chceš.“

Podhamerský si šel sednout na své místo, neuznáváje prozatím zapotřebí sdělit se s dívkou o svém úmyslu. Takovou věc bylo třeba dobře si rozmyslet, pěkně pomalu, a to bylo možné jen při pivě. Dívka zatím zasedla k dolejšímu konci stolu, nedaleko dveří, naproti starému Seppovi a Václavu; neostýchala se pranic, zasmála se na svůj mladý protějšek, který se tu a tam stydlivě a plaše, jen tak po očku, na ni podíval.

„Já tě znám,“ pravila, „tys Rankelských Václav; potkala jsem tě onehdy, jak jsi jel z lesa, ani snad nevíš.“

Mladík přisvědčil velice nejistě. „Možná,“ pravil, „já už se nepamatuji, kdy to bylo.“

Způsob a dobrý mrav by byl vyžadoval, aby dívce dal připít; měl to učinit hned, jak si k jeho stolu sedla; neudělal toho, snad že už měl jen malý zbytek piva v sklenici. Přišli druzí, kdekdo, a podávali dívce sklenici. Upejpala se, usmívala se, ale pila jen což.

„Abychom šli, dědečku,“ pobízela Václav, který se rděl jako panna pod dojmem dívčích pohledů, jež naň padaly jako střely.

Ostatní ctili dívku pádnými, dosti neomalenými a vykasalými vtipy; bylo to divoké, ale čest to byla přece, a Podhamerský se blahosklonně usmíval tomuto holdu.

„Půjdeš sama, Rezlo?“ tázal se kterýs chlapík, mladý, silný, v usmolené košili, v dřevých, rozedřených spodkách, visících na jedné kšandě, a jehož nohy trčely v hrubých nejšlích. „V Schelmergasse straší, chodí tam bezhlavý...“

Schelmergasse se jmenuje poslední kus cesty z Rejštejna do Bubeníčkovy pily podle Otavy vedoucí. Vpravo šumí řeka přes mocné balvany bělavé, omyté, okrouhlé tisíciletým účinkem

padajících vod, vlevo vystupují příkré šedé stráně, stěny starým hradbám podobné, jichžto vrchní okraje, cimbuří podobné, jsou porostlé mladým jeřábím a všelikým houštím. Stékající vody místy vryly hluboké rýhy do svahů, vyrvaly i s kořeny stromy, které tlíce a schnouce na slunci, bílé své větve příšerně do výše pnou. Jest to divé místo, zejména v nocích měsíčních, kde střídající se světla a stíny mámí oko a vytvářejí záhadné preludy.

Rezla se patrně nebála. „Když ty tu zbudeš při svém pivě a při svých volech,“ odsekla, „nebude tam strašit, aniž tam bude chodit bezhlavý.“

Měla smíšky na své stráně; celá hospoda se řehtala hlučně.

„Dědoušku, pojd'te – já dopil,“ opakoval Václav.

Starý vstal, obrátil se pomalu od stolu. Václav hledal v kapse peníze, při čemž mu upadl krejcar na zem; sehnul se, aby ho našel. Dívka mu pomáhala, hlavy jejich se setkaly.

„Pojď se mnou,“ zašeptala, „doprovod' mne.“ Ulekl se, nedal ani odpovědi. Vzpřímil se a jedním skokem byl u dveří za dědem, zůstaviv spadlý peníz svému osudu.

Podhamerského dcera si zase sedla na své místo; přes pěkné její líčko přeletěl mrak.

„Ty, ten se tě bojí,“ prohodil kdosi, „všimla jsi se, jak před tebou uprchl?“

Vyhrnula vzdorovitě, pohrdavě rty, pak snědla velký slaný rohlík, tuhý jako staré vorové lano.

Kapitola II

Rezla octla se venku; bylo jí volno v tom svěžím vzduchu nočním; přivykla sic ledačemus, ale ovzduší v této hospodě bylo vpravdě nesnesitelné, zejména za panujícího vedra. V dým tabákový mísil se ostrý zápach rozlitého na plotně omastku; smažili tam totiž ryby pro Podhamerského, který si při výpravách přál všecko možné, co žaludku lahodilo.

„Vyřid' mámě, že zítra přijdu.“ S těmi slovy rozloučil se s ní otec, ponechávaje jí úplně na vůli, aby zůstala nebo šla, šla sama, opuštěnou, příšernou cestou, půl třetí hodiny dalekou, lesem a úskalím.

Bylo deset hodin. Měsíc vyšel za Ziegenruckem, polévaje stříbrným světlem kostřbaté, rozervané temeno Maiersteinu, jehožto stíny padaly na spící městečko Rejštejn, ležící v hlubokém údolí, zevšad vysokými horami sevřeném.

Dívka se vydala bez rozpaků na cestu, vedoucí na pravém břehu řeky nahoru proti vodě. Lehounký oděv šustil v nočním větříku, který jí přinášel milý chlad od šumících vod. Šla v hlubokém stínu vlevo se vypínajících stěn a svahů; pod ní vpravo hučela řeka, černá jako toky podsvětí, míhaly se však na ní bílé pěny, lesklé bubliny a dlouhé pruhy, které se svítily jako stříbrné; kde narážely o kamení, kde padaly vody přes prahy, tvořice slapy a peřeje, tam zářil proud ve světle měsíčním jako tekuté stříbro, jako rozpuštěný fosfor. Skály a stromy na protějším břehu skvěly se v témž stříbrném lesku, na ostrých hrotech temen jako by vyskakovaly, plápolaly drobné ohně. –

Rezla si té krásy měsíční noci ovšem málo všímala; ona sebou netrhla, když zahoukal v skaliskách vysoko nad ní honící výr, jehož příšerný hlas ozvěna desateronásob vracela; ona znala ten hlas a neděsila se ho.

V její mladé hlavě rodily a přeháněly se jiné myšlenky.

Rezla byla rozhodně praktické stvoření; krev její byla prudká, srdce teplé, ale hlava chladná, vypočítavá vzdor jejímu mládí. Matčina chladnost a nevšímavost slila se v ní s otcovou hrdostí; byla Podhamerského dcerou, co by jí na světě nebylo dovoleno? Matka její žila s otcem čtvrt století; byla mu ve všem po vůli, neodmlouvala, nechtěla vládnouti, zato jí lahodilo dobré bydlo. O dvě léta starší její sestra, celou letorou i povahou otci podobna, byla nevěstou, vyvolivši si úplně podle srdce svého nemajetného chalupníka z Kaltenbrunn, lesní dědiny, patřící obcí do Rehberka. Rezla se vysmívala sestře, a ta říkávala:

„Jen se směj, budu aspoň paní a on bude poslouchat a dělat, co já budu chtít; nechtěla bych žít, kdybych měla být otrokyní jako naše maminka, třeba byl můj muž knížetem pánem.“

„A já že bych chtěla být otrokyní?“ říkávala na to Rezla a rty její se vyhrnuly. „Chci být paní právě jako ty, ale paní, která nevládne nad nuzným chalupníkem nebo drvoštěpem, z kterého bych neudělala boháče, i kdyby otec věno zdvojnásobil... Chci být paní v dobrém bohatém bydle, a abys věděla, milovat budu, koho budu chtít...“

Byla to jakás divná filosofie, již starší sestra, která svého nápadníka měla upřímně ráda a krom něho nikoho, dobře nechápala.

Rok před započítím našeho děje seznámila se Rezla osobně o svatoštěpánské pouti v Kvildě s jistým Řehořem Schmidtem, mužem v těch krajích pro své velké bohatství na slovo vzatým, o němž už dávno slýchala; povídalo se, že je ještě jinší chlapík než její otec; že sice nemá polí, zato však velkou pilu a rozsáhlý obchod v škatulkách, zátkách, řešetech a jiných výrobcích dřevěného domácího průmyslu bodrých našich horalů. Řehoř Schmidt, obecně známý pode jménem Brettschneider Hannesen-Greger, byl vetchý, trochu nahrbený staroch, čítající věku svého nejméně šedesáte let, před nedávnem ovdovělý. Bylo to, jako by se těšil ze své svobody: nechyběl při žádné taneční zábavě, netančil sice, platil však muzikantům a díval se vyboulenýma očima na kroužící dívky, sleduje každý jich pohyb, lítající, vlnící šat; zvláště o oné pouti nespustil oka s Rezly Podhamerských, která se vířila v kole jako vzteklá. V přestávce se k ní přitočil.

„Tys nejhezčí holka, kterou jsem kdy viděl,“ pravil.

Usmála se.

„Nu, jen když se vám líbím; vy jste taky hezký člověk.“

Byl radostí všecek nesvůj; sháněl se po její ruce, ponechala mu ji, ač ji ždímal ve své tlapě jako zběsilý. Z tmavých očí dívčinych sálal divný plamen, silná poněkud ňadra jako by chtěla protrhnouti těsně přiléhající kazajku; polootevřená ústa sotva popadala dechu.

Mnozí pozorovali dvorné počínání starého Hannesen-Gregra a smáli se potutelně, vidouce, kterak dlouhý, čistě holený, a přec nesčetnými vráskami rozrytý jeho obličej nabýval víc a více rázu nikoli fauna – o takovém jaktěživu neslyšeli –, nýbrž starého kozla; tento tvor stál duchu jejich blíže.

Rezla ovšem dlouho nestála nečinně se starochem, ba vrhla se zase ihned v kolo a tančila jako bakchantka, v přestávkách však vždy a vždy se s ním zase scházela.

I potvrdil starý Hannesen-Greger znovu pravdivost pořekadla, že není většího blázna nežli zamilovaný stařec. Přišel k Podhamerským a ucházel se o Rezlu ve vsí formě; byl oděn v háv sváteční, pyšnil se na něm krátký zelený kabát a velké, trochu křivé nohy trčely v lesklých holeňových botách. Podhamerský se mu smál, ale neodmítnul takového vznešeného nápadníka své dcery; odvolával se pouze k vůli dívky.

„Chce-li vás, je dobře,“ pravil, „Podhamerského dcery si mohou vzíti, koho chtějí.“

A Rezla se nerozmýšlela ani okamžik, souhlasila ihned a usmívala se přerozkošně; stála pouze na tom, aby svatba se odložila na rok.

Starému ženichovi tento odklad nikterak se nezamlouval, kroutil se všelijak, dokládal se, jak velice zapotřebí mu je hospodyně, že už neví, kterak se bez ní obejde, že domácnost jeho hyne; mluvil také něco o své veliké lásce a o svém stáří, které dlouho nemůže čekat, ale na tyhle řeči Rezla neměla jiné odpovědi, než že se mu zasmála zcela bez obalu do očí. Když pak naléhal, pravila suše:

„Vy jste stár a pospícháte, já zase jsem mláda; chci ještě užít trochu světa, nežli se zabeďním do vašeho hospodářství.“

Staroch tomuto užívání světa rozuměl, jak vpravdě vedle zvyků a mravů po otcích zděděných v této krajině rozuměti se mu musilo; koňská fysiognomie jeho se znamenitě prodloužila; namítal to ono, bylo to však marné a nakonec mu nezbylo leda se poddati, nechtěl-li, aby Rezla se úplně splašila.

A řeči bylo hrůza po všech hvozdech. „Takový blázen! Kam se dere starý hřbet na takovou mladici.“ – „Ta holka má štěstí! Takového boháče! A už tak starého – jak dlouho pak to povede?... Potom si teprve vybere!“ – „Že se nestydí, ta žába, je to holý hřích! Věřte mi, že má pěkné věci za lubem. Zbláznil se děda, ale je to jinak vážný, pořádný člověk, který nezasluhuje, aby se naň svalila ta hanba, jež ho s touhle osobou nemine.“

Tak se mluvilo, a pěkně nahlas; málo toho dbali, doví-li se těchto řečí Rezla i její otec. Také se dověděli – kdepak není dobrých přátel, kteří donášejí, kde co nepříjemného jim přijde k uším? – Ale co ti toho dbali? Rezla se smála a říkala, že si s ženichem tak ujednala a ostatně že na světě nikomu nepřísluší se míchat do jejích záležitostí. Podhamerský pak, který vzhledem k tomu, že zlatí broučkové řádili dále v lesích, dávající mu pořád většího výdělku, soudil patrně, že Podhamerský je Podhamerský a jediný na světě, a že tudíž i pro jeho rodinu platí jiné zákony než pro ostatní bídné smrtelníky.

„Kdo se mně vyrovná?“ říkal, „moje dcera je moje dcera a je mladé děvče; ať si dělá, co chce, do toho nikomu ničeho není. Jiné se taky baví a bavily by se ještě více, kdyby byly Podhamerských.“

Bylo to divné, ale bylo to takové; mravní názory pošumavské jsou vůbec trochu podivné a dají se těžko srovnati s dotyčnými názory ostatního světa.

Netrvalo dlouho, a povstávaly pravé epopeje zálesácké medisance^[6]. Snad se nadsazovalo, když se tvrdilo, že krásná Rezla, která se účastnila všech muzik, poutí a zábav, jež daleko široko se odbývaly, nechodila nikdy neprovázena domů; řeči povstávaly tím urputnější, ježto prý nikdy dlouho nezůstávala při jednom rytíři, ba napořád je střídala. *Jednoho* však nikdo popřítí nemohl: při vší své záletnosti otáčela se Rezla vzorně v hospodářství, uměla pracovat a dřela se jako poslední chudá děvečka. Na tom si taky zakládala a spořivá byla, že žádná se jí nevyrovnala. Přitom chodila čistě, ale přepychu se pilně vystříhala; neměla zapotřebí se fintit; byla i bez zvláštní parády pěkná a při vší své jednoduchosti mámila mužům hlavy.

Starý ženich docházel k ní občas návštěvou; uvítala ho vždy velmi srdečně, chovala se k němu vzorně, hladila si ho, sedala k němu, tiskla mu ruku, takže blahem všecek zářil; ba Rezla si došla někdy i k němu, ohlížela se po hospodářství, tu to, tam ono vytýkala; jedovaté pohledy ženichovy staré sestry, která tomuto prozatím vedla hospodářství, jako by se jí netýkaly; ta žena se na ni škaredila jako noc, ale Rezla se na ni sladce usmívala, jako by ta stará škatule byla kusem jejího ženicha. Tento pak jí vypravoval o svých obchodech, jak výborně se mu daří, jak jsou teď dobré časy, jaké nikdy nebývaly.

„Vidíš,“ říkával, „já dobře vím, že mi přinášíš obět. Jsi mláda a já jsem šedivý. Za to tě ponesu na rukou; hned v den svatby ti připíšu půl usedlosti; prosím tě pouze, abys se smilovala a spojení naše urychlila, umírám touhou po tobě...“

Ona se pak usmívala vedle svého způsobu, tulila se k němu jako lichotivá kočka, avšak přímé odpovědi mu nedávala.

Zda si na vše to vzpomněla, ubírajíc se tichou, světlou nocí měsíční? – Kdo ví? Kdo poví? – Jisto jest, že nepochopitelná chladnost Václavova ji nemálo podráždila; takové netečnosti k sobě nebyla zvyklá. Kráčeji cestou, několikrát se zastavila, upírajíc oči do míhavé dáli, naslouchala chvíli a zase se dala do chůze. Očekávala patrně, že mladík se ještě rozmyslí, že snad počká, až usne děd, a pak že se požene za ní; dávno už se jí ten hoch líbil, ač se s ním zřídka a jen náhodou vídala, ježto nechodil ani na muziky, ani na přástvy. Když před nějakým časem zemřela v schrollenhaidských chalupách jakás stařena, příbuzná Václavova, šla se k večeru pomodlit u lůžka zemřelé, ač tam měla daleko a přes to, že pohoda i cesta byly hrůzné; doufala, že Václav tam bude najisto, že se s ním sejde. Jest totiž obyčejem, že v případě úmrtí kteréhokoli obyvatele, bohatého nebo chudého, příbuzenstvo a známí i neznámí z blízka i z daleka se schází a že tráví noc u lůžka nebožtíkova. Modlí se, odříkávají dlouhé litanie, pláčou, jako by měli bůhvíjaký zármutek, a přec když se rozcházejí, pášou se neplechý, o

kterých raději pomlčíme; žal pomyslit, že i velebnost a tragika smrti nejenže lidí neodstrašuje, ba přímo dává podnět a příležitost k hříchu.

Rezla tedy tenkrát šla do Schrollenhaidu, vážíc obtížnou cestu přes stráně a skrze hvozdy Windischberku, aby se setkala s Václavem. Mladík tam byl skutečně a snad se divil, že dobrá Rezla tak žalostně plakala a tak zkroušeně se modlila nad mrtvolou staré ženy chudičké, s kterou snad nikdy nemluvila, o kterou se naprosto nikdy nestarala. Po půlnoci však, když všecko se rozcházelo, jednotlivě i po skupinách, byl Václav pojednou ten tam, jako by jí byl utekl naschvál; ani jediného slůvka s ním nepromluvila; vrátila se tedy sama, nedoprovodil-li jí kdo jiný, což mohlo snadno býti, neboť různých známých tam měla hojnost.

I toho večera tedy osud tomu nechtěl, aby se s hochem sešla. Utíkala cesta pod jejími kroky, šuměla voda, šustil větřík ve větvích stromů, ale žádného kroku zvuk nedoletěl k ní. Přišla k pile Bubeníčkově, kde vtékající do sebe řeky Vydra a Křemelná tvoří Otavu; bělaly se dlouhé vory v nádržkách černou vodou naplněných; pily syčely jako ve dne – práce bylo až příliš; zakmitlo se tu a tam bludné světlo; zaštěkal pes; ozvalo se hlasité mluvení; jí však si nikdo nepovšiml. Šla kolem a odbočila na jakous bídnou cestu nalevo i jala se stoupati dosti příkře do vrchu směrem k Hirschensteinu. Za jmenovanou dědinou, skládající se z několika roztroušených dvorů a chalup, započal pro dívku nejobtížnější kus cesty. Vstoupila na uzoučkou pěšinu, které by nepovědomý ani ve dne nebyl našel, a přešedši přes kus mokrých luk, přiblížila se k lesu, jenž ji pojal v klín svých stínů. Byl to vysoký, překrásný les, jenž obstál před hroznou vichřicí ze dne 26. října 1870, poněvadž před ním k západu stojící vyšší hory mu byly záštitou. Smrky se černaly, jako sněhem omšené stály obrovité buky a pně bříz se leskly, jako by Bůh je byl stvořil z čistého stříbra. Kde stromy stály řídké, pokryla se půda neobyčejně bujným křovím, kapradím a vysokou travou. Dívka kráčela kupředu s podivuhodnou jistotou; její noha nesjížděla po kamení hladkým mechem pokrytém a plazivé kořeny marně jí strojily osidla. Nesmírné ticho panovalo vůkol, pouze z dálky dozníval sem šumot slapů Vydry, jež za tichých nocí lze slyšeti na několik kilometrů cesty. Po nějaký čas cesta ještě stoupala, pak obešedši vysoký hřbet, začala padat, příkře, z kamene na kámen, pořád mezi vysokými kmeny. Ještě jednou zastavila se dívka a naslouchala upjatě do tiché noci. Neuslyšela ničeho; les najednou přestal, otevřelo se před ní rovné údolí, pole, louky; v malé vzdálenosti černalo se stavení, podle něho ještě jedno, malá chalupa: Podhamerského statek s přináležející k němu chatou, obývanou jakýmsi druhem vazala jeho, žijícího v podružství u mocného sedláka.

Paprsky měsíce míhaly se stříbrným světlem na střeše dvoru a na ploských kamenech náspu a odrážely se od hladin několika nádržek vody; ze stájů zněl zvuk zvonců, tlumeně, piano pianissimo. Zaštěkal pes, zavyl táhle. Rezla se objevila před náspem, měsíc ji polil světlem svým; pes ji poznal, přihnal se, kňučel radostí, obskakuje ji ve velkých obloucích. Bylo se už hodně připozdilo, vše spalo v domě, a přec byly dvěře otevřeny dokořán. Rezla se napila u kašničky a vstoupila; nezdržela se v sednici, anobř jdouc mimo, zamířila na půdu, aby ulehla.

„Jsi to ty, Rezlo?“ ozval se hlas Nanin, starší její sestry.

„No, kdož by to byl? Čekala jsi snad svého Karla?“ odsekla Rezla. Sestra neodpověděla a Rezla šla spát.

Druhého dne přišel Podhamerský domů; schätzenwaldský revírník už na něho čekal. Nastalo nekonečné mluvení a smlouvání, Podhamerský se kroutil a vypínal zároveň a dělal náramné milosti, ačkoli Rezla s dvanáctiletým klukem podruhovým se už za svítání byla odebrala do weitfällských lesů pro pár pasoucích se tam volů. Ach, Rezla byla holka, jíž žádná se nevyrovnala! Neúmorná, pracovitá, rozená vládkyně velkého hospodářství.

„Nic platno, Podhamerský, – nejdéle zítra musí býti potahy na místě,“ naléhal revírník.

„O potahy není,“ odpověděl sedlák, stahuje husté hnědé brvy a krče výrazně rameny, „potahy by se daly sehnat, ne-li zítra, tož pozejtří, ale kde najdu lidi? Daleko široko nelze dostat člověka, všecko formančí v lesích nebo dřevaři; poptával jsem se už včera, sliboval jsem zlatku, ba půl druhé zlatky, nikdo mi nechtěl jíti...“

„Tož dejte dva zlaté, povozy musím mít stůj co stůj – dříví se nahromadilo a smlouva tlačí; vždyť vím, že vyděláte za den a povoz pětku...“

„Pracuji jen na akord, pane...“

„Nu dobře, v akordu ji vyděláte...“

„To by bylo marné dření, to by za to stálo! Pětku denně za potah, pane, ta se sedře na dobytku...“

„Ale prosím vás, o tom se nebudeme hádat – vydělejte si pro mne dvacet zlatých, jen mi to dříví odvezte...“

Mluvili o zásobách nasekaného dříví. Podhamerský tvrdil, že je ho tam dvakrát tolik, než udával revírník, a to s takovou určitostí, že revírník sám nevěděl, zda se nemýlí.

„Jen lidí kdyby bylo, jen lidí!“ opakoval stále Podhamerský. „Věřte mi, nelze nikoho dostat – a potom, každý neumí zacházet s dobytkem. Přeptával jsem se u Innergefildských – nikdo, nikdo... všechno je zadáno. Ani nevěřte, jakou ti chlapi dělají drahotu.“

Tohle byla svatá pravda: drahotu dělali velkou. Podhamerský vyzval i Václava, vnuka Rankelského Seppa, aby vstoupil do jeho služby, obrátil se v té příčině také na starého Seppa, vyzýváje ho, aby hochovi domluvil. Dostalo se mu rozhodného a velice krátkého „Ne!“; to ho dopalovalo nemálo a umínil si, že to oběma splatí. Našel se ostatně jiný, který po nějakém domlouvání svolil; už tu byl, kdesi ukryt v stodole, už čekal, až nastoupí službu, a ctihodný pan Podhamerský se dušoval, že nemůže nikoho najít. Bylo to jakés mladé chlapisko z Innergefildu, syn vdovy, jenž formancil s jedním potahem. Vydělal dost peněz, mnohem více, nežli jich mohl získati co čeledín ve službě Podhamerského, přijal nicméně nabízenou mu prozatímní službu, poněvadž za jedno musil dosud dovádět za dovoz dříví utržené peníze matce, která ho držela zkrátka, za druhé pak v tom uvážení, že má doma patnáctiletého bratra, který pracoval u soustruhu, vyráběje společně s matkou zátky a škatulky. Opustil v pravém smyslu toho slova svůj potah, zanechal ho kdesi ve Svojsíně a vzkázal matce, aby si proň poslala France – tak říkali bratrovi; on sám se jmenoval Wilibald Hofmann a byl znám pod patronymickým přízvíem Schuster Girgl-Wilibald. Byl to jinak dosti hezký hoch, s Rankelským Václavem v stejných letech; věren způsobům svých krajanův, vyvolil si hezky záhy přítelkyni srdce svého, jež sloužila v kterémsi osamoceném statku pod Antiglem, šestnáctileté děvče, drobné, útlé, o němž se všeobecně tvrdilo, že záhy pochopilo biblickou větu, vedle níž člověku – a tudíž také děvčeti – není dobře, aby sám byl na světě. Matka Wilibaldova byla šetrná žena, již Bůh požehnal, dav jí dva syny a tři dcery, tehda ještě malé a školou povinné; pozemských statků ovšem neměla hojnost a vytloukala se dost nuzně, až Pánbůh povolal vichřici; od té doby se jí ulehčilo. Nejenže potah se znamenitě vyplácel, Bůh požehnal i tím, že ohromné kusy lesa, jež byly větrem vyvráceny, vykáceny následkem víc a více se vzdmáhajícího kůrovce, proměnily se v mýtiny a paseky, jež omrveny jsou popelem hromadně spálené kůry, ba celých hald stromů, se pokryly nesmírně bujným malinovým, brusinkami a borůvkami. Jakmile zrály tyto boží dary, sbíraly je dcerušky od rána do večera, nedbajíce školy, a matka jich prodávala ohromné spousty dostavujícím se obchodníkům, kteří je odváželi do Vimperka a také do Bavor. Girglová pak skládala a střádala krejcar za krejcarem, zlatku na zlatku, aby dcerušky jednou měly slušnou výbavu. Wilibalda tohle

střádání nemálo mrzelo, poněvadž mu vázalo ruce v jeho záletech, jež matka velmi nerada snášela, hlavně z té příčiny, že Cecilka, drahá srdci jejího syna, byla prachuda a že byla spravedlivá obava, aby z této prožluklé známosti se nevyklubaly jednou pořádné výdaje, které snadno mohly pohltiti velikou část úspor. Wilibald byl také rozený kavalír, jenž se rád ve společnosti blýskal, jmenovitě pak před svou vyvolenou, která měla i jiné nápadníky, bohatší a mocnější, než byl on. Bude chlapík, až se příští neděli ukáže u Polaufů nebo jinde při tanci; hodí muzikantům zlatku a dostane se mu čestného sóla; zavíří si pak se svou Cecilkou k rozhodné zlosti svých soupeřů, kteří na něho, jemuž matka dávala málo peněz, se dívali velmi shůry. Podhamerský, přistoupiv k němu a vyličiv mu, jak skvěle ho bude platit – půl druhé zlatky denně –, odestřel vpravdě roušku, která halila růžovou jeho budoucnost, plnou něhy, tance a piva. Připadlo mu ovšem na mysl, že matka se bude zlobit, – ale cožpak mu není dvacet let? Už je dost toho poručníkování, toho ženského hubování; a potom, ať se dře kluk Franc! Formančí v lese ještě mladší hoši, cožpak ten výrostek si podřepí věčně za soustruhem? Je sice trochu slabý, ramena má jako španělky a prsa uzounká, ale lesní vzduch mu půjde k duhu a v těžké práci zesílí. – Ale koukat bude maminka, až jí ti druzí vyřídí, že Wilibald odešel s Podhamerským, zůstaviv voly a vůz! Stafraporte! Vsadil by se, že si pro něho přijde a bude rámus pořádný!

– Ale on se nedá; on řekne: – „Maminko, už toho mám dost! Mám já se dřít pro nic za nic? Ať se dře taky Franc! Proč se s ním mazlíte, jako by byl z jiného fládra než váš starší syn? Zkrátka, budu pracovat pro sebe! Chci také žít jako ti druzí. Každý má něco z těch broučků, já jediný nemám míti ničeho? To není v pořádku! – Poručník taky řekl: ‚Wilibalde, hleď, abys se postavil na své nohy; doma nemůžeš zůstat věčně!‘ – Sukně nerozumějí, co se sluší kabátu!“ – To jí řekne a neodstoupí od svého, ať si dělá a říká cokoli. Však mu Podhamerský slíbil, že jí vyčistí zrak, kdyby mu dělala obtíže.

Takové as byly myšlenky Wilibaldovy, když, sedě v stodole na otepi slámy, oddával se sladké nečinnosti, zatím co Podhamerský jednal s panem revírníkem.

„To dříví je za fatku,“ pravil v sednici revírník, „polena už dokonce. Věřte mi, že vrchnost má škody tím více, čím větší množství ho prodá. Všecken užitek pohlcuje práce v lese a doprava k vodě. Já být knížetem pánem, dal bych spálit celý les, jak stojí a leží, vývraty, nemocné i zdravé stromy, všecko, všecko! Kníže chce zařizovat průmyslové závody, pily, drátovny, šindelárny – nic to není platné! Zde se průmyslu dařit nemůže, protože nemáme žádného spojení se světem; lesní silničky stojí hromadu peněz, ale nevytrhnou nás! Kdyby byla

železnice, ne-li Šumavou vedoucí, tož aspoň poblíže ní, bylo by to něco jiného. Ale takhle! Dobrou noc! Železnici nám dají, až bude po dříví. Jak povídám, spálit celý ten krám, z něhož těžíte jen vy, sedláci a obchodníci se dřívím. Ale vaše žně taky nepotrvají dlouho, pane Podhamerský! Pamatujte na moje slova. Vy přepínáte nás a sebe.“

Podhamerský pokrčil rameny. „Pro mne si spalte celý les,“ pravil, „já proti tomu nenamítám ničeho. Já si svůj nechám a nespálím ho: přijdou časy, kdy dříví bude platit...“

„Jste opravdu chytrý. My vám kůrovce ničíme, aby se nedal taky do vašeho; z toho ničení nám povstávají hanebné výlohy a vy k tomu ještě těžíte z našich nesnází a žádáte nesmyslné peníze za vyvážení dříví, protože víte, že ho nespálíme, kde ho vůbec lze z lesa dostat.“

„Nu, povídám vám, spalte pro mne celý les. Z knížecího je výdělek nejmenší, velké vzdálenosti, špatné cesty, dobytek se udře; to se musí horským pánům nechat: platí lépe a vzdálenosti nejsou tak veliké. Nejsou-li vám podmínky moje vhod, Horští jsou rádi, když při nich zůstanu. Jsou tu kromě toho pan Bubeníček, pan Winterberg, pan Brabec, což myslíte, že ti nezaplatí každou cenu za potah?“

Podhamerský si mnul vítězoslavně ruce, ústa jeho se zašpoulila úšklebně.

„Vím to všechno,“ odvětil suše revírník, „ani mi nenapadá, abych se proti vašim požadavkům ohražoval. Mám nařízeno, abych dříví dal odvézt; učiním, co mi veleno. Opakuji vám pouze, že se divím, že vrchní správa raději všechno nedá spálit. Takhle bych já se vydírat nenechal...“

Podhamerský se usmíval potutelně, jako by chtěl říci: „Vidíte, tací jsme my páni! My vás držíme v rukou, protože naše hlavy jsou naplněny moudrostí a věhlasem.“

„Tož tedy,“ pravil po chvílce revírník, „přijedete zítra za ujednaných podmínek s třemi potahy?“

„Přijedu, ač najdu-li čeledína...“

„A nedostanete-li nikoho? – Musím to vědět s určitostí, co potom?“

„Pak se dostavím s dvěma potahy.“

„To nepostačí...“

„Jakáž pomoc! Hledej si pán snad sám nějakého člověka; snad někoho z Dlouhé Vsi, kterého dřevaře – vždyť pan revírník má lidu dost v lese...“

„Vy dobře víte, že ti jsou všichni spočítáni, že při práci v lese se bez nich neobejdu.“

„Takový mocný pán, schätzenwaldský knížecí pan revírník, nemůže najít člověka způsobilého k formančení v lese,“ pravil posměšně Podhamerský, „knížecí pan revírník, před nímž se všecko třese, a já, ubohý sedlák, já toho mám dokázat!“

Revírníkem zlost zmítala; mávl rukou, na rty se mu dralo prudké slovo. Přemohl se však a pravili klidně:

„Což se budeme hádat? Každý víme své. Budete-li zítra na místě s třemi povozy, přidám vám po dvaceti krejčářích na sáh. Rozmyslete si to. Horší se snad taky nabaží toho vašeho vydírání – a už by se snad byli nabažili... ale z kapes páně kurátorových ty vaše mzdy neplynou. To je moje poslední slovo. Sbohem!“

„Spánembohem, pane, – poroučím se. Vynasnažím se, seč budu, abych vám posloužil...“

Revírník už byl ze dveří. „Na tebe my taky dozrajem, panáčku!“ chechtal se za ním Podhamerský. „Ty myslíš, že sedlák je posud takovým troupem, jakým býval ještě před pěti roky...“

A revírník, ubíraje se ze statku, zabručel: „Počkej, bando, ty se budeš jinak dívat na svět, až ty práce v lese vezmou konec!“

Za půl hodiny Podhamerský opustil zase svůj dům a odebral se za svou prací lesem ve směru k Innergefildu, provázen Wilibaldem, který byl rád, že matka za ním nepřišla.

„Venku nebude tak křičet,“ pravil Podhamerskému, „je nás při práci mnoho a u přítomnosti jiných se bude ostýchat...“

„Jen ji nech,“ odvětil sedlák, „však s ní promluvíím já.“

Doma zůstala pouze hospodyně a dvě její dcery, nejstarší Nany a nejmladší Pavlina.

Hospodyně byla žena asi pětáctýřicetiletá, hezky při těle, kulatého, trochu zažloutlého obličej a klidného, bezvýrazného vzezření. Byla třeba za mládí svého hezká, avšak stop bývalé krásy zůstalo velmi málo. Pohybovala se zdlouhavě, mluvila málo a nežádala nikdy ničeho, ani na svých dětech. Bylo patrné, že přivykla úplné, trpné poslušnosti.

Nejstarší dcera Nany jí nebyla podobna ani v nejmenším; byla rázu podobného Rezle, jenže méně hezká a o hodně hřmotnější, pravý ženský kolos, přes to, že jí bylo sotva dvacet jeden

rok. Kdo viděl silná její ramena, nepochyboval o tom, co se o ní povídalo, že totiž umí zacházeti saněmi snad lépe než kterýkoli mužský. Když v zimě se sváželo dříví po smyku, nescházela Nany nikdy a konala pravé divy. Její mohutné vnady, její pracovitost a zručnost získaly jí všeobecnou vážnost, vábíce nápadníky ze všech stran, i přes to, že se povídalo, že je zlá.

Domácí práce ležela skoro všechna na bedrech této fenomenální dívky, zvláště práce hrubšího rázu: na poli, v stájích, ve stodole, všude byla první, všude jako by to bez ní ani nemohlo jít. Žala-li žito, co vzmach, to hotový snop; dříví štípala; stelivo chvojové upravovala; mlátila za tři jiné s jakousi úpornou houževnatostí; celý dům držela v čistotě; při vši té práci našla pokdy zhotovit nejen sobě celou výbavu lněnou a vlněnou, ale i vyhověti v té příčině všem potřebám domácnosti. Předla nitě i tkala plátno na domácím stavu, uměla utkat pěkné a pevné domácí šerky^[7], kterými se odívali otec i bratr. Matka, která si hleděla pouze kuchyně, divila se dceřině dovednosti více než kterýkoli člověk na světě. Nespouštěla jí z očí, potřásala hlavou a nepřestávala mumlat:

„Kde ta holka to jen vzala? Kde to vzala, můj bože!“

„Od vás jsem se tomu nenaučila!“ odpovídala Nany, „to je v člověku.“

A stará na to: „Ba právě, v člověku to je!“ Podhamerský neměl nad svou Nany; chlubíval se, říká o ní:

„Takovou dceru má jen Podhamerský!“

A když mu pravili: „No, počkejte, však vám bude chybět v domě, až ji vdáte,“ – odpovídal: „Bohu poručeno! Dostane se požehnání jinému. Kdo dostane Podhamerského dceru, má na světě všechno; o to jsem se postaral já.“

Pavčina, nejmladší dcera, byla po matce. Patnáctileté děvčátko, bílé, růžové, s modrýma očkama, snivě se zakrývajícíma za dlouhé hedvábné řasy, dobrotisko, nemluvící mnoho a snad také mnoho nepřemýšlející, letora po výtce trpná, podobala se květině, jež čeká, až se někomu zalíbí, aby ji utrhl a se s ní pomazlil. Prozatím se s ní mazlila jenom maminka, a to jí nebylo mnoho platno: Nany vedla komando a užívala ho dost bezohledně:

„Už zase sedíš, placko jedna?“ křičívala na ni; „chce se ti spát, co? Za bílého dne bys klímala, ty ničemo! Jedeš mi do stájů! Jedeš do sklepa! Já ti dám, ty...“

A štulec a rýpnutí, jen což. Snivé oči se plnily slzičkami, maminka lámala pěkně po straně rameny; Pavlinka se musila otáčet, běhat, se namáhat, a všechno bylo málo, Nany nebyla nikdy spokojena, nepřejíc ubožátku ani chvíle oddechu.

„Ráda uvidím, jak to tu bude vypadat, až my dvě se vyvdáme,“ říkávala, „a ta žába tu zbude sama s mámou! To bude hospodářství, aby Bůh se slitoval! Dívat se budou na sebe, a až se nadívají, usnou.“

Když se pak podívala na dobytek, podobalo se, že tvrdé hledy se zalívaly soustrastí, jako by viděly v duchu budoucí utrpení ubohé němé tváře.

Vraťme se k svému ději. Podhamerský tedy odešel s novým svým čeledínem; hospodyně přecházela u plotny a vařila. Nany vstoupila do světnice, rázně, pádně, jak se slušelo na mohutný její zjev, jež sotva dveře pojaly. Byla bosa, ušpiněná, rozcuchaná, modrá sukýnka a režná košile bez rukávů jedva kryly nahotu. Postavila se před matku.

„Vy jste taky jedna, která vlastně není žádná. Copak jste nemohla říci tátovi, že ti volí v lese, pro které šla Rezla, jsou vlastně moji? Za čtrnáct dní mám svatbu, a ti volí patří do výbavy; tak aspoň bylo ujednáno...“

„Vždyť je dostaneš, jen nebroukej...“

„Houby bych dostala, kdyby to záviselo na vás. Dostanu je, protože si své nedám vzít... Ale jak budou sedření!...“

„Ale holka, vždyť dostaneš všeho hoj. Čtyři tisíce na hotových, dvě krávy, dvě jalovice, pár volů, celou almaru plátna...“

„Pár volů! Pár volů!“ opakovala Nany nevrle a úsměšně zároveň. „Ale kdy je dostanu, ty voly, a v jakém stavu!“

„Inu, táta jich teď potřebuje... vždyť se vydělávají peníze...“

„Peníze pro sebe vydělává! My taky chceme vydělávat! My potřebujeme potahů zrovna tak jako on. Ty voly nedám, ti jsou mí!“

„Nu, tu je řečí! Jako by na světě nebylo jiných volů, jako by to musili býti zrovna tihle... koupí se jiní...“

„Koupí se! Kde se koupí? Prosím vás, nemluvte takhle; vy dobře víte, že teď nikdo potahu neprodá. Či to nevíte?... Taky možná, vy vůbec nevíte ničeho, právě jako Pavlina, ta princezna, jež heká při sbírání mléka; vy chodíte obě jako ve snu...“

„Nu, jen se nezlob, však nebudeš zkrácena, dostaneš, co ti patří...“

„To bych se taky podívala, abych nedostala, jenže vy mi k tomu nepomůžete; to jsem vám chtěla říci. Vy nejste jako jiná matka, která se stará o dcery.“

Vešla Pavlina, šla si umýt ruce.

Nany si ji změřila od paty k hlavě. „Nasekala jsi chvoje?“ tázala se přísně. Děvčátko přisvědčilo, povzdechlo si. „Bolí mě v kříži,“ zaúpělo.

„To se podívejme! Tebe bolí v kříži. Vezmi nůši a nos stelivo do stájů, přestane tě bolet. Slyšíš?“ Pavlina šla. Venku si povzdechla ještě jednou, řkouc: „Pánbůh dá, že tomu bude konec. Kdopak by to dření vydržel? ... Za čtrnáct dní se jí zbudeme.“ Nany odebrala se do komory, vzala velkou náruč plátna a spěchala s ním za dům, kde ho prostřela k bílení.

Pozdě navečer přišel Nanin ženich. Byl to mladý muž asi osmadvacetiletý, statný, pěkně urostlý; obličej jeho zdobil silný, hnědý knír. Držení těla prozrazovalo bývalého vojína, i kdyby nebylo bývalo stříbrné medaile na prsou, již nosil nejša v práci. Tato medaile byla jeho chloubou, a to vším právem; nebylo lze pochybovat, že si jí dobyl s nasazením života roku 1866 v boji proti Garibaldi kdesi v jižním Tyrolsku. Tato medaile nejenže mu získala všeobecnou vážnost, ona zajisté mu dobyla srdce nejslavnější dívky v celých pohraničních hvozdech. Nany v něm viděla skutečného muže, ti ostatní se jí zdáli tak nicotnými, že jimi všemi opovrhovala. Jak už podotknuto, měl chalupu v Kaltenbrunn, v obvodu obce Rehberské, dřevařil a formančil jako tehdá celý svět v oněch krajinách; jmenoval se Karel Raab, vedle tamějšího obyčeje pak mu říkali, spojujíce s jménem jeho jméno otce i děda, „der Hannes-Sepppen-Karl“; my pak, konstatovavše tamní způsob, budeme mu říkati prostě Karel.

Nany milovala svého ženicha plnou vroucností své energické duše; způsob, jakým dávala své lásce výraz, byl ovšem trochu podivný, jinde neobvyklý. Vadila se s ním ustavičně, činila mu stálé výtky, a to způsobem málo šetrným. Avšak Karel přijímal takové výlevy velmi pokorně, aspoň se nezlobil, aniž splácel stejnou měrou; viděl ve své Nany patrně stvoření vyššího druhu, které se k němu milostivě sklonilo. Našli se lidé, kteří si ho pro tu slabost trochu dobírali, a byli by ho škádlili ještě více, kdyby nebylo bývalo medaile. Povídalo se o něm

všeobecně: „Garibaldiho se nebál, ani jeho vojáků; čerta se nebojí; strašidel se neleká, – ale Podhamerských Nany se bojí pořádně už nyní, co je jeho nevěstou; jak se teprve bude báti, až bude jeho ženou!“

A jiní dotvrzovali: „Cožpak je Garibaldi a celé jeho vojsko, strašidla v lesích a močálech, ba sám čert u porovnání s Nany?“

Karel tedy vstoupil do světnice u Podhamerských. Stará se naň usmála, nevěsta se zaškaredila. Přecházela ze světnice do stájí, podlaha duněla pod pádným jejím krokem. Konečně se před ním zastavila.

„Ty si taky už hoviš? Což už máš po práci, ty lenivče?“

„Chtěl jsem tě vidět, Nany...“

„Já o tebe nestojím. Mohls zůstat, kdes byl, a pracovat!“

„Nezlob se, toužím po tobě –“

„Ale já po tobě netoužím, ty lumpácká vojno!“

„Dobytek už byl tak utrmácen, že bylo nemožno ještě jednou naložit.“

„Doma u vás ovšem není co dělat! Být tvou mámou, já bych tě naučila!“

Trvalo to hezkou chvíli, než hovor nevěstin upadl do jiné tóniny, než vyřkla několik klidných slov, týkajících se jich budoucnosti. Objevila se ve světnici chvílemi Rezla, která se zatím byla vrátila z lesa a přivedla volíky; matka ze světnice ani nevyšla a slyšela každé slovo; Pavlina seděla na lavici u kamen, upírajíc snivé oči ke stropu, nohy majíc ve velkém škopku, naplněném vodou.

Ženich si zapálil dýmku a bafal, odfukuje mocné kotouče dýmu.

Venku se zatím setmělo úplně, ježto měsíc vyšel až po půl jedenácté. Údolí, v němž ležel Podhamerského statek, otvíralo se a spadávalo zvolna k západu, směrem k řece Vydře, na jejímžto protějším (levém) břehu vystupovaly svahy a příkré stráně hor sattelberských a schlösselwaldských; z druhých stran bylo úplně uzavřeno vysokými lesnatými vrchy, čili lépe řečeno svahy, jež nemajíce žádných nebo jen velmi nepatrných temen, přecházejí na opačné straně ve známé planiny haidelskou a kvildskou.

Nebe nad statkem bylo čisté a hvězdami poseté, leda tu a tam plul po něm malý mráček; z močálů a mokrých luk, zahříváných po celý den parným sluncem, vystupovaly páry, jež horský noční chlad srážel v hustou bílou mlhu, valící se v ohromných kotoučích dolů směrem k řece. Že pak údolí se zúžilo ponenáhle v těsnou rokli, stromovím zarostlou, opřel se les dalšímu jich sestupování, zatarasil jim cestu a zdržel je, jako mocná hráz brání toku valících se vod. I překácely se přes sebe bílé, vlnící se spousty, bylo lze vidět jejich vřavu z oken světnice.

Rezla stála na náspu, zadívala se do toho zjevu. A hle, za bílým, vlnícím se mořem mlhovým, za horami schlösselwaldskými, jichž ostrým hrotům podobná temena rýsovala se na modrém pozadí nebes, vystupovaly černé mraky, vysílající výběžky podobné ohromným prstům; časem se zablesklo v dáli, ale hřmění nebylo slyšet žádného, mrtvo, ticho, kam sluch dosahoval, němo, jak onen příboj bílé mlhy.

Dívka se vrátila do světnice. Na stole hořela lojová svíce: Podhamerský byl pokrokař, jakož kázalo vznešené postavení společenské, jež zaujímal v této krajině, i upustil od obvyklého tehdá ještě osvětlování příbytku bukovými loučemi.

„Žene se bouřka,“ pravila, „nebudeš moci domů, Karle!“

„Tak?“ vece Nany; „proč by nemohl domů? Hrozí-li bouřka, tož se syp, odkuds přišel; tady zůstat nemůžeš.“

„Nevyháněj ho!“ vmísila se do řeči matka, „proč by tu nemohl zůstat? Ať si lehne do komory...“

„Nemůže tu zůstat, protože nechci,“ odsekla Nany; „jdi jen, jdi, však tě to nezabije, do mlýna u mostu dojdeš, nebo do Wastalhofu. V nejhorším případě tam zůstaneš, ale hled', abys přišel domů; nechci, abys zítra zahálel, rozumíš.“

Karel vstal; jeho dobrácké oči utkvěly něžně na nevěstě. Zdálo se, že ji chce poprosit, aby ho nevyháněla, že cesta je zlá a daleká; ale prosebný výraz zmizel ihned z jeho pohledu a ustoupil oddané rezignaci.

„Dej vám všem Pánbůh dobrou noc,“ pravil klidně.

Nany skoro neodpověděla.

Zaduněly kroky na náspu: Podhamerský se vracel s novým čeledínem. „Bude bouřka, co nevidět tu je,“ prohodil, vcházeje do světnice; „v dáli už hřmí.“

„Pomoz Pánbůh!“ vzdychla hospodyně, kladouc na stůl bochník chleba a velkou mísu naplněnou kyselým zelím, v němž plovaly velké kusy tučného uzeného masa.

Kapitola III

Karel Raab uháněl tmavou nocí; že dnes domů nedojde, o tom nebylo lze pochybovati; z Podhamerského dvoru do Kaltenbrunnu pod Jezerním hřbetem byly by dvě hodiny cesty, i kdyby nebylo oklik, způsobených jednak tokem křivolaké Vydry, k níž jen na málo místech bylo lze sestoupiti a která právě v končinách těch protéká hlubokou roklí, zvanou Schachtelei, plnou balvanů, přes něž vody padají s divokým šumem, jinak pak neprostupnými lesy, plnými skal a příkrých strání, jakož i vysokými horami. Na levém břehu řeky, přes níž vedou dva dřevěné můstky, kolísavé a nejisté dost, každou chvíli vodami ohrožené a přechoasto návalem vln stržené a odnesené, vypínají se opět vysoké, příkré stráně, na mnohých místech úplně nepřístupné. Zmíněné mosty, jeden nahoře blíže Wastalhofu, druhý dole u Zámostského mlýna (Bruckmühle), jsou od sebe vzdáleny asi čtyři kilometry; na některých místech mezi nimi lze přes řeku přejíti při malé vodě, skáče-li se z balvanu na balvan; jest to však za všech okolností nebezpečné podnikání, vyžadující jisté oko a ještě jistější krok; kameny jsou okrouhlé a hladké, a kdo by spadl do černých, bílou pěnou posetých, v divém víru kroužících tůní nebo do strašně proudících peřejí mezi balvany, sotva by vyvázl životem. Mnohý dřevař a mnohý rybář vzal už za své v těchto nemilosrdných vodách a často se stalo, že vlny vyhodily hrůzně zohavenou mrtvolu až za několik dnů na nějakou mělčinu, kde pak byla nalezena. Koho Vydra drží, toho živého ztěžka pustí.

Nanin ženich váhal: dá se přímo na západ lesem a stráněmi dolů k Zámostskému mlýnu? Či obejde pucherské stráně, neprostupným lesem porostlý Schwarzberg a sejde pak po svahu dolejšího Windischberku k tak zvanému Wastalskému mostu? Ona cesta byla kratší, ale stoupání od mlýna až do Kaltenbrunnu přes tak zvaný Schuster-Peterberg, Rehberg a Grünberg nemělo téměř konce; tato pak byla ovšem delší; vedla na pravém břehu ustavičně lesem, ale za Wastalhofem od Schlüsselwaldu do Schätzenwaldu a odtud pohodlně mírně stoupajíc podle průplavu až k jeho obydlí. Člověk lesa a pěšin neznalý byl by po jedné i po druhé srazil vaz, ale Karel znal každý kámen, jemu nebylo třeba se báti: kdo má

v Podhamerském dvoře nevěstu, musí se především obeznámiti s lesními pěšinami a s terénem vůbec; bez takových předběžných studií zálety jsou zholá nemožné; z toho faktu pak, že takové cesty nikdo rád dvakrát v noci neváží, vysvětluje se leccos, co by jinde dobrý mrav a způsob nestrpěl. Nany Podhamerských byla snad jediná ze všech družek a vrstevnic svých, která byla v té příčině svrchovaně nemilosrdnou, pravé unikum počestnosti, nad nímž všecko potřásalo hlavou, i ženich její, když ho neviděla. Než – byla Podhamerských, na zdejší poměry ukrutně dobrá partie, veliká bohačka a hospodyně na slovo vzatá...

Karel Raab se ze svých návštěv u nevěsty nevracel nikdy přímo domů; přenocoval buď v Zámostském mlýně, buď u Wastala, dosti velkého sedláka, jehož dvůr patřil do obvodu obce Rehberské; Zámostský mlynář, obstárlý už člověk, býval důvěrným přítelem jeho nebožtíka otce; Wastal pak, rovněž starý, byl vlastní bratr jeho matky. Ježto Karel přicházel k nim obyčejně pozdě v noci, když už všecko spalo, nemluvíval s nimi, nýbrž otevřev nikdy neuzamčené dveře, ubíral se přímo na půdu, kde si lehal do sena, a ráno ještě před svítáním pak ubíral se domů do Kaltenbrunnu.

Rozhodl se, že tentokráte se půjde vyspat k Wastalovi; vzpomněl si, že by mohli podniknout společnou práci někde v neubrunnském revíru. Byla to klopotná cesta lesem, v jehož lůně panovala čirá tma. Mladý muž měl u sebe lucerničku; bylo jí svrchovaně zapotřebí, nebyl by prošel bez ní. Panovalo ticho až děsné, jen chvilkami zašuměl vítr ve vrcholech stromů, jichž větve pak zavrzaly nebo zasténaly příšerně; v dáli se časem zablesklo, a když došel na půl cesty do Wastalhofu, ubíraje se lesní pustinou pod Schwarzbergem, počal se ozývati hrom. Nebyl ani bázlivým, ani pověřčivým, ale udělalo se mu úzko, i urychlil krok. Bouřka v této liduprázdné poušti nebyla nikterak maličností; Karel dobře věděl, co vzbouřená příroda s sebou přinášívala; vichřice řádívala zle, lámala mocné větve, rvala stromy z půdy – k tomu přivaly dešťové, které slévaly padající vody mžikem v mohutné bystřiny, nebezpečné na těchto srázných stráních. Temně šuměla Vydra, časem zanášel vítr až k němu hukot vod, podobající se vzdálenému rachotu hromu. Jak budou hučet tyto vody, až zmohutní sterými bystřinami, odevšad se řítícími ze strání a skal! Mohutné proudy převalují pak ohromné balvany šoupající je přes sebe, srážejíce se proti sobě, obracejíce je s ohromným třeskem, s takovou lehkostí, jako potůčky v kraji valí drobné oblázky.

Divná osoba, ta Nany! Před hrozící bouřkou ho vyštvala z domu! Takové nevěsty není ve veškerém obvodu šumavských hor; co z toho má? – Nebyly něžné jeho myšlenky, co tak uháněl bez dechu a co mohl rychle svahem dolů k Vydře. Ta ženská nemá srdce! ozýval se v

něm jakýs hlas. Vzpomněl si na Rezlu. Ať se o té říkalo cokoli, srdce měla rozhodně lepší; chtěla ho doprovodit, aby nezabloudil v mlze...

Nad hřbetem kvildských planin ukázal se měsíc. Byl neobyčejně velký, podobal se krvavě rudé kouli a měl kolem sebe stříbrně se kmitající kruh, věštící déšť a bouři. Na západě pak, pokud místy prořídle stromy dovolovaly rozhledu, viděl nebe černé až hrůza; časem prorazil husté mraky klikatý blesk, jenž ozářil fosforovou svojí září kostřbaté vrcholy stromů. Časem vzplál celý západní obzor ve žlutavém světle, načež následovala ještě černější tma. Temně, ale skoro bez přestávky hučel hrom. Nepohoda se blížila s báječnou rychlostí a Karel uháněl pořád příkřeji spadajícím svahem, nedbaje na cestu, vrážeje někdy do stromů a pahejlů, prst' a drobné kamení sypalo se mu vzápětí. Konečně se dostal na jakousi poněkud ujetou cestu; asi třicet stop pod ním hučela divě voda; ozářena měsícem, vyblýskla někdy zpod hustých křovin, pokrývajících zbytek svahu. Byl u Vydry, musil však ještě běžet několik set kroků podle vody dolů, nežli se dostal k mostu. Utíkal přes rupající, houpající se klacky, jimiž byl položen tento primitivní výtvar pošumavského jakéhosi inženýra vodních staveb; veškeré trámoví, zábradlí, celý most, všecko se třásl pod jeho krokem. Šumot a hukot vířících se vod přehlušovaly temné rachocení hromu. Přeběhšího most pojal hluboký úvoz, který ihned začal příkře stoupat, takže musil zmírniti krok.

Byl v polovici svahu, když rázem se přivalila oblaka; nad ním počalo to hvízdát a skučet, hrozná vichřice přišla mu v ústrety, takže by ho byla bezmála povalila k zemi; les napravo zašuměl, zasténal; zablesklo se třikrát za sebou, že bylo na okamžik jasno jako ve dne, a trojnásobný strašný rachot, jenž bezprostředně následoval na blesky, do nekonečna opětván protějšními stráněmi, dosvědčoval, že bouřka tu byla. Měsíc zmizel jako kouzlem a vítr přiháněl celé chumáče bohatých kapek, které s pleskotem dopadaly na zem...

Za několik vteřin déšť se lil s takovou prudkostí, že zakrátko úvoz se musil proměnit v dravou bystřinu.

Než Karel byl u svého cíle. Sto kroků ještě a dostoupil výše svahu, kde za vlnou terénu stojí Wastalhof s několika k němu příslušejícími podružnými chalupami. Vidět nebylo ničeho v oné černé noci a v lijáku – ale Karel znal dobře směr. Za pět minut vešel do průjezdu, všecek promoklý až do nití; setkal se tam se sedlákem.

„Aj, tys to? Přicházíš od Podhamerských... Do takové nepohody tě vyhnali? Máš divnou nevěstu...“ Karel neodpověděl; ždímal mlčky promoklý svůj klobouk.

„Pojď se usušit do světnice,“ pobízel strýc; „ženské jsou vzhůru, modlí se a odřikávají svatá čtení.“

Bylo slyšet hlasité, pronikavé modlení několika ženských hlasů. Karel vešel; na stole hořela hromnice; ženské se nevyrušily, modlily se dále, napřed všechny pospolu, pak střídavě. Venku nepřestal hrom bít a déšť se lít.

„To čtení, maminko, to čtení,“ ozvala se jakási mladá žena, „uvidíte, že to pomůže...“

„Já už nevidím, oči neslouží,“ vzdychala hospodyně; „čti ty! Tu máš knihu.“

Dcera vzala knihu. „Kde mám číst, maminko?“

„Kde otevřeš. Je to evangelium; cokoli čteš, je dobré.“

Při vši hrůze venku, při vši úctě, již vzbuzovala upřímná, nelíčená zbožnost, plná důvěry v moc modlitby, nepostrádala scéna jakési nevýslovné komiky. Mladá žena totiž jala se čísti brekavým, jednotvárným hlasem, bez ustání zakopávajíc o naskytující se neobvyklá starobiblická jména, pronesená děsným dialektovým německým přízvukem.

„...Abraham zplodil Izáka, Izák ale zplodil Jakuba...“

Vtom strašně zahřmělo, až se okna třásla. „Ježíši svatý! Panenko na nebi, smiluj se nad námi!“ Počaly se křížovat, svolávat svaté Nového zákona; potom zase dále:

„Jakub ale zplodil Judu a bratry jeho.“

Nová rána; opětné křížování. Starý Wastal postavil na stůl láhev samožitné a vyzval Karla posuňkem, aby se napil. Ten byl zatím svlékl kabát a pověsil ho na bidlo nad ohromnými kamny visící, aby se usušil.

Dcera četla dále: „Juda ale zplodil Obeda...“

Zahřmělo zase, vítr metal kapky do oken, že bušily, jako by kdo házel plné hrsti bohatého hrachu.

„Čti něco jiného, Máry,“ ozvala se jakási starší žena. „Tohle nepomáhá...“

Máry uposlechla; zavřela knihu, a otevřevši ji znova, jala se čísti něco jiného. Bouře po chvíli skutečně utichla.

Ženské se jedna po druhé vytrácely; venku klapla dřevěná klika vedoucí do světničky (Stübel), ozvaly se šoupavé kroky po schodech nahoru na půdu. Hospodyně ulehla na postel, hospodář pak usedl ke stolu, nalil sklínku žitné, a zavolav Karla, pravil:

„Tu usedni ještě chvíli, až uschneš; potom si lehneš tuhle do komory; ukroj si taky kus chleba a napij se téhle...“

„Děkuji vám... nemám hlad, taky jsem se už napil...“

„Hlouposti – budeš se upejpat...“

Karel se posadil na židli, zády ke kamnům, v nichž oheň ještě hořel. Dusná, parami přesycená atmosféra naplňovala světnici; než jim tu bylo volno, milovali teplo jako Eskymáci.

„Víš,“ počal hospodář, „abych ti řekl pravdu, tohle se mi nelíbí, že tě ta holka vyhnala do bouřky. Je to pravá dcera toho nadutého, nabubřelého! Kdo to jakživ slyšel?“

Karel neodpovídal, žvýkal v ústech veliké sousto chleba.

„Takové hlouposti!“ huboval starý dál. „Cožpak je panenka z města? Nejsi jejím ženichem?... Psa by člověk nevyhnal do lesa za také nepohody... Věř mi: pád těch lidí není dalek! Taková pýcha...“

„Strýce, kdybyste ji viděl pracovat! Ta holka...“

„Dej mi pokoj. Zpupníci, kteří stavěli věž bábelskou, pracovali taky! Práce je dobrá, ale práce bez pýchy!... Tenhle Podhamerský, který se pořád vypíná nad horské pány, uvidí, zač je toho loket! Statek jeho leží uprostřed jejich lesů a pozemků, mají naň už dávno laskominy. Připadá mi to, jako by ležel solní balvan uprostřed vody; ta voda ho rozežere, podmyje, podemele, až se svalí a rozpustí úplně... Však jsi slyšel o starém Wastalu, který tu dříve seděl na tomhle dvoře, byl to děd mé ženy. Však víš, že Wastalův dvůr byl dříve na onom břehu; měl čtyři sta jiter pozemků, a dobytka, že sám nevěděl, kolik kusů; grunty jeho se vrážely jako klín do lesů patřících Horským, a služebností měl ve svůj prospěch tolik, že se mohlo říci, že byl pánem nad více než tisíci jitry. A co se stalo? Poslali mu na krk vyvazovací komise, soudili se s ním, nadělali mu útrat, uzavřeli mu cesty skrze své pozemky a přivedli ho konečně tak daleko, že byl rád, když mu všechno odkoupili za pravou fatku^[8]; on se pak přestěhoval na tenhle břeh a vystavěl si tu ten dům; za těch čtyř set jiter tam jich získal osmdesát zde... A byl to snad nějaký lenoch, nějaký povaleč, ten starý Wastal?... Dobře víš, a celý svět ví a věděl, že se

držel jako kterýkoli jiný, že haléře nepromrhal, že nedělal velkého, že byl skromný, hodný, mírný, že nerad se soudil jako ti jiní tvrdohlavci, kteří sobě prázdní stodoly i stáje a vysekávají lesy, aby plnili advokátům kapsy. Povídám ti: s Podhamerským bude právě takový konec; i jeho statky leží uprostřed horských pozemků; skoupí je, jako skoupili statek Schustrův v Innergefildu, statek Metzlův v Haidlu a jiných několik. Teď ho ještě nechají na pokoji, protože mají jiné starosti s dřívím a že pan kurátor to trochu zdržuje, maje za to, že prve třeba nadělat cest, aby se všude mohlo vniknout. Viděl jsi už, jak pavouk opřádá svými nitkami lapenou mouchu, nežli ji vysaje?... Právě tak to bude s Podhamerským; teď se předou ty nitě!“

„Vy snad vidíte příliš černě,“ pravil Karel. „Co je mi ostatně do Podhamerského; však jest jeho věci, aby se ubránil. Ale toho přec nemůžete popřít, že Nany je vzorná ženská, pilná, skromná ve svých potřebách, že lepší hospodyně nelze si mysliti...“

„To už jsem ti řekl, hochu. Ale ta pýcha! Ta zpupnost! Budeš mít kříž na světě... Já bych ji nechtěl...“

„Všecko na světě je Bohem souzeno. Stane se, co Bůh bude chtít...“

„Nu, dej ti Bůh všeho dobrého,“ dotvrdil sedlák, „ale povídám ti ještě jednou: já bych ji nechtěl, i kdyby měla ještě jednou tolik. Na velkém statku umí hospodařit; zda taky na malém, to se teprve ukáže.“ Hovor potom přešel na jiné pole; umlouvali se o nějaké společné práci, vypili pospolu ještě nějakou tu sklínku žitné a šli oba spat...

Utíkal čas jako vody dravých bystrin. V lese a v hospodářstvích práce se nezastavila. Tichý, mrtvý jindy kraj byl stále pln ruchu, hluku a života. Daleko rozléhal se rachot kácených dřev; všecky cesty oživly, křik a lání po nich, práskání bičů od rána do večera; všude podle řek kupily se klády; i drobné potoky se plnily spoustami vod, vedených do nich z nových nádržek; ječící a pěnicí se kalné proudy unášely dřeva do níže položených končin, kde vázaly se vory; staré cesty se opravovaly, nové se zřizovaly; zástupy různého lidu se hrnuly do lesů s lopatami, kopáči, trakaři; staré, nikdy nedotknuté skály trhaly se prachem a dynamitem; zkrátka, nikdo by byl nepoznal staré, klidné, ve věčný sen pohroužené Šumavy, jejíž velebné ticho sotva tu a tam rušilo cvrlikání drobného ptáčka a unylé zvonce pasoucího se skotu. Mocné kusy lesů už polehly; kde stáli staletí velikánové, pnouce k nebi kostrbaté, zelené své koruny, otvíraly se široširé paseky a temně zeleným mořem dosud stojících hvozdů prokmitaly vezde rezavě červené skvrny větší a menší co tolikéž ostrovů, ach ostrovů zkázy,

sídla smrtícího hmyzu, proti němuž člověk dlouho marně bojoval. Jinde zase kryly mechovitou půdu a skalní stráně celé záseky vyvrácených stromů; rodil se v nich neustále děsný škůdce, poněvadž nebylo možno se k nim dostat pro chaos větví a k nebi strmících kořenů. Opět jinde osekali sice lidé skácené a vyvrácené větrem stromy a oloupali jich kůru, nemohli je však odstraniti pro neschůdnost místa a nedostatek cest; kůry zbavená drva^[9] na místech těchto schla jako rostlinné mumie pod paprsky žhavého slunce, pod účinkem neustále je umývajících dešťů; bělaly se jako mrtvoly padlých na poli bitvy vojinů, a kdo je viděl dříve a nyní, bylo mu do pláče. Zase jinde, kde nijak nebylo lze ani je vyvéztí, ani je oloupati, zapálili dřevaři spousty vývrátů, aby zničili rázem místa, kde líhl se hmyz. Po celé dny hořely mohutné záseky až hluboko do půdy suchým jehličím pokryté; plameny sálaly rudým leskem do výše, kotouče hustého bílého dýmu vystupovaly k nebi, nebo tlačeny vzduchem, plazily se lesem a po stráních dolů a nahoru; zápach hořící pryskyřice a smoly roznášel se po všem kraji jako vůně vosku za veliké panychidy. Ba, byl to vpravdě smutečný obřad, velká panychida za starou, velebnou Šumavu, za padlé v boji reky, již po staletí byli vzdorovali vítězně větrům a bouřím! Padli, polehli, sami sebe dali na čest a slávu svého pohřbu...

U Podhamerských bylo neobyčejně živo: tři dni před svatbou Naninou s Karlem Raabem.

Podhamerský byl doma a počítal utržené v posledních dnech peníze; bylo jich hodně a Podhamerský se spokojeně usmíval; teď mu ovšem nastávaly nemalé výdeje, ale šlo to, šlo! – Shrábl peníze, rozložil je zase po stole a šel ještě pro jiné; šel několikrát, přinesl jich z komory po každé celé balíky, pokládal je vedle sebe, na sebe, až celý stůl byl pokryt různými bankovkami; potom zase počítal, mumlaje při této své práci:

„Patnáct stovek... dvacet padesátek... činí tisíc zlatých... dohromady dva tisíce pět set... a tuhle tisíc dvě stě zlatých v desítkách... dělá tři tisíce sedm set... ostatní v pětkách... jsou to čtyři tisíce... na mou duši, je to hodně peněz... pro Nany...“

Zase počítal.

„Na mou věru, byl bych se bezmála přepočítal; ty hadry se lepí na sebe, jako by byly smolou potažené...“

A hrubé jeho prsty znova se přebíraly v papírových peněžích.

„Vlastně to je teď pohodlnější. Moje maminka dostala svoje věno ve stříbře, šest set zlatých v samých tolarech a dvacetnicích – byl toho hodný pytel, stafra!... živě se na to pamatuji: byly

ještě všechny pohromadě, když před dvaceti roky umřela,... my jsme se pak o ně dělili, bratr, sestra a já...“

Vešel Wilibald. Vida ty peníze, otevřel ústa a díval se vyboulenýma očima.

„Krucifix! Tolik peněz! Ježíši na nebi, copak je jich tolik na světě?“ zamumlal.

Podhamerskému tento nelíčený údiv nemálo se zamlouval. „Ty hlupáku!“ pravil, „je jich ještě více, ale hodně je jich, vid’?“

„Bože můj, kdo by to řekl?“ mumlal mladík dále, jako by nebyl slyšel a nepřestáváje je pohlcovat zrakem.

„To koukáš, vid’... Tohle je věno Nanino. Rezla a Pavlina jich dostanou zrovna tolik. Ty však teď přestaň čumět a hled’, abys se hnul. Do večera ať mi odvezeš ten zbytek, který tam ještě leží v revíru pod Adamsberkem. Složíš to u preisleitenské hajnice při průplavu, vždyť víš. Zítra se bude plavit. Tenhle lístek odevzdáš schätzenwaldskému pánovi, je to účet za poslední potahy. Dostaneš vyplaceno osmdesát sedm zlatých třicet pět krejcarů. Ty peníze mi přineseš a já ti pak vyplatím tvoji mzdu. Rozuměl jsi?“

Hoch stál pořád jako přikován, nespouštěje očí s peněz.

„Rozuměls?“ opakoval Podhamerský.

„Rozuměl,“ vyhrkl konečně ze sebe a měl se k odchodu. Podhamerský mu pro jistotu ještě jednou opakoval svoje nařízení a poručil mu dodatkem zavolat Nany.

Dívka vešla, ubrouzdaná, špinavá, bosá, o jedné sukýnce jedva po kolena sahající. Pohlédla lhostejně na rozložené po stole peníze.

„Tohle je tvoje věno,“ pravil otec, „to všechno...“

„Dobře táto, – a ti volí?“

„Voly dostaneš za týden...“

„Vy mi malujete straku na vrbě, táto. Voly musím dostat hned, totiž pozejtří po oddavkách, ještě lépe před oddavkami. Tak bylo ujednáno, ještě před týdnem jste mi je slíbil... to by bylo pěkné...“

Starý se zaškaredil. „Vždyť přece víš, že mám smlouvu s hochreitským fořtem,... ještě kdyby to byla úmluva ústní, ale je to psané, černé na bílém, a pokuta, nebudu-li hotov...“

„Co je mi po tom? Můj taky má smlouvu s neubrunnským pánem a taktéž je ustanovena pokuta, nebude-li hotov. Proč jste tu smlouvu podepsal, když jste věděl, že mi musíte vydat voly. Nedáte-li mi voly, nechte si svoje peníze taky, a já vás budu žalovat, abyste věděl...“

„Ou, ou, nechod' ty s takovou! Pomalu s tou flintou, nejsi plnoletá...“

„Ale můj je plnoletý a ten vás bude žalovat. Nejsm plnoletá, ale dnešní taky nejsem... a ten škandál si dobře rozvažte, až si lidé budou povídat, že Podhamerský se soudil s dcerou a se zetěm kvůli jednomu páru volů. V Sušici byl před čtrnácti dny jarmark; proč jste si tam nekoupil potah, když jste věděl, že ho budete potřebovat?“

„Ale... byl bych ztratil celý den práce, snad i dva... a k tomu je teď dobytek drahý...“

„Tím více stojím na svém požadavku. Co jste slíbil a ujednal, musíte dodržet.“

Podhamerský se sice mračil a bručel, v nitru jeho však ozval se zároveň pocit hrdosti nad takovou dcerou. To byla ženská! Ta uměla hájit svoje zájmy! Kdo se mohl vykázat dcerou tak říznou, energickou? Věru že by byla s to, aby se s ním soudila o slíbené voly. Stála před ním, ruce majíc podepřeny o boky, nespustila z něho zraků. „Co dělat?“ bručel. „Vedeš si po čertech s otcem! Nu, jsi Podhamerského dcera...“

„Tou jsem, a proto chci, co mi patří, a vy, jako Podhamerský, mi toho nebudete upírat. Byl tu Vencal z Rejštejna, ví o páru tříletých, jeden jako druhý, černí, s bílými lysinami; patří Fuchsen-Antonovi ze Stodůlek, prodá prý je za dvě stě padesát, ale ani krejcar prý nesleví. Nekoupíte-li je vy, požene je po neděli do Bavor. Mohl byste si pro ně dojít třeba ještě dnes.“

Podhamerský o těch volech dobře věděl, tvářil se však, jako by mu dcera byla pověděla velkou novinu. Vencal z Rejštejna, o němž se byla zmínila, pronásledoval ho už po delší dobu. Tento Vencal byl osobou známou daleko široko po všech záhvozdních obcích, v Čechách i v Bavořích; dělal takto dojem přiblblého člověka, hrdlo jeho krásnilo dvoupatrové vole a při chůzi funěl jako parní kotel; ustavičný, polou blbý, polou zchytralý úsměv zahrával na jeho tlustých rtech, jež nedostatečně obrůstal řídký knír a taková těž brada. Malá, zavalitá jeho postavička bez ustání sem tam poskakovala, a když něco vypravoval, drkal jeho hlas jako řehtačka. Človíček ten byl dohazovačem dobytka a v oboru svém takový specialista, že znám byl pod přívzím „das Ochsengrundbuch“. On znal veškerý dobytek celých hvozdu, věděl, kde

který kus komu patřil, uměl každý kousek dopodrobna popsat, shledával k sobě do páru se hodící volky; v té příčině paměť jeho ho neopustila nikdy a každý omyl by byl považoval za nesmazatelnou hanbu. Také doplňoval vědění a známosti své ustavičnými studii, prohlížeje sobě novorozená telata a chodě neustále po hospodářstvích. Při všem tom byl skromný, nikoho nepřelhal, spravedlivě pověděl svůj úsudek a neocenitelné vědomosti své cenil velmi nízko. Za máz piva a kus chleba pověděl, co kdo chtěl věděti. Sláva mu šla nad peníze. Kromě volů dohazoval také nevěsty.

„Nu, když Ochsengrundbuch tohle řekl,“ prohodil Podhamerský po dlouhém přemýšlení, „tož se podívám do Stodůlek. Žádáš mnoho, holka! Dobytek je drahý a celý den je v pekle, dnešní den a pozítřejší taky; je to velká ztráta...“

Nany pokrčila rameny a šla zase po své práci. Podhamerský shrábl peníze na stole rozložené, udělal z nich několik hromádek a uložil je v komoře do zvláštní truhly, která patřila k výbavě dceřině.

Večer stál na náspu pár černých volů s bílými lysinami.

Svatba Nanina s Karlem Raabem byla slavena s velkou okázalostí. Již časně ráno dostavil se ženich v průvodu mnohých svých příbuzných a známých; i hudba ho provázela, oznamujíc třeskutými zvuky jeho příchod. Nevěsta, uslyševši zvuky ty, schovala se vedle stávajícího zvyku kdesi na seníku, i oblečena jest jakás ošklivá, obstarožná děvka ve směšné cáry a vedena ženichu v ústrety.

„Je tahle tvá nevěsta?“ tázali se ho svatí, setkavše se s ním před domem.

Průvodcové ženichovi se smáli, pronášejíce různé, více méně duchaplné, zato vesměs silně pepřené vtipy; ženich sám pak, zachovávaje důstojnou odměřenost, odpověděl vážně:

„Tahle to není.“

„Nemýlíš se? Poznal bys ji?“

„Nemýlím se a poznal bych ji najisto.“

„Tož si ji hledej!“

Nastala divoká honba po celém domě, všechno se prohledalo, vše rub narub obrátilo. Že pak panuje víra, jako by ten ze snoubenců, jenž druhého první spatří, i první zemřel, při všem

usilovném hledání snoubenci pilně toho dbali, aby se neviděli; sobeckost lidská se nikdy nezapírá. Nestojí psáno v pamětech Podhamerského dvoru, zda spatřil napřed Karel svou nevěstu či tato svého ženicha, jisto jest pouze, že Nany byla nalezena a že ženich prohlásil slavně, ta že jest jeho nevěsta.

Podhamerský ukázal nastávajícímu zeti celé věno, nejen jemu, ale i všem přítomným, načež se četný průvod vydal do Rejštejna, kde oddavky se odbývaly. Sešlo se tam velké množství lidí, zdálo se, že toho dne nikdo nepracoval v lesích; nevěsta byla předmětem všeobecné pozornosti, byla oděna v temnofialové hedvábí; zelený vínek na hlavě hlásal její zachovalost; směla se jím právem pyšnit, což zde není každodenním zjevem. Po obřadě v kostele sešli se zvaní a nezvaní v hospodě, kde Podhamerský častoval všecky vůbec a každého zvlášť; byla ohromná tlačenička, vedro, puch, prach, kouř, ale kdož toho dbal? Pivo teklo proudem, zdálo se, že Podhamerský věnoval celou várku na oslavení toho dne, ba v každé sklenici plovla velký kus citronu. Jest to věc poněkud divná a prozrazuje zvláštní chuť, přidati kyseliny do piva, ale je to slavné. Při jiných svatbách platí sobě pozvaní pivo sami, než Podhamerský byl jen jeden na světě, a tudíž nikdo neplatil a pil, co chtěl; také jídlo bylo zadarmo, tučná vepřová pečeně, kyselé hovězí a skopové, koblih celé hory, zkrátka, bylo to znamenité a nikdo nepamatoval tak bohaté veselky. Vlastní tabule nebylo: každý jedl a pil, kdy, kde a mnoho-li chtěl a co mu právě chutnalo. Křiku bylo dost, výskotu a pochybného zpěvu ještě více. Oddavky v kostele se odbyly kolem jedenácté hodiny a o jedné po poledni už počala hudba zahrávat k tanci; byla to sice zábava poněkud problematičtější, tančiti v této vřavě a tlačeničce, v této přeplněné hospodské místnosti, ježto však si nelze mysliti svatby bez tance, tančily, čili lépe řečeno, kolébaly a šoupaly se párky jen což, a nevěsta ani nevyšla z té dračky a psoty. Celý Rejštejn byl vzhůru; před hospodou stály celé davy, které se tam nemohly vtlačit; v tomto tlačícím se, zevlujícím množství bys byl našel přepodivné typy, jakých jen Rejštejn v takové síle vykazuje: kretény obojího pohlaví, zakrslé, ohyzdné, až z nich hrůza šla, – ale smáli se, zubili se, funěli radostně v tom žaru slunečném, který již o sobě vyháněl pot ze všech pór.

K páté hodině byl konec zábavy a svatebčané, aspoň část jich, se snoubenci a jich příbuznými v čele, vyšli z hospody a vydali se na zpáteční cestu k nevěstinu domovu. Hudba zahrála pochod, celý dav, vesele výskaje, jal se je doprovázeti; teprve za městem vrátili se, kdož nepatřili k užšímu kroužku pozvaných; jiní ovšem zůstali v hospodě a pili dál, nyní na své útraty.

Přes padesát hlav ubíralo se cestou a lesem k Podhamerskému dvoru; klarinety vřískaly těmito tišinami, trouby zvučně zněly a bombardón řval; mnohonásobná ozvěna opětovala tento šum a ryk, jako by všecek les a všechny skalní stráně braly podíl a účast na slávě a štěstí hrdého sedláka.

O hodech pak u Podhamerského, o znamenité náladě, o tanci, pití a šprýmech, o důstojném chování se nevěsty, která po celou noc seděla na svém místě jako královna, vypravují pamětníci a očití svědkové až do dnešního dne. O tom pak, jak starý Greger, který také té veselosti obcoval, ukázal své nevěstě Rezle postupní listinu na polovici celého svého majetku, ovšem nikdo nevypravoval. Faktum však je, že tato, vidouc jeho obětavost, si dala říci a povolila svému ženichu zkrácení lhůty, o němž dosud nechtěla slyšeti. Na té svatbě mezi nimi ujednáno, že jejich oddavky se budou odbývat za pět neděl, a starý ženich ze samé radosti nad tímto blíže posunutým štěstím omládl do té míry, že k ránu si skočil třikrát do kola, ač jedva nohama pletl.

Když ráno nevěsta odjela se svou výbavou, byla Rezla mezi těmi, kdož ji doprovázeli. Loučení se sestrou se provedlo bez velikého pláče a večer doprovodil zase Rezlu bratr ženichův, statný dragoun, do otcovského statku – rozumí se, z pouhé galantnosti, aby ty tři hodiny cesty nešla sama.

Kapitola IV

Několik neděl uplynulo. Léto chýlilo se ke konci; jitřní mrazy, které vrhaly bílé jíní na traviny luk a pozdě zrající klásky ovesní, husté mlhy, jež vystupující z rašelin a močálů, naplňovaly zrána všecka údolí, stálé krásné počasí, večery plné sluneční záře, žlutnoucí, červenající listí buků, dodávající celé krajině pohled nekonečně pestrý – vše to věštilo blízkost podzimku.

V lesích pracovalo se neustále. To tam bylo velebné jich ticho, hrobový klid; spousty dříví ve všech tvarech, klády, špalky, polena, jež potahy vyvážely, vody unášely, nebraly konce. Všude na potocích i sebemenších, stavěly a upravovaly se nádržky, aby se tyto mohly uměle rozvodniti; po vodách těch pak plavila se nejen polena, ba svěřovaly se jim i velké klády, jež uháněly po smutných proudech, derouce břehy a rozrývající půdu.

Výdělek pořád týž; záviděníhodní obyvatelé Šumavy tonuli v penězích; malí i velcí lidé, jeden každý dle poměrů svých, sedláci i chalupníci, drvaři, podruzi, čeled', vše bralo podíl na

tomto báječném blahobytu, a roztomilý brouček, který onoho roku se rojil dvakrát, poskytoval záruku, že ty požehnané doby i nadále potrvají.

Karel Raab pracoval v lese jako ostatní a svážel dříví z neubrunnského revíru ke průplavu nyní s dvěma potahy. Jeho Nany vládla doma, střádala a hospodařila, ba když bylo velmi pilno, sama vyšla do lesa a pomáhala muži při práci. Žili spolu dobře a Karel byl spokojen, ač únavou někdy sotva na nohou se držel. Ani nepozoroval, že ponenáhlu se z něho vyvíjel jakýs druh čeledína jeho ženy; přenechával jí rád otěže vlády, ježto nemohl neviděti, jak se množil poklad v železné krabici.

A Nany vládla! Jak Bůh den dal, honila ho do práce, a vrátil-li se před nočním šerem, broukala a vyčítala mu, že přece tím není, čím by měl býti, že nejspíše na vojně přiučil se lenošení.

I Rezla už byla pod čepcem a také vládla na pile svého starého manžela. Vládla po svém, trochu jiným způsobem než její sestra, ale se stejnou energií. Prvním jejím činem bylo, že vypudila manželovu sestru; lépe řečeno, ona ji nevypudila, ba chovala se k ní pokorně a laskavě, ale manžel ji musil propustiti; bez křiku, avšak se vši rozhodností se musilo vyhoštění vykonati. Pak, sotva čtrnáct dní po svatbě, ujala se sama řízení pily; přibrála dva chasníky, mladé, silné, aby práce ani chvíli nestála. Ve dne v noci syčely pily; pět až šest povozů bylo ustavičně na cestě s nákladem prken a latí, jakož i s dřevěným drátem, určeným pro sirkárny. Objednala si k tomu dva zvláštní stroje nejnovějšího druhu. Kromě toho zhotovovaly se velké a malé bedničky, šindele, dřívka na řešeta, zkrátka všecko, co padalo do oboru zálesáckého průmyslu dřevního. Manžela pomaloučku postavila úplně stranou, dávajíc najevo velikou péči o jeho zdraví. Obklopovala ho vším možným pohodlím, sháněla pro něho kdekeré dobré soustíčko, hejčkala ho, mazlila se s ním, dávala mu nejlepší slova, svému milému, drahému mužičkovi, nad něhož na světě neměla.

Starý Greger byl odjakživa člověk přičinlivý, pracovitý, jenž nikdy nezahálel; nečinnost, k níž ho mladá žena odsuzovala, tížila ho nemálo, marně se jí však vzpíral.

„Proč jsi sobě bral mladou ženu?“ říkala mu, sladce se usmívajíc. „Ne-li proto, aby z tebe snímala práci a námahu? Jakž bych mohla připustiti, abys se dřel nadále? – To by byl hotový hřích!... Odpočň si, pohov sobě, zasloužil jsi si toho dávno...“

Greger, kterého k tomuto kroku vedly patrně jiné pohnutky, chtěl odmítnouti, poukazovati k tomu, že ještě není tak chabým, aby nemohl zastati vedení svého závodu; ona však uměla tak

dovedně s ním zatočiti, tak důrazně mu brala otěže z rukou, že aby ji nepohněval, víc a více jí povoloval. Aby pak přece něco měl na práci, posílala ho po majitelích lesů neb jich zřízencích, s nimiž uzavíral smlouvy o dodávání materiálu, jakož i po zákaznících, jimž se prodávalo vyráběné zboží. Tím stávalo se, že Greger byl skoro pořád na cestách a ona tím neomezeněji vládla. Bylo tklivo patřit, s jakou starostlivostí jej vítala při jeho návratu. Tu bývalo nějakého ptaní, jak se mu vedlo, jak se má, zda není churavým, zda se nenastydl a tak dále. Zakašlal-li, musil ulehnout, třeba dva tři dni strávit na lůžku; léčila ho sama, dávajíc mu pítí odvary různých léčebných bylin lesních, jichž blahodárnou sílu jí prý prozradila ta která teta a věducí stařena, které povětšinou už dávno umřely.

Po celý týden neúnavně pracovala, všecko zastávala, jak hospodářství, tak i dohled na práce v závodě, i v noci vstávala a chodila dohlížet; v neděli pak se vyfintila, vyšňořila a chodila do zábav, kde jaká byla. Neděli bylo třeba světit, svátek měl svá práva, o která nesměl žádným způsobem přijíti. Starý manžel ji musil pěkně doprovázet a při muzice dělat mladého; tančení mu odpustila, ale hudebníkům musil platit, aby jí k tanci zahráli. Ona pak si skočila s mládeží, vždyť byla mláda a neúnavnou svojí prací si trochu té zábavy zasloužila. Její manžel byl dalek vší žárlivosti, nahlížel úplně pravdu toho, co žínka mu říkala, drahá jeho ženuška, která i před lidmi ho hladila, objímala a přesladkými pohledy ho blažila.

Lidé sice tu a tam cosi šuškali, klevetili, co i jemu dostalo se k uším, ale kdepak takovým věcem uvěřit? Jako by on neznal světa a lidí, jako by se lidé neotírali vždycky a všude o manželství starého s mladou!... Nechme je, však víme, na čem jsme...

Co takto vládly sladká něha a cukrouškování v pile starého Brettschneider-Gregra, počínalo se to nějak hatit u Podhamerského. Nany se osvědčila co dobrá prorokyně, když předvíдалa, že to tam bude poněkud divně vypadat bez ní a bez Rezly. Hospodář sice vyvážel dříví z lesa se svými čeledíny a potahy jako dosud a vydělával báječné peníze, ale doma v hospodářství se ukazovaly jakés mezery; čtyři pilné, dovedné ruce se neodstěhovaly bez následků pro domácnost a polní práci.

Ale bylo ještě něco jiného, něco, o čem Podhamerský, vdávaje druhou dceru, ani zhola nepřemýšlel, poněvadž to bylo něco nového, takže dosah toho nebylo dobře možná uvážiti. Když totiž běželo o to, vyplatit Rezle věno a obstarat výbavu pro ni, shledal Podhamerský, že mu scházejí dva tisíce na hotových. Ježto pak on byl Podhamerský a že druhého Podhamerského nebylo na světě, nepřiznal se o tom nálezu nikomu. Není pochybnosti, že nastávající zeť by byl nenamítal toho nejmenšího, kdyby nastávající tchán byl dal pojistit

dceři nedostávající se obnos na svém statku; nastávající zeť by byl vzal Rezlu i bez nejmenšího věna, ale Rezla by byla dojista protestovala; a potom, takové hanby by si byl Podhamerský neudělal. On vybavoval dcery hotovými, to musil vědět celý kraj! Došel si tedy do Vimperka, kde znal jistého velice diskrétního lidumila, který půjčoval peníze na pouhých osm ze sta, a ten mu ty dva tisíce dal bez všelikých okolků: žádná komise, žádný odhad, jednoduchý podpis bez svědků, bez žiranta, a bylo to spraveno; Rezla dostala na krejcar tolik co Nany, vystěhovala se naplněna jsouc hrdostí, že má tak mocného otce, a Podhamerský budil i nadále obdiv a závist.

Práce lesní a mnohostranné závazky přinášely s sebou, že Podhamerský se zřídka doma pozdržel; přenocoval obyčejně jinde, aby se nevzdálil od místa práce a netratil zbytečně času. Přišel-li pak, bývalo to zhusta za tou příčinou, aby rychle něco nařídil; pak zase rychle odešel ani nedohlédnuv v hospodářství. Cožpak se mu mohlo státi? Což nebyl Podhamerský, jediný Podhamerský na celém široširém božím světě?

Jednou přece zašel do stájí, aby se podíval na dobytek. Stálo tam mezi jiným sedm telátek, samých letošních odstávčat; krátký pohled postačil, aby vyrazil ze stájí všecek rozlícen, a vrazil do světnice, započal pekelný rámus s ženou a zbývající mu doma dcerou: „I vy lenochové zpropadení,“ křičel, „copak tu vlastně děláte? Sedm telat jako sedm hubených krav egyptských! Vy přihlížíte, sakramente?... Kdepak máte nápoj pro telata? Sem s ním, ať ho vidím, vy ničemné obejdy, ospalé, pitomé!“

„Vždyť jim dáváme každého dne mléka,“ ozvala se manželka, „daly jsme jim ho taky dnes; jakpak ti ho ukážem, když telata už ho vypila?“

„Já chci vědět, mnoho-li ho dáváte? Herdijé, jestli je ho málo, rozbiju všecko a nakonec vaše palice lenivé a hnáty!“

„Nu, tenhle škopek jim dáváme třikrát za den,“ odvětila selka klidně, ukazujíc na dotyčnou nádobu.

„Tenhle škopek? Pro sedm telat? Což nevidíš, že nestačí? Kdepak jsou ostatní, vždyť tu byly dva větší?“

„Jeden si vzala Nany, druhý Rezla...“

„Tohle že je výmluva? U Podhamerského že by si nemohli zaopatřit třetí, když jeden a druhý dostaly dcery do výbavy? Komu to povídáš?“

„Já myslila, když jsi neporučil...“

Bylo mnoho oprávněnosti v této výmluvě. Systém Podhamerského, po dlouhá léta platný, počal se mstít. Nejmenší maličkost nesměla se díti, nejnepatrnější změna zaváděti bez výslovného jeho rozkazu. Dokud on sám vedl hospodářství, neopouštěje ho nikdy nadlouho, šlo to dobře. Nyní, když výdělek v lese ho od domova vzdaloval a hospodářství takřka do druhé řady zatlačil, když starší dcery, jež jednaly a hospodařily v duchu otcově, byly provdány, nevěděla si hospodyně, již příroda beztoho žádnou iniciativou neobdařila, žádné rady a poddávala se víc a více vrozené své letargii. Pavlina pak, jsouc ve všem dcerou své matky a necítíc více štulce a rány nejstarší své sestry, cvičila se hlavně v unylém pozvedání krásných svých modrých očí, jež se téměř už nehuly z lesklých černých trámů stropových, a škopek, v němž si myla bílé nohy, býval daleko častěji a déle v užívání než onen, v němž se dával telatům nápoj.

Tak hospodyně a její nejmladší dcera; dvěma děvkám, které se najaly, aby zastávaly práce posud staršími dcerami konané, mnoho se sice poroučelo, ale málo se dbalo, zda vykonaly dané jim rozkazy. Tyto děvky měly ráj v domě: ve dne se nepřepřacovaly a večer bylo jim volno přijímatí galány, protože starou bolelo od devíti hodin v kříži a mladá si myla nohy, načež chodila spát, aby se nenastydla.

„Cože?“ rozzuřil se Podhamerský. „Co mi to mluvíš? Já neporučil? – Bezpochyby že máš v hlavě seno, kteréš opomenula dát telatům! Já jsem řekl: tolik a tolik nápoje se jim dá! Hanba dost, že to nevíš, že ti to neřekla tvá máma...“

„Vždyť jsi říkával, že jsou to samé hlouposti, čemu mě matka učila, abych se neopovažovala to provádět u tebe...“

„Mlč a neskákej mi do řeči. Dejme tomu, že bys většího škopku neměla a že bych byl zapomněl ti nařídit, abys ho koupila, cožpak jsi nemohla, ty nebo ta opice tuhle, navařit tolik nápoje, abys mohla tenhle naplnit dvakrát? Kde máš hrnce...?“

Ukázalo se, že velké hrnce odnesly taktéž provdané dcery, a dřívější výjev se opakoval.

Kdyby byl Podhamerský nebýval měl napilno v lese a všecko blíže prohlédl, zajisté že by žena i dcera byly ucítily rány těžké jeho ruky.

Zbýval ještě syn. Ten byl pracovitý a dovedný jako otec, ale vedle toho, že byl synem svého otce, byl také synem své doby, doby broučkového ráje. Vozil dříví s dvěma potahy na opačné

straně v Stubenbachu. Vydělával mnoho peněz, ale nemohl se dát zahodit: byl Podhamerského syn a bylo třeba ukázat i ve Stubenbachu, že Podhamerský jest jen jeden na světě; proto tam musil pít, hrát, jiné častovat a přijímat za to hold menších smrtelníků; běda mu, kdyby jinak byl jednal: všecko otec odpustil, jen žádné zlehčení věhlasného jména Podhamerských; utrácením a pitím se jméno toto ovšem nezlehčovalo – naproti tomu rozšiřovala se jeho sláva. V té příčině podobaly se Podhamerského názory úplně oněm středověkých velmožů.

Když pak mladík přišel v sobotu večer domů, aby odevzdal otci zbylé mu peníze, a těch bylo vždy ještě dost, chtěl užít svého mládí a pookrát po celotýdenním dření. Příležitost k tomu poskytovaly innergefildské a rehberské hospody, kde se tehdy zpravidla dávaly taneční zábavy, a kromě těchto závodů podle Hamerského potoka, v nichž dívky zhotovovaly na soustruhu vodou hnaném zátky a škatulky na sirky, s nimiž se vedl výnosný obchod do Bavor. Tyto soustruhárny, v nichž děvčata ve dne pracovala a v noci, pokud nespala, dávala pikantní causerie, byly opravdové sodomy a gomory v kapesním vydání. Mluvílo se o nich všude s velikým mravním rozhořčením, i z kazatelen se proti nim hromovalo, ale posílaly se tam dívky přece, z té jednoduché příčiny, že tam vydělávaly mnoho peněz, jako vůbec tehdy všichni lidé na Šumavě. Tyto dívky pak měly na sobě hedvábí a sametu, jakož i různých barevných perel více než selské dcerky a při tanečních zábavách se blýskaly až radost. A kdož jim na to dal? Vydělaly si, nejen co potřebovaly k živobytí, ale i z přebytku svého výdělku, jež zpravidla odváděly rodičům, pořizovaly si tu lacinou pýchu. Soustruhárny ty, jež patřily různým kvildským a také cizím podnikatelům, poskytovaly tedy děvčatům trojí výhodu neocenitelnou: výdělek, zábavu a svobodu; tomuto kouzlu málokterá odolala; docházely sem pracovat z velké vzdálenosti, takže večer nechodívaly domů; zaopatřeny jsou z domova pro celý týden moukou, omastkem a chlebem, kupovaly sobě mléko od podnikatele, pokud byl nablízku, nebo u blízkých sedláků. Celý týden se pracovalo od bílého rána do pozdního večera, ovšem s četnými přestávkami; v té příčině pánové dílovedoucí, již mívali dohled, nebyli příliš pedantičtí, přejíce sobě i podřízeným svým mnohý odpočinek, jež by továrny v městech byly pokládaly za zbytečný. Celý tento zálesácký svět průmyslový držel ze zásady velkého vojevůdce ruského, maršálka Suvorova, dle níž člověk, jenž málo spí, žije dlouho. O praktické provádění této zásady nestaraly se pouze večerní návštěvy místních kavalírů, jež se prodlužovaly daleko do noci, nýbrž i všelijaký drobný hmyz, o jehožto účelu přívrženci užitečnosti všelikého tvorstva v přírodě si lámou marně hlavu. Hmyz ten, jemuž se zde výtečně dařilo, rozmnožoval se tou měrou, že děvčata, aby si spaní úplně neodvykla,

přetahovala přes sebe pytle, jež u krku těsně zavazovala. Dílna nízko položená bývala obyčejně také ložnicí, a tu stávalo se také, že po prudkých deštích rozvodnil se potok, takže voda vnikala podlahou a kdekterým otvorem do těchto málo svatých svatyň; vyvazování se z pytlů a útěk do výše položených místností zavdávaly pak podnět ke scénám bujaré veselosti a svého druhu jediné komičnosti. – V nocích ze soboty na neděli a z neděle na pondělek nespávalo se vůbec: tyto dvě noci bývaly obětovány pravidelně múzám hudby a tance; v pondělí časně ráno pak jsi mohl potkat na všech cestách vedoucích k soustruhárnám více méně umdleně vypadající dělnice s těžkými nůsemi na zádech, naplněnými potravními zásobami pro následující týden.

Bylo by mylno míti za to, že mezi huriskami těchto pohorských rájů panovaly mír a shoda; řevnivost a vzájemná nedůvěra i v tomto lesním zátíší slavily své triumfy. Dcery Eviny se nikdy nezaprou a kde se jich více sejde, pletou intriky a brojí proti sobě otevřeně i skrytě; stávalo se prý, že kavalíři ve tmách nočních se dostavující, mámeni sluchem, vedeni jsouce pouze hmatem, se mýlívali. Člověk by musil vládnouti pérem Zolovým, aby vystačil vypisovati výjevy plynoucí z těchto často osudných omylů, jež nejednou mívaly svou dohru před okresním soudem, zavdávající podnět i ke křivým neb aspoň podezřelým přísahám.

Do jedné z těchto soustruháren docházel tedy syn Adama Podhamerského; líbilo se mu tam zajisté velice, ježto kdykoli jen mohl, za nic nepokládal cestu několika hodin přes obtížné vrchy a lesy; kdo viděl krásnou Filomenu z Kvild, nedivil se této jeho touze. Otec jeho, který jí snad neviděl, ovšem těžce chápal tuto náklonnost synovu. Že byla Filomena chudá, to by mu bylo nevadilo, Podhamerský byl jediný na světě a chválabohu poměry jeho byly takové, že nevěsta jeho syna nepotřebovala ani groše věna; v té příčině byl náramně liberálním. Jeho však dopalovala ta okolnost, že syn zabředl do soustruhárny, kterýchžto průmyslových závodů on nenáviděl z té duše už proto, že zaviňovaly velký nedostatek služebných děveček. Byla však ještě jedna příčina, týkající se speciálně Filomeny. Dívka tato, něžná jen oproti svému milému, byla povahy velice prudké a nesnášenlivé vůči svým skutečným i domnělým sokyním, a touto svou vlastností způsobila před nedávnem ohromný skandál při jedné taneční zábavě ve svém rodišti. Podezřívala totiž dosavadní svou věrnou družku a krajanku, bělolící, modrookou a rusovlasou Oplonu (Apolenu), jako by tato se snažila jí odciziti srdce bohatého záletníka, a nejsouc s to přemoci žár svůj, vidouc ji v kole s Vinckem, vyťala jí z ničeho nic pořádný políček, a to veřejně, na místě činu. Apolena, která nebyla z toho fládru, aby takové pohanění mlčky vzala k vědomosti, splatila ihned stejnou bernou měnou a z toho povstala nevidaná, v análech kvildských muzik ojedinělá řež, pravý boj amazonek, provázený

zajímavými vzájemnými výčitkami, pepřenými nadávkami a přepikantními odhalenými u přítomnosti dychtivě naslouchajícího obecnstva, jež ihned obstoupilo v kruhu dorážející na sebe Šárky, které strhovaly ze sebe oděv, rvaly se za bujný vlas, škrábaly se, mlátily se až do krve. Vincek, o jehož zostouzení při té příležitosti také běželo, marně se snažil odtrhnouti od sebe potírající se navzájem sokyně: nejenže si utržil přitom také několik ran a nadávek, zabránili mu i druzí, kteří byli zvědaví, jaký konec vezme tento úporný boj, očím a uším celého mužského obecnstva nemálo lahodící. Ženské obecnstvo, ač se tvářilo, jako by to, co se dělo, nemálo je skandalizovalo, křičelo a bralo jméno Boží nadarmo, přece patrně sdílelo zvědavost mužských, neboť ani slovem, ani skutkem se nepřičinilo, aby seč ustala, aniž byl křik takový, aby se v něm ztratilo jedno slovíčko bojujících stran. Teprve když rusá Apolena krvácela z nosu jako raněný zubr, uznaly ženské za prospěšné zakročiti vzdor protestům silnějšího pohlaví a potrestati ohnivou Filomenu tím, že ji vystrčily ze síně, což bylo nezbytně třeba s ohledem k toaletě této dámy, jež se jevila tou měrou deranžovanou, že i v této nepřilíš úzkoprsé společnosti se stala nemožnou; Apolenin nos umyly u kašničky a defekty, jež si oděv její utržil, daly se ještě jakž takž spraviti, takže mohla zůstat.

Z této potyčky povstaly pro Vincka Podhamerských mnohé a různé nepříjemnosti; nejenže se stal povídačkou při všech hospodských zábavách, nejenže si ho dobírali, kde a kdykoli se mezi chasou objevil, takže z toho povstala jednou velká pranice, při níž dostal sice několik ran, celkem však zvítězil, rozbiv sklenici o tvrdou hlavu jednoho ze svých protivníkův, vítězství ostatně, jež zaplatil dlouhým potahováním u soudu, nemalými útratami a nakonec ještě třídním vězením: ale což nejhoršího bylo, i s otcem mu vzešly velké mrzutosti. Podhamerský zajisté těžce nesl toto zlehčení svého jména, on zanevřel nesmiřitelným hněvem na původkyni této ostudy, a hněv jeho vzplanul tím více, že syn vzdor jeho zákazům neustal od Filomeny, ba napořád pokračoval ve svých výpravách do její soustruhárny.

„Ty žes Podhamerský?“ říkával starý, „ty žes můj syn? Ty jeden hanbáři?... Rci, slyšels od koho, že já za svého mládí chodil na místa, kde lidské bytosti, k obrazu Božímu stvořené, se zašívají večer do rezných pytlů, aby mohly v noci spát?... Do takových pelechů pořádný člověk, ještě k tomu Podhamerského syn, nohou nezavadí!... To ti povídám, ať mi s tou neurvalou obejdou přestaneš mluvit! Na to jsem tě vyplatil před sedmi lety z vojny, abys se s takovou ženskou zapomínal?... Raději tě vyhodím ze statku a vydědím, než abych takové nepleše a ostudě dával zvůli...“

Takhle mluvil Podhamerský ještě před odsouzením svého syna na Horách Kašperských; lze sobě pomyslit, jak soptil, když tento musil do vězení...

A přece to nebylo platné; mladý měl právě tak tvrdou hlavu jako starý, jenže tolik nedbal lesku jména Podhamerských; počínal si ovšem opatrněji, věda dobře, že s otcem nejsou žerty.

Podobalo se, že neposlušnost synova byla trestem, jež nebe seslalo na zpupného sedláka za to, že svedl k neposlušnosti syna vdovina. Wilibald, syn Girglové z Innergefildu, dosud u něho pracoval, s jeho potahem formančil. Chlapiskovi se vedlo skvěle: vydělalo týdně krom stravy sedm až osm zlatých, z nichž promrhlo při pivě a tanci a své Cecilce obětovalo dobrou pětku; co synáček takto hýřil, matka zle na něho toužila a ubohý Franc, mladší bratr, slaboučký, málo vyvinutý hoch, jedva patnáctiletý, plahočil se v lese, že všem ho bylo líto. Chudák činil, seč byl, aby vydělal tolik, jako vydělával Wilibald, než slabé jeho síly nevystačily.

Na planinách kvildských je příroda krutá. Žádné obilí, vyjma trochu ovsa a za velmi příznivých let trochu jaře žitné, nedozrává pod tímto skoupým sluncem. V květnu leží ještě sníh, v červnu jdou bouřky a chladné deště, slatiny a bahna dýchají ohromné vlhko; v červenci a srpnu, neprší-li, vyjasní se obloha pod vlivem východních větrů, klesá temperatura za jasných jiter často dost až pod nulu, třeba bylo ve dne sebevětší vedro. Pak pokryje se bujná tráva bílým jíním, sporé klásky i nať bramborovou spálí nemilosrdný mráz. Na žně, na boží úrodu není spoléhání, a kdož posejí pole obilím, počítají pouze na slámu; dá-li nebe nějaké to zrnko, tím lépe, ale jak praveno, počítat se nesmí na takové mimořádné štěstí. – V září bývá počasí krásné a stálé a pořád tytéž jitní mrazy, noci ještě chladnější než v létě. V říjnu počnou husté mlhy, nové deště a sníh, nekonečný sníh, jenž rukou obrácením všecko zahalí v jednotvárnou roušku svou. Chumelí se, že nelze opustiti příbytek, strašné bouře a vichřice řádí, rvouce vrcholy stromů, dusíce pod navátými spoustami sněhu všeliký dorost, pokud ho nechrání vysoké stromy, prořídle nyní až běda vinou poslední zhouby živelní, řáděním kůrovce a zištnou rukou lidskou. – Dlouhá bez konce pak zima zavládne, plná tmy a hrůzy...

Veliké protivy noční a denní teploty, proměny rychlé, střídající se mrazy a strašná vedra v létě a na podzim jsou na škodu lidskému zdraví; revmatismy a plynoucí z nich vady srdeční, zánět plic a pohrudnice ohrožují i nejsilnějšího; kdo méně otužilým, jistě neobstojí. Rozumí se, že hloupost lidská, která je nekonečná jako ten vesmír, pomáhá vydatně nemilosrdné přírodě. Jakýs neodolatelný pud dohání obyvatelstvo těchto vysokých planin k tomu, aby vyhledávalo teplo. Najdou je v přetopených, báječně dusných, parou naplněných obydlích. Okna se

zabední, okenice hřeby zatlučou, aby proboha vzduch nenašel vstupu, a v tomto ovzduší tráví dny, noci, ba v zimě celé týdny. Marně bys jim vymlouval, že čistý, svěží vzduch a mrazivá zima nejsou věci totožné; že dobře lze se vystříhati této, aniž třeba postrádati onoho. Onemocní-li kdo, v pravém smyslu toho slova ho udusí pod těžkými peřinami; uzavírají se ještě více, topí jako v parní lázni, a umře-li, nepřestávají tvrditi, že se ještě v posteli nastydl.

Uvažujice všechny tyto okolnosti a poměry, vpravdě nebudeme se diviti, že ubožák Franc vrátil se jednou v sobotu večer domů, na celém těle se třesa; oči jeho hluboko do důlků zapadlé plály horečným žářem. Vypřáhl voly, zavedl je do stájí, nebyl však více s to, aby zatáhl vůz do kůlničky, ba, po delší marné námaze, zanechav ho před chalupou, vešel do světnice, kde se posadil za stůl; podepřel si hlavu o dlaně a zíral tupě do prázdna. Matka tu té chvíle nebyla, přišla teprve za čtvrt hodiny. Venku se už silně připotmívalo, ve světnici panovala úplná tma, ježto malinká okénka propouštěla jen velmi sporé světlo, takže ho snad ani neviděla; přiklekla ke kamnům a jala se mlčky rozdělovati oheň; teprve když vešly tři její malé holčice, jež usednuvše podle bratra, počaly k němu mluvit, zpozorovala snad, že je tu syn taky.

„Proč jsi nezastrčil vůz do kůlny?“ ptala se, „není zapotřebí, aby přes celou neděli stál před domem.“

Hoch neodpověděl; ona pak, majíc myšlenky na ustrojení večere, prozatím dále se neptala.

Oheň praskal v kamnech, žena přecházela, dívky žvatlaly to ono, hoch pořád seděl na svém místě, nemluvě jediného slova.

Utekla hodná chvíle; setmělo se úplně, pouze oheň v kamnech plápolající vrhal třepetavá, nejistá světla na všechny předměty. Tu žena rozzála bukovou louč a zastrčila ji do jakéhosi na konci naštipnutého bidla, připevněného na zvláštním podstavci, podle něhož postavily škop vodou naplněný, aby spálené oharky nepadaly na zem; pak postavila na stůl veliký krajáč, naplněný kyselou polévkou, položila podle něho bochník chleba, uschovaný dotud v posteli pod peřinou, aby nezaschnul, přinesla lžíce a nůž a vyzvala své děti, aby se daly do večere.

Hoch jako by procitnul ze sna; sáhl do záňadří, vytáhl balík bankovek pečlivě zabalený v usmolený modrý šátek, a podáváje peníze matce, pravil:

„Pan fořt nás dnes vyplatil... spočítejte si to: dvacet zlatých pět krejcarů, za těch pět krejcarů jsem si koupil chleba.“

„Taky zbytečná útrata,“ prohodila žena; „mohl jsi sobě chleba vzít z domova s sebou a nebyl bys ho musil kupovat! Ostatně mám tě v podezření, kluku, že sis koupil pivo! To ti povídám, s tím mi nezačínej... Kdybych se v té příčině něčeho dověděla, zphlavkovala bych tě. Já nechci, abys byl jako ti druzí. Je to mokré za ušima a už se to roztahuje po hospodách; to by mi tak scházelo...“

Hoch neodpověděl.

„Nu, což nejíš?“ tázala se, žmolíc bankovky v dlani, „sedíš jako špalek...“

Vtom zařval ve stáji vůl.

„Čertův kluku,“ otázala se přísně, „cožpak jsi ještě nepokrmil?“

„Maminko, prosím vás, jděte pokrmít vy; se mnou se všechno točí, nemohu...“

Podívala se bystře, upřeně na hochu; nyní teprve viděla, že ubohé, do krve udřené jeho ruce se třesou, že oči hoří, hlava na prsa klesá.

„Co je ti? Snad mi nestůněš?“ tázala se zděšeně, zapomínajíc uložit peníze, jež posud v ruce držela.

„Je mi zle, maminko, tuze zle... zima mnou lomcuje a na prsou mě píchá...“

Nyní na něho taky pohlédly sestřičky, jedna po druhé, plaše, vyjeveně. Nemoc v domě! Bylo to pro ty děti cosi příšerného; mísa naplněná polévkou zůstala netknuta; i nejstarší, která právě se jala krájet do ní sousta chleba, ustala v tom konání a položila mlčky nůž na stůl.

„Cožpak tu dřepíš a koukáš?“ rozkřikla se na ni matka; „slyšela jsi přec, že voli ještě nejsou nakrmeni...“

Děvčátko vyběhlo jako lasička; matka pak, uloživši rychle peníze do jakéhosi hrnečku, přiložila do kamen celou spoustu chrastí, odestlala postel, pomohla Francovi ze šatů, a uloživši ho, přikryla ho dvěma peřinami; pak mu šla připravit lék.

Na stěně visela stará rezavá puška, pozůstalá po nebožtíku manželovi, a pod ní růžek na prach. Nač nebožtík Girgl této zbraně potřeboval, o tom my zde mluvit nebudeme; možná, že měl goldbrunnský fořt pravdu, řka jednou Wilibaldovi: „Ty, tvůj nebožtík táta si takto někdy zapytlačil! Já o tom dobře věděl, ale neřikal jsem ničeho; cožpak tehdy záleželo na srnci! Ale

teď je jiná a činím tě pozorna, že bys se potázal se zlou, kdyby se u tebe takové spády dostavily. Varuji tě dopředu.“

Že pak na Wilibalda vpravdě takové nápady nepřišly, zůstala tu viset puška i s rúžkem, jak je nebožtík pověsil, aniž by se jich kdo byl dotkl. Puška zůstala nepohnuta i onoho večera, avšak rúžek sňala matka a jala se zkoumati, zda obsahuje ještě něco prachu. Přesvědčivši se, že je ho tam ještě několik lotů, oddychla si spokojeně, vzala ho na dvě velké lžíce, nasypala do hrnku, nalila naň horké vody, a když se dokonale rozpustil, podala roztok nemocnému, jenž ho musil vypít, ač jevil veliký odpor proti tomuto, jak tvrdila, neomylnému léku.

„Jenom teď lež a poč se,“ těšila ho; „zítra vypiješ ještě jeden takový hrnek, poležíš si, propotíš se ještě – nemáš co dělat, je neděle – a v pondělí budeš zdrav jako řepa.“

Byla pevně přesvědčena, že lék neomylí; přesvědčila se, zda dcerka nakrmila utmácené voly, povečeřela klidně s dětmi a šla sama ulehnout. V noci vstala několikrát, šla se podívat na chorého, a vidouc ho rozpáleného, těžce dýchajícího, sama sebe těšila, řkouc:

„Vida, vida – to je medicína! Ta účinkuje! Vyhání z něho horkost do peřin... Och, moje nebožka matka dobře věděla, lépe než doktoři...“

Druhého dne pokračovala ve svém léčení. Politováníhodný hoch, napůl udušen, strašnou horečkou zmítán, skoro smyslů zbaven, nebyl s to, aby udržel hrnek v rukou; vlila do něho lék téměř mocí. „To je v něm horkosti, ty můj Spasiteli!“ zašeptala; kde se jen v něm bere!... Ale vychází z něho, vychází!... Peřiny jsou horké, jako by je na peci vyhřál...“

Zatopila pak, aby se nenastydl, aby se mu horkost nevrátila zase do těla, a šla zase po své práci. Ruční soustruh nepřestával syčet a srkat, voda tryskala z čerstvého, mokrého dříví, jak se v něm rylo a strouhalo rychle se otáčející dláto, a škatulka za škatulkou padala do koše; udělá jich dnes tisíc, ne-li víc, vydělá padesát krejcarů.

Když k večeru hochovi nebylo lépe, když dokonce se o něho fantas pokoušel, přece jí počalo býti nevolno. Pochybnosti na ni lehly: zda nevezala málo prachu? Zda ten prach, jenž se tu povaloval taková léta, neztratil sílu?... Bylo by to mrzuté, aby ten hoch zítra nemohl do práce, je tak napilno!... Vzpomněla si na staršího syna, zlost se jí zmocnila. Darebák takový, a ten Podhamerský, který jí ho odloudil, ještě větší darebák!... Kdyby tu byl Wilibald, mohl by si ubohý Franc popřát odpočinku na několik dní. Bylo vůbec mnoho práce doma: otava na lukách dorůstala, byl svrchovaný čas ji posíci, aby se dostala pod střechu, než udeří sněhy.

Potahu by bylo tuze zapotřebí!... Nu at' už je to jakkoli, zapřáhnou se kravičky, a dá-li Pánbůh pohodu, svezou tu trochu taky... Mnoho-li pak toho je?... Stojí pěkně, je hustá, ale přes třicet fůr jí nebude... a to se zmůže za dva dny; vždyť louky neleží daleko; je to štěstí, že jsou takofka rozloženy kolem domu... Ale ruce! Ruce! Můj ty bože, rukou není! Dříve vypomáhali sousedé a susedky, kde kdo byl, jako se chodilo na pomoc jim,... ale teď! Kdo má ruce, pracuje v lese a vydělává! Prokletý les! Prokletá práce! Kdyby koho poprosila, vysmějí se jí... Čím budou krmit v zimě, přikvapí-li znenadání nepohoda, a ta se snadno může dostavit! Je konec září, dni jsou krátké, každého jitra tolik jíní, že louky vypadají, jako by na nich ležel sníh... A ona je sama, prasama! Sama musí posíci trávu, sama ji obracet, v kupy shrabávat, sama nakládati na vůz, sama dovážeti domů, sama skládati!... A ten hoch nyní nemocen!... Nic platno, Wilibald sem musí, aspoň na těch několik dní, jichž třeba na sklizeň otavy...

Nemohla spát, černé myšlenky na ni léhaly jako dravé můry. Byla to hrůzná noc. Nemocný hoch sebou házel, odkopával peřiny; musila co chvíli vstávat, aby ho zase přikryla; kdyby se nastydl, byla by veta po všem.

A jak mluvil, křičel z těžkého sna!

„Hou! Hat! – Ježíši Kriste!... řetěz se přetrhl... držte, držte! Všecko se to svalí se svahu!... Můj bože, pomozte! Cožpak nevidíte, že na mne padl trám, že mi leží na prsou!... Odvalte ho, rozmačká mne, udusí mne, nemohu dýchat... Wilibalde! Maminko! Pomozte...“

Přiskočila, rozžala louč, posvítla mu do obličeje. Jak byl všecek změněn! Hrůza se naň podívat! Rozpraskané pysky, jež vytrysklá krev pokryla černými strupy, nezavíraly se; bílé zuby cenily se napořád; oči, strnule, bez pohnutí vyboulené, měnily se v sloup; prsa mocně pracovala a vyzáblé údy křečovitě se stahovaly.

Ubohá žena zalomila rukama; nyní teprve chápala, že je zle, tuze zle. Vyběhla ven pod násep, kde rostl křen. Natrhala lupení křenového, obložila mu jím hlavu a prsa. Zdálo se, že chladivý účinek studených listů ulevil poněkud nemocnému; přestal křičet, sebou povalovat a škubat.

Matka klekla před svaté obrazy v „pěkném koutě“, spínala ruce, modlila se zoufale; i tři děvčátka poklekla vedle ní, plakala a modlila se. Jeden růženec po druhém odříkávaly, až umdlením dále nemohly.

„Jak dá Bůh svítání, půjdu do Kašperských Hor pro doktora,“ pravila matka k nejstarší dcerušce; „ty nakrmíš dobytek, uvaříš snídani a obsloužíš nemocného chlapce. Mohu se na tebe spolehnout?“

„Můžete, maminko...“

Ulehla trochu, ale sotva se počalo svítat, byla zase na nohou; podívala se na nemocného, jehož stav se podstatně nezměnil, poznamenala ho křížem, pokropila ho svěcenou vodou a vydala se do města pro doktora.

Hluboký úvoz, vedoucí skrze tak zvaný Gferchet, ji pojal; vlevo nízký, ale hustý les ze samých smrčků, jimž věčné mrazy nedaly dorůsti, žíhající jim každým rokem vyhánějící ratolesti; vpravo do širé dále se rozkládající černé rašeliny, pokryté smutnou klečí a kyselou, tvrdou, hustě bující travou. Rovný jest ten kraj, místy jako stůl, jen tu a tam nepatrnými vyvýšeninami prostouplý; v dále vroubí ho černé lesy goldbrunnské; oko nenajde, na čem by spočinulo, smutný, melancholický pohled, až srdce se svírá. Žádný živý tvor neruší mrtvé ticho, žádné ptáče tu nežije, žádný dobytek se tu nepase – pouze občas vyvstávají ze slatin roje dravých mušek a komárů, jež víříce zdvihají se k nebi jako sloupy šedého kouře. Na cestě samé, podobající se hluboké roklině s černým, divně se proplétajícím bílým kořáním a borůvkovou natí porostlými svahy, pučí temenec^[10] vedle temence, brunátně granátové vody, jež slévající se po přívalech v pravé potoky, tu vymílají hluboké díry, onde navážejí černého bahna, kupí hromady šedých kamenů, odervaných podkladu ze slídovité ruly.

Ale což dbala matka děsné této cesty! Uháněla, byť noha tu se bořila v bahno, tam narážela o kamení a potměšilé kořeny; cítila, že starší syn se vymkl její autoritě, že s mladším by ztratila poslední podporu ve šklebícím se na ni stáří, stáří chudé, opuštěné vdovy v těchto končinách hrůzy a nemilosrdného boje o bytí.

Došla haidelské vysoké pláně, odkud přehlédneš celou mohutnou soustavu centrálního prahorstva: pohlédneš rovně před sebe a vidíš nablízku zelenou báni Antiglu, šedými skalami korunovanou, pak Diebstein, dále Schwarzberg, dříve neskonalým pralesem porostlý, nyní holý až na nepatrné zbytky; vlevo od něho horu řečenou Martin Luther; v mlhavé dále v modrý závoj zahalený dlouhý hřbet Plattenhausenu, a za ním trochu napravo krále a pána všeho toho bez konce se vlnícího, stejně temně zeleného, a přece v záhybech, útvarech a ve výši své neskonale rozmanitého horstva, mohutný Roklan o dvou hlavách, hlubokým sedlem oddělených. Obrátíš se napravo, stojíš s očima k západu, a vidíš, any hory a svahy příkře

padají k Vydře; na druhé pak straně řeky vypínají se jiné velikány: Spálená hora a pod ní Rehberg, dlouhý Jezerní hřbet, za nímž leží Stubenbach, Polední hora, bájemi proslavený Kiesleiten a v dáli Svatobor nad Sušicí i šedý Pancéř blíže Eisensteinu; vidíš tolik těch hor a temen, že marně bys je počítal, že bych tě unavil, kdybych ti je všechny vyjmenoval. – Obrátíš se nalevo, tedy k jihu, a pohled tvůj obejmě široširokou pláň a močály, poměrně nízké výšiny, kostrbatým mlázím, modrošedou klečí porostlé, a daleko, daleko v modrých parách hřbet mohutného, slavného Boubínu.

Ty, milý čtenáři, jest jedno, ať svit vycházejícího nebo zapadajícího slunce zlatí oblohu, vroubí lemem různobarevného světla hory, lesy, skalní temena i stráně, utkávané modré a fialové závoje přes husté lesy a nachově černé stíny přes hluboké rokly a úžlabiny; ať vše se koupá v moři světla poledního slunce; ať vystupují hromosné mraky, příšerně hrozivé, plné majestátnosti; ať valí se ohromné kotouče co mléko bílé mlhy, tu zahalující rázem nebo zvolna hřbety a ostré výběžky temen horních v záhyby světlého roucha svého, onde odkrývajíce nové, dosud nevídané tvary, hroty, báně, spousty lesní, řídké pažitky, smutné, klečí porostlé plochy; jest to jedno, pravím; máš-li srdce citlivé, duši velebnosti přírody otevřenou, vnímavou pro krásu její, staneš v němém úžasu, budeš se klaněti Tvůrci a jeho dílům; vzdáš hold svůj naší staré Šumavě, vydají ohlas struny srdce tvého; i příšerný její ráz, jevící se hlavně za pochmurného počasí, dojde tě, jako tě dojímá smutná píseň; budeš se těžko loučiti s pohledem na hory naše a přicházeti budou chvíle, kdy vzdálen od ní po ní zatoužíš; zapomeneš na nicotné naše spletky, malicherné štvance; otevřeš srdce své trpícímu, zápasícímu lidu, jemuž osud zde rozkázal žítí, a nebudeš uvažovati, zda lid ten mluví česky nebo německy; budeš v něm milovat své bratry, obyvatele vlasti své, jejíž dílem jsou tyto kraje, byť i ztřeštění fanaticové je reklamovali pro jakous bezejmennou partikularistickou tvorbu jedem naplněné fantazie své; ctíš a zbožňuješ celou svoji vlast, nikoli část její; nezřekneš se jich, jako oni se tebe nezřeknou, byť i jazyk jejich jiným mluvil hlaholem, jako oni v prostodušnosti své v tobě uvidí krajana přes všeliké úsilí bláhovců, již jim chtějí namluviti, že k tobě nepatří; u nich se neujmou myšlenky nenávisti, jako se neujaly ve mně, ve skromném synu těchto hor, kterýž je a tebe se stejnou láskou objímá a kterýž neodstoupí od zásad *pravého* smíru a vzájemné lásky, pokud slunce mu bude hráti; zasměješ se zakrslé duši oněch, již se neostýchají napomínati výslovně i ve spisech svých německé turisty, aby se vystříhali končin Čechy obývaných, jako by kraje ty byly morem a prašivinou stíženy; zhrdneš úzkoprsým fanatismem jejich a nebudeš následovati příkladů jimi dávaných; pomiluješ ten lid, budeš s ním cítit a podílu vezmeš na trpkém jeho osudu, i nelíbí-li se ti to

neb ono z vlastního poznání neb vypravování mého, budeš toužiti na slabosti lidské vůbec, na zvrhlosti jednotlivců, na krutost poměrů, namnoze nových, nezvyklých...

Nešťastná matka, dostoupivši vysoké planiny, odkudž možno zrakem obejmouti širý pohorský kraj, ovšem se nezastavila, nerozhlížela vzad ani vpřed; třesoucí se nohy uháněly spěšně, až les ji pojal opět ve svůj klín. Cesta sestupovala srázně z vrchu kolem staré huti Vogelsangské, dávno už opuštěné, rozpadávající se v rum a trouchel, i kolem prostranné, nové, z níž se kouří ve dne v noci, kde tepou puchry bílý křemel; překročila Losnici potok, jenž sbírá jasné vody své v rozsáhlých hvozdech revíru weißenbašského, které do nedávna patřily k nejkrásnějším a nejstarším v celé Evropě; utíkala zeleným údolím, uzavřeným na pravé straně holými stráněmi divě prorytými všemi směry opuštěnými, utopenými štolami a šachtami, pokrytými haldami šedého hluchého kamení, dosud výmluvnými svědky zaniklého dolování zlata.

Došla do města po skoro tříhodinové chvatné chůzi; doktor nebyl doma, slíbeno jí však, že ještě téhož dne se dostaví k lůžku nemocného.

Vrátila se, ničeho nepoživši. Odpoledne přišel doktor, zarazil se na prahu, osopil se na ni:

„Vás a vaši hloupost aby čert vzal! V takovémhle vzduchu zemře zdravý, neřku-li nemocný! Hned mi otevřte okno!“

„Ale – vždyť se nastydne...“

„Vy jste k neuvěření hloupá! Otevřte okno, povídám, sice se vrátím z prahu, ani k vám nevkočím.“ Uposlechla velmi váhavě. Lékař vkročil, a rozkázav ještě, aby z nemocného sňala druhou peřinu, jal se vyšetřovati stav jeho.

Nedával mnoho naděje, mluvil cosi o nevyhnutelnosti větrání a čerstvého vzduchu, a předeepsav lék, odešel zase.

Sotva byl pryč, zavřela okno znova a zabeđnila ho co možná pevně.

Kapitola V

Pozdní podzimek nastoupil vládu svou a přioděl les nevšední krásou, listí buků žloutlo a červenalo se ve všech odstínech, tu ohnivě plálo, tam nachově se rdělo, tvoříc různobarevné

ostrovy v moři temné zeleni smrků. Na šedých stráních skal prokmital všude mezi bílými kmeny mladých bříz nachem se zalívající osladič a plavuň, hnědý vřes a černající nať jahodin; plody řežabin^[11] se zabarvily, vábíce hejna kvíchal. Nesčetné sítě a nitě pavučin, spojující všecky stonky vysokých travin, vyplňující mezery mezi větvičkami malin a různých jiných keřů, nasákly bujnou rosou a leskly se v ranním slunci jako drahocenná vlákna stříbrná.

V roklinách a úžlabinách podle potoků a věčně burácející řeky Vydry valily se mlhy bílé jako mléko.

Podhamerský se doma neukázal po celý týden, po celý ten čas drvařil a svážel dříví na různých místech v lesích se všemi svými povozy i s veškerou svou mužskou chasou, nevyjímajíc podruha i jeho syna; Bůh sám ví, kde po tu dobu přenocovali. Než odešel, rozkázal ženě postarat se o to, aby se do jeho příchodu všechn oves posekal, jakož i zbývající žitná jař.

„Pohoda se nám nezmění,“ pravil, „než se vrátím, to uschne a potom to sklídíme; vezmeme tři potahy a za dva dni to bude pod střechou. Až budete hotovi s obilím, dáte se do kopání bramborů. To vám povídám, ať nezhálíte!“

Hospodyni, která odjakživa nepřemýšlela, leda hlavou jiného, ani ve snách nenapadlo, že by nepohoda mohla přikvačiti dřívě, než její manžel předpovídal. Dala se se svými ženskými do práce, ale nepřepřacovala se, a dcera i děvky, jakož i podruhyně nezchvátily se rovněž. Za dva dni shledala, že to jde pomalu; ulekla se: manžel mohl přijít nazejtří, a běda, nebude-li práce vykonána. Poslala tedy do Kaltenbrunnu požádat Nany, aby jim přišla pomoci. Ta měla ovšem už všechno pod střechou; její hospodářství nebylo velké, zastala práci skoro sama, ledaže dvě nebo tři susedky trochu vypomohly; aby pak potahy volů nebyly odvráceny od lesní práce, zapřáhla krávy a svezla si takto úrodu do stodoly; i brambory už byly ve sklepě.

Nany přijala vzkázanou žádost z počátku velmi nemilostivě.

„To by se mi chtělo!“ hubovala. „Cožpak si máma myslí, že já tu nemám co dělat? Mám já se dít tu a tam, aby ta líná princezna Pavlina si mohla celý den mýti nohy ve škopku? Nikam nepůjdu! Vyříd'te to mámě! Kdo by mi obstaral dobytek? Kdo by vařil pro muže?“

Tak hubovala a zdráhala se dlouho; nakonec si však přece dala říci a šla, zapřísahavši se, že déle nezůstane než den.

Přišla časně ráno, vynadala všem pořádně, matce jako těm ostatním, bouchla Pavlinu několikrát do zad, ale pravý div byl, co se za ten den vykonalo, oves i zbývající jař žitná, všecko to leželo posečeno. Když pozdě navečer odešla skuhrajíc a hubujíc, oddychla si stará, děvky tvrdily, že únavou ani nemohou jísti, a Pavlina usnula na lavici u kamen ještě před večeří.

Počasi bylo stále pěkné, obilí schlo na poli jen což a bylo by schlo ještě lépe bez oné báječně bohaté rosy, která každého jitra padala.

Podhamerská s dcerou a družinou dala se nyní pěkně pomalu do kopání a vybírání brambor; večer pak seděly všechny kolem velkého stolu, posílaly se navzájem pro krajáče mléka nebo polévky.

„Ach, mne bolí v kříži – to je bolest!“ úpěla hospodyně.

„Mne bolí nohy!“ naříkala Pavlina, měříc okem snivým šířku a tloušťku černých trámů na stropě.

„Mne bolí ruce,“ stěžovala si první děvka, Brunhilda, skoro šest stop vysoká, kypící zdravím, červených, lesklých tváří, honosící se rameny podobnými bukům rodných lesů. „Na mou duši, v soustruhárně jsem se tolik nenadřela.“

Druhá děvka dotvrdila tuto smutnou muziku, řkouc: „Jsem celá polámaná; mám to v krvi, běhá mi to sem tam po těle; vy prý to umíte zaříkávat, Francalová.“

Oslovená, žena podruhova, už trochu při letech, přisvědčila.

„Ba, umím. Polož se na zem, pěkně na břicho – natáhnu ti kůži na zádech a zažehnám ti polámanou krev svatým říkáním ve jménu Boha Otce i Syna i Ducha svatého, abys nedostala hlavničku.“

Procedura tato, spojená s jakousi masáží hřbetu, vykonala se doslovně a na místě, a to tak důkladně, že Francalová tvrdila, že tou námahou se polámala ona sama, což ovšem nevadilo ani jí, ani právě napravené sníst obsah velké mísy zapražené zelné polévky s černými knedlíky tvrdými jako žula a nadto krajáč kyselého mléka, k němuž přikusovaly omaštěné brambory.

Když osmého dne se vrátil Podhamerský, nebyla vybrána ani polovice bramborů, nebyla svázána do snopů ani třetina ovsu; zpozoroval to už zdaleka, a že bylo právě o polednách,

zastal rodinu a chasu doma při obědě. Rozumí se, že rozmar jeho nebyl právě růžový; zaklel už ve dveřích, že všem vázlo sousto v ústech.

„Hrom aby do vás, líná spřež – všem vám hnáty přerazím! Už před třemi dny to mělo být všecko hotovo –“

„Nechtělo to schnouti,“ opovážila se podotknout žena.

„Láry fáry – nechtělo to schnout! Komu to budeš povídat, ty jedna...“ Následovalo přebohaté klasobraní nejtuchnějších nadávek a krvavých hrozeb.

Když byl takto ulevil rozkypěné své žluči, upokojil se poněkud a jal se vykládati, že měl v úmyslu svážeti obilí napozítěk třeba čtyřmi potahy.

„Je sice pozejtří neděle,“ přidal, „ale Bůh odpustí; v lese je náramně pilno, běží o to, svoziti dříví ve velké hromady na bezpečná místa, aby je sníh nezasypal a aby se k němu mohlo v zimě se saněmi. Je to bohopustá lopota, samá práce na akord a smlouvou podmíněné tresty, nedodržíme-li lhůty. My se dřeme a vy tu zahálíte, vy proklaté sloty. To vám povídám, jak to do pozejtřka není v pořádku a hotové k naložení, uvidíte, jakou vám zahraju! Na mou věru, bejkovcem vás pošenu do práce. Od té doby, co jsou Nany a Rezla z domu, podobá se, že celý dům leží v začarovaném snu.“

Stále broukaje a vyhrožuje, pojedl něco, vyhnal ženské na pole a odešel zase.

Nebylo divu, že byl nanejvýše rozčilen. Nejenže práce na jeho polích nedospívaly ke konci, anobrž už zrána měl mrzutý výstup v lese.

Nakládal právě s Wilibaldem klády kdesi ve stráních pod Antiglem u přítomnosti filipohuťského pana lesního a podantigelského hajného, kteří ustavičně pobízeli ke spěchu, takže ho to už dopalovalo.

„Copak myslíte?“ osopil se na ně. „Může člověk ještě více spěchat? Jde-li vám to pomalu, postavte si tu železnici, anebo si hledejte jiného, aby vám vozil dříví. Vyplatěte mne a já půjdu; knížecí platí beztoho lépe než vy.“

„Nu, nu, jen ne tak zhurta,“ chlácholil ho lesní; „nedivte se, že pospícháme. Podívejte se, co je tu dříví, a překvapí-li nás zimní nepohoda, zasněží nám to všecko; z jara se má odplavit pět tisíc sáhů! Jakkak ho dostaneme v zimě k vodě, zasype-li nám ho sníh? Pěkně děkuju! Žid má

smlouvu v ruce, byly by to pěkné pokuty, a na mne by se to svezlo. Nepohoda může udeřit každým dnem...“

„Houby udeří,“ zabroukal si Podhamerský, „čtrnáct dní to vydrží a do té doby toho navezeme třikrát tolik, než je ujednáno.“

Vtom objevila se na kraji paseky ženská a blížila se rychlým krokem.

„Na mou duši, tohle je máma,“ pravil pološeptem Wilibald. Podhamerský hodil po ní jediný pohled.

„Přítáhni řetěz!“ křikl na svého čeledína. „Co se ohlížíš? Co stojíš? Však si s ní ještě porozprávíš.“ Girgllová došla k nim; nepozdravivši nikoho, nevšímajíc si ani Podhamerského, ani druhých, přistoupila přímo k synovi.

„Nech všeho a pojd' se mnou domů,“ pravila ostře; „chlapec mi doma stůně už skoro týden, už u něho byl doktor – nebylo to platno ničeho, snad už umírá. Na lukách stojí ještě otava; jakž ji poseču? Voli zahálejí ve stájích. Pojd' se mnou!“

Mladík, nepozvedaje očí, pracoval dále.

„Přítáhni silněji!“ křičel Podhamerský, nevšímaje sobě slov vdoviných. Ta stála drahnou chvíli, čekajíc na odpověď. Nedočkavši se jí, opětovala:

„Neslyšel jsi? Franc umírá – a doma všecko hyne...“

„Nebude tak zle,“ zabručel syn.

„Zle je, musíš se mnou.“

„Cožpak si myslíte, že mohu odsud utéci jako pes?“ odvětil nevrle, pouštěje konec řetězu a utíraje rukávem pot s čela. „Víte přec, že jsem tuhle u sedláka v službě a že bych musil dát výpověď? Ostatně ji nedám, jsem spokojen u svého sedláka; u vás je člověk jako otrok.“

„Ty nezdárný kluku!“ zabědovala a veliké slzy jí vytryskly z očí.

Podhamerský se k ní obrátil.

„Copak nám sem chodíš brečet a skuhrat?“ pravil tvrdě. „Myslíš si snad, že ti ho propustím teď, kdy máme nejvíce práce? Najímám já čeledína na den? Co je mi po tom, že ty bys ho doma potřebovala! Já ho potřebuju taky, proto jsem ho najal. Je snad mojí vinou, že nezůstal

u tebe? Copak bys dělala, kdybys ho neměla? Máš-li dospělého syna, zacházej s ním, jak se patří, a nemysli, že ti bude střídavě pracovat a sedět za pecí. To jsou marné řeči, ty tvoje. Přitáhni ještě, Wilibalde!“

Stará, na chvíli zaražena touto řečí, vzpamatovala se brzy a spustila, až se to celým lesem rozléhalo.

„A ty tak, ty krkavče nenasytná? Tobě do rukou a pro tvůj mamon aby celý svět se dřel, ty jeden vydríduchu! Dobře, že tě tady mám, abych ti jednou pověděla pravdu! Tak ty zdržuješ chudé vdově syna? Já ti však povídám, žes neměl práva ho najímat, protože není zletilý! Toho ty nevíš, ty vševědo? Chlapec půjde se mnou a ty si hledej, koho chceš, aby ti pomáhal hrabat peníze; tenhle stojí pod mým poručnictvím.“

„Tos měla namítat dříve, ty hloupá žvasto, nikoli nyní, kdy mezi námi je umluveno. S kterým pak advokátem jsi se poradila? Zkus to, odveď mi ho! Já ti zase povídám, že kdyby to i záviselo pouze na něm, on s tebou nepůjde! Už bys si musila přivésti na pomoc četníka, a tu bych zase já si dovedl obhájit svoje právo. Nebroukej tedy nadarmo a jdi po svých!“

Ubohá žena, vidouc, že ani syn nejeví nejmenší ochoty, dala se do hořkého pláče. Prosila oba, zaklínala je, aby se smilovali nad ní, nedávali ji největší bídě na pospas. Vše bylo marné. Přesvědčivši se o tom, vzpřímila se a zvolala pronikavým hlasem:

„Ty kluku, jehož jsem pod srdcem nosila, ty neujdeš ruce Boží! Opustil jsi matku pro bídný mamon a hříšnou zvěli, protože bránila darebnému životu tvému; opustil jsi bratra umírajícího – Bůh ti to vynahradí! A ty, ty hanebný lakotníku, ty rovněž si vzpomeneš na moje dnešní slova, až se tvé děti k tobě zachovají, jako tenhle se zachoval ke své matce. Z kořene vás oba vyrve moje prokletí!“

Odvrátila se, přešla přes paseku a zmizela v hustých smrčínách svahu.

„Podej mi ten sochor!“ zvolal Podhamerský, „a to rychle! Co otálíš? Nech ji mluvit!“

Mladík se nějak zamyslel, přejel si několikrát dlaní přes čelo; ruce se mu chvěly. Lesní, který byl svědkem tohoto výjevu, netajil se svým pohnutím.

„Chlapče,“ pravil, obrátiv se k Wilibaldovi, „já na tvém místě bych šel za matkou – taková kletba je zlá...“

„Na mne dorážíte, abych spěchal,“ rozhorlil se Podhamerský, „a čeledínovi domlouváte, aby mi utekl. Kdepak najdu jiného? Obstarejte, dohod'te mi nějakého, a já ho propustím; ale dokud jiného nemám, setrvá při mně. To by byl pěkný pořádek na světě! Chtěla-li ženská mítí syna doma, měla za něho najít náhradníka! Já mám s ním tak dobře úmluvu, jako vy se mnou a s vámi žid; všichni musíme dostát svým závazkům, tak tomu chce řád. Takových řečí se nebojím, ty jsou mluveny do větru a vítr je odnese.“

Nebál se, ale vzrušen byl nicméně, i konal dílo své s jakousi nervózností. Bylo, jako by neměl stání; viděli jsme, že zanechav práce v lese, šel domů, a že co tam shledal, ho nepotěšilo; že pak se ihned zase vrátil. Zlost, již zažil doma, dala jeho myšlenkám poněkud jiný směr, nové dojmy zatlačovaly do jisté míry účinek slov vdoviných, ale volno mu nebylo i přesto.

I Wilibald marně se vzpíral hrůze, jež víc a více na něho dorážela. Pracoval jako zoufalý, a přece mu bylo, jako by dílo vázlo pod jeho rukama, jako by se nic nehýbalo kupředu. Chtěl zaplašit dorážející naň strach, ale nezaplašil ho. Obraz klnoucí mu matky, bledá tvář nemocného bratra neustále se naň šklebily; ta nemluvná, vychrtlá tvář, jako by se již rozkládala účinkem smrti. Rval se s těmi vidinami, sám u sebe se omlouval. Bylo to jeho vinou? Podhamerský ho najal, on jedině ho mohl propustit; jakže se vyjádřil Podhamerský? O řádu a pořádku mluvil!... Ano, řád a pořádek tomu chtěly, aby on zůstal ve službě, v kterou se uvázal. A zase mu bylo, jako by celý les se chechtal: Řád! Řád! Ty darebo! – řád světový žádá především, aby syn neopouštěl matky. – Řekne to Podhamerskému, nevydrží tu! Aspoň na těch několik dnů ho musí propustit, pokud matka nesklidí otavy; potom, když už to nejde jinak, zase se k němu vrátí a bude mu věrně sloužit. Na tom se pevně ustanovil.

Přišel večer. V lese, nedaleko místa, kde pracovali, stály dvě boudy podle sebe, jedna větší, druhá menší, obě z hrubě přitesaných trámů nakvap zbudované, obě bez oken a dveří, mezery a skuliny mezi trámy dílem otevřeně zejíce propouštěly světlo, vítr i déšť, dílem byly ucpány zemí, suchým mechem a lesní travou. Wilibald, napojiv voly v blízké studánce, zavedl je do větší, přivázal je řetězy ke kůlům a naházal jim velké kupy sena do jakéhosi druhu žlabu, utvořeného šikmo na stěny přibitými širokými prkny.

Postarav se takto o dobytek, odebral se do druhé boudy, ve které Podhamerský sám připravoval večeri po způsobu dřevorubců. Rozžal totiž oheň na jakémsi krbu z hrubě a beze zdiva přeložených přes sebe kamenů, pověsil na kruh, zaražený do stropu, na řetězu visící železný kotel naplněný vodou, do níž nasypal rezné mouky a soli. Sálaly plameny, ozařující vnitřek boudy, podle jejíž stěn nalézala se vyvýšená lůžka mechem pokrytá; kouř se valil

otvorem dveřním, plápolající zář ohně polívala třepetavou výhní vůkol stojící stromy, většinou vysoké buky, jichž bělavé kmeny střídavě příšerně se zaleskly a zase upadávaly v halici je noční temno; ratolesti jejich různobarevným listím pokryté, nízké křoví, kapradiny a lesní tráva jako by křepčily v němém reji pod vlivem plápolajícího světla.

Podhamerský, ozářen ohněm, stál podle kotlů jako bronzová socha; zamíchal občas obsahem nádoby pomocí kusu dřeva, a když vařící se hmota vypařováním vody dosáhla kýžené houšky^[12], sňal zvláštním nástrojem kotel z řetězu, vyklopil jeho obsah do dřevěné mísy, omastil ho silně máslem, a režný „šterc“, obyčejná strava v lese pracujících lidí, byl hotov.

Wilibald přistoupil, dlouhý, černý jeho stín přeletěl přes ohněm ozářené kmeny.

„Jez!“ vece k němu Podhamerský, podáváje mu lžíci.

Mladík pojedl několik soust. Pak položil lžíci na kraj mísy a zadíval se do rudě doutnajícího uhlí na krbu; starý pojídal pomalu, mlčky, zalévaje ob chvíli šterc douškem sedlého mléka, jež měl podle sebe v kamenném džbánu.

„Sedláku!“ oslovil ho pojednou Wilibald. „Sedláku, slyšte... nedává mi to pokoje... slyšel jste, bratr stůně!... Rozmyslil jsem si to...; propusťte mne na tři dni, abych pomohl matce sklidit otavu a brambory. Propusťte mne, vrátím se vám zase...“

Podhamerský se na něho ostře podíval. „Ty jsi se snad zbláznil? Však sám víš, co se má do tří dnů vykonat. Slyšel jsi dnes fořta! Však víš, že i moje úroda čeká na sklizení. Právě tyhle tři dni tě potřebuju a nemohu tě propustit nijakým způsobem. Po neděli si tam běž třeba na čtyři dni; při svážení ovsu se bez tebe obejdeme... ale teď, ani řeči, ani ať se ti nezdá... Kdybys však šel proti mé vůli, tož si tam už zůstaneš; ke mně se více nevrátíš. Za dva dni se vrátí vojáci z tříleté služby, najdu snadno náhradu za tebe, u mne každý slouží rád. Tvoje matka může počkat, právě tak jako já musím polní práce nechat, až zde učiním zadost svým závazkům. Jez nyní a lehni si pak, abys byl zítra při síle.“

Wilibald neodpověděl; mračil se jako noc, bylo vidět, že všechno vše v nitru jeho, že podstupuje tuhý boj. Chopil lžíci, přivedl do úst několik soust štercu, žvýkal je, převaloval je a zase lžíci položil. Podhamerský pokračoval v jídle, dívaje se po straně na svého čeledína. Když se nasytil, uložil kotel, mísu a džbánek do koutku, šel se podívat do vedlejší boudy na dobytek, přihodil do žlabu ještě dvě náruče sena, a vrátiv se po malé chvíli, ulehl na mechové lůžko, přikryl se tlustou houní a usnul.

Wilibald ulehl opodál, ale vzdor únavě nemohl usnouti; pořád viděl matku a nemocného bratra. Přišla mu na mysl také jakási skoro zapomenutá záhadná událost, o níž často vyprávěl nebožtík jeho otec.

Čtyři dřevorubci pracovali v lese. Uhodila na ně noc a s ní hrozná nepohoda podzimní; ledový vítr, přinášející sníh a mrznoucí kapky, přinutil je ustat od práce. Poblíže byly dvě boudy právě takové, jako je tuhleta, vzdálené od sebe asi na půl hodiny cesty; dřevorubci se nemohli dohodnout, do které z nich by se měli uchýlit, jedni chtěli doběhnout do bližší, druzí navrhovali hledat útulku ve vzdálenější, pokládajíce ji za lépe chráněnou před větrem a zimou. Rozešli se tedy. Dva z nich dostali se šťastně do blíže ležící boudy a chtěli se tam ulebedit. Nebylo možno tam vydržet: vítr vál četnými skulinami, déšť se lil skrze porouchanou střechu, byla taková psota, že se báli, aby do rána nezmrzli. Umluvili se tedy na tom, že utečou za druhými do vzdálenější boudy, a ihned se vydali na cestu. Byla to strašná pouť hustým lesem, dolů přes balvany posetou stráň, v dešti a tmě; než obeznalí v lese od svého mládí šťastně se tam dostali. Již zdaleka viděli zář ohně, jež rozžali druhové, a těšili se, jak se pěkně zahřejí, jak si uvaří teplý šterc¹³¹. Vešli otvorem. Objevilo se jim hrozná divadlo: oba jejich druhové leželi na zemi, mrtvi, kalné oči daleko vytřeštěné, údy křečovitě zkroucené, na důkaz, že smrt je přemohla po hrozném, bolestném zápase. Co se tu stalo? Ti, kdož jedině by byli mohli povědět, oněměli na věky. – Neskonala hrůza pojala příchozí. „Utíkejme! Utíkejme!“ zvolal starší, vzpomínaje se, „zde vládly nečisté noční síly lesní! Bůh s námi, Panenka Maria a všichni svatí!“ – A znamenajíce se křížem, odřikávající nesouvislé modlitby, jež draly se maně přes jektající o sebe zuby, uháněli nazpět do větrem zmítaného, šumícího lesa; zdálo se jim, že rozpoutala se za nimi v patách všeska strašidla, příšery lesní, o nichž slýchali děsná povídání...

Mladíkovi zježily se na hlavě všesky vlasy při vzpomínce této; jemu bylo, jako by každým okamžikem mělo vejít černajícím se otvorem boudy něco strašného, neurčitého, nevýslovného, jako by hlas jeho matky šťval na něho rdousivou příšerou, krev pijící můru.

Nedaleko něho chrápal Podhamerský, na krbu dodoutnávaly kusy louče, skákaly modravé plamínky.

Vzchopil se, svrhl se sebe houni, vstal, a tiše, tichounko leza po čtyřech, doplzl se ke vchodu a uniknul otvorem ven do spícího, nehýbajícího se lesa. Pak se vzpřímil, naslouchal chvíli a uháněl pryč, co nohy stačily. Zamýšlel původně utéci domů k matce, poprositi ji za

odpuštění, zůstat u ní, ať si říká Podhamerský cokoli, ať ho třeba žaluje u představeného, u soudu, u kohokoli pro nedodržení služební smlouvy.

Jak uháněl po měkkém drnu jakés světliny, jinak se rozmyslil: šel místo k matce ke své Cecilce.

Ta mu vymluvila jeho úmysl utéci Podhamerskému, pohrozivši mu, že ho opustí, učiní-li tak, vynadala jemu hlupáků a jeho matce ukrutnic.

Účinek porady s dívkou byl vpravdě zázračný: Wilibald zapomněl na matku, na bratra, na sestry, na výčitky svého svědomí. „Za tři dni je taky času dost!“ si opakoval klidně a rozhodně, vraceje se ještě dlouho před svítáním do lesní boudy, z níž se byl vykradl hnán všemi hrůzami. Ulehl pod svou houni a usnul tak pevně, že Podhamerský ho musil vzbudit, když bílé ranní mlhy započaly rej svůj.

Třikrát se vystřídal den s nocí. Počasí bylo pořád rozkošné, teplé, ba suché vzhledem k těmto věčně vlhkým horám.

Skoro netřeba říkat, že když po té době zavítal Podhamerský zase domů, aby se přesvědčil, zda jsou jeho lidé hotovi s polní prací, nedočkal se velké radosti. Hospodyně i Pavlina pracovaly na poli, ještě několik najatých žen s nimi, ale hotova nebyla ani polovice práce.

Podhamerský vynadal nejen manželce a dceři, ale osopil se i na pomocnice jejich, které přišly z dobré vůle; třeba si tenkrát někdo dal zaplatit za polní práci, přinášel přece jen obět': v lesích čekali na každou pilnou ruku a platilo se tam rozhodně lépe.

Ženy nesnesly nadávek hospodářových: vrátily mu je s úroky, praštily náčiním a odešly, spílající, co ústa stačila.

Podhamerský, všecek rozzuřen, odešel zase do lesa za svými potahy.

Téhož dne navečer loučil se dvě hodiny cesty daleko od statku Podhamerského, v osamoceném dvoře Rankelském, mezi Innergefildem a Goldbrunnem, starý Sepp se svým vnukem Václavem, jenž nazítří časně ráno se měl vydat na dalekou cestu do Plzně, aby nastoupil vojenskou službu. Hoch, který od dob nejútlejšího mládí se neodloučil od svého děda, aniž znal jiného světa nežli dosud ho obklopujícího, byl velice stísněn. Strach před něčím neurčitým, nevýslovným, skličoval ho už po delší čas; dědovy řeči a počínání nebyly dle toho, aby ho zbavily nepokoje. Starý Sepp, který po celou dobu svého dlouhého života

neopustil rodný svůj kout, měl sám poněkud nejasné pojmy o tom, čemu říkal svět: viděl v něm moře všeliké nepravosti a protivenství, moře, jehož vlnám poctivým lidem leda s velikou námahou a s přispěním Božím bylo lze odolati; široširou tuň, jejíž černé propasti pohlcovaly velké zástupy po ní plujících lidí. Vzpomínal na dávno zemřelou svou dceru, matku Václavovu, a chvěl se při pomýšlení, že by i vnuka tam v mlhavé dáli, která se rozkládala do příšerné nekonečnosti, mohl potkati stejný osud. Čím blíže nastupovala chvíle rozloučení, tím bolestněji svíralo se jeho srdce; slzy kanuly bez ustání i při práci z jeho starých, dobrých očí, tvrdé, široké jeho ruce co chvíle spínaly se k tiché, krátké modlitbě; bylo kormoutlivo popatřiti na tohoto starce, jenž každým dnem se mohl skloniti ve hrob, an loučil se s tím, jehož miloval nejvíce, v němž celá ta dobrá duše se kotvila.

„Budete vidět, co z toho vzejde,“ říkával kmet; „u nás se teď všechno zbláznilo, vyzískanými penězi zpupnělo. Zapomínají se zásobiti na zimu, a co bude, až nebudou míti čím dobytek pokrmiti, na to nepomýšlejí; budou pak nuceni prodávati dobytek za fatku, nebude se jim dostávati potahů, a pak ať vydělávají! Cožpak se domnívají, že ten výdělek potrvá věčně? Povídám vám, že ho bude brzo konec! S lesem pak ta tam bude výživa. Přijdou do nepořádku, budou si dlužiti peníze, nebude z čeho platit úroky, protože přebytek ke koupi nabízeného dobytka sníží jeho cenu. Ti bláhovci se radují z toho množství vyvrácených a broukem poškozených stromů, jichž vývoz jim plní pro tu chvíli kapsy, a nepomyslí, že zničení lesů jest nejhorší bič, ježž Bůh na ně spletl, aby je vytrestal za jejich hříchy.“

Starý nepřestal horliti a domlouvati, až syn statkem vládnoucí vzal své potahy z lesa přes protesty dorážejících naň lesních a obchodních agentů.

Nepřestal na tom. Když měl syn skoro dvě stě těžkých fůr sena a otavy pod střechou, přispěl dobrovolně i s vnukem svým na pomoc staré Girglové, o jejímž trapném položení zvěděl, ba přiměl syna k poskytnutí jednoho potahu, ač tento z počátku se zdráhal rozhodně, namítaje, že by se mohlo v lese vydělati mnoho peněz.

„Bývalo u nás zvykem,“ pravil ctihodný ten stařec, „že soused sousedu vypomáhal v případě potřeby; tak činívali otcové naši a tak i budu činit, dokud mi poslouží staré nohy. Hanba synovi, jenž na matku zapomíná! Nechci, aby i na souseda padla taková skvrna. Z dobrého skutku plyne požehnání – můj hoch jde do světa, dám mu ho na cestu.“

Přišli, sklídili jí, co ona posekala s pomocí dvou chudých žen, jež si najala v sousedství, za jediný den byli hotovi, neboť stálá pohoda dobře vysušila pokosenou trávu; vroucí její díky starý Sepp odmítl, podotýkáje, že koná svou křesťanskou povinnost a nic více.

Ulehčilo se ubohé vdově, ale radost jí nevzkvetla: sotva večer odešli pomocníci v nouzi, dokonal mladší syn pozemskou pouť svou. Pláč matky už nedozníval k vracejícím se s povozy svými, jim svítil na bídnou cestu, po obou stranách vroubenou nekonečnými černými slatinami, vedle vstávajících na nebi hvězdiček pablesk radostných díků, zářících z roztoužené tváře vdoviny.

Došli domova, zaopatřili udřený dobytek a vešli do světnice, osvětlené již kmitavě plápolající bukovou loučí.

Na lavici podle stolu ležel pevně svinutý, pečlivě svázaný velký bílý filec, obsahující výbavu Václavovu; časně zrána už měl se mladík vydati na cestu; na Horách Kašperských sejdou se povolání do zbraně nováčkové a odtud půjdou společně do Horažďovic ke dráze.

Děd i vnuk usedli na lavici za stůl, podívali se druh na druhu, pak na filec, a oběma vytryskly slzy z očí. Hospodyně postavila před ně velkou mísu omaštěných s kmínem vařených brambor a mohutný krajáč sedlého mléka. Posadili se za stůl hospodář a děti, jakož i veškerá čeleď, pomodlili se a dali se mlčky do jídla.

Václav brzy povečeřel. Bylo mu krušno kolem srdce; slyšel mnoho o té vojně a o přísnosti, která tam vládne; povídali mu také, že strava je skoupě odměřená, ráno trochu pražené polévky, k obědu kousek masa v polévce a k němu tvrdý knedlík, večer komisárek. Pro ty je zle, již nedostávají z domova na přilepšenou; než to vše by ho bylo neděsilo: na poslušnost přivykl a činit bude vždy, čeho se na něm bude žádati; s dobrou vůlí a rád to bude činiti, vždyť děd mu říkával, že to nemůže a nesmí býti jinak; vždyť děd mu vykládal, co je povinnost, věrnost, pořádek a že bez těch by se lidstvo neobešlo; že císař pán má na něho právo a že každému člověku a vojáku přede všemi sluší sloužiti císaři ze všech sil, co mu jich Bůh dal; dojista jsou přísní pouze proti těm, kdož se nechtějí podrobiti pořádku. Co se pak týkalo jídla, Bohu poručeno! Bude mu chybět leccos, přivykne však, a dědeček přislíbil, že mu bude posílat nějaký ten groš; mnoho ne, to řekl zřejmě a často, aby si nezvykl na hýřivý život, ale tolik, aby byl chráněn před hladem.

Toho se tedy nelekal, ale těch nových poměrů, do kterých se dostane. Připadal si náramně hloupým, nedovedným – jak obstojí? Vzpomněl si na vojáky navrátilší se ze služby, na jejich

řeči a úsměšky. Když se jich tázal, jak jim tam bylo, odpovídali mu: „Jen počkej, však uhlídáš, a budeš vzpomínat na domov!“

Tohle je to! Vzpomínat bude! Starého dědouška nebude viděti, ani děti svého bratra, které měl tak rád; po těch se mu bude stýskat... a snad také po jeho práci, po zeleném lese, po modrých horách. Bodejť! To by byl blázen, aby se mu po těch nestýskalo! Tam prý je mnohem krásněji: dlouhé řady kamenných domů s lesklými okny, zlatými nápisy, štíhlými sloupy a podivnými římsami; což nebylo krásně na Horách Kašperských a dokonce v Sušici? – A to prý je holé nic proti Plzni! A což kdyby se dostal do Prahy! Znal dva, kteří tam byli, a co ti vypravovali, byl věru div!... Pak co mu vypravovali o dolejších krajích! Kousek ho přehlédli s Haidelské výše a často po tom toužil, aby se jednou mohl procházet v těch rovných polích, vně toho černého, věčně se mračícího lesa. „U nás je ošklivo až běda,“ mu říkali, „samý les, samá skála, samý močál – ale tam, tam je krásně! Úrodná pole, rovná jako stůl, v lese stromy pěkně v řadách, rovné jako panáci; který je křivý, hned ho vysekají, aby nedělal ostudu; půda mezi stromy je pěkně vyčištěna, žádná hnijící drva, která každému kroku překáží, žádná mokrá rašelina, do níž člověk zapadá až po kolena, žádné tlící pahejly...“

Když těch řečí vzpomněl, věru, přišlo mu na mysl, že by se měl vlastně těšit na ten ráj, v němž bude nyní žít.

Ale dědeček! Děti! – a potom něco neurčitého, neznámého... něco jako skok do prázdna...

Ba, děti a dědeček! Děti mu sedaly na kolena, objímaly ho, líbaly, žvatlaly, tázaly se, co jim přinese, a na dědečkovi bylo vidět, jak se souží, marně se vzpírá hoří rozloučení. Skoro celý večer mlčel a pořád mu slzy kanuly z očí, až nevěsta hospodyně se nad tím zármutkem pozastavovala, řkouc:

„Ale tatínku, vy si zrovna tak vedete, jako by nebylo na světě nikoho kromě Václava? Cožpak my vás nemáme rádi? Cožpak my vám nečiníme, co si přejete, co vám na očích vidíme?“

A staroch na to: „Ba, činíte, činíte! Bůh vám požehná!... Ale vy máte sebe, a ten hoch nebude mít nikoho; bude na světě jako kámen v moři, jako stromek na širé planině, bouřím a větrům vydaný, jehož nechrání větší stromy... A proto mám strach o něho a je mi ho líto.“

Kdo poví, zda spali té noci, byť perná práce předcházejícího dne jim byla unavila údy?

Šerošedý soumrak ranní položil se nad rankelskou planinu, smutnou, pochmurnou i za plného denního světla, ale žádné péro nevypíše, žádný štětec nevystihne obrazu, jakého poskytovala

onoho jitra. Počasí se změnilo. Nebyly to obvyklé jitřní mlhy, jež valíce se a vystupující k nebi, rvaly se s denním světlem, byly to vpravdě šedě špinavé mraky, blízko země se táhnoucí, jež halily obzor a všechny předměty v jednotvárný svůj plášť.

Václav vystoupil na ploské kameny náspu; bílý filec navlečen na konec holi přes levé rámě; obrovitá postava děda objevila se v patách za ním, za dědem pak bratr, svakyně^[14], čeled', jen děti chyběly, ty ještě spaly onoho pochmurného jitra, mladík se byl s nimi rozloučil před ulehnutím. Všichni mu tiskli ruce, rozžehnali se s ním a vrátili se opět do domu, pouze děd na tom stál, že ještě s ním pobude, že půjde s ním do Kašperských Hor. Zvonce ve stájích unyle zazněly, jako by ho chtěly slavnostně doprovázet na dalekou cestu.

Kráčel s dědem po mokrých lukách, zavál jim v ústrety syrý vítr, pojaly je vlnící mraky v šedý svůj klín.

Jak bylo zcela jinak než včera! Před nimi se vypínající Antigl podobal se ohromné šedé mase, kterou občas husté mraky úplně pohlcovaly, takže s nimi vjedno splýval; lesy napravo nabývaly neurčitých obrysů, podobající se temné, šedé stěně, bez ustání délku i výšku měnící. Severozápadní vítr čechral sporé větve po planině potroušených smrků a zachycoval se v nepřehledné kleči prostupujících šedé lučiny močálů. Vrzala kleč, narážející o sebe jehličí vydávalo skoro kovové, jakoby bolestné zvuky. Nebes báně jako by nebylo, jako by vjedno byla splynula se smutnou tou plání, vroubenou odevšad ještě ponuřejšími lesy. Mraky pojednou se počínaly rozplývati v jemný, drobounký déšť, jenž vše pronikal, vše napájel nesmírným vlhkem; ve velké, bohaté krupěje nebylo mu lze se slévati, ježto dopadal z poměrně nepatrné výšky, ba přímo na planině se tvořil. Po zemi za kratičkou dobu srkaly všade brunátné praménky, slévaly se černé kaluže, měníce cestu v nepřetržitý močál.

Ne dosti toho: vždy chladněji vál vítr a brzy mísily se do vlnících se krupějí dešťových jednotlivé, v křivolakých drahách kroužící vločky sněhové. – Děd a vnuk kráčeli mlčky po mokré pěšině, tu boříce se v hnědý kal, onde s kamene na kámen skákající; dusivě padal vlhkem přesycený, hustý vzduch na plíce, nedopřáváje sdílných řečí.

Když probavše se Kikereckými močály, došli haidelských chalup, zamžených, v rozplývající mraky se skrývajících, takže jen v bezprostřední blízkosti bylo lze jich rozeznati, setkali se s jakousi stařenkou, přicházející od Innergefildu. Podepírala se pracně o svoji berličku, hekala, kašlala. Ani nevyčkala pozdravu.

„Och, vy, Pánbůh vám dej zdraví a požehnání!“ oslovila je. „Přicházím od Girglové, k níž mě zavolali včera pozdě navečer. Umřel jí syn, celou noc jsem se tam modlila. Když už člověk jiného konati nemůže, je mi osmdesát let, ano osmdesát...“

Zastavili se. Starý Sepp se poznamenal křížem. „Tak tedy umřel!“ pravil vážně, „dej mu Bůh lehké odpočinutí a ji necht' potěší vedle neskonalé dobroty své.“

„Och, ano, dejž to Pánbůh. Sotva jste včera odešli, sotva za čirého soumraku složili v stodole poslední vůz otavy, přišlo to na něho. Lehce umíral, jako plamínek, jenž dohasíná. Bylo nářku mnoho, ale na tebe, Seppe, nepřestávala vzpomínat; děkuje ti nastokrát a tomuhle mladému vzkazuje svoje požehnání. Šla nyní do Kvildy objednat pohřeb. Bude smutný v téhle nepohodě, ale lidí bude hodně, protože je po práci v lese a na polích. Přijdeš taky, Seppe, vid'?“

„Přijdu, toť se rozumí. Bud' Pánbůh pochválen za to, že nám vnukl, abychom jí přispěli na pomoc, aspoň jsme jí ulehčili v jejím zármutku...“

„A jak jste jí ulehčili! Co by si chudák byla počala, kdybyste se byli opozdili o den! Vy jste přišli, a vlastní syn se nedostavil! Je to hanba, je to bohaprázdný kluk!“ „Inu, co chceš? Ta dnešní mládež nedbá, ta není taková, jako my jsme bývali. Podívej se kolem, však pamatuješ ještě více než já! Podívej se na ten kraj, na ten les, jak se změnil; a potom se nemají měnit lidé?... Přijdou zlé časy!...“

„Ba, přijdou.“

„Sbohem, stará! Pozdravujte Girglovou, ať se odevzdá do vůle Boží.“

„Vyřídím, Seppe! Provázej vás Pánbůh!“

Šli zase, dostupajíce výšiny Haidelské. Neustálý déšť už nyní je promočil až do těch nití; dorážel na ně zevšad, shůry, ze stran i zdůly, jako by nepadal, anobřž tekl rovnoběžně s nimi. Filec, vlhkem nabobtaný, tížil rámě mladíkovo, takže už několikrát ho přesunul z levého na pravé rámě a zas nazpět. Děd mu ho konečně vzal vzdor jeho zdráhání a nesl ho sám.

„Nu, jen sem dej,“ pravil, „a nezdráhej se. Nesešel jsem ještě do té míry, abych ti nemohl posloužit tou maličkostí; kdoví, není-li to poslední služba...“

Dostoupili výše; otevřel se jim pohled do údolí Losnice, přes nescetné řetězy nižších hor až daleko, daleko do českého kraje. To jest, byl by se jim otevřel, kdyby bylo svítilo slunce.

Takhle viděli před sebou pouze jakýs kotel, z něhož vystupovaly šedé páry, tu a tam temeno vrchu, v mraky zahalené; táž šedá mlha šplhala se po mlází pokrývajícím tu mírné, onde strmé svahy, zastřela hustým, neprostupným závojem mohutné lesy nad Bílým potokem, rozkládající se černým polokruhem napravo pod nimi.

I rozhovořil se staroch, když sestupovali k Vogelsangu lesnatým svahem, bídným, zakrsalým lesem, jemuž mrazy vyrůstati nedávaly, spalující skoro každým jarem mladé výhonky temen smrčků, protože nerozumní lidé všecky staré stromy posekali, pod jejichž ochranou jedině v těchto krajích mladý les se může zmocí.

„Slunce ti nesvíti na tvůj odchod, milý hochu. Nepohoda se dostavila a už se jí nezbudeme^[15]; dobře tomu, kdo sklídl, co Bůh mu nadělil. Kdo pohody nepoužil, už nesklídí. A je jich mnoho, těch opozdílů, jimž lakota nedala; jak obstojí do jara, Bůh sám to ví. Bude to psota, a ty nejbohatší, již mají nejvíce dobytka, to stihne nejhůře. V zimě, když nastane sanice, je výdělek největší, ale jakž budou vydělávati, když dobytek bude slábnout z nedostatku píce, když budou nuceni prodávat? Kdyby tohle tak viděli zemřelí otcové, v hrobě by se obrátili!... Věř mi, hochu, naši otcové a my, co jsme starší, jsme jednali moudře; drž se slov mých a nezapomeň na rady moje. Buď střídým, neopíjej se jako ta nynější mladá chasa, která bujností neví co dělat a sobě i jiným škodí na cti, na majetku a na zdraví. Především pak vyhýbej se pilně planým ženským známostem; děvče, které si s vojákem začíná lásku, nestojí za nic, je buď prohnané, nebo hloupé; voják je dnes tu, zítra jinde; mohl bys si snadno uvázat na krk špatnou a nehodnou družku, nebo bys opustil ubohou svedenou, a to pak vede ke křivým přísahám a všelikým lživým vytáčkám, z nichž neplyne požehnání. Ty jednej vždy tak, jako by stál po tvém boku tvůj starý děd, jenž se do hrobu chýlí a který se zatím bude starat o tebe, aby ti nic nechybělo, až se vrátíš. Dostaneš svůj spravedlivý podíl, nebudeš se s nikým soudit, jako teď bývá; děd tvůj se o to postará, abys na nikom nezávisel a také nikoho neobtěžoval. Co vydělám za tu krátkou dobu, kterou mě zde Bůh ještě ponechá, bude tvým; zřetelně a spravedlivě to vytknu ve své závěti, která je dávno hotova a kterou dlužno toliko občas doplniti, aby se o všem vědělo... V té příčině dějí se velké nesrovnalosti a hlouposti. Onehdy zemřel jistý hospodář na Haidlu a ustanovil, že po nebožce dceři pozůstalému děvčátku vydá syn, jenž převzal statek, dvě krávy a dva voly, vše v ceně dvou set zlatých, až to děvčátko dosáhne dvacátého roku. Táži se tě: mohl ten nebožtík věděti, jakou cenu bude míti dobytek, až doroste to děvče?... Co z toho vzejde? Křivda buď té, buď oné straně, soudy, rozepře, nepřátelství až do smrti. Tak to nyní činí skoro vesměs: berou za základ stávající nyní poměry a ceny, aniž pomýšlejí, že poměry ty se změní. Dočkáš se toho, jaká z této nemoudré

setby vypučí žeň, jak synové budou proklínat v hrobě tlící rodiče, s jakou nenávistí se budou navzájem potírat, nenávistí tím větší, čím bezohlednější, ježto doma viděli jen lakotu, pachtění se po penězích, nestřídmé užívání nyní ze všech stran plynoucího výdělku, nepomýšlení na budoucnost, a ke všemu slepou tvrdošijnost. Nynější otcové neváží si svých předků, nevážnost synův dostane se jim v úděl. Ty tam jsou časy, když jsme měli málo peněz, málo výdělku, kdy les neplatil, dříví hnilo a tělo na půdě, která je zrodila, ale měli jsme svůj každodenní chléb, měli jsme, čeho nám a našim dětem bylo zapotřebí, napředli jsme si nití, natkali vlny na dobrý, pevný oděv, nemusili jsme ničeho kupovati, Bůh sám nám nadělil, a když koho odvolal, ten klidně umíral. Smáli se nám, že jsme žili odloučení od ostatního světa, že jsme hloupí, zbednění, ale věř mi, byli jsme šťastnějšími!... Můj ty bože, bývaly to pouti, o sv. Štěpánu na Kvildě, na Nanebevzetí v Rehberce, na den sv. Bartoloměje v Rejštejně, na den Narození Panny Marie v Strašeni! – Co tu bývalo slávy! Člověk poodložil svou práci, šel se podívat, pomodlit, vyzpovídat, potěšil se, pookřál, pozapomněl na trampoty a starosti vezdejšího života, pak vzpomínal dlouho na tu boží slávu a konal všecko snadno, s radostným srdcem. Chodili k nám Češi z kraje a my jsme chodili k nim do Stach a do Strašeni, neuměli jsme spolu mluvit, jen málokterý uměl, a toho měli ve vážnosti, ale bratři jsme byli, rádi jsme se měli; vždyť jsme všichni synové jedné země. Jsme my snad Bavoráci? Bůh chraň, abych proti nim štvál, ale ten český krajan mi stojí přece blíže, třeba bych jeho řeči nerozuměl; Bavorákům je taky každý z nás Čechem, ať mluví česky anebo německy... Teď taky v tom nás chtějí rozbít a rozdělit, a z těch mladších leckdos jde na lep takovým marným řečem, jako by jinakých štvanic, bojů a svízelnů nebylo dosti. Se svými kněžími jsme žili ve shodě, bývali nám radou ve všem dobrém a užitečném... Teď prý jim najednou nemáme věřit!... A želbohu, vyskytují se skutečně mezi nimi nehodní; podobá se, že kletba všeobecná, která stihla starý les a všecky naše poměry, i na ně se snesla... Ty však toho nedbej a jednej, jak tě tomu učili, vedle slov jejich, třeba ti vycházelo pohoršení ze skutků některého z nich, a na mysli mívej, že i mezi apoštoly byl Jidáš.“

Tak mluvil zlou cestou, v dešti a plískanici, ctihodný ten kmet, obrovitý, silný ve svém stáří jako staré jedle šumavské, zvítězivší nad zlobou časů a lidí.

A vnuk naslouchal na svatá jeho slova a sliboval, že zachová rady dědouškovy u věrné, vděčné paměti.

Na Horách Kašperských sešli se odevšad nováčkové; některý z nich vedl sobě ryčně, jiný zoufale plakal, opět jiný zadíval se tupě do nelítostných, odevšad kupících se mraků.

Václav se rozloučil s dědem s hrdě, pevně vzpřímenou hlavou.

„Dědoušku, já vašich slov nezapomenu; modlete se za mne, aby mi Bůh dal síly, jíž třeba na věrné konání povinností.“

Kapitola VI

U Podhamerských se zatím loučili poněkud jinak s příznivou pohodou. Hospodář, jenž strávil poslední noc ještě v lesní boudě pod Antiglem, přesvědčiv se zrána o změně počasí, vracel se domů s třemi potahy, jež právě měl po ruce; nadával celému světu a hašteřil se s nebem, jako by je chtěl žalovat u okresního soudu. Nevole jeho a zlá nálada svázely se jak na voly, do nichž tloukl bičem jen což, tak i na provázejícího jej Wilibalda, jemuž vytýkal přímo, že zavinil svou zdlouhavostí a svým otálením nastalé omeškání pilných prací lesních a polních.

„Kluci taškářští, lenivci nepolepšitelní, takoví jste všickni,“ nadával, „v noci se potloukáte za těmi svými děvkami, potom skládáte ruce v klín a nechcete pracovat. Jen počkejte, však na vás dojde! Hladem budete umírat!“

Wilibald odmlouval: „Co pořád hučíte? Je mou vinou, že se dalo do deště? Nezůstal jsem při vás, i když matka přišla pro mne?... Zůstaňte tu a svázejte dříví, v tom vám dešť nepřekáží. Co budete dělat doma? Oves sklízet nemůžete, ten už promokl...“

„A tys chytrá hlava! Ty mi budeš dávat rady, ty kloučku mokrý za ušima... A což brambory? A což otava, která stojí dosud na lukách? Ty zůstavím, vid', až udeří sněhy? Domů se pojede – ha, hou, hou!“ Vzdor svému pobízejícímu křiku Podhamerský stanul, rozmýšleje se, co by měl činit. Bylo věru co uvažovat: doma hrozila pohroma sklizni; nevyhoví-li zde v lese závazkům ve smlouvě vytčeným, stihne ho pořádná pokuta.

„Sakra, sakra! Kluku sakramentská, co stojíš a zevluješ? Domů se pojede, ti povídám! Vykoná se, co bude možno, – zítra je den, pozejtří je den, snad se ten nečas napraví a pak i zde ještě vystačíme... Holota sakramentská, tihle fořti! Aby se člověk dřel jenom na ně a za ně!... Hý! háť! ou... ou!“

Jeli zase. Z nebe sypal se drobný, pronikavý déšť; šedý les vůkol nich jako by se ukládal ke spánku: rouška husté mlhy přioděla jednotvárným povlakem svým temnozelené haluze smrčků i různobarevné listí buků; čím výše, tím více houstl závoj, až posléze stával se oku

neproniknutelným. Černá půda lesní každou chvíli víc a více napájela se padající vodou; sbíraly se nesčetné praménky, jež záhy naplnily všechny díry a výmoly na cestě brunátným, bobtavým mokem, měnice ve slizký kal staletou trouchel rostlinnou, jež vezde pokrývala půdu...

Ticho vůkol vládlo, klid hřbitova, na němž tlely v rozkladu svém steré generace tisícových rostlin. Ani jediný ptáček se neozýval, žádný hmyz nezabzučel – první nepohoda osenní jako by všemu životu byla učinila konec; pouze člověk rušil nesmírné to ticho, jeho křik a lání, zvuk jeho kroků, vrzání koles, řinčení železných řetězů, to vše ozvalo se na chvíli a zase zapadalo v té ohromné tišině, pohltivší veškeré zvuky, jako pohlcuje širá hladina vodní vržený na ni kámen, jenž šplouchnuv zapadává beze stopy v neměřených hlubinách.

S promoklým oděvem, kalem zbrocení, křičíce, narážejíce dřevěnou podešví svých nejšší^[16] o kameny z bláta vyčnívající, přebíhali oba muži, kteří sami dva měli na starosti tři potahy, nahoru dolů po hrůzné lesní cestě. Špinavá břečka, sbírající se v záhybech klobouků, promočila plst' střechy i stékala jim po čele, nose a lících.

Oj, vy volouškové pohorští, jak vám křivdí, kdo nad vámi pronáší běžný soud! Klidně, zdlohavě kráčejí kupředu, ale krok jejich je jistý i na nejhorší cestě, do vrchu jako dolů po příkrém svahu. Krásné tmavé oko dívá se na svět skrze dlouhé řasy, trpělivě, plno dobroty utkvívá na tom, kdo jimi vládne; nejmenšího pokynu, každého povelu uposlechnou, okamžitě, beze vzdoru. Nemilosrdný, nemyslíci člověk spoutá jim hlavy v těžké jho, takže nelze jim jí pohnouti, i když dotíravý hmyz je trápí co nejcitlivěji; ubohá zvířata bučí bolestí, ale poslušnost nevypovídají. V dešti a vánici, v kruté zimě a v strašném úpalu slunečním, na dně hlubokých roklín a údolí, kde větřík nezavěje, kde paprsky slunce se odrážejí od kolmých strání skalních: všude a vždy jsou trpělivi, skromni, poslušni. Velíš jim, i stanou, postojí dlouho, třeba po celé hodiny, přežvykující a ohánějící se dlouhým, třapcovitě zakončeným ohonem; pobídneš je, pošinou se zvolna a neustanou, aniž zemdlí v postupu svém, třeba mohutná hrud' těžce dýchala, třeba proudy potu se z nich lily. Tím vším jedině lze si vysvětliti, jak jediný člověk dovede řídit dva i tři potahy zároveň, ovšem nejsou-li cesty příliš krkolomné.

Když Podhamerský a jeho čeledín urazili as polovici cesty k domovu, zaslechli za sebou pádné, chvatné kroky.

Dohonil je sehrollenhaidský lesní, promoklý, zastříkaný kalem jako oni.

Chtěl zdržeti Podhamerského, prosil ho, zaklínal, hrozil mu pokutami, ale tentokrát ho nepřemluvil. Podhamerský jel dál, a pokud jízda nenapínala jeho pozornosti, oddával se svým myšlenkám, které nebyly právě růžové. Hrozící mu pokuta znepokojovala ho více, než ve zpupnosti své toho dával najevo. A pak, co bude, nedostane-li domů otavu a obilí? Je to věc po čertech vážná. Nebude se mu dostávat píce a bude musit prodávat potahy. To je předně skandál a za druhé: jak se budou vydělávat peníze? A peněz potřeboval! Prožluklé dva tisíce, jež mu půjčil vimperský lidumil na fatku osmi ze sta... Vyslovil ta čísla velmi zticha, ba zticha je myslil, jako by se bál, aby jich sám neslyšel... Ozvalo se v něm snad také něco, co se podobalo výčitce svědomí. Což nemohl si uklidit svoji úrodu už před několika dny? Svážet v lese dříví lze i za deště... se sklizní je to jinaké... Což nemohl už tenkrát promluvit tak rázně s revírníkem jako učinil dnes?... Lakota! Lakota! Odkládal neustále, protože každým dnem rostl výdělek...

Zapudil tu myšlenku. Kdopak by byl řekl, že se pohoda tak rychle změní! Takového nenadálého obratu počasí co živ byl, nepamatoval; zrovna čert v tom byl!

Přemítal sem a tam, a čím více přemítal, tím více utvrzovalo se v něm přesvědčení, že vedle volů, Wilibalda a čerta hlavní vinu toho neblahého opoždění nese jeho žena. On nepochybil v ničem, on vůbec pochybiti nemohl, protože Podhamerský byl na světě jediný.

Dle toho přesvědčení se také zachoval, když přijel domů. Klel, láteřil, ba přímo ztýral ženu a Pavlinu, ale stojící na poli promoklé mandele ovsa tím neuschly, aniž posečena dosud stojící otava, ledaže se za velkého křiku sklidily brambory.

Když večer mraky se nakupily ještě hustěji, požírajíce sporé světlo denní, halíce celý kraj, hory, lesy, pažit v jednotvárný šedý svůj závoj, postavil se zpupný sedlák na práh svého domu, a snaže se marně proniknouti okem záhyby tohoto nesmírného závoje, pátraje, zda nikde neukazuje otvoru, svědčícího k tomu, že by se trhal, zalomil rukama, dupnul nohou, i vyrvala se slova ze stísněné hrudi:

„Nic! Nic! Ani zítra, ani pozejtří! Konec!... Co bude?...“

Děšť se lil, srkajíce padaly husté krápěje z okapu a z dále dorážel k jeho uchu jek a šum zmohutnělé Vydry.

Vrátil se do světnice, kde obcházely tiše plačící žena a dcera, zavěsil do těch nití promoklý šerkový kabát na bidlo u mocně plápolajících kamen, převlékl se v komoře a usedl za stůl. Seděl dlouho mlčky, drže hlavu dlaněma; pak udeřiv pěstí na stůl, zvolal:

„Dej aspoň večeři, ty líná dřepějko! Člověk vychrtl námahou a mokrem jako pes, a ona i s jídlem otálí! Je to hotové neštěstí!... Och, kdyby tu byla Nany nebo Rezla...“

Ba, těch tu nebylo, ale sešly se onoho deštivého dne; sešly se, ale nepotěšily se.

Jazyky lidské jsou zlé na celém bílém božím světě. Oči vidí, uši slyší a jazyky roznášejí. Přidávají zpravidla, ale k tomu, co o Rezle roznášely, nebylo třeba mnoho přidávat, aby toho bylo dost. O Rezle už tehdy se vypravovaly věci skoro takové, jako za starých římských dob o pověstné Messalině. Chronique scandaleuse se ovšem nepsala jako v Paříži, ale ústní podání je také něco; ústní podání skládalo o ní báje velmi pikantního obsahu ještě za dob, když byla svobodna, tehdy však se tomu smálo. Co je komu do svobodného děvčete? Svobodné děvče je svým pánem; dostalo se mu údělem hřivny a s tou hřivnou ať nakládá vedle vůle své a vedle rozmaru svého. Následky ponese sama: buď se hřích a vina smažou slovem církevním – pak je beztoho dobře, a není člověka, jenž by zazlil –, buď se nesmažou, pak se jí vysmějou nebo politujou, vedle okolností, ale pokárat dívku, to, to!... Kdo by měl práva? ...Vždyť byli všichni mládi, vždyť mládi nezná ctnosti, a je-li dotčená dívka hezká, bohatá, pracovitá, najde se neomylně mužských na tucty, kteří se napijí z kalicha zapomenutí a zastřou minulost závojem právě tak hustým jako ony roušky, jimiž šumavská příroda zastírá na podzim minuvší život hlubokých hvozdů a smutných močálů. Tato shovívavost se snad mnohému protíví, mnohý ji zatratí – ale co naplat? – Bývalo tak od nepaměti, je tomu tak a sotva se to v blízké budoucnosti změní.

Jinak sobě vede ústní podání, pakli by, což se zřídka stává, vdaná žena zapomněla na daný před oltářem slib. V takovém případě se nesměje, ba vážně kárá, hrozí se, bez slitování odsuzuje, razíc sobě dráhu skrze neprostupné lesy, přes hučící řeky, za rozložitá neschůdná močálá, přes strmé srázy skalní. A kdo slyší, naslouchá, děsí se ze zločinu a odsuzuje dále a čeká, pakli odsouzená jest mocná a bohatá, až Bůh sám vykoná vynesení ortel.

I pokud se týkalo Rezly, promluvil soud bezpočtukrát a bylo s podivem, kam se až roznesly jeho rozsudky.

Kdekdo znal její pohoršlivý život, a ženský svět nejvíce jí klnul.

„Ty jsi si vzal ženu, ty starý troupe!“ promluvila jednoho dne sestra Rezlina manžela k bratru svému, potkavši ho kdesi venku na silnici. „Tebe posílá do světa a doma se milkuje kde s kterým chasníkem; takové nectné osoby od nepaměti tu nebylo, a pro tu jsi přerušil všechny styky se svými rodnými! Jen počkej! Na hnoji tě nechá shnítí!...“

A Brettschneider-Greger na to: „To tě po čertech pálí, že jsem si vzal mladou, ty stará rachno! To byste ji ukamenovali všickni, je-li pravda? To sbíráte kdejaký hloupý klep, abyste mě proti ní popudili!... Já vím, co vím!... Takové hospodyně jako moje Rezla na světě není; co ji mám v domě, ztrojnásobil se obchod i příjem, a co mi na očích vidí, to mi udělá... To vás pálí, vid’?... Že je trochu veselá, že si zadovádí, zatančí někdy v hospodě, tu je toho!... Má plakat? Má skuhrat? Trápit mě doma, život kalit? To byste tak chtěli, abych litoval, že jsem si ji vzal a vás se zbyl; ale marně mě proti ní štvete.“

I jiní lidé, přátelé i nepřátelé, pokoušeli se o to, aby zamilovanému do své mladé žínky starochovi sňali bělmo z očí; marné počínání, Greger podobal se tokajícimu tetřevu, jenž nevidí a neslyší, a jeho Rezla žila dále, jak se jí líbilo, málo dbajíc pohoršení, k němuž zadržovala příčiny.

Z těch, jež nejvíce se horšily, byla sestra její Nany. Dokud pěkné počasí trvalo a s ním práce, zůstala na Kaltenbrunnu, oddávajíc se svému zaměstnání; jakmile však uhodil déšť, přistrojila se a vydala se na cestu k Brettschneiderově pile, aby Rezlu pokárala.

Nany šla mlhou a deštěm, nedbajíc sprchy padající ze stromů, ani mokra luk, ani černého bahna pěšin a cest. Ticho, mrtvo bylo kolem ní, človíčka nepotkala, leda když velká, vzpřímená postava její se mihla podle tu a tam roztroušených chat, kde stojící na náspu, pracující v stodolách ji pozdravovali, volali: „Kampak v tom dešti, Nany, kam?“ Neodpovídala, pouze rukou označovala směr pouti své.

Blížila se. Z husté mlhy vystupovala pila Brettschneiderova, obrysy domu, stodoly a několika menších, podružných chat, jako by vjedno splývaly se šedým, halícím je závojem, neurčitě lemovaným jako černými skvrnami v blízkém pozadí se vypínajícím mladým borem. Vody hučely, na kola padající, pily srkaly jednotvárně, někdy zacinkal zvonek; cirkulárka ječela zvukem podobajícím se kvílení dítěte.

Nany vešla do pily, mžikem přehlédla celý prostor. Rezly tam nebylo; zato přistoupil k ní nějaký chasník, bosý, oděný ve špinavé spodky a košili s vyhrnutými rukávy; byl mladý, urostlý jako jedle lesní, jemné piliny bukové pokrývaly mu začervenalým práškem černý vlas,

obočí a knír; pousmál se na ni, zaleskly se bílé zuby; promluvil k ní, ukazoval prstem na protější stavení. Neporozuměla řeči jeho v obklopujícím ji hukotu pil, nicméně zhurta se obořila na něho a hlasem vítězícím nad vůkolní třesk a hluk mu velela:

„Vari z cesty, ty bídáku, – tebe tu nehledám!“

Vytřeštil oči, ustoupil stranou. Ona pak, berouc se kolem spoust nakupených klád a špalků, zmizela ve vchodu obydlí. V průjezdě se s ní setkala Rezla, lehounce oděna, bílé, bosé nohy v trepkách, na hlavě v uzel zavázaný černý šátek, jehož třepení jí pokrývalo čelo a ramena.

Rezla, vidouc sestru, vyšpulila hořejší ret; neusmála se, nevíkala ji, těžko říci, byla-li ráda tomu shledání.

Nany se vzpřímila, přeměřila si sestru od paty k hlavě a beze všech okolků, beze všelikého úvodu započala:

„Ty hanebnice nestydatá, o tobě se pěkně mluví!“

„Kdo o mně mluví?“ otázala se úsečně Rezla.

„Kdo o tobě mluví? Celý svět, ty jedna...“ a následovalo klasobraní vymykající se všemu, co by v té příčině mohly obsahovati slovníky všech národů a jazyků ještě zcela jinak celého světa, nežli byl onen, který mluvil o hanebném vedení Rezlině.

Ale Rezla se nedala. Odrážela nadávku nadávkou, hrozbu hrozbou.

„Co? Ostouzet jsi mě přišla, ty hubatá sani?“ křičela.

Obě ženské stály naproti sobě jako dvě vzteklé feny, rvoucí se o kost. Co věděly divých, špinavých slov, všecka si je vmetaly ve tvář, navzájem se překřičující, pěstě proti sobě napínající. Křik jejich přivábil několik posluchačů, i Rezlin manžel se objevil na bojišti. Sotva ho Nany zočila, upustila od sestry, proti němu se obrátila.

„Ah, tys tu taky, ty starý hlupáku, – nu dobře, povím ti, co ti patří!...“

„Nu co, co? Co sem chodíš štěkat?...“

„Tys tím vinen, ty snope! Tobě kdyby takové řeči nebyly lhostejny, nebyly by vzešly a přestaly by brzy...“

„Cožpak já mohu zacpat lidem huby?“ ohražoval se Brettschneider-Greger.

„O to se nejedná, ty troupe, ty nimro, ale o to běží, abys téhle své ženě, již Bůh tě potrestal za tvoje hříchy, nedával zvůli, aby tě neuváděla v posměch a tvoje jméno v ostudu! Jdi pryč! Ty jsi muž a tohle trpíš? Na tvém místě bych jí ukázal, zač je toho loket!... Ale jdi, jdi... vždyť jsi ničema...“

„Ty taky věříš tomu žvastu?“ namítal.

„Žvastu? Co je žvst?... Živá pravda je všechno, co se povídá! Celý svět to ví, kromě tebe, ty starý osle! Když jsi si vzal mladou ženu, čímž jsi prohloupil dost, máš ji aspoň umět držet na uzdě, aby nepropadla peklu a ty s ní, protože za ni budeš odpovídat...“

„To jsou tlachy na dluh...“

Nany se pak dala opět do své sestry; vyčtla jí celou řadu jmen, naznačila spoustu podrobností, usvědčujících ji nade všechnu pochybnost z jejího záletného života, a nedbajíc energických protestů ani hlučných nadávek z protivné strany, odešla řkouc:

„Aspoň mně nikdo nevyčte, že jsem k této hanbě mlčela. Pověděla jsem vám všem, co vám patří, i tomu chlapovi tam v pile, který se potázal s dobrou, že mi nepřišel po druhé na oči. Teď si dělejte, co chcete, vy děti sodomy, a vyčkejte, až dojde do konce shovívavost Hospodinova, který vpravdě už vaří smolu a síru, jimiž vás poleje!“

„Jdi si po svých a komanduj si svého ničemu muže!“ křičela za odcházející sestrou Rezla. „Myslíš si snad, že jsem posud doma pod tvým velením, vid’?... To jsi se silně zmýlila! Jsem svou paní právě jako ty, a neradím ti, abys mi sem ještě jednou přicházela s takovou. Na mou duši, že bych ti poslala chasu na krk!“

Nany více neodpověděla, ba ani se neohlédla, jako by se bála, aby ji Hospodin neproměnil ve sloup soli jako druhdy ženu Lotovu, nemohoucí spustiti očí z hříšného města, propadajícího jeho pomstě.

Spěchala, utíkala, pojal ji hvozd v temný, tichý svůj klín; déšť přšel, uhánějící nohy narážely o kameny, o mokré, slizké kořeny, zapadávaly v rašelinu a v šedý, vodou nabobtnaný mech. Temno, šero vůkol ní v tom tichém, neustálém dešti, v té vše zastírající mlze, která jako by byla pozřela Diebstein a vyšší nad něj Antigl po pravé její ruce a to dlouhé pásmo černých hor po levé, všechny ty vrchy, planiny, úžlabiny a rokle, na nichž a v nichž mřeli tehdy velkým umíráním tisícové starých a mladých stromů, jako umírají lidé podkoseni morovou ranou. Nebe nad nimi plakalo, polívalo je chladícími slzami svými, ale pod kůrou hryzly nesčetné

miliony drobných červíčků, hryzly neustále, ni žádnému vlivu zevnějšímu nepodléhající, jako hlodající myšlenky hříšných lidí.

Nany šla nejkratší cestou, napřed lesními pěšinami mezi Diebsteinem a Hanifberkem, až se dostala na cestu do Filipových Hutí vedoucí, pak minuvší tuto roztroušenou osadu, rozprostírající se po nesmírně smutné planině, zabočila vpravo na pěšinu, přešla hřbet Preisleitenský, sestoupila k Vydře blíže stavidel, při nichž započíná průplav, odvádějící vody Vydry v mocném oblouku až do Sekerského potoka, ústícího pod severním svahem Spálené hory do Křemelné; Nany dostala se lávkou přes Vydru, vystoupila po mírném svahu až do vsi Chýnvice na protější straně řeky a zvolivši opět lesní pěšiny, cizímu člověku sotva znatelné, zapadla v pustiny pod Adamsberkem, kde rozprostírá se děsný močál Tříjezerní.

Hluboké ticho vůkol ní; pouze padající houstnoucí krůpěje dešťové, narážející na husté haluzi jehlancovitých smrčů, rušily toto ohromné příšerné mlčení. Žádné světlo, žádný stín, zato šelo se víc a více, ač sotva minula třetí hodina odpolední.

Pořídnu les, otvíral se před ní močál klečí porostlý. Stanula, rozhlížela se; připadlo jí, že ztratila pěšinu, vrátila se po své stopě, opravdu ji ztratila, nevyznala se!

„Tot' peklo!“ zvolala dušeně.

Vpravdě to bylo peklo; nebylo lze se rozhlédnout. Rozcuchané větrem smrčky, vůkol mlha, klest, černá zem rašelinitá, kleč a vody. Mladou ženu pojala hrůza. Vlhký vzduch těžko lehal na prsa. Šelo se pořád více; bylo, jako by celá ta děsná, neproniknutelná obloha se snášela níže, stále níže, až by ji udusila v záhybech těžkého svého pláště.

Nany neznala dosud strachu. Bystré její oko vždy jasně vidělo, tvrdé její ruce, mohutné plece vzdorovávaly všem námahám; ale v této samotě, do níž málokdy zabloudil lesní syn, lehlo na ni cosi neznámého, netušeného, hrozného ve svém mlčení, že nohy její trnuly, ruce klesly. Chtěla zavolat, hlas jí selhal v hrdle.

„Umučený Bože?“ zašeptala, „cožpak mě zavedly, začarovaly obludy lesní, abych se utopila v těchhle černých vodách...“

Sebrala všecku svou ráznost, počala se brániti ze všech sil svých naléhajícím na ni děsivým myšlenkám.

„Tu stála přece jeřabina na velkém, šedým mechem porostlém kameni,“ pravila, „a podle té vedla blátem stezička jako taras; vždyť jsem se tudy už vícekrát ubírala...“

Vpravdě se odchýlila od oné jeřabiny jedva na patnáct kroků a nemohla ji viděti pro šero a dštící mlhu. Šla kupředu, pět... deset kroků, houpala se pod ní černá rašelina, pak se najednou bořila, vyskakovaly ječící bubliny, vydávající při rozplynutí táhlé, kvílivé zvuky. Uskočila, jako by jedovatá zmije vztyčovala proti ní třepatou svou hlavičku. Nemohla odbočiti ani vpravo, ani vlevo, protože všude se na ni šklebily osudné temné vody. Hrůza té pouště, odevšad na ni dorážejíc, opět nabývala vrchu nad klidnou rozvahou. Energická tato žena, zrozená v tomto kraji, znající les i všecky jeho úklady od útlého mládí svého, nepoddajná, tuhá jako kořeny rodných smrčí, počínala podléhati... Zalomila rukama.

„Matičko ty sedmibolestná, vysvobod' mne z té bídy, a přinesu ti v oběť velký stříbrný svícen, který chovám doma; postavím ho na tvůj oltář v kapli hauswaldské...“

Rozhlížela se zase. Šeřilo se stále více, hustěji padala mlha srdce i rozum svírající.

„Vpravo je to... ne, vpravo jsem se odchýlila!... Je to nalevo! Nikoli, je to přece vpravo!... Kriste na nebi, dej viděti v těchto mrákotách... smiluj se, ne-li nade mnou, tož nad plodem, ježž nosím pod srdcem...“

Kolena se jí chvěla, když derouc se houštím zakrslého mlází, z něhož se lila voda jako z okapu střech, dala se zpátečním směrem, až se dostala opět do vysokého lesa; pak se uhnula napravo. Zdálo se jí, že se vyznává, i vrátila se její energie a obvyklá rozvaha. Tlící na zemi rozkládající se kmeny tarasily jí cestu, bráníce postupu. Přelezla přes dva, tři, čtyři takové kmeny, nedbajíc ostrých suků ani tuhého mladého dorostu, jenž zapustil kořeny v těle otců svých, ani bořícího se, vodou nasáklého mechu, prorostlého dotíravými kořínky, jež zachycovaly nohy, naroztřápané cáry draly lem ubrouzdaných nad výši kolen suků.

„Tu je to! Tu je to!“ opětovala, dodávajíc samé sobě odvahy. „Jak jsem jen mohla zabloudit?... Vždyť je stezka znatelná jako císařská silnice. Vpravdě mne obloudily nečisté síly lesní, proklaté příšery...“

Nemýlila se. Vystoupil z šera mlhy a temna smrků velký kámen, na něm mladý jeřáb, objímající ho kořeny svými, a mezi žloutnoucím listím chumáče šarlatových bobulek co tolikéž lampiček, prorážejících svitem svým obklopující je tmu.

Nany se dostala šťastně domů a večer, při matném plápolu bukové louče, šukajíc po světlici, vypravovala muži o hanebnostech sestry své, o hloupé důvěře Gregrově, o cestě své a jak by bez pomoci Matky Boží najisto byla bývala zabloudila v močálech pod Adamsberkem.

„Ale kdo by tou cestou šel za takového počasí?“ pravil Karel, vyslechnuv dobrodružství její, „ani lesem povědomí drvoštěpové by se neodvážili. Proč jsi neobešla podle průplavu a cestou přes Schätzenreit? Za žádné peníze bych se nevydal za mlhy přes Tříjezerní močál...“

„Protože jsi stará baba!“ osopila se na něho, zapomenuvši strach a hrůzu, jež sama vystála. Po chvíli pak přidala:

„Zítřa doneseme stříbrný svícen do hauswaldské kaple, na poděkování Panence Marii, že mne zachránila před obludami lesními.“

„Tak vidíš!“ dovolil si podotknouti.

„Co vidím?“ odsekla. „Že třeba dostáti učiněnému slibu! To vidím a ničeho více. Podruhé tudy půjdu zase, protože je cesta o čtvrt hodiny kratší. To je tobě ovšem jedno, ježto na čase ti nezáleží, ty lenivé poleno.“ Manžel neodpověděl. Zadíval se stranou, kde visel na skobě sváteční jeho kabát, na němž se leskla stříbrná medaile. Snad uvažoval o tom, co je horšího, bít se s garibaldovci, neboli odmlouvati ženě.

Rezla zatím jala se chlácholiti právě udavším se výjevem nemálo rozčileného Gregra. Položila mu kulaté rámě kolem vetché šíje, hladila mu rukou drsnými štětinami porostlou bradu, posadila se k němu na pohovku, přivinula se k němu, položila hlavu na jeho hrud', zkrátka, vedla si jako lichotivá kočka.

A řeči šly, sladké, omamující.

Nejsem ti snad dobrou ženou? Nehledím si tě, jak náleží? O všechno se starám, abys ničeho nepostrádal. Hospodařím ti, pomáhám ti vydělat... podívej se...

Odskočila, přinesla jakousi krabičku, položila ji na stůl; pak ji otevřela, vyňala z ní velký chumáč bankovek a jala se je před ním rozkládati.

Skoro tisíc zlatých, můj drahý!... To jsem já u hospodařila, sotva jsem tu několik neděl...“

A zase se s ním mazlila, k němu se tulila.

„Těch řečí neposlouchej... závist je to, holá závist! Sama by tě chtěla, můj zlatý, a když jsi se k ní neměl, pověsila se tomu žebráku na krk, aby jím mohla orat... Nyní mne pomlouvá, ty nedbej!... Je právě taková jako tvoje sestra, která mě taky nenávidí... Máme to pěkné příbuzenstvo!“

A tak dlouho a tak něžně, až starý myslil, že ji urazil, a bezmála by ji byl prosil za odpuštění.

Nazejtří jel do Vimperka za obchody. Vrátil se v růžové náladě přes to, že napadlo tolik sněhu, že by byl bezmála uvázl v těch spoustách. Obchody byly výborné.

„Je to zrovna ráj!“ pravil, byv uvítán ženou co nejokázaleji.

Kapitola VII

Zapadlé spousty sněhu nezůstaly sice ležeti, leda na nejvyšších hřbetech, temenech a pláních, příznivé počasí však pro ten rok bylo to tam. Střídaly se po nějakou dobu ještě mrazy, vánice, úlevy, deště měnicí kvildské pláně i sbíhající se v nich k Vydře svahy ve smutné močály, na nichž hnila tráva i všeliké drobné býlí. Co kdo sklídl, měl doma, co nesklídl, zůstalo venku, obilí, otava, vše, co mohlo sloužit za pokrm a píci po trvání zimy. Práce v lese byly přerušeny, v tomto slizkém kalu, do něhož nohy i kola hluboce zabředaly, nebylo lze vyjížděti. Mladý dobytek, jenž se pásal po celé léto v pohraničních, knížecích lesích, byl přihnán domů, jakmile deště započaly; byla ho velká stáda, četnější než kdykoli předtím, ježto kdo jen nějak byl s to, hleděl si vychovati co možná mnoho tažného dobytka. Naplnily se stáje tou měrou, že mnohdy se nedostávalo místa, že bylo třeba zařizovati všelijaká provizoria, jen aby všechn ten skot jakž takž se umístil. Obětovaly se za tím účelem části stodol a kůlen, jež se přehradily prkny a trámovím, ba tu a tam vtěsnána jsou telata do podzemních jam, sloužících jindy na uschování bramborů.

Při všem tom přebytku stoupaly ceny skotu do nebývalé výše, neboť kdo jen mohl, kupoval; rozumí se, že vznikali všude spekulanti, kteří kupující dobytek v českém kraji, přiháněli ho a provozovali s ním výnosný obchod. Co se neprodalo na místě, přehánělo se přes hranice do sousedních Bavor, kde se rovněž kupovalo, co jen se mohlo. Komu se nechtělo do těžké práce dřevařské, komu se protivilo neméně namáhavé vozkování, ten se udělal obchodníkem dobytčím a vydělával přitom nemálo peněz. Zkrátka, blahobyť všude, pravý ráj!

Podobalo se, že většinu obyvatelstva pojala závrať. Plnice své stáje, odstavující kdekteré tele, nepomýšleli, zda ho vyživí přes zimu, zda budou mít sdůstatek^[17] píce. Viděli pouze spousty nakáceného a vyvráceného dříví v lese, naslouchali řečem lesního personálu, pozorovali horečný chvat obchodníků a shánění se po povozech a pracovních silách. Některým se zajisté rozbřesko v hlavách, ale všeobecná horečka zapuzovala rozvahu a panujícímu proudu neodolávali.

Žádné pero nevypíše, s jakou nedočkavostí hleděli vstříc onomu okamžiku, až lehne skutečná zima, až se ustálí sníh, až utuhnou pohyblivá bahna pod účinkem mrazů. Bude to díla, bude to výdělku! – Právě z oněch míst, kde nejhůře řádil brouk kůrovec, kde leželo nejvíce dříví, nebylo lze ho odvážeti v létě: právě tam hrozily polehlým drvům hniloba a zkáza. Věděli dobře, že bez čísla jsou místa, k nimž ani v zimě neproniknou se svými potahy, kde by dobytek zapadl do bezedných, bílým rubášem potažených propastí a chladných hlubin, kde lidem, ač vystačí-li, bude vykonati práci tažení a odklizení. Kde nelze pro příkré svahy, rokle, houštiny a neschůdnost místa vytáhnouti celé klády, tam se narube polen, pokud se to ještě nestalo, nadělají se smyky, bude se po nich svážeti dříví do údolín k vodám, aby se po nich plavilo do nižších poloh, jakmile tající sněhy je naplní; také klády se budou plaviti k pilám, jichž prý se zbuduje veliký počet. To všecko bude vyžadovat množství pilných rukou a práce se bude platiti čím dále tím lépe. Bude to perná, úmorná práce, plná hrůzy a nebezpečí, ale tu za nic nepokládali, té přivykli, k té byli zrozeni; jen když byl výdělek! – Rozdělili se o tu práci: kdo neměl leda svých rukou, půjde do lesů dřevařit, kdo měl potah, bude svážet dříví a odvážet nařezaná v pilách prkna buď do měst, nebo k řece, kde se budou vázat na vory. Všichni byli tou měrou zaujati těmi myšlenkami a nadějemi, že na práce hospodářské téměř zapomínali, odbývající je povrchně, nakvap, ledabyle.

I Podhamerský jinak nečinil. Po celou dobu, co nemohl s potahy do lesa, jedvaže se odhodlal vymlátit žito. Seděl doma s celou rodinou a čeledí jako sysel v díře. Na lukách mu hnila neposečená otava, na požatých polích v mandele nakupené tisíce snopů ovsa, stáje skoro nemohly pojeti vtěsnaný do nich skot, kterýž se bude musit krmiti po celou dlouhou zimu.

Byly chvíle a hodiny, kdy na to pomýšlel s velikým nepokojem, přikládaje vinu celému domu, jenom ne sobě, protože byl Podhamerský a nemohl se mýlit ani pochybit; vcelku však pohlížel do budoucnosti s jakousi tupou odevzdaností ve svůj osud, jako by chtěl říci: „Nu, stalo se! Jakáž pomoc! Změniti se to už nedá, ale zatím se bude vydělávati, a potom to nějak ošidíme. Vždyť jsem Podhamerský, a Podhamerský jest jen jeden na světě, i co do chytrosti!“

Hospodyně se nestarala o nic, Pavlina měla pokdy mýti si nohy po celé hodiny a počítati mouchy na stropě, pokud se jí líbilo. Synáček, jenž se byl vrátil z neubrunnského revíru, docházel pilně ke své Filomeně do známé soustruhárny i přes to, že panovala psota taková, že psi nevylezli ze stodoly, i přes to, že otec bručel, nadával a zapovídal a matka vzdychala; což on toho dbal! On byl ještě větším pánem než sám jeho na světě jediný táta, protože byl právě tohoto táty synem a dědicem jeho statků, slávy a věhlasu. Táta mu sice říkával nyní: „Chlape, s tou fífou, která jaktěživ nebude umět hospodařit, půjdeš na žebrotu a pojdeš na hnoji!“ – v uvážení však, že dříve otec dokazoval, že rod Podhamerských nemůže klesnouti a že pro Podhamerské platí jaksi jiné zákony než pro ostatní smrtelníky, dával, když ho táta vehnal do úzkých, na srozuměnou, že tato známost nemusí nutně vésti k oddávkám, že snad jemu také bude dovoleno se bavit, když veškerý mladý svět se baví, byť by ta zábava jednou stála několik stovek. Vyhlídka, že by věc mohla zabočiti do tohoto nevinného směru, konejšila zpravidla bouřku, která znova vypukala, kdykoli otec zvěděl, že syn sliboval Filomeně manželství; toho pak často se dovídal, ana rozkošná Filomena nezahrabávala takové sliby v pilinách své soustruhárny, ba při každé příležitosti a komukoli se jimi pochlubovala, dodávajíc, že mladý Podhamerský bez ní nemůže žít a ona bez něho ještě méně; že dobře ví, jak navléci, aby ho navždy k sobě připoutala; že má tetu, která má hluboké vědomosti o věcech nadpřirozených; kdyby vzdor tomu ji opustil její milovník, dohnán jsa k té zradě hrozbami otcovými, pak že ovšem Vydra se osvědčí, která nevydává více tělo toho, kdož se svěřil jejímu chladnému proudu; pak však ať se mají na pozoru všichni Podhamerští a celé jejich příbuzenství! Pomsta jich nemine, o to se postará tetá! Dá se do nich tolik nečistého hmyzu, že ani pytle v soustruhárnách užívané ničeho jim nepomohou. Hrozby tyto neminuly se své adresy: lesní policie, bdělá jako každá jiná, ba bdělejší ještě a po výtce pozorující, třeba řidčeji zakročující, doslýchala se jich po každé a nemeškala varovati těch, jichž se týkaly. Matka zejména se jich lekala při pouhém pomyšlení a naříkala srdcelomně:

„Můj ty ukřižovaný! Beztoho mne bolí v kříži, isem celá polámána. Potom ještě tohle!... A ten starý nechce, vzpírá se, až to tu bude!...“

Co syn a následník bavil se v soustruhárně, čeled' se také nepotácela pitomě a ospale světem. Děvečky přijímaly své galány jako dosud, jenže návštěvy sobě vedly poněkud ostražitěji; aby noční klid hospodářův nebyl rušen; mužská čeled', která se nebála příšer a strašidel lesních, potulovala se po celé noci a ve dne pracovala dřímajíc.

Sychravý byl čas, ponuré ležely lesy, zasypány v tající sních, mlhu a déšť, ale pro mládež měly ty doby své vnady. I muži a ženy v chatách podružných Podhamerského dvoru sobě oddechli. Ubíhal jim čas v sladkém nicnečinění, povalovali se na lůžkách v přetopených, dusných světnicích, oddávajíce se blahonosným účinkům tepla, jež nade vše milovali. Hospodář je málokdy vyrušoval z jejich klidu, popřává jim odpočinku, aby nabrali sil pro nastávající zimní práce. Ponejvíce chrněli a jedli a chrněli zase; tu a tam dala se stará, bezzubá babička, zchroumaný dlouholetou prací dědoušek do povídání o starých časech, o dávno zemřelých lidech, o divokých šelmách, jež druhy ohrožovaly lidi a dobytek, o mŕách, strašidlech, klamných obludách, o lesních ženkách, v korunách stromů sedajících, o příšerných ohních, poletujících z vrcholu na vrchol, zhasínajících v hlubokých roklích, aby ihned zase vzplály na jiných místech; děti poslouchaly s utajeným dechem a choulily se strachem. Rozvláčně, bez konce se táhly ty řeči; někdy je přerušil mladý muž, řka:

„Ale mlčte, to nemůže být...“

A starý nebo stará na to:

„To nemůže být? Povídám, je to, aspoň to bývalo! Byl u nás tenkrát hošík, jenž pásal stádo, ten viděl v pravé poledne skotoplacha. Malý trpaslíček kde se vzal, tu se vzal, hlava jeho podobala se špinavému věchtu slavnímu, zabzučel pronikavě jako rozvzteklý sršáň, a stádo jak to uslyšelo, dalo se do utíkání, až země se třásla. Hoch se toho ulekl tak, že nemohl z místa; ze stáda pak několik kusů bídně zahynulo, jedny uvízly nohama mezi kamením stráně na tak neschůdných místech, že nikdo jim nemohl pomoci, jiné se pádem ze skal roztříštily a opět jiné utonuly v močále...“

„To nebyl skotoplach,“ ozval se opět onen mužský, „to byl král střečků...“

„Ať to bylo cokoli, něco to bylo, a něco tuze hrozného. Ty nevěřící Tomáši, ty se takovým věcem rouháš, ty ani nevěříš na divokou honbu, a tu jsme my staří slyšeli často, dokud nebylo výseků v lese. To je vám strašné! Dva psi štěkají v bouřlivé noci, jeden jasně a druhý temně, a přitom dusot, šum i třeskot, jako by vála ohromná vichřice, jako ta, jež tyto vývraty způsobila. Přes vrcholy stromů se to žene a pak zase po zemi, skrze slatiny a kleč, a koho to potká, zardousí ho to, nepoloží-li se obličejem k zemi...“

Tak ubíhaly večery, než zima nastoupila definitivní svou vládu.

Jinaký jest život za zimních dob v nejzazších končinách vysokých planin ústřední Šumavy v Pürstlinku, v Podroklaní a v neobydlených široširých hvozdech, a jinaký opět tam, kde skupili se lidé v osady, kde nižší, teplejší polohy nedovolují nahromaditi přírodě tolik sněhu. Tam člověk jedva se mihnul, a ti, jimž osud ve středu oné hrůzy vykázal pobyt a práci, neodvažují se daleko od svých příbytků, aby nenadálou vánicí nebyli od nich odtrženi na věky; zde pak, ač i tu je sněhu mnoho, byť ho nebyly takové úžasné spousty jako tam, člověk snáze vítězí nad dorážející naň přírodou, ježto druh k druhu se pojí ve větším množství. Cesty lesem a smyky po stráních dolů rychleji se upraví; překvapí-li zlá vánice nebo ošemetná mlha v lese pracující lidi, srazí se tito i s dobytkem svým v pevný šik, hřejí se navzájem, pomáhají si, dodávají si odvahy; také je snáze se vyznat, poněvadž krajina je rozmanitá; hory, průsmyky, strmé stráně se střídají, toky vod udávají směr. Tam je kraj více rovný, vrcholky jen nepatrně vystupují nad planinu, les a močál a zase les, nekonečně jednotvárný, nízké svahy, haldy kamení, v zimě ovšem ohromnou vrstvou sněhu pokryté; tam člověku nic nebije do očí, černý les, bílý sníh, šedý závoj mlhy; tam i nejzkušenější snadno zabloudí; na pět šest metrů leží sníh, z něhož, pokud se nepokryje korou ledovou a neutuhne, pokud zůstává sypkým a se boří, není vyváznutí. Kdo sečte oběti, jež pochoval během časů v chladných hlubinách svých? – V dobách našeho děje pracovalo ovšem i ve vysokých, odlehlých planinách desetkrát tolik lidí nežli za předcházejících let; povstalo tam několik nových osad dřevařských, ovšem jen provizorních, kdežto starší opuštěny jsou a přenechány svému osudu, ale i tyto dělníky odsuzovaly začasné padající sněhy, nekonečná tma, vichřice, celá ta hrůzná příroda k dlouhým zahálkám, k tuhému uvěznění v chatách jejich; po celou zimu zůstali odloučení od ostatního světa, nemohouce dolů do dědin, a i k nim nedostal se nikdo, ba i dvě mrtvolky tam musily vyčkat mnoho neděl, než bylo lze jim prokázat poctu křesťanského pohřbu na hřbitově rehberském.

Podhamerský s celou svou družinou čeledínů a podruhů pracoval ve společnosti četných osadníků z Rehberka, Schrollenhaidu, Ziegenrucku, Innergefildu a Haidlu v nižších polohách, tu v lesích kašperskohorských, onde v knížecích revírech schätzenwaldském a neubrunnském. Péro lidské nevypíše trampoty a strádání, jež zakusili tito lidé. Zima, hlad, námaha – vše na ně doráželo. Ač měli ruce chráněné hustými vlněnými rukavicemi, rozpukala jim na nich kůže pronikajícím mokrem, takže krev se z nich prýštěla; některým ozábly uši i prsty na nohou; jiným podlomily prudké revmatismy zdraví nadobro – a přece, až na tyto poslední, nikdo nepozbyl dobré mysli. Skvělý výdělek je troštoval^[18], zaháněl černé myšlenky, nutil k

vytrvalosti. Výdělek, nic než výdělek! Všecko pomyšlení, všechny tužby soustřeďovalo toto kouzelné slovo...

Do polovice února dařilo se Podhamerskému poměrně znamenitě; ani jeho, ani jeho lidí nestihla citelnější nehoda; v tu dobu začínal se dostavovat nedostatek píce pro dobytek. Ježto málokdy domů zavítal, zůstavena péče o dojný a dorůstající skot hospodařící na statku ženě. Ta krmila, pokud bylo z čeho, a teprve když docházely zásoby sena, beztoho ztenčené tím, co bylo třeba dovážeti do lesů pro pracující tam potahy, ulekla se a nevěděla si rady. Takový náhlý nedostatek píce udál se jí v jejím životě po prvé; co učiní? Obávajíc se výbuchů zlosti svého manžela, jenž vedle zvyku svého každou nehodu udavší se v hospodářství jí kladl na vrub, odkládala s přiznáním stavu věci ze dne na den, pomáhajíc sobě, jak mohla; teprve když se viděla v nejužších, vypravila Pavlinu do neubrunnského revíru, kde tehdá Podhamerský svážel dříví, aby vyřídila otci, že hnedle nebude čím krmít, že není ani sena, ani slámy, že beztoho už ztenčila porce skorem na polovici, aby se tedy postaral o nějakou píci.

Dívka šla. K Javoří pile, k níž upravili silnici, dostala se poměrně snadno; ale odtud bylo se jí dát přes rozložené slatiny, do výše položených lesů. Pověděli jí na pile, kde by otce našla, řekli jí také, že dojíždí s kládami do pily, že ho možná potká, radíce jí, aby pilně naslouchala na zvuk zvonců dobytčích.

Obloha nebyla jasná, na západě kupily se mraky, z počátku řídké, kučeravé, skoro průhledné. Vydala se z pily, netušíc žádného nebezpečí. Než jedvaže půl hodiny po svém odchodu z pily octla se střed slatiny, počaly mraky houstnouti i zavál prudký vítr, přihánějící je blíže s úžasnou rychlostí. Bude to snad přeháňka, kterou vítr právě tak rychle odežene, jako ji přihnál, pomyslila si a spěchala, co mohla, lehounkým svahem podle Mohrbachu nahoru k severu, kde jí kynul černý, kostrbatý les.

Terén podle Javoří pily je zvláštní. Bažinaté louky, klečí porostlé slatiny, jimiž protéká několik potoků, naplněných brunátnou vodou, a nekonečný počet menších struh a vodotoků. Údolina je sevřena ze všech stran lesem pokrytými vrchy, otvírajícími se pouze k jihovýchodu, kde propouštějí mocný potok, řečený Groß-Müllner, v nějž se všechny tyto vody slily a jenž teče k Madru, kde, spojiv se s Lusenbachem a jinými lesními potoky, tvoří Vydru; na severu a severozápadu strmí mocný Steining, na západě nyní zčásti holé, tehdy ještě neprostupným houštím pokryté divočiny Fallbaumu; jih uzavírají menší výšiny, vesměs slatinaté, dopouštějící pohled na ohromnou dvojitou baň Roklanu. V zimě jest celý tento kraj jediná sněžná poušť, černými lesy přerušena; toky nikdy nemrzoucích vod odrážejí se co

černé stuhy od nekonečné bílé pokrývky. Dnes tudy vede dosti pěkně upravená silnička ze Stubenbachu do Madru, jiná odtud přes Schätzenreit do Rehberku a třetí k weitfallské nádržce; všechny tyto cesty počaly se tehda stavěti a upravovati, jediná ze Stubenbachu do Madru už existovala, ale v jakém stavu! – Hrůza pomyslit! Takové kamení, takové výmoly, že jízda po ní mívala účinek důkladné masáže. Ostatní cesty vedoucí k tomuto středisku, kde skládalo se z hlubokých hvozduů vyvážené dříví, byly pouze dočasné, ujeté ponejvíce jenom v zimě, kdy mráz klenul mosty přes bahniska, sníh vyplňoval mezery mezi šedými balvany rulovými.

Po jedné z těchto cest tedy ubírala se Pavlina, když jdouc hledat otce, byla překvapena vánicí. Lehkým letem kroužily vločky, víc a více houstly, až se zdálo, že celý vzduch se proměnil v bílý kvasící vír. Objala ji hustá tma, ač bylo právě poledne. Tiše zavíval sníh všechny stopy, za pět minut nebylo vidět ani jediné. Byla sama jediná v té hluché vřavě vloček, zastírající i nepřehledné, vůkol se černající lesy. Líně, pracně šinuly se nohy, hluboko se boříce; do očí dral se sníh jako pichlavý, dotíravý prach, na vlasy, na brvy i řasy se lepil, skrze šat pronikal.

Ubohá dívka, pocítivši mrazivou ruku zimy, přišla k poznání, že jí nelze dále jíti. Obrátila se, chtěla nazpět do pily. Šlo se jí trochu snáze po svahu dolů, s větrem v zádech. Protřela si oči, prozřela; všecken kraj jako by byl propadl, zmizel. Temné praskání, příšerný rachot dozníval k jejím uším: vítr a sníh řádily v lesích, lámajíce větve, ohýbajíce temena smrčků, z nichž padaly bílé, husté spousty, narážející s dunivým třeskem na zemi.

Hrůzou jata, chtěla si pospíšit, běžet: nožky se motaly v měkké, potměšilé hmotě – nebyla to více chůze, bylo to spěchání od pádu k pádu. Nevěděla, kde je, kam se ubírá. Chtěla zavolat, hustá kroužící vřava pohlcovala hlas, takže zvuk jeho mřel sotva jí samou slyšen. Vyskytnul se před ní černý potok, jehož vlny rychle uháněly, vezouce na povrchu svém celé plástve sněhu; na obou březích vysoko se klenul sníh jako dvojité hradba, těsně svírající tekoucí mezi ní proud. Vody podmílaly, podrývaly tuto hradbu, která se neustále do ní řítíla a znovu zase budovala.

Tento potok ukazoval zbloudilé dívce cestu k pile; potřebovala pouze sledovati jeho tok; avšak ona se hrozila černých vod, jež vryty hluboko do svého koryta, zdály se jí bezednými v obklopujícím jí šeru. Obávala se, že se s ní zřítí ošemetný sníh, že vody ji unesou jako tyto plovoucí hroudy, i odskočila, obrátila se jiným směrem.

Padal sníh, padal, vítr jím vířil. Žádný vršek vůkol, žádný strom, žádný keř, samé šero, tma a hluš.

Drala se kupředu, nevěděla kam; mrazivým chladem tuhnul tuk v kostech, stavila se krev v žilách. Skok a pád a zase skok. Opět upadla, zase se vzchopila, ještě krok a za ním pád. Zatemnilo se jí v hlavě.

Tu bylo jí, jako by slyšela v dáli sladkou, unylou hudbu; zvuky se loudily v duši s nevýslovnou rozkoší, jako píseň matky, když dítě k spánku ukájí.

Ten tam byl strach. Naslouchala uspávající hudbě, opuchlá víčka se klopila přes oči; sníh se sypal tiše, tiše na dlouhé řasy...

Už se nevzchopila, schouleně seděla. Ještě minuta, ještě dvě, – a kde seděla, vystoupil bílý kopeček na širé hladině.

Zadula vichřice, odfoukla bílou pokrývku, i objevil se na hladině cíp černého šátku; zahrával si s ním čtverák vítr, hladil ho, setřásal nalepené na něm vločky a jíní.

Několik mužských postav objevilo se té chvíle, omžené, pracně vpřed se deroucí postavy.

„Na mou pravdu – tu je, tu je!“ zvolal jeden, chápaje se větrem zmítaného cípu. Ostatní přistoupili, počali hrabati ve sněhu.

„Na mou věru, je to ona!“

„Taková náhoda!“

„Bůh všemohoucí vedl naše kroky!“

Vyhrabali zkřehlou, nesli ji střídavě.

Byl to pilař a jeho lidé. Vidouce sypající se sníh, tušili dobře, že dívce hrozí nebezpečí, i vydali se ji hledat, popřípadě poskytnouti jí pomoci. Rehberský podučitel, který se náhodou nacházel na pile, kamž byl přišel, požádán byv pilařem, aby mu napsal několik dopisů, také se zúčastnil této výpravy.

Tento podučitel, drobný mládeneček, krev a mléko v obličejí, teprve krátký čas přebýval na Rehberce. Pocházel z dalekého českého kraje, Bůh sám ví, jaké řízení osudu ho zaválo v tyto odlehlé končiny. Javorní pilař se s ním seznámil v Rejštejně, právě když přicházel nastoupiti

svoje místo; dovezl ho do Rehberku a od té doby se tuze spřátelili. Na Rehberku se mladíkovi dobře zalíbilo; bylo tam veselo, samá hudba a tanec, za oněch dob broučkového ráje. Zdomácněl brzo; pěkná děvčátka, jež se krotce k němu tulila, jakož i po výtce filosofická nálada mužských zástupců mládeže, kteří bez obtíží chápali, že jemný panáček lépe děvčatům se zamlouvá než oni, pomáhaly vydatně k tomuto zdomácnění. Selská mladá chasa, tak žárlivá na příslušníky cizích obcí, mlčela k různým jeho záletům, soudíc právem, že tyto nebudou mít dlouhého trvání, že pan podučitel se brzy zaplete definitivně, anebo že se dostane jinam, jako jeho předchůdcové, z nichž žádný nezůstal přes dva roky. Pak bude beztoho konec; ať se tedy baví mladý panáček, který je bavil taky, zpívaje jim hezké písničky a hrávaje jim ku potěšení na housle a citeru. Měli ho také rádi, protože byl úslužným, psával sedlákům ty, vypočítával jim rozvrhy akordů, vyměřoval jim dříví a lesy nad autorizovaného geometra sušického a nad celé hejno neautorizovaných, pokoutních, kteří se slétali tehdy na Šumavě jako hejna dravých supů.

Místo, kde sníh dívku zavál, bylo vzdáleno sotva pět minut cesty od pily; nikdo by neřekl, že by lidská bytost mohla zahynouti v takové blízkosti příbytků svých bližních.

Nesli ji tedy do pily, tiše, bez lichého slova.

Vítr vál, sníh se sypal a kroužil jako dosud; neviděli pět kroků před sebe, musili se činit, aby sami nepodlehli v boji se vztekle dorážejícím živlem.

Podučitel se zadíval do obličejů bezduché; tvář její byla jako ten sníh vůkol nasypaný, tak jako z mramoru vyřezané.

„Nu, snad se ještě vzkřísí,“ odvětil pilař, „loni to zaválo pod Mittagberkem starého dřevorubce. Ležel dojista několik hodin pod sněhem, a přece zase přišel k sobě. Tahle je mladá a odešla z pily, je tomu sotva půl druhé hodiny. Jen rychle kupředu!“

Bylo snáze říci než provést; nebýt potoku, kdo ví, jestli by nebyli sami zabloudili.

Došli pily, uložili ztuhlou do chladné komory a přítomné ženy jaly se ji křísiti, trouce ji sněhem a umývajíce ji studenou vodou. Po poměrně krátkém čase vrátila se k životu; oddychla si několikrát, pohnula sebou a upadla ihned v hluboký spánek. Ženy přenesly spící do vytopené světnice, uložily ji na lůžku a teple ji přikryly.

Když se po dvouhodinném tuhém spánku probírala, spatřila nad sebou skloněnou tvář neznámého jí mladíka.

„Kdepak jsem? Cožpak jsem usnula?“

Neznámý k ní promluvil několik vysvětlujících slov; zvuk jeho hlasu, cizí jí výslovnost nemálo ji překvapily, ba uvedly v rozpaky.

„Toť nějaký pán!“ vyhrkla ze sebe a zarděla se. Pilař, který v té chvíli též přistoupil, se usmál.

„Ty ho neznáš?“ pravil, „tož vidíš: to je mladý náš pan učitel, který byl s námi, když jsme tě našli ve sněhu, a jenž nám pomáhal, když jsme tě dopravovali sem. Podívej se dobře na něho. Ten by tak byl pro tebe; ty´s panenka jako z dragantu^[19] a pro selského beztoho nebudeš.“

A obrátiv se k mladíku, dodal v samém smíchu: „Té se držte! Už jsem vám pravil, že je to kůstka pro vás jako stvořena. Je Podhamerského – však jste o něm slyšel. Ta má žoldy, přítelínku! Kdo ví, k čemu to nebylo dobré, že jste šel s námi ji zachránit.“ Takových přímých námluv, takového odporučení bez okolků mladík ještě neslyšel. Dal se do srdečného smíchu; ona pak mladá se nesmála, zkoumavě, zvědavě se do něho zadívala.

Když pak vstala a se oblékla, vpravdě ráda tomu byla, že usedl podle ní. Naslouchala řeči jeho, jež tekla jako hudba. Jak byl jiný než ta mužská mládež, s níž se dosud stýkala!...

Chumelenice zatím přestala; slunce se ovšem už neukázalo; tíše, nehybně, v šeru padajícího večera rozkládala se bílá pláň kolem pily i černý rámeček lemujících ji hor.

„Půjdu nyní za otcem,“ pravila Pavlina.

„Hlouposti!“ opřel se pilař. „Ani se nehneš odsud! Nikdo se odsud nehne, dokud sníh neulehne. Pan učitel tu taky zůstane, třeba měl zítra školu.“

Následovalo několik hřmotných, pepřených vtipů, které jí vehnaly trochu krve do tváří. Přítomné ženštiny, pilařova manželka a žena jakéhos drvaře, se smály z plna hrdla, opětujiče a rozbírajíce svým způsobem tyto šprýmy.

Poslední kmit denního světla zapadl za temnými lesy Fallbaumu, i rozestřela perutě své hluboká noc bez svitu měsíčního, bez promyku hvězd. Čirá bílá hladina se neleskla, jako závojem zastřena ležela.

V rozložitě světnici, bíle omítné, hořela lampa na velkém kulatém stole; vycházející okny světlo ozařovalo dlouhými pruhy vůkol stavení nakupený sníh. Asi deset lidí sedělo kolem stolu; hovořili, smáli a bavili se.

Pavlina nehovořila, nesmála se; tím více naslouchala řečem podučitelovým, při čemž velké modré oči její utkvávaly tu na mluvčím, tu na bílém stropě a hned zas na černé, ušpiněné podlaze.

Řeči sem, řeči tam. Pily ječely, vody šuměly; pilař a jeho lidé vycházeli a zase se vraceli. Žena otáčela se čiperně kolem mocných kamen, z nichž sálal takový žár, že podučitel, nezvyklý tomuto horku, nepřestával si utíratí vyrážející na čele krůpěje.

A jak hovořili a se smáli, vyrušil je rázem hlomoz a cinkání zvonců zvenčí přicházející.

Přijížděla řada povozů, naložených dlouhými kládami.

„Vždyť jsem to povídal,“ obrátil se pilař k Pavlině, „vždyť jsem věděl, že tvůj táta ještě dnes přijde.“

Před domem, na rozložitém prostoru, kde skládalo se dříví, sjížděly se zatím povozy za velikého křiku, řinkotu a hluku.

Pouze pilař a jeho lidé vyšli ze světnice, aby jim vykážali místo, pomáhali při vypřahání a umístování uondaného dobytka.

Zbyvší v sednici naslouchali na vřavu hlasů pod okny; Pavlina upřela oči na dveře.

Dusoty, dupoty v průjezdě – dveře se otevřely.

Objevila se vysoká postava Podhamerského, za ním postavy druhých. Setřásali dupající sníh, nalepený na obuvi a na spodkách.

„To je hrůza! To nám to dalo! Čertův sníh, aby do něho tisíc láter!“ durdil se sedlák. – „Dobytek je napolo mrtev; dnes aby starý Rankelský byl vytahoval sáně ze závějí!...“

Vtom zočil svou nejmladší dceru.

„Nu, tohle svět neviděl!“ pravil. „Jakpak ty sem přicházíš?“

„Maminka mne poslala za vámi,“ odvětila; „šla jsem vás hledat do lesa – potom přišla chumelenice a já jsem nemohla dále...“

Podhamerský se zamračil.

„A co mi vzkazuje matka?“

„Nemáme čím krmit, i slámy na řezanku se nedostává...“

„Proto jsi přišla? To je příčina?“ rozkřikl se.

Svět se měl dovědět, že on, Podhamerský, nemá dost píce pro svůj dobytek! Taková hanba – on, a nedostatek píce v jeho hospodářství! Krev mu vstoupila proudem do hlavy.

„I vy zpropadené...“

„Neklejte, nenadávejte!“ přerušil ho kdosi. „Děkujte raději Bohu, že vám zůstala na živu tuhle vaše dcera; bez jeho vůle a řízení mohl byste ji nyní hledat pod sněhem.“

Vypravovali mu pak dopodrobna, v jakém stavu a za jakých okolností ji našli a zachránili.

Zpupný sedlák poslouchal se svráštělým čelem; vyslechnuv všecko, obrátil se opět na svou dceru, řka:

„Nebylo by věru bývalo škoda, kdybys tam byla zůstala! Rci, kdo z vás je hloupější, tvá máma, že tě posílala, nebo ty, žes šla?“

„Tatínku...“

„Nic ty neodmlouvej! Píce je chválabohu u nás jistě dost, třeba jste vy dvě jí bohopustě mrhaly. Já ti povídám, že vystačíme, byť bychom nebyli dostali všecku otavu pod střechu. Ha, ha!“ – obrátil se napolo k ostatním – „ještě jsem Podhamerský a bohdá jím zůstanu! Uškodit mi může leda hloupost dvou ženských, tuhle té a její mámy.“

Zamlkl, zaškaredil se hůře předešlého.

„To je strašný člověk,“ pomyslíl si podučitel. Druzí přítomní snad také měli podobné myšlenky, neboť nikdo nepromluvil slova.

Světnice byla lidmi přeplněna; všude jich sedělo, kolem stolu, na lavicích podle stěn u kamen. Odpočívali, hráli se, potom povečeřeli.

Čeled' z pily nanesla do síně tolik slámy, že skoro celá podlaha se jí pokryla. Podučitelovi vykázali nocleh ve světnici v prvním patře, již po celý večer vytápěli, dívku pak uložili vedle v komoře, kde sami se svými dětmi spali.

Podhamerský a jeho družina, jakož i lidé na pile, pokud nebyli zaměstnáni při své práci, která i v noci nestála, dohledše ještě na dobytek, ulehli ve světnici, prvý na postel, ostatní, jak komu se vidělo, na slámu na podlaze prostřenou.

Lampa zhasla a brzo zvěstoval mnohonásobný chrápot, že sen nastoupil vládu svou. Ti všichni věru dobře spali po úmorné námaze dne.

Všichni? Ba, všichni, krom Podhamerského. Panující ve světnici děsné horko mu ovšem nevadilo, tomu od mládí zvykl, jakož i dusným parám celou místnost naplňujícím. Jemu nedala zajisté spáti skličující ho starost, která se naň šklebila z bezprostřední blízkosti. Slova dceřina, proti nimž se tak energicky ohrazoval u přítomnosti druhých, bušila mu do uší jako rázy kladiva. Marně se konejšil duševní náplastí lehkomyšlných: ono to nějak půjde! – Musil si doznati, že to půjde ztěžka, i kdyby prodal třetinu svého dobytka; i pro zbývající dvě třetiny bude třeba nakoupit píce. Dobře. Peněz má a vydělává dost, aby ji koupil, ale kdo mu ji prodá? Přemnozí z jeho bližších a vzdálenějších sousedů tonuli v téže nesnázi jako on: pro samou práci v lesích byli omeškali sklízeti včas a zaopatřiti se dostatečnými zásobami lesního sena, a nyní se jim netoliko tenčil výdělek, ba ohrožováno jest přímo jich bytí, úzce souvisící se zdarem výchovy dobytka. Ti pak, již byvše prozřetelní, měli přebytek píce, nižádné neprodávali, anobř kupovali, co jen mohli vydržovat, tažného dobytka, za jehož práci se tak znamenitě platilo.

To Podhamerský věděl předobře a jeho naděje nesly se k tomu, že snad během zimy přijde ten onen statek i se svými zásobami obilními a pícími do exekučního prodeje; informoval se a kalkuloval v té příčině velmi důkladně, a byl by skoupil všechno, třeba celý statek i s takovým příslušenstvím, jehož na ten čas nepotřeboval. Než čáka ta se mu nevyplnila: té doby snad na celé, celinké Šumavě nepřišel ani jeden statek na prodej. – Vypočítával pak, co by ho stála píce, kdyby ji nakoupil v Sušici nebo ve vsích dolního českého kraje. Shledal, uvažuje vzdálenosti a špatný stav cest, že by zmařil báječného času, než by se jaksepatří zásobil. Dva i tři potahy a tolikéž lidí musili by neustále dovážeti po dlouhou dobu, a těch by se mu pak nedostávalo v lese. Jen v nejhorším případě se odhodlá k takovému kroku. Čítal v duchu a na prstech měsíce: únor, březen, duben, květen, červen, snad i červenec! – Pět, snad šest měsíců! Tolikéž těžkých, hranatých balvanů mu lehlo na prsa; tlačily ho jako můry; kdykoli je setřásl, domnívaje se, že si oddechne, přivalily se ihned znova. Potil se ve smrtelných úzkostech.

„Únor, březen duben, květen, červen!“ opakoval, ani nevěda, že mluví nahlas.

Převaloval se na svém loži, zatínal pěsti, hledaje, na koho by svalil vinu neštěstí, jež ho stihlo.

Kdybys byl užil jen dvou tří dnů, jen dvou tří dnů! Kdybys byl přemohl lakotu svou! – ozval se v něm káravý hlas.

Kdyby! Kdyby! – Honil bycha jen což, rval se s tím osudným bychem, hledě ho zabít, zardousiti, zničit. Bych se nedal, vymykal se mu, šklebil se naň úsměšně, posupně.

Tato noc byla dlouhá, delší dlouhé řady jiných, jež probděl v boji s takovými myšlenkami.

Když ráno vstal, utrmácen, bled, se zapadlýma očima, šeptali si jeho lidé: „Hleďte Podhamerského! Stárne, schází! Ta námaha v lesích mu patrně už neslouží...“

„Jdi domů,“ pravil ku své dceři, „a vyříd' matce, že přijdu. Také za mnou nelezte do lesů, však víte dobře, že se postarám... že vím sám, kdy je čas.“

Byl jasný den. Slunce si proklestilo vítězně dráhu skrze ranní mlhy a páry, rozptýlilo je, srazilo je k bílé zemi. Temena hor polila se nachovou září, fialovými, temně modrými stíny. Široširá, osněžená pláň se leskla oslňujícím třpytem. Černé lesy vůkol tiše ležely, jako by spaly.

Lidé z pily od božího rána prošlapávali a proráželi cestu k Schätzenwaldu, a když k polednímu byli jakž takž hotovi s touto únavnou prací, odebrala se po ní a pak směrem k Wastalu a domů Podhamerských Pavlína, provázena jsouc podučitelem.

Snad byla sladká slova, jež mluvil k ní dlouhou cestou, neboť když došla domů, nejevila únavy, ba blahá zář jako odlesk zimního slunce rozhostila se po měkkém líčku, jež svěží vzduch přioděl nachem a růžemi.

Při loučení s dívčinou ve stínu vysokých smrčů, lemujících výseku, na níž stál dvůr jejího otce, tázal se jí mladík zdvořile, smí-li ji navštívit, přeptat se, jak se má.

Nechápala této otázky; kdo by byl žádal za dovození, aby koho u nich směl navštívit?

„Nu, k nám přece může přijít, kdo chce,“ odpověděla naivně.

„Doprovázel mě pan učitel z Rehberku,“ svěřovala se jedné z děveček.

„Starý pan učitel? Vždyť je chromý...“ pravila tato všecka udivena.

„To to, starý! Mladý byl a hezký...“

Děvečka se smála, až se za boky popadala.

Matce neřekla ničeho. Ta vzdychala vedle zvyku svého, vyslechnuvši vzkázání svého manžela.

„To bude zase rámusu, och, och! – Nevím, co to je, och!... ano, nevím. Telata krní, nerostou, chlupy se jim ježí. To dostanu!... Inu, ta stálá řezanka jim neslouží, och, vpravdě neslouží, jóóóó!... A mne tolik bolí ve kříži... Krávy málo dojí, není mléka pro telata, och!... není mléka. Ovsu taky není do nápoje, jóóóó!... Budu jim dávat rozmačkané brambory s otrubami, jóóóó!...“

Podhamerský šel zatím do Kaltenbrunnu k svému zeťovi; snad mu ten přenechá nějakou fůru sena.

Zetě nebylo doma, svážel dříví v neubrunnském revíře, ale na jiné straně než on.

Nany uvítala otce. Postavila před něho mocný bochník chleba.

„Nate, jezte!“

„Nech tak, nemám hlad. Chtěl jsem promluvit s tvým mužem. Kdepak ho najdu?“

„Vozí klády od Schrottbeutelů ke Stubenbachu. Co mu chcete?“

Bál-li se Podhamerský koho na světě, byla to jeho dcera Nany. Zarazil se, nechtěl se vytasiti barvou. Její hlas se mu zdál býti podobným onomu, jenž ho soužil výčitkami svými, kdykoli byl sám, zvláště pak této noci. Nany neušly jeho rozpaky.

„Co mu chcete?“ opakovala, upírajíc naň pichlavé svoje zraky.

„A tak – maličkost... věc mezi náma dvěma...“

„Máte divný způsob, přetřepávat věci s mužem, o nichž žena nemá vědět,“ osopila se na něho, „nevytácejte se a povězte, co mu chcete.“

„Tahle řeč ti sluší špatně,“ odpověděl mračně se, „on je tvým pánem, – a co mu chci, o tom rozhodne on.“

„Ten nimra mým pánem!“ zabroukala. „Ten by došel daleko beze mne.“

Potom už neodpověděla. Otec odešel mlčky, ponořil se do černých, zamžčených lesů a hledal, až zastal zetě na cestě do Stubenbachu. Požádal ho, aby mu prodal několik fůr sena. Zet' ihned svolil.

„Nu, s radostí – na deset fůr mi nepřijde, jen si pošlete potahy. Chvála Pánubohu, my vystačíme.“ Když však Podhamerský, velmi spokojen tímto výsledkem, prohodil usmívaje se: „Víš, nemluv mnoho o tom. Nany jsem neřekl ničeho, bude se třeba vzpírat, ty však nepovoluj, já ti to vynahradím!“ – změnil se velmi zet'ův dobrácký obličej, zrak jeho počal těkati z předmětu na předmět, vyhýbaje se pilně očím tchánovým.

„Tož tedy si zítra pošlu – sakramentská nepohoda tenkrát na zimu! Celá otava ta tam...“ pravil tchán.

„Víte... počkejte do pozejtřka. Uvidím... vzkážu vám...“

„Bojíš se snad ženy, ty bláhovče?... Mluvíš nyní jinak...“

„Pozejtří, pozejtří,“ opakoval Karel velmi nejistým hlasem.

Pozejtří vrátil se poslaný potah s prázdnem. Čeledín, jehož tam vypravil Podhamerský, vypravoval, že Nany na něho vyrazila jako zběsilá saň.

„A vy jste chytrí!“ křičela, „vy byste teď chtěli týti z našeho?... Vyřid' tátovi, aby držel méně potahů, nemá-li pro ně píce. Proč neklidili včas? Proč se nezásobili lesním senem? Máme-li my přebytek, zakoupíme si sami o jeden potah více, aby bylo více výdělku. To mu povzte!... Táta je chytrý! Se mnou nemluvil o seně, na toho mého osla si došel, protože věděl, že toho oblomí. Nu, kdyby mne nebylo, vypadalo by to brzo hezky u nás!... Jen si zas dojeď domů, příteli!... U nás neprodáme žádného sena, za žádné peníze. Ať si každý hledí sám.“

„Bestie, ta Nany!“ zaskuhral Podhamerský. „To jsem si na ní vycho...“ nedořekl, bylo to příliš na štíru se vším, co dosud tvrdíval; styděl se před chasou. Položil na ten bolák placku, dodav:

„Takového osla, jakým je tenhle Karel, jsem neviděl, co jsem živ; také takového není na celém světě.“ Byla to slabá útěcha. I to mnoho a vydatně nepomohlo, že druhý zet' jeho, Brettschneider-Greger mu přepustil ochotně několik fůr sena; byla to pouhá kapka na velký, žhavý balvan. Nedostatek píce se vbrzku jevil takovým, že mu nezbylo leda ztenčit počet potahů a odprodat i část dorostu, ba i dojných krav. Ochsengrundbach přicházel a odcházel, a

bylo k smíchu, jak Podhamerský se snažil i přes výmluvné návštěvy tohoto květu všech dohazovačů zatajovati před světem faktum, že prodává dobytek. A za přímo směšné ceny ho prodával! – nejvíce do Bavor, aby se v okolí o tom nemluvílo. Ztráty jeho byly přímo ohromné, ale skutečné výše jejich nedověděl se nikdo.

Zároveň s prodanými potahy odstěhovali se ze statku i dva čeledínové, a jeden z těchto byl zdárný Wilibald, který nebyl najat na určitou dobu, nýbrž pouze na čas potřeby. Byla to pro něho velká rána, už proto, že mu jeho Cecilka, uvažujíc, že následkem jeho propuštění z dobrého výdělků ucpal se pramen bohatých darů, krátce a bez velkých formalit dala výhost. Možná, že svědomí ho vehnalo pod matčinu střechu. Vedl si nějaký čas dosti spořádaně, přes to, že zoufalství nad zhrzenou láskou a divoká žárlivost nemilosrdně jím zmítaly. Cecilka totiž, sotvaže ho odbyla, začala si s jiným známost, s mladým selským synkem, dosti zámožným, zato poněkud skrbivým; říkali mu Wald-Pály-Michl.

Jednou – už to bylo v březnu – byl na Kašperských Horách výroční trh. Wilibaldovi žárlivost nedala pokoje; slyšel, že Cecilka tam půjde v průvodu Michlově, a odebral se tam též. Měl v úmyslu pustit se do svého soka a promluvit s ním podle chvalného zálesáckého obyčeje, po případě nožem. Stalo se to jinak: byl svědkem, že Michl se ošival, máje koupiti své milence zlaté náušnice, perlami vykládané. Byla to skvostná příležitost zahanbit svého bohatého soka. Wilibald prohlásil, že koupí šperk, a nemaje peněz, slíbil zlatníkovi, jenž mu ho nechtěl dáti na dluh, že mu nazejtří přinese deset zlatých. Běžel domů a prosil matku, aby mu dala tento obnos; ta mu ho nedala. Chtěl jí tedy v noci ukrásti tuto částku, našel však pouze sedm zlatých. Vida, že to nestačí, vzal časně zrána, když matka ještě spala, otcovu starou pušku a šel si zapytlat do schrollenhaidského revíru. Střelil tam skutečně srnu a spěchal se svou kořistí do Hor, kde ji prodal za tři zlaté známému hostinskému, který nebyl právě zvědavým v příčině původu nabízené mu zvěřiny.

Avšak Wilibald nebyl pytlákem ze řemesla a špatně uměl zakryti stopu svou: schrollenhaidský hajný, který slyšel výstřel, našel ji bez námahy a pronásledoval ji až na silnici do Hor vedoucí. K tomu se potkal Wilibald nešťastnou náhodou právě se zmíněným Michlem, který nemeškal upozorniti hajného, že viděl svého soupeře, an cosi nesl v zakrváceném pytli. Hajný nato ho dále nepronásledoval, nýbrž udav věc revírníkovi a patrolujícímu četníkovi, jal se ve společnosti těchto číhati na Wilibalda, až by se z Hor vrátil. Nastalá prudká bouře sněhová zahнала všechny tři ochránce zákona do Polaufovy hospody, kde

se k nim přidal i Michl, těše se na okamžik, až se vrátí Wilibald, kterého, jak s jistotou očekával, vánice tam zažene.

U Polaufů bylo ještě několik jiných hostů, mezi nimi jakýs dobrý kamarád Wilibaldův, jenž slyše, oč běží, přes hrůznou bouři sněhovou mu běžel vstříc, aby ho varoval. Setkal se s ním na nejvyšší Haidelské pláni; bylť se přidal k vozkům Brettschneidrovým, kteří se vraceli s prázdnými povozy ze sirkárny Simlikovy pod Kašperskými Horami, kamž byli dovezli tři veliké náklady dřevěného drátu.

Wilibald, slyše, jaké nebezpečí mu hrozí, prchl bez odkladu, chtěje do Goldbrunnu a odtud k bavorským hranicím, poslouchaje rady svého přítele, jenž mu řekl:

„Jdi do Bavor! Pracuje tam také plno lidu, cizího lidu. Nezná tě nikdo, a jak dnes věci stojí, nikdo se tě nebude ptáti, odkud jsi přišel. Za nějaký čas na tebe zapomenou...“

Od té chvíle Wilibald zmizel a všecko přeptávání se po něm, všeliké pátrání a hledání jevílo se býti marným.

Den po zmizení Wilibaldově stál Rankelský Sepp časně ráno na náspu synova statku. Mrzlo, až kosti tuhly; nebe bylo jasné, halily je pouze lehounké šedé páry zimního jitra, propouštějící mihotavý třpyt blednoucích hvězdiček.

„Takový mráz v polovici března!“ mumlal Sepp, „takového ani nepamatuji; svět se nyní opravdu převrhl...“

Přistoupil syn, přisvědčil.

„Dnes v noci štěkaly lišky, že hrůza bylo poslouchat,“ pokračoval staroch, „táhle vyly, potom zase vrčely zlostně, jako když psi se tahají o kost. Tam v tu stranu to bylo.“

Ukázal prstem k severu, kde přes odhrabané závěje před dům nametené černal se mladý les hraničící s úplně zavátým Kikereckým močálem.

„Nějaké zvíře tam zahynulo,“ prohodil syn.

„Anebo člověk – dej mu Pánbůh lehký odpočinek!“ odpověděl Sepp, znamená se křížem. Vrátil se pak do své komůrky, nasadil brejle a jal se čísti snad po sté dopis, jež obdržel před měsícem od svého drahého Václava.

„Nu, díky Bohu!“ šeptal, „přivykl a představení ho mají rádi – už má hvězdičku...“

Asi čtrnáct dní nato ubíral se starý Sepp kolem Kikereckého močálu do lesa, aby se podíval na postavené tam minulého podzimku hranice dříví. Bylo sněhu ještě velmi mnoho, ale byl tuhý, málo se bořil, jak ho spekly střídající se s úlevami mrazy.

Pojednou stanul. Na sněhu, před smrčkem, jenž větve své skláněl až na zem, ležel klobouk, hnědý, plstěný klobouk, jaký v oněch horách se nosí. Mimo to čnělo něco ze sněhu, nemohl dobře rozeznati, co to bylo; přistoupil blíže, přiklekl, odhrabal rukou sních.

Vyhrabal botu, pak ještě jednu – ale v botách trčely nohy.

Vrátil se do statku pro syna. Vyhrabali společně lidskou mrtvolu. Byl to hrůzný pohled. Mrtvola byla napolo od lišek sežrána, ruce scházely, důlky oční zely prázdný, oči vyklubali havrani.

Něco se zalesklo na sněhu sluncem ozářeném.

Starý Sepp zvedl dvě zlaté náušnice, perlami vykládané.

Kapitola VIII

Bylo zase léto; znojný^[20] žár lehl na rozložitě výseky a decimované lesy v revírech podle bavorského pomezí. Kůrovec, který se rojil koncem května a začátkem června v takovém množství, že sloupky a mraky vznášejícího se do výše hmyzu zatemňovaly slunce jako hustý kouř, jako podzimní mlhy, řádil hůře než dosavade. Nové rojení se očekávalo v srpnu.

Knížecí schwarzenberská a hraběcí thunovská správa činily, seč byly, aby se tomuto řádění učinila přítrž. Na místech, kde polehl vichřicí les, kde kupily se na sebe a přes sebe vývraty, podobné ohromným zásekám, hemžilo se všecko pracovním lidem. Pravá babylonská věž, taková směsice typů a jazyků, domorodci, sebráni ze všech končin širošířé Šumavy, čeští dřevaři z „kraje“, na sta Vlachů, bůhví, z kterých končin své vlasti přivolaných, Furláni od Soči řeky, a i něco Slovinců z Gorice. Všichni ti lidé olupovali kůru padlých stromů a spalovali ji, osekávali větve, dělali polena a rovnali je, pokud terén dovoloval, v dlouhé hranice, mezi nimiž se chodilo jako v ulicích. Povožů přijíždělo, co se jich dalo sehnat; odvážely se klády ve dne v noci, a přec se zdálo, že padlých neubývalo, neboť nových a nových hekatomb musilo se porážet všude tam, kde snětivě červená barva haluzí objevovala stále se šířící nákazu. Tisíce takto pokácených stromů zůstaly na místě, kde je sklátila ruka

lidská, a tlejí a trouchnivěji tam do dnešního dne, až se úplně rozpadnou; oloupaly se a zůstavily svému osudu, ježto buď pro obklopující je skály, buď za příčinou bahnitě půdy slatí a hlubokých černých tůní lesních nebylo k nim přístupu.

Jen v ústředních revírech, o jiných ani nemluvic, pracovalo na sta lidí, ve stubenbašském, neubrunnském, weitfällském, filipohuťském, maderském a piirstlinském, stojícím pod správou knížecí schwarzenberskou v Dlouhé Vsi, pak v hraběcích thunských revírech, Grafenhütte a Bučinách, náležejících k panství velkoždíkovskému. Také ve hvozdech městu Kašperským Horám patřících, zejména v revírech goldbrunnském a schrollenhaidském ukazoval se děsný hmyz a rozmnožoval se povážlivým způsobem.

Lid v lese pracující vybudoval si tam prozatímní obydlí, chaty z hrubě otesaných trámů a latí, na způsob chýší pastevců; tam bydlili dělníci, tam se za nimi přistěhovaly časem jejich rodiny i dobytek jejich; povstávaly celé osady, ba městečka, která později, když práce zase přestaly, opět připadla neomezené vládě přírody. Ženy a děti dřevařů pomáhaly buď také při práci, buď sbíráním jahod, malin a brusinek, jež rychle vybuchely na sluncem prohřátých výsekách, rozmnožovaly důchody rodiny. Právě burzy na maliny a brusinky vznikaly, obchodníci přicházeli ze vzdálených končin a zemí a rozváželi odsud sladké dary vždy štědré matky přírody po nesčetných fůrách do celého světa. Svatyně tiché, divé pustiny, kam dříve sotva kdy vstoupila noha lichého lovce, pastucha nebo dřevorubce, proměnily se rázem v oživená tržiště, plná hluku a vášnivého pachtění po zisku a výdělku. Býval to rozčilující život ve střediskách, kam se snášely maliny a brusinky, ceny stoupaly a padaly, naděje rostly a klesaly s cenami, vedle toho, byla-li poptávka větší nebo menší, hausse a baisse, spekulace, kontreminy, úplný život burzovní tam, kde donedávna tokal tetřev, plížila se liška.

A přece se zdálo správným lesním, že toho lidu je málo. Všeobecně se vypravovalo, že zmíněné správy se obrátily na tehdejšího vojenského místodržitele v Čechách, generála jízdy barona Kollera, s prosbou, aby bylo posláno vojsko na pomoc; vojsko pomáhá při všech velkých a hrozivých katastrofách, při ohni, zátopách, zemětřeseních, a Šumavě také nastává neméně strašná zhouba, ohrožující nejen tuto, nýbrž i blahobyť celé země, ba celé říše.

Když pověsti o vojenské pomoci proskakovaly, proneslo v té příčině soud svůj jakés pochybné individuum, které vyslouživši ve vojště s malou ctí, rozvínovalo rozumy své v hospodách při pivě a kořalce.

„Já jsem bojoval a cedil krev svou u Králové Hradce! Se mnou jich tam bojovalo, krvácelo a mřelo mnoho tisíc! Víte, co to obnáší?... Houby víte, ale já vám to povím! – Čest je čest, a vojenská čest je něco jiného než čest takového snopa, jako jste vy! Voják je tu pro jiné věci, než aby loupal kůru se stromů a spaloval broučky...“

Dřevaři, kteří velebili Boha za to, že je pozval k tak bohatým hodům, a kteří si přáli, aby tento stav věcí potrval až do soudného dne, jsouce úplně ve shodě s vývody řečnickovými, přizvukovali a volali nadšeně:

„Máš pravdu! Vojáci jsou tu kvůli jiným věcem! Vojáci ať cedí krev za vlast!“

„Tak to vidíte, sami to nahlížíte!“ pravil, napiv se, božstvem naplněný řečník. „Pochopujete nyní, že i já, ač jsem vysloužil, nebudu loupat kůru. Moje čest mi nedovoluje takových mrzkých věcí.“

Vlaši pracující v lesích tvořili skupiny po dvaceti až čtyřiceti mužích, tak zvané party, pod vedením svých podnikatelů, kteří uzavírali akordy na práci, vypláceli své lidi, starali se o jejich stravování atd. Vlašští ti dělníci byli až na skrovné výjimky lidé pořádní, pilní, dovední a spořiví, kteří, ač je jejich podnikatelé, čili jak jim říkali, partaříři, často nesvědomitě vydírali, vydělali a odnesli značné obnosy peněz. Živili se hlavně polentou, již pojídali pravidelně třikrát denně; polenta z kukuřičné mouky, tento ne příliš chutný, zato však živný a laciný pokrm zdomácněl od oněch dob u našeho pohorského lidu, který ji dosud používá s tím rozdílem, že ji mastí, což Vlaši nedělávají; říkají jí „žlutá kaše“. Podnikatelé vesměs zbohatli.

Jedna taková vlašská parta pracovala zároveň s oddělením domácího lidu na východním svahu Schwarzberku a v rozsedinách mezi horou tou a Postberkem, tedy u pramenů Vltavy. Nikdo by neřekl, že poměrně tak krátkou dobou může krajina tak důkladně změnit ráz svůj. Ten tam byl svého druhu jediný prales smrkový; co vichřice nevyvrátila, nakazil kůrovec, a vše, vše to polehlo, takže celá ta končina není do dnešního dne nic než jedna jediná světlina, pokrytá neprostupným malinovým, vřesem, černým jahodím a takovou vysokou travou, že člověk se v ní tratí. Jenom kleč na slatích zůstala, jak bývala od věků, a jívy a černé břízy podle toku nesčíslných větších a menších vod; ve stínu těchto křovin rostou ohromné vějířovité kapradiny; červeně kvetoucí vrby zaujímají nepřehledné téměř prostory, a když v posledních dnech léta dozrávají jemnými bavlnitými vlákny okřídlené plody této byliny, roznáší je vítr v kotoučích jako hedvábí se lesknoucích. Ohromné, všude na zemi tlející pahejly vydávají výmluvné svědectví o byvší, na věky zašlé slávě lesní; až ty zetlí, až vymře

rod starých obyvatel, kdo vzpomene té nádhery a slávy, kdo si představí, jak to tu vypadalo, a jak vládli živlové a hmyz, jak se lopotil člověk, aby zničeno bylo nebetyčné sloupoví tohoto velkolepého chrámu přírody.

Než na tom už ničeho nelze změnit, ani smutným okem, ani pilnou rukou. „Bůh tomu chtěl!“ řeknou ti staří pamětníci, a my se vrátíme ke svému ději.

Podnikatel a velitel dotyčné „party“ Vlachů rozbil na začátku svůj stánek v Bučinách; později však, kdo poví, jakým řízením, přesídlil do pily Brettschneider-Gregrovy, asi půl druhé hodiny od jeho čtyř vzdálené. Byly z toho přesídlení zase nemalé řeči. Lorenzo Raffanelli – tak se jmenoval – byl muž asi třicetiletý a prototyp krásného Vlacha, uměl se hezky chovat, a Rezla, která pořád více rozkvétala, vůči takovým přednostem nebývala slepou. Svému starému manželu namluvila, že Lorenzo je přítel, jež Bůh sám jim poslal, že on toho dokázal, že nyní i hraběcí správa ve Zdíkově uzavřela s nimi výhodnou smlouvu stran dodávání klád a řezání prken; to že už za to stojí, aby si člověk ničeho nedělal z řečí lidských, pocházejících jedině z bezmezné závisti. Greger věřil svojí Rezle jako dosud vždy, Lorenzo pak se nápadně málo ukazoval svým lidem v lese a tvrdil, že především člověku třeba se naučit německy, byť i ta němčina, které se na závodě Gregrově přiučoval, nebyla daleko za Kvildy srozumitelnou a nikoli jazykem Goethovým. Nadto doprovázel Lorenzo krásnou Rezlu do všech muzik a zábav, bezpochyby aby se také naučil po německu tančit.

V té příčině vytiskl úplně dosavadního rytíře Rezlina, strojvedoucího na pile, a několik jiných výpomocných sil, které byvše takto stranou odstrčeny, nemalou hořkost braly z chování krásné pilařky a pomáhaly veřejnému mínění, beztoho velice dopálenému, odsuzovati tuto hříšnici. Na Bučinách zase, kde Lorenzo dříve meškal a kde hojnou část svých příjmů utrácel, nemile nesli jeho odchodu a brojili nejen proti pilařce, nýbrž dávali mu i výstrahy, v příčině jím ze sedla vyhozených soků, kteří prý byli lidé mstiví a všeho zákeřnictví schopni; také je prý les mlčenlivý, třeba už nebyl tak hustý jako dříve. Lorenzo, svižný jako divoká kočka a silný jako ty buky, kterým neuškodila ani vichřice ani hmyzová pohroma, smával se takovým výstrahám, uznával však nicméně za prospěšné nevycházeti leda s revolverem v kapse; také novota v pošumavských hvozdech.

Tak stály věci, když se jednoho krásného dne červencového událo v závodě Gregrově neštěstí: strojvedoucímu uřízla cirkulárka pravé rameno v nadloktí.

První, kdo přispěl na pokřik ubožákův, byl Lorenzo, náhodou v pile přítomný; zastavil cirkulárku, strhnul řemen z hlavního kola.

Raněný, jemuž ucházela krev proudem z přeřatých tepen, takže celá místnost v okamžení byla krví zbrocena, ihned upadl do mdloby. Strhl se nevýslovný poplach, všeobecný shon. Kdekdo přišel, křičel a radil a pro samé rady zmeškán drahý čas. Hádali se o to, má-li se přiložiti křenové lupení nebo kostival, a mezitím stříkala z tepen krev a s krví ubíhal život. Rezla jsouc, jak víme, srdce citlivého, vyrážela ze sebe zoufalé skřeky, spínala ruce, svíjela se po zemi a posléze omdlávala také, takže Lorenzo uznal zapotřebí odstoupiti od raněného a přispěti jí. Starý Greger, který se dostavil taktéž, vypravil rychle dva posly: jednoho do Rehberka pro jistého sedláka, jenž byl znám co neomylný praktik při poraněních a zlomeninách, zvláště dobytčích, druhého do Kašperských Hor pro doktora. Podle lidského výpočtu mohli tu býti přivolaní onen za pět, tento za devět hodin, to jest, byli-li doma a vydali-li se ihned na cestu; to se také šťastně shodlo, jenže raněný, vykrvácev se, už po půl hodině vypustil ducha.

Ještě před jeho smrtí se pohádali mezi sebou různí provizorní hojitelé, obviňující druh druhá z nezdaru a zvrácené metody léčební, a půl tuctu jiných jalo se jim vytýkati: „To jste měli činiti tak!“ – „Já bych byl užil jiného prostředku!“ – „Ježíši, Maria! Jak jste to mohli takhle prohloupiti?!“ – a podobných pohrobkových řečí více.

Chudinku Rezlu stěží vzkřísili z její mdloby, a že konečně se přece probrala, toho zásluhu měl jedině bodrý Lorenzo, jenž přežil nožem všecky tkaničky držící sukňě a zužující dech. Dostalo se mu za jeho správný výkon špatných díků: kdosi prohodil podezřívající slovo, jež mžikem letělo od úst k ústům, a rázem bylo nade všecku pochybnost zjištěno, že úskočný Talián strčil strojvedoucího úmyslně do cirkulárky, aby se zbavil svého soka. Za velkého křiku vrhli mu tuto obžalobu ve tvář, pronesli soud a bez meškání se měli k vykonání rozsudku.

„Vy blázni! Vy hlupci!“ ohrazoval se Lorenzo, dokládaje své nevinu; nic naplat! Za divého lání podniklo jich společně asi deset útok proti němu, a Bůh ví, co by se bylo stalo, kdyby Vlach nebyl vytáhl z kapsy svůj revolver, s hrozbou, že každého zastřelí, kdo se mu ještě na jediný krok přiblíží. To pomohlo a zchladilo do té míry náhlé soudce, že Lorenzo se dostal šťastně z pily a z jejího bezprostředního okolí; někteří z jeho nejzarputilejších soudců jali se ho sice pronásledovati, když uháněl nahoru k lesu podle bahnitého, smutnými jívami

vroubeného potoka, ale takové pronásledování bylo přec jen tak naoko, aby se neřeklo, neboť revolver je velká věc.

Zato se obrátila veškerá zášť soudu lidového proti Rezle; bylo jí vyslechnouti spoustu nepěkných výčitek a nadávek, a nebýti převahy Brettschneidrových zřizenců a dělníků, kteří se jí ujali, kdo ví, zda by na ní nebyli vykonali ortel, jímž obmysleli jejího vlašského galána, přes to, že energicky popírala veškeré styky s ním a poměr, jež jí vytýkali. I starý její manžel bezpochyby že si nenapsal do svých pamětí jízlivé poznámky, jež mu vrhli ve tvář, kárajíce jeho zabeđenost a přímo hříšnou shovívavost.

Konec tohoto výstupu byl ten, že s hrozbami na rtech odnesli mrtvé tělo strojvedoucího, vyzváni byvše jedním ze svého středu, jenž pravil:

„Odpusť mu Bůh, byl to také hanebný hříšník! Zde ho však nemůžeme ponechat, na místě jeho hanebných činů, kde ho stihla ruka Hospodinova, protože by zde duše jeho nenalezla pokoje. Straší jich beztoho dost po lesích a bažinách a bude jich strašiti ještě více, nežli se ukončí běh světa. Kdo ví, jaké čary by na něm provedl ten lotrovský Talián, který se nepochybně téže noci ještě vrátí.“

Nešťastná událost se strojvedoucím, následující na ni výjev, řeči a výčitky shrnuvší se na jeho hlavu tou měrou, otřásl starým Gregrem, že se uzavřel do své světnice, oddávaje se nejčernějším myšlenkám; nahlížel, že se mýlil, že se dopustil velké pošetilosti, poutaje ke svému stáří mladou ženu, dokonce ženu takovou, jakou byla Rezla. Roztrhla se rázem rouška: vše bylo s pravdou, co mu sestra, přátelé i závistníci tolikrát povídali.

Staroch si rval sporé šediny...

Rezla pojímala věci z jiného stanoviska. Upokojila se brzo a klidně, jako by se nic nebylo stalo, kázala vynést z pily krví potřísněné drtiny; za málo minut otáčela se zase kola obvyklým způsobem, pily ječely, stroje na drát dupaly a hrčely, cirkulárka kvílela a při ní stál jiný dělník. Na dvoře, ve skladištích, v stájích, všude rozvíjela se obvyklá činnost; bylo ji slyšet, jak obcházejíc dávala rozkazy; kde toho bylo zapotřebí, sama příkládala ruce, nezapírajíc ani na okamžik znamenité hospodyně, kterou byla.

Večer teprve sešla se se svým manželem. Ten byl velice rozechvěn, nejedl, nepil, a když se ho tázala jakoby nic, co by mu bylo, odpověděl jí třesoucím hlasem, ani na ni nepohlížeje:

„Nechybí mi nic, leda počestná žena.“

Vzpírala se, protestovala. Nic naplat, vyčetl jí, kde čeho se dopustila, dokládal^[21] se všech svatých, že teď ví, na čem je, že mu spadlo bělmo z očí; ona pak, přišedši ku poznání, že dosud užívané prostředky naprosto selhávají, spustila jinou.

„Ty starý blázne! Proto tedy jsem zakopala s tebou mládí své, abys mne nyní týral nesmyslnou žárlivostí svou? Na to jsem si tě nevzala, abys věděl! Bud' mne máš opravdově rád, pak mi věříš, anebo mi nevěříš, pak mne také nemiluješ, a bez tvé lásky u tebe nebudu. Chválabohu, nejsem na tebe poukázána a mám kam se uchýlit; mám sama z čeho žítí...“

„Inu ovšem, prohloupl jsem,“ přerušil její řeč, „připsal jsem ti polovici jmění svého. Dobře jsi se mi odsloužila...“

Vzepjala se, podepřela si ruce v boky, vyhrnula ret po svém zvyku.

„I ty škrobe!“ zasyčela, „potřebuji já tvého! Moje vlastní mi postačí! I bez krejcaru od tebe pocházejícího žebrot nebudu, jsem Podhamerského dcera!“ Obrátila se od něho, vrhnuvši naň poslední pohled planoucí hněvem.

„Hospodař si, s kým ti libo, třeba s tvou sestrou,“ zaskuhrala, „já tu nezůstanu ani hodinu.“

Neřekl ničeho, nezdržoval ji; ona pak, sebravši cenné věci, spořitelní knížky, peníze, něco prádla a šatstva, svázala vše do velkého rance a odešla nepozdravivši, bez jediného slova.

Přešedši přes nádvoří, stanula rozmýšlejíc se. Obrátila se napřed vpravo, šla několik kroků po cestě do Bučin; tam as uchýlil se po dnešním výstupu Lorenzo. Pak zastavila se zase; snad se přece zalekla toho, co by lidé říkali, kdyby odešla prostě za svým milánem, neboť pojednou se otočila a dala se opačným směrem; nechtěla patrně, aby ji kdo viděl, i obešla velkým obloukem pilu a stavení, jež patřila k závodu.

Nad krajem leželo šero pozdního letního večera. Ze slatí nad pilou vystupovaly lehounké páry, zastírajíce modravým závojem černý les, jímž byly vroubeny. Na východní obloze prostupovala na modrošedém blankytě mdlým leskem hvězda za hvězdou, kdežto na západě a jihu kupily se husté, ponuré mraky, ozářené časem klikatým bleskem. Jednotvárně šuměly vody na kola padající, vrzala kola, ječely pily. Jinak panovalo hluboké ticho, rušené leda zvukem dobytčích zvonců, doznívajících k ní ze stájí a odněkud z lesů.

Bylo dusno a mrtvo, hrozila bouřka. Nedbala toho, rychlým krokem se ubírala přes louky, kolem močálů, jehož chundelatá kleč vztahovala němě k nebi černá ramena.

Když ji pojal les, setmělo se úplně; v dáli zahučel po prvé hrom. Rezla neznala strachu; hrdě, rychle kráčela tou ohromnou samotou, příšernou tmou lesní, po jedva znatelných stezinkách. Zadul větřík, pohnuly se haluze i temena smrčků, zašustěly, zašuměly, jako by spolu rozprávěly.

Střídaly se les, mladý, vysoký, širé světliny, louky, močály. Teprve u roztroušených, bídých chat filipohuťských dostala se mladá žena na jízdnu cestu, avšak nesetřvala na ní než po kratičkou dobu, nýbrž přešedší potok zabočila na svah preisleitenský, nedbajíc toho, že skoro celá obloha se zahalila v černé, hrozné mraky, že blesky neustále se křížovaly, že blíž a blíž docházelo rachocení hromu, opětované nyní mnohonásobně ozvěnou lesní.

Když Rezla se byla vyšplhala nahoru po mokřím, příkrém svahu nad srkajícími pilami maderskými, rozprostíral se před ní opět les.

Zda v té hrůzné tmě, kterou pronikala pouze zář blesků, neozval se hluboko v srdci mladé ženy kárávý hlas? – Možná, neboť čím více se blížila bouře, tím více urychlovala chůzi, takže posléze skoro běžela; nebylo divu, měla ještě skoro dvě hodiny co jíti do otcovského dvoru, a právě nejhorší, nejnebezpečnější cestu, samý starý les, v němž tlely na zemi nesčíslné vývraty; cesta pak vedla příkře dolů do hlubokých roklí, kde hučely potoky, a zase nahoru po stráních posetých ohromnými balvany a kamením, mezi nímž šklebily se díry, zakryté často zrádným býlím a drobným kořáním, po němž nohy sjížděly, jež sterými výběžky se zaplétaly v lem šatu; cizí člověk, nepovědomý cesty, neznající všechny úklady, jež strojí půda a tma v těchto končinách, neušel by tu v noci dvacet kroků bez úrazu. Ale i zdejší, dobře cesty znalý člověk odhodlá se sotva k noční vycházce, nenutí-li ho k tomu vážná příčina – nejméně pak, hrozí-li bouřka a příval. Kdo mu poví, kde se seženou vody v mohutné bystřiny, beroucí s sebou vše, co se jim postaví v cestu, rvouce půdu, vyvracejíce stromy, válejíce balvany, tvoříce vzteklé, kalné slapy dolů po srázných, ba kolmých stěnách skalních? Mnohý už vyšel a již se nevrátil: našli jeho zohavenou mrtvolu na dně hlubokých útesů, nebo nenašli dokonce ničeho, neboť spousty šterku, prsti a navezené troucheli přikryjí často na mnoho metrů zvyše velké kusy půdy, a co bystřiny donesou až do brunátných vírů Vydry, kde mezi bělavými, zarudlými balvany, podemletými, chaoticky přes sebe převalenými, čeří se v bílé pěny rozbitý proud, to řeka málokdy zase vydá na boží světlo, ba na věky v sobě podrží v neprozkoumaných, oku nedostupných úkrytech mezi oněmi balvany, jež vyplňují řečiště na několik kilometrů zděli.

Možná, že to vše uvážila mladá žena, když zdvihl se vítr, temena smrků bolestně zasténala, když počaly padat bohaté kapky z černé co inkoust oblohy, když hrom zařval z bezprostřední blízkosti. Tma nastala taková, že vpravdě na krok nebylo lze viděti, a blesky, jež trhaly nahromaděná na nebi oblaka, oslňovaly a oslepovaly zrak.

Stanula rozmýšlejíc se. Do chalup, roztroušených po jedné části preisleitenské stráně, měla ještě dobrou čtvrt hodiny cesty skrze hustý les, tmou, bouří a stále přibývajícím deštěm. Zmokne do těch nití, promočí se vše, co má při sobě, peníze, spořitelní knížky, šaty a prádlo ve filci.

Bývala tu nablízku bouda, v níž spávali knížecí dřevorubci, aspoň před několika lety zde bývala, věděla o ní dobře, i doufala, že se ještě nerozpadla. Odbočila od své cesty, dala se přímo svahelem dolů, prodírajíc se houštinou, hmatajíc rukama i nohama; nohy se hroužily v černé lesní bahno, v hluboký, mokrem nabobtnaný mech... Ne – tu to ještě nebylo, tu zapadala pořád hlouběji v močálovitou půdu!... Vyšplhala se zase nahoru, o padesát kroků dále to bylo, pamatovala se dobře, že půda tam bývala pevnější sušší... Déšť padal silněji, slyšela, jak narážel o jehličí smrčků... Potom zadul opět vítr, že všecko se ohýbalo... padala na ni voda z haluzí setřesená... Dostoupila cesty, utíkala kousek dále kupředu. Býval tu velký, bělavý kámen na levé straně... nemohla ho rozeznat v té tmě. Dávala pozor, zda ho neozáří na okamžik blesk... Nic, nic... blýskalo se napořád, ale žádného bělavého kamene nespátřila... Což se mylila?... Minula snad už ono místo?... Nemožná věc!... Tu, tu to musilo býti!... Ne, ještě o kousek dále!... Zablesklo se, že celý les stál v modrožlutém světle, a hned nato rána, jako kdyby se v bezprostřední blízkosti lámalo tisíc bukových prken... Stanula všecka oslepena.

Rezla nebyla lekavá; jinak horká její krev osvědčovala se velmi chladnou v takových případech, kdy jedině klidná rozvaha mohla pomoci; tohle bylo ale přece hrozné. Ušla zase kousek cesty, upínajíc zraky s největší pozorností na levou stranu.

Zase se zablesklo, celý les vzplál takým ohněm, že bylo možno rozeznati obrysy nejdrobnějších haluzí ve výšce, každý stonek trávy, každý kamének na cestě. Tenkrát se nezmýlila – deset kroků před ní čněl bílý kámen. Pět minut nato stála u dosud zachované boudy, kolem níž stromy byly vykáceny.

Musila se dohmatati k nízkým, uzoučkým dvířkám; byly zavřeny na jakous hrubou dřevěnou kliku. Otevřela je.

„Kdo to?“ ozval se hluboký mužský hlas.

„Tvá bába!“ odpověděla se smíchem.

Na jakéms primitivním krbu doutnaly zbytky ohně, čpavý kouř jí vstoupil do očí, takže bezděky jednou rukou si protřela zrak a druhou přivřené již dvěře opět dokořán otevřela. Mihnula se před ní jakás postava, viděla hlavu, klonící se přes kouřící oharky, vzplanutí rozfoukaného doutnajícího uhlí, modré, skákavé plamínky, z nichž vzňala se louč. Okamžik potom rozlil se proud světla po úzkém prostoru, ozařuje mechem prostřené, podle tří stěn běžící lůžko, z něhož se zvedala druhá postava napolo svlečená, houní přikrytá. Člověk, který byl rozžal louč, posvítit jí do obličeje, uzardělého, usmívajícího se; viděla ho tak jasně, jako on ji spatřil. Byl to mladý dřevoštěp, jehož dobře znala; pustil louč pln udivení.

„Na mou duši, Rezla!“ zvolal. „Jak sem přicházíš?“

„Jdu navštívit rodiče – bouřka mne překvapila,“ odpověděla beze všech rozpaků. „Vyčkám tady, až se to přežene.“

Druhý dřevař taky přistoupil. Rozdmychali ještě více ohně, přiloživše suchého mechu a několik polínek.

„Budeš mít hlad, pojez trochu,“ pravil prvý, podav jí kus černé buchty a hledaje v koutě v jakémsi výklenku krajáč se sedlým mlékem.

Přijala děkujíc, pojedla s dobrou chutí.

Venku zatím rozzuřili se ještě více živlové, řádíce celou silou.

„To bych byla pochodila,“ prohodila, „kdybych vás byla nenašla. Zaplat' Pánbůh, že jsem tu.“

Děšť se lil, modré světlo blesků pronikalo neustále skrze všechny skuliny, jimiž i děšť šlehal, takže se jali je ucpávati mechem a prstí; hrom hučel, řval, praskalo to vřkol, že děsno bylo poslouchat. Ta nepohoda potrvála až skoro do svítání.

Ráno bylo krásně, slunce se brzy prodralo skrze vystupující páry, a jen ohromné mokro, ze všech stran se stékající praménky více méně kalných vod, silnější hukot přívalem zmohutnělých peřejí Vydry a miliardy co démanty se třpytících krůpějí na haluzích stromů a v trávě dávaly svědectví o bouře noční.

Když Rezla došla otcovského domu, přes jehož práh sotva třikrát vstoupila nohou od té doby, co se provdala, našla ovšem mnoho změn, o nichž jí byly docházely pouze kusé a neúplné zprávy. Matka, která ji přivítala svým dobráckým, ne příliš duchaplným úsměvem, a Pavlina, jež jí plaše a skoro beze slov podala ruku, ty jí ovšem neřekly mnoho; otec nebyl doma, pracoval a formančil v lese; když třetího dne po jejím příchodě přišel trochu dohlédnouti na hospodářství a ji viděl, ona šukala a pracovala v domácnosti, jako činívala, dokud tu bývala za svobodna, přivítal ji pokynutím hlavy a tázal se zkrátka:

„Aj, tys tu? Copak tě sem přivedlo?“

„Zůstanu u vás,“ odpověděla, „povedu vám hospodářství. Tam bych nevydržela, můj starý se zbláznil.“

Totéž byla řekla matce. Ani ta ani on nenamítali ničeho, neptali se, co a jak, a byli vůči hledně rádi, že ji tu měli. O svých záležitostech, o stavu svého hospodářství neřekli slova; že to však v té příčině šlo z vrchu, o tom se Rezla přesvědčila vlastníma očima v první hodině svého pobytu; bližších zpráv jí podala čeleď. Slyšela leccos už dříve, ale co jí bylo tenkrát po tom?...

V hospodářství Podhamerského to vypadalo skutečně bledě dost; dobytka zbyla sotva polovice, a co tu bylo, vyhlíželo jako sedmero hubených krav, jež viděl Josef Egyptský ve snu: nedostatek píce zle byl řádil a následků jeho nebylo možno odčinit. Z jara a na počátku léta, dokud ceny dobytka byly až běda nízké, prodával hospodář kus po kuse, nyní, když následkem uspokojujících výtěžků ze senoseči a velké potřeby potahů opět se vyšinuly do výšky, kupoval otec, kde čeho bylo lze dostat, a Ochsegrundbuch skoro co týden se objevoval, aby podával zprávy o výsledcích svého slídění.

O téhle nehodě se otec několikrát zmínil, Rezla o ní beztoho dobře věděla, neboť během jara vícekrát mu byla prodala za drahé peníze tu sena, tam slámy.

„Zpropadený život!“ říkával, „to mě to chytilo! Jen dva dni to mělo ještě vyčkat, tenkrát na zimu – a potom to víš, tu s těma dvěma není ničeho...“

O ostatní své tísně Podhamerský se nesdělil se svou dcerou. Neřekl jí, jak ho mučil vimperský lidumil, jenž mu byl půjčil dva tisíce na její výbavu, jak nedávno tuto částku mu dal vtělit do knih; nenaznačil ničím, jak chtěje se vši mocí vybavit z tísně, převzal na akord více práce, než

se ztenčenými svými potahy mohl vykonati, a jak nyní upadával z jedné pokuty do druhé, takže vpravdě se dřel jedině na tyto pokuty.

Hrdý sedlák rval se v němém, úporné tvrdošijnosti s těmito starostmi, čině, seč byl, aby nikdo o nich nezvěděl.

Ale čeled' věděla přece a roznášela jen což; a čím více o té tísní proskakovalo mezi lidmi, tím více ho stahoval sladkomluvný jeho přítel ve Vimperce.

Rezla taky věděla. Přinesla s sebou sta hotových peněz, mnoho úspor a celé svoje jmění ve spořitelních knížkách. Mohla mu snadno pomoci, ale jakže slýchávala bezpočtukrát z jeho úst, ještě když byla doma?

„Každý ať pamatuje především na sebe!“

Těch zlatých slov nezapomínala nikdy a nyní tím méně jí napadlo se dle nich neříditi, ježto otec jí neřekl ničeho, ničím se jí nesvěřoval. Kdyby ji byl požádal o pomoc, kdyby jí byl podal záruk, – možná, že by mu byla přispěla, vždyť sama nepochybovala o tom, že měla dobré srdce. Možná, že nadsazovaly všechny ty řeči, jež si našly cestu k jejím uším; nepochybovala, že jemu také leccos doneseno o tom, jak ona sobě vedla na pile svého manžela, a on neříkal ničeho, a kdyby ji byl něčím káral, byla by prostě řekla, že co lidé povídají, je holá lež.

Svého bratra Rezla nespatriila; slyšela jenom, že pracuje a sváží klády v knížecích revírech a že posud věrně miluje svou Filomenu. V soustruhárně na Hamerském potoku prý se ukazoval častěji, než by kdo byl předpokládal vzhledem ke vzdálenosti této zábavné místnosti od pole jeho práce; domů nezavítával, ač bylo blíže, leda jednou za čtyři neděle, aby odvedl otcí, co mu zbývalo z výplat, a toho nebývalo poměrně mnoho, protože jsa i přes mrzutosti s otcem nadále synem Podhamerského, dobrou polovici výdělku a často i více spotřeboval sám, aby se mohl jaksepatří ukazovati; svět a hlavně Filomena musily přece vědět, jakého v něm mají kosa. Rezla nijak nescházela touhou, že ho nevidí: bratr byl ze všeho mužského stvoření oním, na němž jí nejméně záleželo.

Namíste bratra tu našla jiného, který se jí hned od prvního pohledu mnohem více zamlouval, ač byl vpravdě také něčím takovým jako bratrem. Slýchala zajisté také dříve už o něm, ale na první zvěsti, jež se k ní dostaly o něm a o jeho poměru k jejím rodným, pronesla se tehda nikoli bez opovržlivého vyšpoulení svého plného červeného rtu:

„To je opět jedna z těch hloupostí, které se teď u nás budou provádět napořád. Naše Pavlina a tenhle!... Proč jí raději nenašli prince?... Inu, naše máma!...“

Křivdila vpravdě matce, domnívající se, že jejím vlivem a přičiněním upevnil se poměr mezi Pavlinou a podučitelem Janem Slivkou do té míry, že tento mladý panáček se vzdal svého podučitelského místa a nadobro se přestěhoval k Podhamerským, u nichž žil, jako by byl jejich synem. To se stalo nejen se svolením otcovým, ale přímo na jeho naléhavou žádost. Když Rezla odešla od svého manžela a znovu zavítala do otcovského domu, pan Slivka už tam bydlil a hospodář tak velice si ho byl zamiloval, jako by mu bez nastávajícího zetě nebylo lze žít.

Této náklonnosti získal si mladík způsobem velmi jednoduchým.

Ta okolnost, že Pavlina, jdouc za otcem do lesa, bezmála by byla přišla ve sněhu o život a že mladík měl účast na jejím záchráně, nepadala u Podhamerského přes míru na váhu; tať byla v jeho očích a podle úsudku všech křesťanskou povinností, již nikdo vůči kterémukoli bližnímu se nemohl vyhnouti. Že se pak vyvinul mezi dcerou jeho a mladíkem milostný poměr, tomu on nenadržoval, aniž tomu bránil: Podhamerského dcery si mohly vzít, koho chtěly a kdo se jim líbil; tato volnost plynula, jak nám povědomo, z jeho hesla: „Podhamerský jest jen jeden na světě, a ten jeden, tent' jsem já!“ – V té příčině se mu prozatím jednalo pouze o to, aby se svatba nenápadným způsobem protáhla, aby vydáním věna nepřišel do nové peněžní tísně.

Pan Slivka tedy docházel volně za Pavlinou, přitom však také nezapomínal na rehberskou hospodu, kam zvláště v neděli zavítali sedláci i ze vzdálenějších osad. Hospoda ta byla do jisté míry i částí jeho působení mimo školu, neboť se tam scházel s těmi, kdož potřebovali jeho služeb tajemnických, – a těch přibývalo tou měrou, jakou rostl jeho věhlas v té příčině, ba i pan purkmistr ve věcech obecních často se dovolával jeho přispění. Tam také se stýkal s těmi, kdož chtěli, aby jim vyměřil lesy, odhadnul zásoby dříví, udělal rozpočty a podobně. – Laskavý čtenář se do jista pamatuje, že i v tom pan Slivka rovnal se dovedností kterémukoli z oprávněných a pokoutných geometrů, jimiž za oněch krásných dob Šumava oplývala; on podával ještě tu výhodu, že na jeho poctivost bylo lze právě tak spoléhat jako na jeho dovednost a že v požadavcích svých býval velmi skromným.

Škoda pana Slivky! Odbyl vyšší reálku, složil maturitní zkoušku s vyznamenáním a šel pak studovat na techniku do Prahy, chtěje se věnovat inženýrství. Také šťastně a s dobrým

úspěchem prošel třemi ročníky, když pojednou zemřel beztoho nemajetný jeho otec. Bylo po studiích; neznámého mladíka nikdo se neujal a hlad a bída vyhnaly ho z Prahy. Přihlásil se za prozatímního podučitele, o něž tehdy panovala veliká nouze, a osud ho zanesl do Rehberku. Jak se mu zde žilo, jak si zde získal přátel a příznivců, o tom již učiněna byla zmínka; zbývá pouze podotknouti, že bezprostřední jeho představený, pan řídící, starý pán, jinak snad dobrák, ale omezený jako zabeđený sud, šumavské dítko nejpředpotopnějšího rázu, zkosnatělý šosák a „laudator temporis acti“, jenž se před dávnými roky zde na učitele „vyučil“ a krom do Budějovic, kde strávil na tehdejší preparandě jediný růček, nikam nepřišel, že tento jeho představený byl snad jediný člověk, s nímž dobře nevařil a který mu často nemálo znechutil jeho beztoho málo záviděníhodný úřad. Starý učitel žehral na svého mladého pomocníka hlavně z příčin týkajících se hudby kostelní a nemile toho nesl, že ve sporu, jenž povstal mezi nimi dvěma, pan farář se postavil rozhodně na stranu podučitelovu. Mrzutost stíhala mrzutost a život na škole stával se mladíkovi přímo nesnesitelným, takže neustále přemýšlel, jak by se z Rehberka dostal, a přece nemusil opustiti krajiny, kde se mu ve hmotném ohledu lépe počínalo vésti; zda poměr jeho k Podhamerským Pavlině tak se byl již upevnil, že by jí k vůli a z lásky k ní se mu odsud nebylo chtělo, o tom těžko rozhodnout, tohoť snad on sám nevěděl; docházel za ní, měl ji rád a ona jeho snad také, ale o zasnoubení dosud nepadlo jediného slova. Lahodilo mu vpravdě, když slýchal řeči jako: „Vy jste chlapík! Té se držte, hezká je a peněz bude mít, ó, mnoho peněz! Jen ji vyrvete té bandě ziegenrucké a innergefildské!“, – ale oženit se s ní... bylo to přece... divné; je pořádně nevzdělaná a zvláštního ducha u ní také nepozoroval.

Tak stály věci, když jednou na počátku léta, asi tři neděle před návratem Rezliným do otcovského domu, Podhamerský zavítal do rehberské hospody, kde se setkal s podučitelem. Mluvílo se, o čem tehdy skoro jedině chodívaly hovory, o lese, o dříví. Sedláci, kteří do nedávna vpravdě se nezdáli věděti, že z lesů lze těžiti krom dříví na domácí potřeby také hotových peněz, počínali tehdy už vážně odhadovati své poklady a všelijak uvažovati, jak by je přeměnili v běžné peníze. Skoro každý se pokládal za náramného boháče, a výpočtů a rozpočtů, co každý měl, nebylo konce; jak se mnohý napálil a přepočítal, o tom podala – mimochodem zde budiž podotknuto – nedaleká budoucnost pádného svědectví.

Byly pyšné řeči, druh druhá překonával.

„Nechte býti,“ ozval se podučitel, „vy na té straně nemáte žádný tak krásného dříví v lese jako tuhle Podhamerský, a máte-li tak krásných stromů, nemáte jich tolik!“

Podhamerskému zajiskřily oči.

„To vám povídám, pantáto,“ pokračoval podučitel „já jsem vašeho lesu nevyměřil, jen tak povrchně jsem ho viděl a podle oka odhadl, musil bych se ale po čertech mýlit, kdyby v něm nebylo nejméně za třicet tisíc zlatých dříví. To jsou stromy, lidičky, takových nemají ani kníže ani Horští...“

Tato slova tekla jako vonný balzám na tajnými starostmi ztížené srdce Podhamerského; od té chvíle miloval podučitele nad svého syna.

„Vyměřte mi ten les,“ pravil brzo po té rozpravě k němu, „a vypočítejte mi dopodrobna, mnoho-li je v něm dříví a co by se zaň mohlo vytěžit.“

„Až o prázdninách,“ odpověděl mladík, „nyní nemám kdy, zaměstnání ve škole nepřipouští, abych se vzdálil na týden, snad na delší čas, jehož by taková práce vyžadovala; řídící beztoho má na mne svrchu...“

Podhamerský se nedal odbýti; naléhal ustavičně a posléze se vytasil s návrhem, aby pan Slivka nechal školy a všeho a úplně se k němu přestěhoval.

„Vy vůbec nejste na svém místě mezi tou holotou,“ pravil k němu, „nechte toho starého osla, toho řídícího, ať je na škole sám. Přičiňujete se marně, aby z hamižných, tupých fakanů těchto blbců se stali lidé. Vy pojedte ke mně, jste beztoho náš; víte, vy tu holku vidíte rád, však já se o to postarám, aby se vám s ní dobře žilo a ničeho vám nechybělo.“

Slivkovi přišlo na mysl, jak nouze a nedostatek ho přinutily k opuštění studií; prohodil slovíčko, jak by se život naň jinak usmíval, kdyby je byl mohl dokončiti.

Podhamerský se zachytil prohozeného slova. „Přísámbůh!“ zvolal, „vy dostudujete a já vám k tomu dopomohu. Můj zeť ať je pánem, opravdovým pánem, nikoli takovým nuzákem jako vesnický učitel. Vy ukončíte svá studia, a usadíte se buď tu, nebo v městě co inženýr, a byl by v tom čert, aby se vám nevedlo znamenitě. V tom by byl d'as, abych si já, Podhamerský, nemohl vybrat takového zetě...“

Tyhle a jiné řeči těmto podobné přiměly posléze Slivku, že přes domluvy páně farářovy, s nímž se šel poradit v příčině činěných mu nabídnutí, pohádav se jednou zase s řídícím, odešel ze školy prostřed školního roku; přestěhovav se ku Podhamerskému, více se nevrátil do svého úřadu. Nezkušený mladík, kolébaje se v sladkých snech o kynoucí mu skvělé budoucnosti,

domníval se vpravdě jako ti, v jejichž středu žil, že blahobyť vůkol něho stojí na pevných základech, že ráj na Šumavě potrvá na věky.

Chodil po lesích nastávajícího svého tchána, vyměřoval, vypočítával, činil návrhy a rozvrhy a Podhamerský se kochal v haldách cifer, jež mladík mu předkládal a jimž přece jen neúplně rozuměl. Čím více se ostatně mladík prohloubil do svých prací, tím více přicházel k poznání, že tolik toho dříví přece není, jako se mu na počátku zdálo. Les byl ovšem zčásti velmi krásný, bylo tam mnoho staletých stromů, ale trochu řídce stály a mezi nimi bujela chamrad', která by se sice krajináři líbila, nikoli ale obchodníku s dřívím: sukovatá, křivolaká nedochůdčata, nemohouce se vyvíjeti v boji s velikány, odnímajícími jim boží světlo; rousinaté krsky, chundelaté, šedým mechem potažené, bídně živořící v kyselé půdě, sotva tlustší jako stehna, ač tu stály a rostly od staletí. Na jiných místech stály zase překrásné buky a věkovité břízy, tu a tam javor nebo jeřáb, ale po těch se tehdy žádný obchodník neptal; ti všichni se sháněli jedině po smrcích, nanejvýše po jedlích, a ty, pokud byly krásné, rostly právě na nejnedostupnějších místech. Zkrátka, třicet tisíc nekoukalo z toho lesa, a mladík se vpravdě bál vzítí starému iluze, v nichž tento se kochal.

Práce jeho tou měrou zaujaly mladíka, že neměl skoro pokdy zabývatí se se svou milou Pavlinou. Ta, jsouc povahy trpné, nijak si mu nepostěžovala, po straně ale přece někdy plakala, a čeled', jíž nic neujde, říkala:

„Je to divné. Má milána v domě a stýská se jí po něm!“

Podhamerský zase, ač neustále se Slivkou počítal, ač v myšlenkách se hrabal v penězích, jež nepochybně musil utržiti za své dříví, přes to, že získal spojence tak dovedného a učeného, jakým se mu zdál nastávající jeho zeť, jak už jsme viděli, nezbavil se svých starostí. Kdyby byl porazil poměrně malý kus lesa, mohl se jich zbýti jedním rázem, a nejednou také na to pomýšlel, když ho tlačil vimperský jeho přítel, když dorážela naň potřeba nakupovati nového dobytka, aby mohl zastati převzaté práce a unikati šklebícím se naň pokutám. Než když mělo dojítí k činu, nemohl se odhodlati.

Co by říkali lidé, kdyby on, Podhamerský, jenž se chlubíval tisíckrát, že jeho les je jediný na světě jako on sám, se dal do kácení a prodávání dříví.

Zdálo se mu to takovou hanbou, že by raději se byl propadl do země; tenkrát vůbec ještě žádný sedlák nekácel svého lesa, leda tu a tam nějaký strom vysekali, aby odpomohli naléhavým menším potřebám. A on aby byl prvním? Ne, totě holá nemožnost, raději platil

onomu vimperskému, skládal s nesmírnou námahou vydělané peníze do pokut a honil Ochsengrundbuch po všech dědinách široširých hvozďů a po všech trzích a jarmarcích.

Slivka, který o těchto svízelech nevěděl, nemohl mu podati rady; jemu čeled' nedonášela ničeho, on netušil, že Podhamerský sama sebe klamal, slibuje mu, že mu dopomůže k vystudování, že ho opatří vším, aby mohl započati novou, svému nadání a svým vědomostem přiměřenou existenci.

Chudák Podhamerský! Sám nevěděl, jak vybřednouti ze své tísně, a vrhal se do nových výloh, o jichž rozměrech vpravdě neměl tušení. Svět měl vidět, co on dokáže; kde je ten, jenž se mu vyrovná? Kde je ten, jenž jako on si dovede získat zetě pána? Podhamerský je vpravdě jediný na světě, a ráj na Šumavě budil prazvláštní nebývalé výrony ctižádostivosti.

Tak tedy stály věci, a co Slivka, který nijak nebyl vypočítavým cizopasníkem, hleděl vstříc budoucnosti své pln blahých nadějí, těše se prozatím, že se zbavil svého protivného řídicího, ukolébával se Podhamerský v sladkých preludech moci a slávy, obávaje se hlavně jedné možnosti: aby Slivkovi nenapadlo předstoupiti před něho a požádati ho o urychlení svého zasnoubení s Pavlinou. Nebyl by věděl, jakých vytáček užítí, aby věc protáhl, a povědětí pravdu, že by okamžité opatření věna a výbavy ho uvedlo do smrtelných rozpaků, ba za daných okolností snad i do záhuby, k tomu by se byl za živý svět neodhodlal. Měl zajisté les, ale jeho les mu byl tím, čím je lakomci truhla plná stříbrňáků, do níž nesáhne ani v největší nouzi.

Rezla z počátku jen těžce chápala počínání si otcovo vůči tomuto jim zcela cizímu člověku, zvláště vzhledem k tomu, že Pavlina nikdy nebývala otcovým miláčkem; teprva hovory, jež tento s mladíkem vedl, pak řeči čeledi otvíraly jí pomalu oči a poučily ji, že pýcha a ješitnost otcova i tuto přicházela k platnosti. Ona pak nijak se nepokládala za zkrácenou, vždyť měla již své, – naopak, jí se neprotivil nižádným způsobem zbrusu nový člen rodiny, jako se jí vůbec neprotivil žádný mladý a slušný člen mužského pokolení.

Tato žena byla vtělený démon. Sotva žila tři dni pod jednou střechou s ženichem své vlastní sestry, již po něm počala vztahovati sítě své, a nikdo by neřekl, jak výborně se vyznala tato napohled prostá dcera lesů v lovu mužských. Nezkušený mladík, byť i nebyl začátečníkem v dobrodružstvích a spádech lásky, podlehl jejímu kouzlu dříve, než se sám nadál. Marně se mu vzpíral, marně sám si říkal, že sobě vede nevhodně, nedůstojně, že v očích každého poctivého člověka přímo podlým se býti jeví; neodolatelná vášeň zavládla celým jeho bytím. Stále

porovnával v duchu obě sestry a proklínal osud svůj, že ho nesvedl s Rezlou, dokud tato nebyla připoutána nerozlučnými sponami k jinému muži. Vpravdě to nebyl lásky svatý plamen, jenž se v něm vzňal, jako spíše jakýs divý žár, jenž nehřál, ba šířil palčivě srdce jeho.

Pavlina u porovnání s Rezlou zdála se mu nanejvýš nicotnou; všechny slabé stránky tohoto děvčete počínaly se mu rázem zprotivovati měrou nejvyšší.

Spínal potají ruce, tloukl se do čela:

„Běda mně! Takovou hloupou, línou ženskou povleču s sebou po celou pout' svého života! Už není možná přetrhat ta pouta, konec je, konec, konec!...“

A když chodil do lesa vyměřovat, když někdy brousil bezúčelně divočinami, aby ušel myšlenkám naň dorážejícím, Rezla se za ním spouštěla, a jako by ho věřila, neomylně ho dovedla najíti. Všude, ať byl kdekoli, objevovala se za ním...

Někdy se ho zmocnil nevýslovný strach. Co se stane, doví-li se o jejich poměru Podhamerský? A že se doví, o tom nepochyboval. Čeď měla dobré oči a bystrý sluch, jemu neušel leckterý pohled polou úsměšný, polou vyzývavý; k němu doletělo mnohé prohozené slovo, jehož dosah byl nad den jasnější. Rezla při všem, že se otáčela v domácnosti se vrozenou sobě dovedností a čilostí, svým častým odbíháním musila zavdávati podnět k různým domněnkám i řečem; nepřivykla vůbec zatajovati před světem citů svých. Dříve nebo později to prasklo a byl pak z toho neslýchaný skandál.

Jednou se nemálo zalekl. Pavlina, která vedle trpné letory své nikdy mu nečinila výčitek, pozdvihla k němu snivé své oči a pravila hlasem, v němž se chvěl vnitřní bol:

„Ty už mě nemiluješ, ty máš oči jen pro Rezlu. Je to divné, vždyť je vdaná.“

Bylo mu jí líto, hleděl ji upokojit, a přece sám cítil, jak nejistý jeho hlas ho kárá ze lži.

Jak by mu bylo bývalo, kdyby byl slyšel hovor, který se utkal as téže doby mezi Rezlou a její matkou.

„Tys prašpatná, hanebná ženština!“ osopila se stará na svou dceru, když tato se právě chystala za mladíkem do lesa, „co počínáš? Sháníš se za ním více než on za tebou, a přec víš, že je to hoch tvé sestry. Kdyby otec to věděl, vyhnal by tě ze stavení.“

„Mlčte!“ okřikla ji dcera; „do čeho vy se pletete? Či chytá se vás fantas? – *Vás* by otec vyhnal, kdyby slyšel takové řeči! Hleďte si svého, navařte raději více telatům, aby vypadala méně vychrtle. Nejste v hospodářství k ničemu a budete mluvit.“

Matka neodpověděla, přivykla dávno takovému chování svých dítek, a Rezla odešla ani se neohlédnuvši.

I tato tupá, nevšimavá žena tedy už věděla, co se děje, i v této pokorné dobračce vzkypěla žluč; před Slivkou se ovšem nevyslovila o ničem, bojíc se svého manžela a výbuchů jeho zlosti.

Hřích tedy zrál dále.

Kapitola IX

Do obvodu rozložitě obce Rehberské, čili jak se úředně říká, do Stodůlského podílu, dílu I, doskočily ovšem také povídačky o tom, co se dělo v domácnosti Podhamerského, ale tragicky se na tyto poměry odtamtud nepohlíželo; Slivka, vyjímajíc řídícího, který mu nadával vůči komukoli, neměl tam nepřátel, a zpupnému Podhamerskému přáli z té duše všeliké pokoření a mnuli si radostí ruce při pomyšlení, jak asi bude zuřit, až se všechno dozví. Mravní stránka toho skandálu pak z té příčiny je nerozčilovala přes míru, že věci ty se dály na pravém břehu Vydry, na jehož obyvatelstvo oni, staří svobodní králováci, pohlíželi dosud s netajeným opovržením; od těch tam nedalo se nic lepšího očekávat, u těch ležela všechna zvrhlost v přírodě – to nebyli lidé jako oni.

Na pravém břehu Vydry však patřilo se na vývoj věcí z jiného stanoviska. Bodrých obyvatelů Ziegenrucku, Svojšína, Hirschensteinu, Innergefildu, Haidlu a tak dále dotýkal se skandál bezprostředně; v jejich obvodu povstal ten pelech sodomský, *jim* se smáli, a kdekoli se objevili, prstem na ně ukazovali. Nebylo dost na tom. Rejštejnský pan farář se dotkl těch hanebností i z kazatelny; nejmenoval sice nikoho, ale domyslit a domakat se mohl každý, na koho jeho slova narážela, slova ostrá, jež všechny a každého činila do jisté míry spoluvinnými. Podhamerský byl bez odporu nejvznešenější osobou v jejich středu; chlubívali se jím vůči obyvatelům jiných osad, a nyní se děly právě v jeho rodině takové mrzkosti. Že jich neviděl! Že tomu neučinil přítrž!

I usneslo se několik vážných občanů s představeným v čele, že mu to přímo řeknou, že ho požádají, aby držel Rezlu na uzdě; nechce-li tato žít se svým mužem, ať dá aspoň pokoj a nehromadí hanbu na rodnou obec a krajinu; cizího mladíka pak, který se jim stal nade vším trnem v oku, aby vyhostil z domu.

Na čem se usnesli, to i provedli a promluvili kdesi na neutrální půdě vážné slovo s Podhamerským. Kdyby mu byli řekli, aby oženil Slivku s Pavlinou, byl by snad přijal domluvy jejich s větším klidem, snad by i vážně byl o nich přemýšlel. Takto, uslyšev poslední část této diplomatické noty, zarazil se a rázem proletěla mu hlavou myšlenka, že ze spoluobčanů jeho mluví zlost, že i poslední jeho dcera má se dostat za cizího, nikoli za příslušníka domácí obce. I osopil se na ně důkladně, vzpíraje se houževnatě uvěřiti, co mu povídali na účet Rezly a jeho nastávajícího zete.

„Cože?“ rozkřikl se, „tohle vy se opovažujete mluvit, vy slátalové, staré baby klepavé, vy všickni, pojímajíc v to tebe, purkmistře!^[22] Tys mi hlava obce, aby Bůh se smiloval, ty jeden zimní králi, jehož oslové pozdvihli na prestol^[23]! Tak vy se mnou nakládáte? Se mnou, když jsem za deset takových, jakými jste vy? Vy blázni se domníváte, že já, Podhamerský, bych strpěl ve svém domě neplechty, o nichž mi tu žvaníte? ...Holá lež je, co mluvíte, mizerné utrhačství, za které vás ještě zasáhnu, vy hlupáci!“

Na tahle nikoli dvojsmyslná slova odpověděl člen deputace známý pod přívíem Wald-Pály, otec známého laskavému čtenáři Michla, jenž zůstavil od oněch dob lepu Cecilku jejímu osudu. Jsa od přírody nadán duchem praktickým, vyhojil se brzo z lásky své k ní a dle všeho na domluvu svých rodných počal se ohlížeti ve vší opravdovosti po nevěstě. I složil city a tužby svoje do věrné paměti Ochsengrundbuchovy, jemuž nařídil, aby tak trochu zaklepal u Podhamerského, jehožto dcera Pavlina by byla důstojným předmětem těchto tužeb. Ochsengrundbuch, který mimo voly dohazoval také nevěsty, zaklepal opatrně u pantáty. Že však té doby docházel k Pavlině už Slivka, neřekl Podhamerský na toto zaklepání „Vstupte!“, – nýbrž pokrčiv rameny, odvětil:

„Chválabohu, dcery Podhamerského si vyberou ženicha, jaký se jim líbí. Ať je to ten nebo onen, s mou dcerou bude každý živ. Jiný tohle nemůže říci. Za Pavlinou chodí pan učitel rehberský, ona ho chce, a dokud ho bude chtít, ať se Michl nenamáhá a ty se mnou mluv o volech.“

To bylo ještě, než Slivka se odstěhoval k Podhamerským, a už tenkrát dostali Michl a jeho přátelstvo nemálo svrchu na expodučitele a tajili se tak málo svou nechtí k němu, že rehberští přátelé mladého panáčka uznali za dobré ho varovati před nástrahami oné dynastie.

Nyní pak se ujal, jak praveno, slova ctihodný jeho otec a pravil:

„Podhamerský, tobě nesluší nadávat! Tys byl onehdá v kostele a slyšel jsi, co pan farář kázal o neplechách domácích, jež hrdí a slepotou ranění rodičové trpí a fedrují. Jsi tak tvrdohlavý, slepý a nedůvtipný, že jsi nepoznal, na koho tato slova mířila!...“

Dále řečník nepřišel. Podhamerský zrudnul v obličejí do fialova a zařval:

„A tak! Teď vím, odkud vítr věje. Ty jeden mizerný sprostáku, ty lakotný lháři, ty se užíráš, že věno mé dcery ušlo tvému škrobařskému klukovi, a proto proti mně števeš taky ty ostatní! Meť před svým prahem a vytáhni si břevno z vlastního oka, i hled', aby se o tobě a tvém klukovi neříkalo, že jíte brambory, které bych já ani svým vepřům nedal, a že utiskujete svou čeled', až hřích volá do nebe. Tys mi ten pravý mravokárce! Tys bezpochyby věděl a cítil, na koho naráží pan farář, když kázal o lakomství a zadržování mzdy dělníkům, co? Tím snad se taky na mne naráželo?... A vy druzí se styďte, že takovému držgrešlovi sedáte na lep!“

Och, byla velká chyba, že Wald-Pály vůbec mluvil, byla to už chyba, že zúčastnil se deputace! – A což teprve obsah jeho řeči!...

Podhamerský odešel domů s hrdým vědomím, že zvítězil, že dal co proto těm, kteří podnikli proti němu útok. Taková novota, proti němu vystupovat! Odvážili se snad proto, že vešlo ve všeobecnou známost, s jakou tísní mu bylo se rváti s následky nedostatku píce?... Toto pomýšlení ho trochu znepokojovalo, ale on se těm myšlenkám srdnatě ubránil. Však jim ukáže v budoucnosti, co taková nehoda proti němu zmůže!

„Já jsem Podhamerský!“ zamumlal nejednou cestou. „Podhamerský jsem já, a vy jste bídná spřež nuzáků!“

Než čím více se blížil k domovu, tím silněji se v něm ozýval jakýs hlas, řkocí, že to doma jaksi není v pořádku; marně se namáhal, aby tento hlas přivedl úplně k mlčení. O Rezle dobře věděl, jaká byla. Mrzelo ho to, a onoho dne více než kdykoli předtím. Marně se vzpíral tomuto pocitu, říkáje sobě, že jemu vlastně nyní do jejího chování ničeho není, že by bylo věci manželovou pokárati a potrestati ji, jak se slušelo. Pýcha jeho mu nepomohla potříti úplně onu nevůli, jeho klasická pýcha, která vpravdě stanovila pro něho a jeho dívky jinou

morálku než tu, jež platila pro ostatní smrtelníky. Dokonalým byl vedle jeho mínění ten, kdo pracoval, kdo se uměl oháněti; co jinak činil, bylo věcí vedlejší. A Rezla uměla pracovat! – Viděl a cítil, jak se všechno v domácnosti zase obracelo k lepšímu od té doby, co ona se tam vrátila. Znameníť ženská, ta Rezla, vpravdě jeho dcera!... Ale takhle sobě přece neměla věsti, jde tu o řeči lidské. Tvrdival sice, že mu o ně neběží, že jsou mu dýmem... ale přece, přece... To ovšem, co mu řekli vzhledem k jejímu poměru k Slivkovi, budoucímu velkému inženýru z jeho moci a vůle, to je sice holá, bídná lež, ničemné utrhaní, jemuž nepřikládal prazádné víry, – ale lépe snad bude, ožení-li mladíka co nejrychleji s Pavlinou. Rezla je po čertech hezká, a co není, mohlo by se snad jednou státi... a pak taky přestanou lidé mluvit, a kdyby se kdo opovážil, tomu by pak ukázal, zač je toho loket. Najisto, tohle udělá!...

Tato úvaha mu přivedla na paměť, že onehdy něco slyšel o „bankách“, půjčujících peníze na hypotéku. „Bankami“ nazývali horalé všechny peněžní ústavy, spořitelny, záložny a podobně. V Plzni prý byla taková velká banka, v Prachaticích taky. Duch svatý ho osvětlil... že si jen dříve nevzpomněl! Ale kdož u nich pak o takových ústavách věděl?... Rezla mu také ukázala nějaké knížky, v nichž bylo zapsáno, co si uložila nastřádaných peněz. To také byla novota. Dosud se ukládaly peníze prostě do truhly a platilo za velkou čest, když se o někom, jako ku příkladu o něm, říkalo, že má doma ležet mnoho hotových peněz, nebo se půjčovaly peníze sousedům, kteří právě potřebovali, někdy na úpis, málokdy na směnku, obyčejně beze vší záruky, na dané slovo, které platilo jako nejlepší směnka.

Tož tedy tomu přišel na kloub. Konec je všelikým svízelnům! Pojede do Plzně – raději hodně daleko, aby u nich se nikdo nedověděl, ukáže se v „bance“, řekne: Podívejte se, já jsem Podhamerský – však víte! – a vypůjčí si na svou hypotéku čtyři tisíce – ne, pět tisíc – ne, jednou ranou to spraví, osm tisíc si vypůjčí. Pavlině dá pět tisíc věna, aby se lidé hodně zlobili, aby viděli, co on zmůže; dva tisíce splatí osmiprocennímu příteli ve Vimperku a za tisíc zlatých nakoupí tažného a mladého dobytka, aby mohl hodně vydělávat v lese. Co je jemu osm tisíc!... Pouze dříví v jeho lese stojí za třicet tisíc, ne-li za víc; ty cifry viděl černé na bílém. Ale na to dříví nesáhne: bude-li dost potahů, bude výdělek takový, že za pět let snadno splatí celý dluh a ještě k tomu dopomůže svému zeti, aby se stal velkým pánem, právě takovým jako ti, kdož nyní vyměřovali knížecí lesy a brali náramné diety, aspoň podle toho utráceli, jak sám viděl... Ti mu dali, kteříž zamýšleli ho pokořiti! Sláva jim! Bez nich byl by snad ani nepřišel na tyto spásné myšlenky.

Za takovýchto úvah přišel domů. Spatřiv Rezlu, zavolal ji stranou a bez všelikého úvodu takto se do ní spustil:

„Ty, víš co? Učiniš nejlépe, když se vrátíš k svému muži. Lidé tě hanebně pomlouvají a mně to není jedno. Takto ses mu právě krásně nezachovala. Cožpak čert do tebe vlezl?“

Vytřeštila naň oči.

„Vy tomu taky věříte?“ odsekla; „já jsem se domnívala, že jen máma je tak hloupá. Dobře; vyháníte-li mě, půjdu, a ať vám zase hospodaří od pěti ke čtyřem máma a ta lenivá žába. Je to vaše vůle. To vám však povídám: ke Gregrovi se nevrátím! Nechci ho ani vidět, hloupého dědka. Bylo to vaší vinou, že jsem si ho vzala; vy jste měl mít s to rozum, co to je, bráti si starého a zakopat s ním svoje mládí...“

Podhamerský, jehož obešla hrůza při pouhém pomyšlení, jak to bude vyhlížet v domácnosti, až se zase žena ujme hospodaření, se zarazil a pravil méně přísně:

„Já tě nevyháním, bláhová! Co tropíš, to si zodpověz před svým svědomím... ale ty řeči... ty řeči!... Zdalipak víš, že všeobecně se mluví, že... inu, že držíš... se Slivkou?“

Rezla vyšpoulila ret, až se zaleskly krásné bílé její zuby.

„Kdo to povídá?“ zasípěla. „Vy to trpíte, vy? Takových řečí posloucháte a urážku strkáte do kapsy?... Věřu, já vás neznám... Že se mnou pan Slivka raději mluví než s Pavlinou, která se na všechny jeho otázky dívá do stropu jako umírající jehně, tomu vy se asi sám nebudete divit; to je však taky všecko... To je ostatně svatá pravda, že nechápu, jak se tak chytrému pánovi mohlo zalíbit takové stvoření jako ta naše Pavlina; myslím, že za ní začal chodit jen kvůli tomu, aby vešel ve styk s vámi. Vás má rád, ani nevěříte. Stokrát mi řekl, že jste mu nad vlastního otce, že vás ctil od té chvíle, co vás spatřil po prvé.“

Tahle řeč byla mluvena Podhamerskému z duše; odzbrojila ho úplně; snad mu proletěla hlavou myšlenka, jak jinak by se byli hodili k sobě tento mladík a Rezla. Kdyby tak starý Brettschneider-Greger...

Nedomyslí. Rezla se vrátila ke své práci, aniž zaslechla dalšího slova z jeho úst.

Následujícího dne promluvil Podhamerský se Slivkou; měl ho příliš ve vážnosti, aby byl naň spustil zhurta.

„Pane Slivko,“ pravil, „mám vás tak rád, že bych si přál, abyste co nejdříve byl velkým pánem a vyměřoval lesy samému knížeti. Myslím tudíž, že bude nejlépe, půjdete-li na studia co nejdříve; aby vás pak nic nemýlilo a nevytrhovalo, bude snad dobře, oženíte-li se hned.“

Výraz, jež tato slova vykouzila na obličej mladíkově, nejevil právě velkou duchaplnost.

„Pantáto,“ koktal, „není dobře možná, abych se dal hned na studia, máme nyní červenec a přednášky na vysokých školách počínají teprve v druhé polovici října...“

Tahle odpověď obsahovala ovšem něco nového pro Podhamerského; on vpravdě neměl tušení o semestrech, začátku a konci studijního roku, a domníval se, že na studia se může nastoupit, kdykoli se komu chce, právě tak, jako učedník nastupuje svoje učení u mistra v kteroukoli dobu roku. Zamyslíl se tedy, a pokývnuv několikrátě pomalu hlavou, jako by chápal, odvětil:

„Hm,... ano, to je tak: ti páni učitelé vysokých věcí čekají, až se sejde více žáků, aby to nemusili každému zvlášť ukazovat; tomu člověk rozumí, bylo by to zdoluhavé tahání...“

„Takové asi je to,“ přizvukoval Slivka, jenž ze starého zvyku vcházel vždycky v ideje svého nastávajícího tchána.

„Nu,“ pravil tento, „člověk má rozum, třeba se nebyl potloukat světem jako mnohý, jenž se dostal až za Ameriku, a přece ví houby, protože se dívá na svět jako můj beran na honícího psa. – Dobře tedy, na studie půjdete v říjnu, ale do té doby vystrojíme svatbu.“

„Pantáto,“ odvětil Slivka, a nejistý hlas prozrazoval, že mu bylo velice nevolno, „pantáto, já vám ze srdce děkuji, ale nemyslím, že to půjde tak narychlo. Mám za to, že bude lépe napřed vystudovat a pak se oženit; vždyť Pavlina je ještě mladá. Ženatý student je věc... neobyčejná, téměř nemožná...“

„Pan Kolčava na Kašperských Horách mi sám řekl, že se žení co student,“ přerušil ho Podhamerský.

Pan Kolčava byl právní přítel a zástupce Podhamerského a téměř celého pohorského obyvatelstva; byl to pokoutní advokát nejhoršího druhu, kterému broučkový ráj šel znamenitě k duhu. Hlavní jeho žně však se dostavily teprve po uplynutí rajských dob. Že tento pán byl ženat co student, byla věc možná, že však nikdy nedostudoval, bylo nade vší pochybnost jisto. Podhamerský ovšem neznal rozdíl mezi člověkem vystudovaným a nedostudovaným.

Slivka, který Kolčavu sotva dle jména znal, odpověděl vyhýbavě: „Inu, možná snad je to, ale zpravidla se to nestává, a žena ve studiích jen překáží.“

„Pravidla my nepotřebujeme,“ prohodil Podhamerský; „pravidla pro nás není. Sedláci u nás jsou zpravidla hloupi; podívejte se, zda toto pravidlo se hodí na mne!“

Slivkovi se na tuto nepříliš skromnou apostrofaci těžko odpovídalo; omezil se tedy na to, poukázati k tomu, že Pavlina nemá zkušeností, že by nemohla v Praze žít a že by snad steskem po svých rodných horách umřela. Podhamerský, cítě snad oprávněnost této námitky, zlomil její osten, řka:

„Tož dobrá. Vy se oženíte a pojedete do Prahy; Pavlina tu zatím zůstane, až se vrátíte po ukončení svých studií.“

Slivka cítil, že mu nelze více odmílovati; oddal se s tupou rezignací svému osudu. Když téhož večera se podělil s Rezlou o svou rozmluvu s jejím otcem, odpověděla mu tato:

„Ty jsi slaboch! Neměl jsi se dáti! – Kdybys byl řekl, že se nechceš ženit před ukončením svých studií, že raději necháš Pavlinu a půjdeš do světa žebrat, nebyl by se odvážil na tebe naléhati; byl by se příliš bál, aby se mu lidé nevysmáli, jak mu selhalo, chtít zetě pána.“

Slivka byl tím vším velice rozrušen. Pavlina se mu zdála od té chvíle sverchovaně protivnou, pravým balvanem hlouposti, který připoutala krutá sudba k jeho bytosti, jako žalářník přiková těžké železné koule na nohy galejníka. Och, jak docela jinakou byla Rezla! Proč ji nepoznal dříve, dokud byla ještě svobodna!...

A přec, když přesycen její divokou láskou přicházel k sobě, když rozum nabýval vlády nad šírající ho vášní, pojímal ho nevýslovný hnus proti ní, proti sobě samému. Netajil si, že je to žena zvrhlá, upír v krásné podobě, můra, která žhavými svými polibky saje krev a duši... Kam to upadl!...

Tou dobou, kdysi v neděli, sešlo se v haidelské hospodě několik selských hochů. Vimperské knížecí pivo je dobré, peněz bylo jako želez, tož se tedy pilo a pivo rozvazovalo jazyky; největší slovo vedl Wald-Pály-Michl. Hovory šly všelijaké, tu rozpustilé, hlučné, časem však také jaksi přidušené, zlobné, nevěšticí nic dobrého. Opakovala se pak často jména Podhamerského a jeho dcery Pavliny; ale také o podučitelovi šla řeč, a kdykoli jeho jméno vyslovili, přitlumili hlas a strkali hlavy dohromady.

„To se podívejme, takový přiběhlý hladolet, sakra!“ durdil se jeden.

„My si máme dát líbit, aby nám odváděl naše holky? – To by tak bylo,“ pravil jiný.

„A jednoduše toho trpět nebudeme!“ doložil třetí.

Michl přisvědčoval; pojednou zvolal: „A já ho skolím, kdekoli se s ním potkám...“

Pak si šeptali něco.

„V posměch se uvádět nenecháme,“ pravil zase jeden. „Jen počkejme, až bude pouť na Kašperských Horách...“

Pili dlouho do noci, pak se rozešli, hulákajíce a zpívajíce chraplavými hlasy, že kdo by je byl zdáli slyšel, zajisté by byl řekl, že neznámá zvířata chrochtají v močálech.

Asi čtrnáct dní nato, dne 5. srpna, v den Panny Marie Sněžné, byla na Kašperských Horách velká pouť. Rezla, která se od těch dob, co utekla od muže, nerada ukazovala mezi lidmi, zůstala doma; Podhamerský svázel dříví v lese a ani pro Panenku Marii byl by nevynechal dne, který mu přinášel bohatý výdělek; hospodyně bolelo zase jednou v kříži – námahou, jak říkala, a tož tedy také nešla; Slivkovi, který se také vyhýbal lidem a zejména rehberskému faráři, jehož se bál jako svého špatného svědomí, rovněž se nechtělo opustiti klidného svého zátiší, a to tím méně, ježto na něm žádala Rezla s mnohoslibným pohledem, aby od ní neodcházel. Zato Pavlina onoho dne neměla pokoje a stání a stále cosi mluvila, že se zasvěti Panence nebeské. Prosila svého ženicha tak dojemně, aby ji doprovodil, že tento posléze nemohl jinak než vyhověti prosbám dívčiným.

Vydali se spolu na pouť časně ráno. Cesta je vedla napřed skrze Bärenwald k myslivně hochreitské. Šli vysokým, opravdu nádherným lesem, jenž částečně stojí do dnešního dne v celé své hrdé kráse. Do těch končin, odevšad dobře chráněných, nedostala se ani zhoubná vichřice ani následující na ni kůrovec. Ohromné smrky, nebetyčné jedle, bělavé buky, jichž stoletá těla byla pokryta z valné části hustým, temně zeleným mechem, rostly tu v pestré směsici, a mezi nimi vtrousila tvůrčí ruka přírody tu jeřabinu, tam mocný javor a celé skupiny starých i mladých bříz. Není na celé Šumavě tak krásného lesa, vyjma snad v revíře na Bílém potoce, jako v těchto končinách, kde se shodují všechny podmínky, jež napomáhají bujnému vzrůstu rostlinstva: teplá, chráněná před větry a mrazy poloha, vlhký vzduch, bezednou vrstvou kyprého humusu porostlá půda. I tam, kde pokácen byl les, za málo let vyrostly takové houštiny nejrozmanitějších křovin, splétajících se, hubících se navzájem a znova

bujících, že zajisté se zdálo, že ani liška by se byla neprodrala, neřku-li lidský tvor. Věčný stín zde vládne, žádný slunečný paprsek nepronikne hustou klenbou košatých temen a rozložitých větví starých velikánů, jichž různobarevné pně tu stojí jako tolikéž sloupů velebného chrámu, svého druhu jediného.

Kráčeli sami dva tou samotou, snad ani neviděli té vznešené nádhery kolem sebe. Panovalo velebné ticho; v dáli nalevo od nich šuměla Vydra, hukot vod časem zanikal v té hluši, časem opět, větrem nesen, silněji k nim dorážel. Svěží jitro probudilo ptáčky, z nichž tu a tam jeden zašveholil, jemuž pak druhý odpovídal. Křivonoska se pásala na šiškách smrků, bylo takové ticho, že mohli slyšet padající, ptáčetem urvané šupiny lesního plodu. Datel za datlem se ozval, zaštěbetal, ráz naráz se opětovaly údery silného zobáku na kůru stromů, jichž dřevo vydávalo jasné, kovové zvuky. Byli by mohli vidět pestré ptáčky, ani pobíhali rychle po kmeni nahoru dolů, po jednom, po dvou, bylo jich tu na sta.

Pěšina byla tak úzká, že často nemohli kráčet vedle sebe; dívka pak šla obyčejně napřed, on za ní. Nemluvili spolu mnoho, každý jako by pečlivě uzavíral v sobě svoje myšlenky; ty jeho nebyly právě luzné, jaké byly její, těžko uhodnouti. Slivkovi se zdálo, že vůbec žádných nemívá. Pěkná v obličejí, ale drobná, útloboká, zcela jiná byla než její sestra; měla ho ráda, ale jakousi trpnou láskou; poddávala se mu, ale nepřicházela mu vstříc; necítila s ním nijak, nechápala jeho tužeb, snad mu ani nerozuměla, mluvili-li o něčem jiném než o nejbanálnějších věcech všedního života. Och, Rezla byla jiná; neměla nejmenšího vzdělání, uměla sotva psát a číst, ale ducha měla, bystrou, chápavou hlavu, často se tomu až divil; sálal z ní plamen nezkrocené vášně, divoké, sžirající, takže v klidných okamžicích se jí přímo hrozil, – ale bylo to něco, byl to příval surové, žhoucí lávy, jež páčila a ničila, ale řekl si, že kdyby se našla moudrá, dovedná ruka, i tento proud by bylo lze zastavit, oplodnit, jako každou sílu živelní. Avšak Pavlina? V té spalo vše, v té přirozený hlad nepřivede žádného semene k živému pučení; a k té dívce se připoutal pro veškerý čas života svého, dlouhého života... Kde měl oči? Kam se mu poděl rozum?...

A jak tak šli, jak už dostupovali fořtovny hochreitské, střed tiché lesní samoty, obrátila se ona k němu a pravila svým klidným hlasem, vši vášně prostým: „Prosila jsem tě, abys šel se mnou. Pomodlím se za tebe k Panně Marii Sněžné, která je mocnější než druhé Panny Marie, aby tě vzala pod svou záštitu; ty pak si umyj ruce a oči v kašničce pod Grantlem^[24], aby tvoje ruce byly čisté a tvoje oči viděly čistě a samou radost.“

Ani nepozoroval pohanský názor, jenž se prozrazoval ve slovech jejích, ale v tu chvíli mu jí bylo líto. Uchopil ji za ruku.

„Ty dobrá duše,“ pravil vřele; pak se dal do obšírných výkladů o tom, jaké budou její povinnosti, až bude jeho ženou; o tom, co měl rád a co se mu protivovalo, o budoucím jich životě.

Poslouchala ho, sotva pochopila; opakovala stále: „Budu se za tebe modliti.“

Došli do Kašperských Hor. Lidstva plno, krásný jasný den z daleka přivábil pobožné poutníky. Hemžilo se to po náměstí a ve všech ulicích různými typy, česky i německy mluvícími; procházeli se, zevlovali, tlačili se, nevyhýbali se jedni druhým, raději se nechávali šoupat, strkat, šlapat si na nohy; stále přicházely nové průvody se soškami divně oblečených a vyfintěných svatých a světic, z větší části Bohorodiček; pestřilo se to, třpytilo se pozlátka na korunkách a na šatstvu sošek; zástupy z venku přicházející tu zpívaly, začasť falešnou notou, tam se modlily jednotvárným, brekavým hlasem – a přece mysli se povznášely, lidé činili, jak uměli, blahé zanícení jim zářilo z očí, Boží sláva je vyrvala každodenním trampotám a starostem; kde je ten, kdo jim zazlí, kdo úsměchem svým je pohaní? Bereš-li komu útěchu, jež ho blaží, jež ho povznáší nad bídu hmotného bytí, aniž jsi s to, abys mu co jiného dal v náhradu, věř, nečiníš dobře, třeba bys měl nejlepší vůli; nemáš práva masám předpisovati, co je má blažit. Každému lidskému tvorů jest třeba ideálu, nemá-li se zvrhnout, a běda tomu, kdo ho o něj připraví!...

Kolem desáté bylo kázání, německé v kostele, české pod širým nebem, na náměstí, z improvizované kazatelny. Po kázání seřadili se domácí a přespolní poutníci do velkého průvodu, jenž se měl ubírat do Grantlu. Kněžstvo v pluvíálech, sochy pestře oděné, s dlouhými hedvábnými fábory, bílé dívky, baldachýny, vlající korouhve cechů a společenstev, ostrostřelci, hasiči s lesklými přílbicemi, davy lidu v různých krojích – vše se to hnulo, třpytilo se to v záři paprsků slunečních, odráželo se to od sebe křiklavě, a přece zase to splývalo lahodně v pestrý obraz. Dalo to práce, než průvod byl seřaděn. Venkovský člověk je setrvačný: stojí-li, nerad se pohne; směr chůze ztěžka mění; když se někam zadívá, nerad spouští oko ze zamlouvajícího se mu předmětu, je vůbec ve všem učiněná protiva pohyblivého, tékavého měšťáka. Starý kostelník, vzdor letům svým čiperný jako lasička, rovnal ten průvod, na jeho bedrech jedině spočíval tento těžký úkol. Běhal jako neúmorný mladý poručík od skupiny ke skupině, máchal deštníkem, křičel až do ochraptění; malá

sametová čepička neustále přitom sjížděla na týl, takže sotva postačoval ji zase přiváděti do patřičné polohy.

Konečně se průvod hnul; za hlaholu všech zvonů přešel náměstím a několika ulicemi k poutnickému kostelíčku, jenž nebyl s to pojmouti ve svůj klín nesčíslné ty davy. Co se sloužila hrubá, tlačili se lidé kol kašničky se zázračnou vodou, nořili ruce do průhledného moku a omývali si obličej a oči.

Kostelíček stojí na svahu, vchod do něho otvírá se ke hlubokému úvozu, protějščí pak svah přechází v dosti vysoký vršek, jenž brání vyhlídce na západ. Lidé, zaujímající celý prostor cesty a stojící všude po východním svahu a na uměle navezené platformě kolem kostela, nemohli tudíž vidět, že na západě se obloha počínala zatahovati černými hrozivými mraky.

Když kněz zapěl při oltáři Gloria, vystoupily nad hlavami zástupu první zlověstné mráčky, zlatem lemované, při Agnus Dei už nebylo jediného modrého místečka na celém onoho rána tak čistém nebi. Hukot a řev blížícího se hromu začínal přehlušovati zpěvy a šumot modlícího se množství.

Když bylo po mši, když průvod se měl zase navrátit se soškami svatých a světic, s korouhvemi a prapory do hlavního chrámu Páně a venku v úvoze se opět řadil, panovala přes to, že minulo jedva poledne, taková tma, že bylo sotva možno rozeznati nejbližších vedle stojících. Kapka za kapkou začínala padati, bohaté krůpěje, které s praskotem narážely na kamení. Zadul vítr, zdvihly se kotouče prachu, jež mžikem všecko zahalily. Zablesklo se, že na okamžik přeletěla přes všechny tváře a předměty žlutomodrá zář, – pak zarachotil hrom...

Nastal divoký útěk, vřava k nepopsání. Chumáče lidí pádily do otevřených průjezdů, jednotlivci uháněli, nedbajíce, do koho vráželi, děti a ženy pronikavě křičely; malá děvčátka nesoucí sošky světic dala se do usedavého pláče, nevědouce, kam se uchýliti se svěřeným jich slabé ochraně pokladem.

A do té vřavy lidí, do té divě vlnící směsice počal v pravém smyslu slova bušiti déšť i padající zároveň s ním potroušené kroupy. Než se dostaly sošky a korouhve na náměstí, liják nastal takový, že v nemnohých sekundách všecko promoklo do těch nití.

Byl to smutný, velmi smutný pohled.

Dvanáct mladých žen z českého Podlesí neslo svatou Annu. Byly oděny v tmavočervené, těsně přiléhající sametové kazajky a sněhobílé škrobené sukňe, na hlavách šátky z jasně

modrého hedvábí. Uháněly, chudinky, na myš promoklé, se svou světicí, nad níž držel jakýsi vysokorostlý muž mocný deštník. Pomohlo to málo: vítr mu obrátil deštník, pěkné fábory, jež z počátku šlehalo větrem, cáraly se nyní splasklé v blátě.

Pavlina Podhamerských, již odervala všeobecná vřava od provázejícího ji ženicha, octla se poblíže těch žen, a nevědouc, kam se uchýliti, sledovala je v patách. Chtěly několikrát zabočiti do otevřeného průjezdu; nebylo místa, všecko bylo přecpáno. Posléze se utekly do kostela, dívka za nimi a s ní na sta různých osob.

Pojala je hluboká tma, ozářená jedině věčnou lampou před oltářem visící. Kroky duněly na široké dlažbě kostelní, ston, šum, šupot, vzdechy, kašlání vůkol ní, a venku burácela bouřka s neslýchanou zuřivostí; v okamžení utvořivší se kalné bystřiny šuměly tou měrou, že se podobalo, jako by kol kostela ječely vody rozproužené řeky.

Hodina za hodinou utíkala a bouřka i déšť neustávaly, takže utekší se do kostela lidé nemohli opustiti své útočiště. Výpary vycházející z tolika do kostí promoklých naplnily prostor tak nesnesitelným puchem, že se mnohým udělalo nanic. Pavlině počalo se vířiti v hlavě; klesla, nikým nejsouc zpozorována, v temném koutečku nedaleko postranního oltáře, podepřela se zády o stěnu... smysly ji opustily...

Slivka byv odtržen v tlačenci od Pavliny, utekl se do kteréś hospody; tam také bylo všecko přeplněno, i v průjezdě se lidé tlačili. Uchýlivší se do malé, nečisté místnosti, lační od rána, dali se vedle prostředků svých do hodování a pití. Výpary ze zmoklého šatstva, kouř tabákový, páry kuchyňské, škvařící mastnota, vše to splynulo ve strašlivé, hnusné ovzduší, které jen naši horalé mohou snést. Slivka, nemoha déle vydržeti v této atmosféře, vyrazil do průjezdu. Sotva se tam octnul, obklopilo ho několik selských hochů, jemu úplně neznámých. Začali do něho strkat, viděl, jak na sebe mrkali.

„Ou, ou – co tu chceš?“ tázal se ho zhurta jeden, „tu jsme my, mezi nás se neplet’, inženýre velmožného pana Podhamerského sedláka! Či chceš ,vyšněrovat^[25] taky tuhle hospodu?“

„Aj,“ vece uštěpačně druhý, „to to! Tady nebude šněrovat, tady nejsou dvě dcery...“

Mladík, jenž z počátku si nevšímal jízlivých slov, ba snad ani nevěděl, že se týkají jeho, začervenal se do ruda při poslední narážce.

„Kdo jsi ty?“ osopil se na posledního mluvčího, „že se opovažuješ takto ke mně mluvit?“

„Kdo jsem? To ti povím. Sprostý sedlák jsem a pána nedělám jako ty, a přece jsem lepší, protože se nenechávám živit od otce své nevěsty a nemilkuji se s vdanou sestrou své nevěsty...“

Wald-Pály-Michl – laskavý čtenář zajisté uhodl, že to nebyl jiný – pronesl slova tato tak nahlas, že všichni přítomní je slyšeli; Slivka viděl padesateré oči na sebe obrácené. Zblednul a hned zase se mu obličej krví zalil; ruce se mu třáslly, nohy jako by mu byl někdo podrazil. Vyhrknul ze sebe nějakou nadávkou...

„Je z horka nakvašený,“ pravil jakýs třetí mladík malý, ošklivý jako pavián.

„Vykoupáme, zchladíme ho!“ křičel Michl. „Vari pod okap! Rezla tě usuší, až přijdeš domů.“

Chopil Slivku za pravé rameno, jeden z jeho druhů za levé; malý ho rýpl do zad. Napadený se chtěl bránit, ale všeobecný chechtot mu vzal veškerou odvahu.

„Ven s ním, s hanbářem!“ – „Jak se tu může ukázat!“ volalo několik hlasů.

„Hanbáři jste vy!“ ozval se v tom okamžiku hlas z pozadí, a z velké bedny v průjezdě složené, na které seděl, vstal obrovitý stařec, jehož hustá, sněhobílá kštice se leskla zpod malého plstěného klobouku. „Hanbáři jste vy, kteříž chcete zkoušet svoji sílu na jednotlivém člověku, jehož soudci nejste!“

Velikán se probral rázem skrze obklopující ho chumáč lidí.

„Ježíši, Maria, Josefe!“ zvolal hoch, jenž držel Slivku za levé ramě, „Rankelský Sepp!“

Pustil uchváceného a pádil vraty ven do hrčícího lijáku, dva jiní za ním.

„Co se ho vy zastáváte?“ tázal se drze Michl, uznávaje nicméně za dobré pustiti Slivkovo pravé ramě.

„Ty budeš odmouvat, kloučku?“ pravil Sepp. „Jsi snad ty jeho soudcem? Však jsem tě už poslouchal před chvílí. Klid' se, to ti povídám!“

„Vy mi nemáte čeho poroučet...“

„A tak! Počkej!...“

A Sepp chopil svou medvědí tlapou Michla a ještě jiného hochu, který se byl postavil před něho, jako by ho chtěl bránit, a zatřásl jimi jako pes myšák krysami; pak je vyhodil jediným

omachem ven ze vrat do proudícího se deště, takže se potáceli narážejíce o sebe až doprostřed ulice.

„Tak! Chtěli jste zchladit jiného, zchlad'te se sami,“ pravil klidně; „pakli by se vám zachtělo se vrátit, potážete se ještě s jinou!“

Oba vyhoštění podle všeho pozbyli úplně chuti k návratu, neboť odtáhli, krčíce se jako zmoklé slípky. Ve slušné vzdálenosti stanul Michl a zvolal hroze pěstí:

„Však já ti tohle nedaruju! Však se setkáme jinde!“ Rankelský Sepp neslyšel již hrozby té; usedl zase klidně na bednu, řka:

„Taková nezbednost! V den svaté pouti ohrožovat člověka, jenž přišel hledat útočiště před bouřkou. Nesud'te, abyste nebyli souzeni!“

Slivka toho měl ostatně taky dost; jemu hořela půda pod nohama. Nepoděkovav se ani svému velkomyslnému záštitníkovi, odešel, jak jen trochu liják ustal.

Po čtvrté hodině odpolední vyjasnilo se opět úplně; slunko zase svítilo, z lesů valily se bílé páry, husté jako dým vycházející z hořícího vlhkého chrastí. Po silnicích, cestách a ve škarpách, důkladně vymletých ohromným přívalem dešťových vod, hnaly se ovšem dosud mohutné proudy; stékaly ze všech stran do údolín a plnily potoky do Otavy spěchající.

Uchýlivší se před bouřkou a lijákem lidé opouštěli své azyly a počínali se jednotlivě a ve skupinách trousiti z města; i ti, kdož našli přístřeší v kostele, vyšli zase ven a rozbíhali se po hospodách a známých, aby ukonejšili hryzení lačného žaludku. Jedině Pavlina, schoulena v temném koutku, nikým nepozorována, zůstala, kde byla; mdloby nepustily ubohé dívky, která od rána ničeho nebyla pojedla. Teprve k šesté hodině se probrala jako z těžkého sna; snad ji probudily paprsky večerního slunce, jež pronikající skrze různobarevná skla gotických oken, našly k ní cestu a pohrávaly si na bledém jejím líčku. Vzchopila se, vrávorala podél stěny a dostala se na čerstvý vzduch, který tou měrou na ni účinkoval, že by byla bezmála znova upadla do mdloby; kostelník, který přišel zavřít kostel, se jí ujal a dovedl ji do svého bytu, kde něco pojedla, načež se brzo úplně zotavila.

Šla pak hledat svého ženicha, aby se společně s ním odebrala domů. Než místo už bylo skoro úplně opuštěno od přespolních a dívka hledala dlouhý čas marně nějakého známého, jenž by jí pověděl, kde Slivka se zdržuje. Našla posléze jistého občana, jenž jí řekl, že pan učitel – dávali mu posud tento titul – nemoha ji najít, odebral se domů v průvodu několika

Rehberských. Privil jí také, že měl jakés nedohodnutí s několika haidelskými hochy a že se snad bál vydati se na cestu sám aneb za tmy noční.

„Víš, děvče,“ dodal, „učinil-li tak, moudře sobě vedl. Chlapi naň činí nástrahy, a dopadnou-li ho po cestě, nenaloží s ním dobře. Ty pak nechod' přes Ziegenruck; přitmívá se a Losnice, jakož i Svojšinský potok ohromně narostly přívalem. Losnice prý sebrala most u Kordíkova mlýna; neprošla bys, dej se raděj na Rejštejn a po rehberské silnici k Čeňkově pile; lesem k vám nahoru projdeš; mokro je sice velké, ubrouzdáš se pořádně, ale lépe to, nežli se utopit. Jen si pospěš, abys nepřišla do noci. Kdo ví, nepřijde-li ještě jedna bouřka.“

Dívka se déle nezdržela a vydala se naznačeným jí směrem. Otava, podle níž se ubírala od Rejštejna k Čeňkově pile, valila nesmírné spousty vod a hučela, že vlastního slova nebylo slyšet. Bylo hrůzyplné podívání na matné, pěnicí se vlny, deroucí břehy, unášející na rozčechraných hřbetech svých polena a přitesané již klády, jež vody unesly z nádržek a vazeniští pod jmenovanou pilou. Tu a tam pluly kupy chrastí, větší a menší stromy, jež bystřiny do horního toku řeky stékající vyrvaly i s kořeny rodných jich strmých strání; takové dřevo se houpalo, vyskakovalo, zase se nořilo; košaté temeno vyrazilo jako hlava obrovité vodní potvory z bílých pěn, rmutných, hnědých vod, zachvělo se, setřáslo proudy vod, splynulo zase vjedno s vířivými vlnami, zaniklo úplně, vynořilo se opět a pádilo, letělo, napříč se stavíc, zase proudem strženo, až vody je unesly z očí.

Dívka, rychle vykráčejíc, dostala se šťastně do Čeňkovy pily, přes to, že hodinu předtím, než tudy kráčela, vody řeky byly zaplavily poslední část silnice, asi kilometr zděli, v údolí, jemuž lid říká Schelmergasse. Tato místa jsou vůbec nejhorším pohromám vydána: řeka se tu pojí se vzteklými bystřinami, jež sbírajíce se za prudkých lijáků na srázných stráních, tyto hluboce rozrývají a nánosem svým řečiště i běžící podle pravého břehu silnici zanášejí. Vody dostavují se někdy tak prudce, že lidé i povozy jimi bývají překvapeni; tak před nedávnem uchvátily vody potah jistého sedláka z Rehberka, jenž se vracel z města se svou starou matkou. Byli právě před Schelmergasse, když voda počala vystupovati na silnici. Sedlák zachránil sebe a matku rychlým útekem na stráň, vůz ale i s koni zanesl proud do řeky; mrtvoly zvířat našly se teprve třetího dne kdesi u Dlouhé Vsi.

Lepkavý jíl, bahno a nanesené valouny ukazovaly dívce, jak před kratinkou dobou vody tu řádily. Ubrouzdána, kalem potřísněna dostala se přes osudné místo k pile a odtud mokřým lesem a houštím domů, když už stříbrný srp přibývajícího měsíce počínal rozlévati jemné světlo své přes kouřící se lesy, přes zelené pažity, mezi nimiž se černal dvůr jejího otce.

Slivka dosud nebyl doma. Uplynula ještě hodina, on se nevracel. Pavlina neříká ničeho, ona vůbec na mladíka nečekávala. Zato jevila Rezla zřejmý nepokoj; vyšla několikrát před dům, posléze se vzchopila a šla mu vstříc do lesa. Po dlouhé době, když už všechno leželo v hlubokém snu, vrátila se zase. Byla sama.

Uběhl celý následující den, o Slivkovi nebylo potuchy. Nyní se počali po něm sháněti. Sám Podhamerský, který zavítal náhodou domů, se vydal do Rehberka, aby se tam po něm přeptal, ježto dle doslechu odešel z Hor v průvodu několika tamních občanů. Čeho se dověděl, poukazovalo k tomu, že mladíka potkala zlá nehoda.

Slivka, pátrav marně po Pavlině, která mu při útěku před lijákem zmizela z očí, vydal se vskutku společně s Rehberskými na zpáteční cestu, maje za to, že Pavlina, nenašedši ho, dávno se už odebrala k domovu, a doufaje, že snad ji dohoní. Když předhonivše mnoho lidí, dostali se k Schelmergasse, byla tímto jménem zvaná část silnice ještě pod vodou; holá nemožnost, aby Pavlina se tu byla přepravila, nejsilnějšího muže by byly vody odnesly. Ježto viděli, že vody rychle ubývá, čekali, nejinak soudíce, že je dívka dohoní; čekalo s nimi velké množství lidí. Ale Pavlina nepřicházela, takže soudili, že se dala přece přes Ziegenruck a Hochreit, ač rozvodněné potoky Losnice a Svojšínský, přes které by se v tomto případě byla musila přepraviti, činily tuto domněnku velice pochybnou. Vody po silnici rozlité se zatím rychle tratily, bystřiny ze strání padající přestaly téci a řeka se navrátila do svého řečiště. Přebrodiv se tudíž přes zůstavené vodami bahno, jež jim sahalo až po kotníky, a dílem brodice se kalužemi, dílem skákající s valounu na valoun, dostali se všichni zase na lepší cestu. Hukot po jejich pravici tekoucí řeky byl takový, že nemohli spolu rozprávěti; hovor lidský, byť sebehlasitější, zanikal tu úplně; teprve když se na několik set kroků od řeky vzdálili, zase si rozuměli. Slivka, jenž se bezpochyby obával, že protivníci jeho na pěšině přes Hirschenstein vedoucí naň číhají, odhodlal se, že půjde s nimi až k Zámostskému mlýnu; tam pak, ač jestli vody neodnesly můstek, přejde opět na pravý břeh Vydry a dá se přímo lesem k Podhamerskému dvoru.

Ale most u Zámostského mlýna byl vodami stržen, a nezbývalo mu tudíž než jíti s nimi dále přes Schuster-Peterberg k rehberskému kostelu, odtud pak nahoru přes Schlösselwald k Wastalovi, pod jehož dvorem, jak se laskavý čtenář snad pamatuje, vedl rovněž most přes Vydru. Byla to zacházka aspoň dvou hodin, a ježto se večer už chýlil, průvodcové jeho mu domlouvali, aby přenocoval u nich. Než mladík odmítl toto pozvání se vši rozhodností; byl

vůbec po celou cestu velmi rozčilen, nemluvil mnoho, neměl stání a stále pospíchal kupředu. Prohlásil se mezi jiným také, že svět ho mrzí, že prohloupil...

Dva hoši, kteří ho měli rádi, nabídli se mu, že ho doprovodí až k Wastalovi, hlavně proto, aby se mu nepříhodila nehoda za mostem vedoucím přes potok řečený Stillseifen, kde nízká luka byla dosud zatopená, široká hladina, jež se leskla v paprscích zacházejícího slunce a z níž vystupovaly lehounké páry, utkávající modravý závoj přes schlösselwaldské lesnaté svahy. Přes tato luka vedla cesta, a kdo dobře neznal cesty, mohl snadno zapadnouti do výmolů, struh a škarp a pořádně se tam zmočit. Slivka přijal nabídnutí hochů a ti ho převedli přes vodu; pak se vrátili, protože nižádným způsobem nechtěl připustiti, aby ho doprovázeli dále. Viděli ho ještě, jak stoupal po kamenité, hanebně vymleté cestě do Schlösselwaldu, pak zmizel za houštinami a kamennými hradbami, jež místy vroubí tu cestu.

Podhamerský se šel přeptat k Wastalovi. Zvěděl, že jmenovaný sedlák se Slivkou mluvil. Vida ho ubírajícího se směrem k blízké Vydře, Wastal domlouval mladíkovi, aby u něho zůstal přes noc, že Vydra je dosud velice rozvodněna. Ten však odmítnul a tázal se pouze, zda most není stržen, a když mu praveno, že není, uháněl dále. „Přijdete o život!“ křičel za ním Wastal. „Přes Vydru se dostanete, ale Schwelbach a Pucherský potok jsou dojista také silně rozvodněny, a než k nim dojdete, setmí se úplně.“

„Ať zhynu!“ odpověděl prý mladík. „Kdo vám řekl, že stojím o život?“

Nato uháněl dále. Více ho nikdo neviděl a Podhamerský se vrátil, aniž by mu byl kdo mohl podati další zprávy.

Bylo už mluveno o toku Vydry mezi Wastalem a Zámostským mlýnem. Úzké údolí, jež sluje Schachtelei a sledujíc křivolaký tok řeky přechází místy v pravou rokli, utvořenou příkrými skalními stěnami a svahy porostlými hustým lesem na pravém břehu do nedávna úplně, jest nyní ještě zčásti pralesem. Jest to divoká, neobydlená pustina nevšední krásy; nyní jí vede pěkně upravená silnička, již vystavěla Kašperskohorská obec, ale před desíti roky ještě údolí toto bylo málokomu známo; kdo jím chtěl projíti, musil se šplhati přes obrovité balvany podél břehu, dráti se skrze téměř neprostupné houštiny, ba místy skákati od balvanu k balvanu, jimiž celé řečiště je naplněno. Na levém břehu, jehož lesy patří sedlákům obce Rehberské, kupí se temena skalních hor v různé podivné, ba příšerné tvary, jimž vůkolní obyvatelé dali jméno „zámečky“. Zdá se, že vystupují z lesa obrysy zkamenělých obrů: nos, čelo, leb, oči, ústa, čepice; máš-li jen trochu tvůrčí fantazie, vše to domníváš se rozeznávati.

A dole hučí řeka v samých peřejích a slapech; s třeskem rozbíjejí se hnědě granátové vody o bělavé balvany, větší často než chalupy lesních osadníků.

Když naplní se následkem lijavců nebo tajících spoust sněhových řečiště, do něhož se vrhají všechny bystřiny z vůkolních strání, poskytuje celá tato trať peřejí, na šest kilometrů dlouhá, úžasný pohled. Skaliska a obroušené do kulata balvany, prostupující všude vodu, jako by ruka bujného démona je tam byla nasela, zmizí pod kalnými vlnami, jež v neskonale divém úprku, do běla se čeříce, přes jejich temena uhánějí. Tvoří se černé jícny uprostřed kroužících, syčících vod, ohromné valouny se hýbají, šoupají, třou, s temným třeskem na sebe narážejí. Zadívaš se: závrať tě pojme. Syčí to, hučí to, hřmí to, že půda pod tebou duní, že mníš slyšet rachot hromu, jež skalní ozvěna odevšad ti vrhá v uši. – Někdy se přizene velká voda přímo báječnou rychlostí. Dívaš se do vody temně granátové, ale průhledné a čisté jako sklo; míhají se ti před očima oblázky na dně; proud na tišším místě zlehounka srčí a šplouchá, křišťálové vlny stékají po bělavých balvanech, jako by příroda tyto byla chtěla chránit skleněnými příklopy. Bez hukotu a šumu se zde nikdy neobejdeš, ani při nejmenší vodě, – ale najednou doráží k tvému uchu desateronásobný hluk a třesk: podívaš se – ejhle, valí se pohyblivá stěna, rozčechraná, kostrbatá, pěny z ní šlehají – balvany mizejí, tekutá stěna je pozřela, a už je to zde, s hrůzným jekem a třeskem, víří se to, houpá se to, jako když se náhle prolomí hráz rozvodněného rybníka.

Co tyto vlny živého pohltní, toho více nevrátí. –

To jistě tanulo na mysli Podhamerskému, když přešed zdlouhavým krokem most pod Wastalem, domů se vracel.

Šel lesem vzhůru po svahu, šly s ním jeho myšlenky, temné jako obklopující ho šero, černé jako ty drakům a obludám podobné mraky, jež táhly nad jeho hlavou. Zavinila nešťastná náhoda mladíkovu smrt? Vzdal se dobrovolně života? Či snad... ruka zločinná, d'ábelská msta zde jednala?...

Tak nebo onak. Podhamerský cítil, že ho nikdy ještě nezastihla krutější rána. Pěsti jeho se křečovitě zatínaly, oči slzami plnily. Miloval toho mladíka nad své vlastní dítky, a jeho láska k němu nebyla proto menší, že měla vlastně své kořeny v sobecké jeho pýše. Všecky jeho plány přišly vniveč. Takového zete neměl míti nikdo! Tato myšlenka v poslední době nejvíce mu lahodila. Pán, velký pán, dovedný pán – a z *jeho* dopuštění, *jeho* pomocí vzniklý! – Nikdo zajisté mu neuměl tak dokonale vyhovovati; uctivě, vpravdě synovsky se vezdy k němu

choval... a nyní ho nebylo více!... Čím jemu byl vlastní syn? Neposlouchal ho, bral se svými cestami... A čím byl světu? – Selský hoch jako ti ostatní, nic více, třeba byl Podhamerského...

A ten, jenž měl žít jemu na slávu, propadl na věky, zhynul v mutných vlnách, jež zároveň s ním odnesly stárnoucímu, hrdému muži veškeru jeho chloubu a radost.

Co řeknou lidé?

Budou mu to přáti! Smát se mu budou, že naděje mu selhala! Budou říkat, že hrůza před svazkem s jeho – Podhamerského! – hloupou dcerkou ho dohnala do sebevraždy... Budou snad také mluvit cosi podobného tomu, co mu tehdy řekl purkmistr a společníci, cosi o Rezle... bylo to ošklivé, pradarebácké...

Podhamerský zapudil tuto myšlenku; nad lítostí a skleslostí vítězil starý vzdor, jenž i sebe klamal.

Kdo dokáže, že Slivka našel chladný hrob ve vlnách Vydry? – Leda ti, kdož jej hodili do vody ve vražedném úmyslu, *jestli* kdo tak učinil. A prozradí-li se ti, pak běda jim! Trest jich nemine, a posmívat se mu pak nebudou. On pak se nesdělí s nikým o své bolesti, o svém přesvědčení, že nadějný jeho zeť zahynul; půjde po své práci jako dosud, potlačí svůj boj, bude se tvářit jako by nic, pranic...

A rázem, jako se prodral svit měsíce skrze černé, po nebi uhánějící mraky, ba skrze husté větroví smrků a jedlí, mezi nimiž kráčel, i jemu zasvítíl pablesk naděje: snad přece ještě žije!... odešel někam! Mluvil před nedávnem o matce, říkal, že by ji rád navštívil... Snad utekl!... Utekl pro Rezlu a ty hloupé řeči, jež mu přišly k sluchu. Dopustil se velké hlouposti, *jestli* tak učinil! Mohl mu to říci, přísámbůh, že by byl Rezlu poslal nazpět k muži nebo kamkoli, třeba do Ameriky.

Zakousl se do té chabé naděje, opakoval si stále:

„Kdo povídá, že zemřel? Žije! Žije! Přijde zas! Proč by mě opustil? Vždyť jsem mu byl otcem!... A proč by ho byli zrovna zabili?... Je to mstivá, závistivá banda, ale zabít? Zabít! To by přece byli neučinili...“ A došed domů, odpovídal suše na všechny kladené mu otázky: „Nevím, Bůh sám ví, kam odešel; však přijde.“

Rezle pak, která se vyptávala nejvíce, řekl: „Učinila bys dobře, kdybys se vrátila ke svému muži; nadlouho tu zůstat nemůžeš...“

Pavlina se přeptávala nejméně; zvěděvši, že otec jejího ženicha nenalez, pustila z očí několik slziček, usedla pak na lavici ke kamnům a zadívala se do prázdna.

Rezla plakala hořce, až se otec na ni osopil:

„Co brečíš ty? Co je tobě do něho?“

Následujícího dne šel Podhamerský po své práci do lesa, jako by se nic nebylo přihodilo; třetího dne přišla za ním Rezla, žádajíc, aby přišel domů, že na něho čeká posel kašperskohorského soudu, dostavivší se se zvláštním vzkazem.

Rezla byla všecka rozrušena: našli prý v řece u Dlouhé Vsi mrtvolu muže; má se za to, že je to bývalý podučitel Jan Slivka; vzkazuje se Podhamerskému, aby se tam odebral, že snad bude moci konstatovati totožnost mrtvoly s pohřešovaným.

Podhamerský vytřeštil oči, zahodil poleno, které chtěl právě naložiti na vůz, a měl se bez meškání k odchodu.

„Já půjdu s vámi, otče,“ pravila Rezla, rvouc se s pláčem, spínajíc ruce, „oh, já ho poznám, já ho dojistá poznám!...“

„Ty zůstaneš doma,“ odpověděl, „už jsem ti řekl: *tobě* s ním není co činit, ani s jeho mrtvolou.“

Když přišel do Dlouhé Vsi, dovedli ho neprodleně k mrtvole. Ležela v umrlčí komoře. Podhamerský se zachvěl hrůzou, když ji spatřil: byla strašně zohavená, hlava roztržena, obličej sedřen, všechny hnáty přeraženy; nepoznal ji, nebylo možno. Vypravovali mu, že voda ji přihnala k jímce na dříví, jíž řeka je přepažena u mostu do Hartmanic. Byla úplně nahá, ani dost malé stopy oděvu se nenašlo.

„Ale jak to, že je nahý?“ tázal se Podhamerský; „vždyť je-li to on, spadl do vody v šatech...“

„Cožpak vy neznáte našich vodních supů?“ odpověděl mu kdosi; „ta banda, jež bydlí mezi Radešovem a naší Dlouhou Vsí, slídí neustále, ve dne v noci, podle řeky. Těm neujde nic. Plující dřeva, živé a leklé ryby, utonulé kusy dobytka, byť sebehnusnější, vše jest jim vítáno, vším vezmou zavděk. Jsem přesvědčen, že ho viděli a vylovili dávno, než připlul k nám.“

Měl-li ještě něco na sobě, nesedraly-li z něho již vody a kameny všechen oděv, vysvlékli ho a hodili ho zase do vody. Tak se stalo už často.“

Mluvílo se ještě leccos v té příčině; každý dával svým domněnkám průchod. Posléze pravil Podhamerský:

„Já ho nepoznávám; mohl by to býti, a třeba to přece není on. Ať je tomu jakkoli, já nechci, aby se říkalo, že člověk, jenž žil pod mou střechou, byl zahrabán jako pes. Vystrojte mu slavný pohřeb, já zaplatím všecko.“

Když během dvou dnů ani jiní nezjistili osoby utopeného, pochovali ho na dlouhoveském hřbitově, vystrojivše mu slávu dle přání Podhamerského.

Tento přišel během týdne ještě dvakrát do Dlouhé Vsi a přeptával se pokaždé u jímky, zda vody nepřihnaly snad ještě nějaké mrtvoly; než lidé tam zaměstnaní neviděli žádné, aniž o jaké slyšeli; také vyjma bývalého podučitele rehberského nepohřešoval se žádný člověk daleko široko.

Při poslední jeho návštěvě u jímky řečeno tam Podhamerskému, že před hodinou přijela jakás obstarlá, po městsku, avšak chudobně oděná paní, která se přeptávala po Slivkovi; že snad dlí posud na hřbitově.

Podhamerský se tam odebral. Nalezl vskutku tu ženu, plakala nad čerstvým rovem. Tahy jejího obličejce jevily nápadnou podobnost s oněmi zmizelého bývalého podučitele.

„Vy jste jeho matka?“ tázal se jí.

Přisvědčila; slza za slzou se ronila po bledých, usouzených, před časem zestárlých tvářích.

„Neplačte,“ pravil, „kdo ví, je-li to on...“

Vytřeštila na něho oči...

Kapitola X

Utekly dva roky, mnoho nového přinesly, zmizelého Slivku nevrátily; ten se propadl navždy, nezůstaviv po sobě mezery. Nikdo si naň již nevzpomněl, kdo ví, zda sám Podhamerský.

Hrob jeho v Dlouhé Vsi zarostl bujnou travou, nikdo tam nepostavil kříže, nikdo nezasel květiny, nikdo již ho nezarosil slzami.

Oh, kdož ho znali, nastaly jim jiné starosti, boje a trudy!

Pavlina se vdala asi rok po jeho zmizení za selského synka z Innergefildu, přes to, že se Wald-Pály-Michl o ni ucházel ze všech sil. Jí to bylo jedno, ona by si byla podle všeho Michla taky vzala, ale Podhamerský nechtěl ani slyšeti, ba jednou pravil tomuto nápadníkovi přímo do očí:

„Ty se darmo namáháš, synku, a víš proč? Proto, že tě mám v podezření, žes hodil kdysi člověka do Vydry, přes to, žes to tenkrát u soudu popřel a že ti nemohli na kůži.“

Michl se marně vzpíral, zaklínal a zapřísahával, Podhamerský zůstal při svém.

Rána, kterou zmizení Slivky zasadilo pyšnému sedlákovi, ač byla krutější, než se kdo mohl nadáti, ježto ji pečlivě tajil před světem, neodvrátila ho od úmyslu pomoci si půjčkou u kteréśi spořitelny; provedl naznačenou nahoře finanční akci, jenže trochu později, když totiž provdával Pavlinu. Vypůjčil si osm tisíc zlatých, vyplatil z tohoto obnosu Pavlině věnem půl páta tisíce, aby svět zvěděl, že je ještě větší chlapík než dříve, splatil vimperskému příteli dva tisíce kapitálu a několik set nakupivších se nezaplacených úroků, nakoupil tažného dobytka, co jen ho mohl uživit a umístit, a vydělával, och vydělával jako nikdy předtím.

Jeho dceři Nany a jejímu Karlovi se vedlo znamenitě; přikoupili ke své nemovitosti kus pole, velikou louku a deset jiter lesů, pořídili si o dva potahy více a přiložili k nedotknutelnému věnu Naninu ještě několik set na hotových, přes to, že jim nadělil Bůh už třetí děcko.

Duch otcův, od přírody v Nany žijící, rozvil se v ní ještě mnohem mohutněji. Ona teprva ukáže světu, čeho dovede; z malých začátků se vyšine k nebývalému v těchto krajích bohatství. Za dvacet let bude míti větší statek než sám její otec, a třeba měla deset dětí, tolik co ona dostane podílem jednokaždé z nich.

Aby pak ze svého kapitálu co nejvíce těžila, uložila ho u jistého majitele skláren, Prušáka nebo Sasíka, jenž se byl před nedávnem zakoupil blíž Hartmanic a o jehož závodě se vypravovaly divy; on zajisté dokázal Šumavě a prastarému jejímu sklářskému průmyslu, že v té příčině bylo dosud všechno obestřeno egyptskou tmou a že teprve on rozžal zářivou pochodeň světla. Jakýs panáček, který věděl všecko na světě, všecko, co bylo, jest a bude, objevoval se v obcích a v lesích, kde uzavíral dodávky dříví pro zmíněné sklárny, při čemž

zároveň dával na srozuměnou, že kdo má jakých peněz, smí si je uložit u jeho zázračného principála, a otevřel podnikavé Nany oči. Vyslala svého Karla, jenž se tam odebral k továrníkovi, maje svou stříbrnou medaili vně na kabátě a uvnitř pod touto pětáctýřicet stovek. Majitel hutí ho připustil milostivě k slyšení, přijal po nějakém zdráhání blahosklonně jeho peníze a propustil ho, doručiv mu znamenitý úpis, tak jasně sepsaný a napsaný, že on i Nany mu porozuměli, aniž se potřebovali domáhati výkladu u svého právního přítele.

„Příteli,“ pravil továrník, propouštěje bývalý postrach garibaldovců, „vám sluší vědět, že náš závod je krajně solidní; proto vám také nebudu platit více než osm ze sta úroků; kdo platí víc, je švindlér, před nímž třeba se míti na pozoru. Pro úroky si přicházejte vždy po šesti měsících, a jestliže byste chtěli vypovědět kapitál, musíte tak učiniti půl roku napřed, protože takových vkladů stojí u mne na sta. Přečtete si ostatně dluhopis, naleznete tam všecko.“

Od té doby objevoval se Karel každých šest měsíců v závodě velkomyslného cizince, přijal své úroky, jež se mu vyplácely do krejcaru, a odnesl peníze své drahé Nany, která, aby je přivedla hodně k platnosti, je rozpůjčovala po padesátkách a desítkách menším lidem, již musili z lesního výdělku dobře žít a pít, berouc z nich deset až patnáct ze sta a kvalifikujíc se s bezpříkladnou originalností na nejdůmyslnějšího polského žida.

Tak sobě vedla Nany. Krásná Rezla, jejíž jméno starší sestra nevyslovila nikdy bez náležitého mravního jitření, postarala se ještě daleko lépe o budoucí svoje dobré bydlo a podotknouti sluší, že cesta, kterou volila, byla mnohem méně trnitá.

„Ta... má štěstí,“ říkala Nany a s ní mnoho lidí, „ani dětí nemá! Komu to odkáže?“

Rezla vpravdě nepomyslila ještě na budoucí dědice.

Když tak záhadně zmizel Slivka, ukázala se býti velmi citlivou, neboť plakala po několik dní, až jí srdce usedalo, nepřestávajíc vytýkati Pavlině její svrchovanou bezcitnost. Asi měsíc zůstala ještě v domě otcově, vedouc hospodářství vzorným způsobem a chovajíc se po celou tuto dobu jako Bohu zasvěcená jeptiška, takže ani vševědoucí čeleď nebyla s to něco nepříznivého o ní roztrušovat. Po uplynutí tohoto času však počaly se u ní jeviti zřejmé znaky nudy, i pravila jednoho rána svému otci:

„Mně se tu nelíbí, dívat se nemohu na tuhle Pavlinu, která celý den posedává a podřimuje jako zakletá princezna; je také čas, abych se starala o sebe.“

„Vrátíš se snad k svému muži?“ tázal se Podhamerský.

„Ne.“

„Kam tedy zamýšlíš jít?“

„Nevím ještě, ale někde se usadím.“

Podhamerský, který ctil samostatné vystupování svých dvou starších dcer, považuje je za zděděný příznak své vlastní přirozenosti, netázal se dále, a Rezla se odstěhovala za několik dní do – Vimperka, kde si najala prozatím malý pokojík a něco nábytku. Poslala zároveň vzkaz svému manželovi, aby jí vydal nábytek a domácí nářadí, jež byla dostala svého času věnem.

Nelze pochybovat, že věděla, že nejen závod a hospodářství starého Gregra nápadně klesaly od onoho času, co odešla, ale že i zdraví starochovo počínalo se viklati.

Zda ve skrytých hlubinách svého srdce nedoufala, že jí starý manžel zavolá? – Možná dost, neboť nebylo tomu dávno, prohlásila se, že listina připisující jí polovici jeho hospodářství nachází se ještě v jeho rukou, a že kdyby zemřel, příbuzní jeho by tuto jistotně bez prodlení zničili a ona by pak šla s prázdným.

Kojila se tou nadějí, čáka ta se jí slavně vyplnila. Místo žádaného nábytku objevil se jakýs důvěrník Gregrův, který jí jménem jejího manžela prosil, aby aspoň jednou ho navštívila, že se mu zdá, že bez ní mu nelze žít; v závodě a v hospodářství to prý vypadá zle, ježto chřadnoucí staroch není s to dohlížeti a drazí příbuzní kradou jako vrány.

Rezla se nedala dlouho prosit; druhého dne k večeru překročila práh manželova obydlí. Objevila se tak nenadále, tak dovedně si uměla vybrati příhodnou chvíli, že vkročila nikým nejsouc zpozorována; s jeho sestrou se setkala u samé ložnice manželovy.

„Co tu chceš, ty...“ vzkřikla tato, vidouc ji, „táhni, odkud jsi přišla, k němu se vícekrát nedostaneš, ty mūro! Chtěla bys mu vysát krev...“

Takto přivítána vrhla na protivnici svou pohled plný úsměšku a opovržení; nachové rty se vyšpoulily, bílé zuby se zaleskly – už se držela kliky.

„Jakým právem mi bráníš?“ zasípěla, „vari ty, zde je moje místo...“

Stará žena jí chtěla odstrčiti mocí. „Tys ho zhyzdila, tys ho opustila!“ křičela, „nemáš zde dále co dělat...“

Ale Rezla se nedala; pět takových by jí neodolalo.

Okamžik nato stála v světnici, před svým manželem, jenž uslyšev hádku přede dveřmi, přicházel otevřít. Vrhla se mu na šiji a dala se do usedavého pláče.

„Můj drahý, můj drahý, – ještě jednou tě musím vidět, pak ať se stane cokoli...“

A on jí hladil bílé čelo a růžové tváře, vlhké od slz, a vinul ji k sobě.

„Odpusť, má drahá.“

„Odpusť, ty, můj jediný. Prohřešila jsem se... ale tys dobrý, ty mi odpustíš...“

A on na to:

„Dávno jsem ti odpustil; díky tobě, žes přišla.“

„Nechtěli mě pustit... mezi těmi tu nebudu, otrávil by mě... vidíš... ti nás rozdvojili... půjdu zase, ani přes noc tady nebudu, jen vidět jsem tě přišla...“

„Ba nepůjdeš! Tys tu paní, stokrát paní...“ Zkrátka, roztomilá komedie onoho večera v ložnici starého Gregra.

Sestra Gregrova zatím sběhla dolů do pily, lála a křičela, až se všecko sběhlo.

„Vy jste nedávali pozor! Vy hlupáci jste ji pustili dovnitř!... Uvidíte! Už je tu, už odsud neodejde! Zato odejdete vy všichni, jeden po druhém, a zahrní se tu zase její stvůry!“

V tom se nemýlila. Ona sama tu nebyla ani do rána; chasa pak se poroučela po dobrém a po zlém v málo nedělích: nebylo těžko najít záminek. Rezla, uvázavši se opět v řízení závodu, počínala sobě velice chytře, naoko blahosklonně a skromně. Tu tomu, tu onomu zalichotila, rozdvojila je, mezi sebou znepřátelila, a pak na nich vyzvěděla v příčině druhých, co jen chtěla vědět; i vyšla najevo nepopiratelná pravda, že všichni bez výjimky šidili svého pána a kradli, jak a kde mohli. Pouze dva staří zůstali, a těm Rezla zvýšila značně mzdu, přes to, že i oni nebyli čistí.

Při volbě a ustanovení nových chasníků měla Rezla výtečnou ruku, a jedva zase vládla, již se všecko lepšilo, i starý manžel pod její účinnou péčí se zase zotavoval. Hleděla si ho jako drahého klenotu, plašila chmury z jeho čela, obsluhovala ho, strojila mu, co nejvíce mu chutnalo a svědčilo, zkrátka, vedla si jako vzorná manželka.

Starému Gregrovi, přes to, že cítil, že při vši péči a lásce mladé ženy ubývá mu nějak sil, rozkvetlo se nové štěstí, jakési babí léto, plné rajského půvabu, jako sklonek léta v rodných jeho hvozdech.

„Můj bože!“ říkával, „jak jsem tehdá prohloupil, že jsem ji od sebe odpudil! Mladá žena, sluneční svit v domě!...“

A ve chvíli takového vděčného zanícení, uvažuje, že sobečtí příbuzní ho chtěli připravit o tuto nebeskou blaženost, sepsal kšaft, v němž ustanovil svou ženu jedinou dědičkou veškerého svého jmění.

Rezla splácela jeho velkomyslnost vzorným chováním; zima se přehnala a zase jaro a léto, a nejúhlavnější její nepřátelé nemohli ji vinit ničím zlým; celý pohorský svět žasl nad touto nepředvídanou změnou její povahy.

Nebylo lze pochybovati: Rezla zapomněla úplně na svoje spády, na „užívání svého mládí“, jak dříve nazývala svoje galantní výbočky. Podala toho zřejmý důkaz.

Zjara, po jejím návratu k manželovi, když objevovali se zase přelétaví ptáčkové, když tokal tetřev a proháněly se slatmi čiperné sluky, zavítal kdysi do pily Gregrovy neokřídlený syn teplého jihu, partafír Lorenzo Raffanelli. Dostavil se jako tažný čáp, který po dlouhé nepřítomnosti zatouží po milém teplém hnízdečku, – ale pro něho tu již nebylo útulku a Rezla mu dala tak bez obalu na srozuměnou, že si jeho návštěv už nepřeje, že víckrát nepřišel.

Tato svrchovaná řádnost manželčina dojala Gregra do té míry, že dojel s ní do Vimperka a k jejímu nemalému a sotva asi bolestnému překvapení tam dal notářem sepsati listinu, mocí kteréž ji ustanovil vlastníci veškerého svého majetku, movitého i nemovitého; sobě ponechal pouze částku hotových peněz.

Rezla, všecka unesena vděčností, vzpírala se přijati, utírala si slzy a přísahala, že by hospodařila stejně, ať by byl majetek jeho nebo její.

„Jen hospodař pro sebe,“ odpověděl manžel; „já stárnu, slábnu, tupnu, – už mi to nejde jako dříve. Také mě dnes bolí hlava...“

Od té doby starý Greger vůbec často zase polehával a skoro ani nevycházel.

„Máš se mnou kříž, moje drahá,“ říkával často, rozmlouvaje s manželkou, „svoje mládí se mnou zakopáváš, nejsem s to ti vynahradit tuto obět’...“ Rezla sice odmítala něžným

způsobem, že by jakou oběť přinášela; nicméně krátce po tom, co se stala majitelkou veškerého jmění svého manžela, přijala do pily mladého a velmi švarného strojvedoucího a počínala se zase objevovati v zábavách a při muzikách. Sluší podotknouti, že starý Greger sám jí domlouval, aby se nezakopávala, že ho těší, když se baví. Také nyní jezdívala po zákaznicích, a strojvedoucí musil začasť opouštětí závod a ji doprovázeti. Začínaly zase proskakovat řeči...

Jeden z uplynulých tří roků přinesl také našemu starému známému, Rankelskému Seppovi, velikou radost: vrátil se mu z vojny vnuk, a jak slavně se vrátil! Měl tři hvězdičky na límci a břitkou šavli po boku. Toho ovšem starý Sepp neviděl, protože Václav se vrátil v civilních šatech, ale živě si představoval, jak to hochovi slušelo.

„Vidíte,“ pravil staroch při práci druhům svým, „ani pustit ho nechtěli páni na vojně; domlouvali mu, aby zůstal a sloužil kapitulaci za kapitulací, že najisto se stane fělou a potom pánem, kancelistou, třeba i listovním, protože se vycvičil v písmě nad mnohého, který má půl tuctu škol a jemuž by jen málo scházelo na kněze nebo doktora. Ale hoch nechtěl a prosil, aby ho propustili, že má dědouška, jemuž se po něm stýská a po němž i on touží. Víte, tak hodný je ten chlapec!... A měli jste vidět, jaké měl ruce bílé, jemné, jako nějaký hrabě. A přece jedva tu byl, dal se do práce a dělal, že se mu krev z nich lila.“

A jak rozmlouval dědoušek se svým hochem, jak mu vypravoval o všem, co se v domovině přihodilo nového!

„Ty můj zlatý! To se podivíš! – Je to jiné, věř mi!... Už ta bývalá prostota nadobro se loučí. Myslíš, že jedí brambory, mléko, kyselou polévku?... To by ses mýlil! Ani režných nudlí, ani lívanců, ani knedlíků nechtějí!... Jen samé maso!... Po tom jsou zrovna vzteklí. Onehdá ti u Martin-Wenzla lapili zajíce, jehož zima dohnala až do stodoly. Co ti neudělali!... Martin-Wenzlová jedla kdesi v městě podsvinče – pekou prý ho, aby mělo hodně chrupovou kůži – a tu ona si usmyslila, že toho nebohého, zimou a hladem vychrtlého zajíčka právě tak připraví. Opařila ho v horké vodě a pomocí smoly s něho chtěla sedřít chlupy, a když to ňák nešlo, sžehla mu je žhavým uhlím; potom ho upekla v troubě, mazala ho máslem a Bůh sám ví, co dělala. Pan farář kvildský se smál, když tohle slyšel, že div nepukl. Ale ti ho snědli přece. – Telata zabíjejí doma, skopce, jalovice, co jen mají; nepostačí to snísti, hnije jim maso doma, ale oni se nutí, až celý dům tou hnilobou páchne. Já bych to nemohl vzít do úst, fuj, ale oni, jen když je to maso!... Jsou páni, říkají.“

A jindy zase:

„Nejhorší je to, že ta nákaza se zahrnila všude. Ani nevěříš, jak se rozmáhá pití. Hospody jsou i ve všední dny nabité, muži, ženy ba i děti se tam povalují a pijí, že se na celý týden rozumu zbavují. Zdá se, že celý výdělek musí prasknout, že za hanbu by sobě pokládali, kdyby něčeho uložili, pamatovali na budoucnost. A budeš vidět, že ten výdělek nepotrvá dlouho, dochází sem příliš těch obchodníků, kteří odvázejí dříví. Najednou bude konec, a co potom? Ti vystřízliví!...“

Když mu pak Václav vypravoval o prostopášnostech města a vojančiny, jichž býval svědkem a jež se mu často do té duše hnusily, zavrtil staroch bílou hlavou a pravil:

„Je to také smutná věc, a jak sám jsi se přesvědčil, mnohý se následkem takového hýřivého života stane zlodějem a zhyne na duchu a na těle; ale zde sluší uvážiti dvojí věc: za první, ti tam mají více peněz – kraj je bohatý, řemeslo se vyplácí, a pak, za druhé, oni se vyznají, mají zkušenost a vědí obyčejně, kdy je čas se vzpamatovat a přestat. Ale u nás!... u nás jsou lidé děti, nezkušené bláhové děti, jež se domnívají, že by oni sami a svět bůhvíco ztratili, kdyby zmeškali jediný den, jedinou hodinu určenou jich hloupé zábavě. Návyk pití a utráceti jim zůstane a nebudou se ho moci zřící ani tehdy, až nebudou míti z čeho.“

Jednoho večera, když po práci spolu seděli v jeho výminkářské komůrce, započal Sepp hovor o tom, jak by nyní bylo na čase, aby si Václav zařídil vlastní bydlo.

„Je to zlá věc,“ pravil, „není mnoho výběru teď mezi holkami, a pro živý svět bych nechtěl, abys pochybil při volbě ženy. Kam se podíváš, všude najdeš zvrhlost, pýchu, nehospodářství; takové to nikdy nebyvalo. Ale jednu bych pro tebe věděl přece, ač jestli se ti bude líbit; je to Annamirla, dcera staré Girglové. Je mladá ještě, jedva jí minul šestnáctý rok. Je to pěkná dívčina, a zachovalá, ti povídám. Stará Girglová je rozsáfná, v každém ohledu řádná žena, která svoje dcery vychovává ve zbožnosti, poctivosti a pracovitosti.“

Václav se pamatoval dobře na starou Girglovou a jak společně s dědem jí pomohl sklidit otavu krátce před svým odchodem na vojnu; tanula mu také na mysli jakás malá dívčina, bosá, sluncem osmahlá, která se tenkrát kolem něho otáčela. Ta že by už byla dorostlá?... Sotva tři léta tomu, co odešel. Jak rychle se mění svět!

A děd pak mu vypravoval, jaké rány stihly Girglovou, jak syn se jí zvrhl, stav se zlodějem, pytlákem, – bylo snad dobře, že si ho Bůh vzal k sobě; kdo poví, jak hluboko by byl klesl.

„Mluvil jsem už stran tebe s Girglovou,“ pokračoval; „stateček není zlý, vládnou-li jím pracovitě ruce a rozumná hlava. Pána ovšem nevynáší – ale vid', ty můj zlatý, pánem ty nechceš býti; kdybys byl pomýšlel stát se pánem, byl bys zůstal na vojně?... Dva tisíce ti odevzdám, můj hochu, hotové dva tisíce, které jsem nastřádal, a pak ještě podíl po tvé matce, rovněž tolik. Nastřádal jsem vpravdě ještě více, ale to si ponechám do své smrti; není dobře, aby se člověk vzdal všeho na svá stará kolena a udělal se dobrovolně žebrákem. To si pamatuj a jednej dle toho, až sám zestárneš. – Až umřu, rozdělíte se snadno o tu trochu, poněvadž jsem všecko přesně určil a vytknul, aby nebylo hádek a pří; nic horšího než soudy mezi příbuznými; z těch má d'ábel největší radost. – Ty tedy dostaneš čtyři tisíce na hotových; z těch vyplatíš dvě mladší dcery Girglové a převezmeš její statek. Těšil bych se, kdyby se ta věc uskutečnila rychle; za jedno jsem starý člověk a každá hodina života je mi, abych tak řekl, darována; za druhé Girglová už to nemůže zastat, a neujme-li se brzo mužská ruka jejího hospodářství, bude toto stále klesati. Odporučuje se také, aby ses oženil v mladém věku; dočkáš se při síle a v plné dějnosti odrostlých dětí a budete společně pracovat a vydělávat. Tak bývalo u nás dříve, a mnoho dětí, Boží požehnání! Je vidět, jak velice se ten lid zvrhl, ježto dnešního dne pokládají děti za břemeno a četnou rodinu za neštěstí!“

Václav naslouchal na řeči dědouškovy jako na svaté evangelium; on zajisté tak si vážil jeho rad a nosil v srdci jeho slova a naučení, že po celou dobu, co byl na vojně, ani na chvíli na ně nezapomněl; ať podnikal cokoli, vždy si kladl otázku, jak by stříbrovlasý kmet, jehož dobré modré oči viděl na sebe upjaté i ve snách nocí svých, děd daleko za šedými horami posuzoval jeho počínání. A nejednou ho uvarovaly strážné oči...

I spatřil Václav dívku, s kterou vedle přání svého děda měl vstoupiti v nerozlučný svazek; milé, prosté dítě rodných lesů, drobné, útlé, jasných blankytných očí. Stará Girglová s ním mluvila jako matka se synem, jako by ani jinak nemohlo býti.

„Líbí se ti Annamirla?“ tázal se ho starý děd.

„Líbí, dědoušku,“ odvětil prostě; „co ujednáte, čeho sobě přejete, všecko splním, vším budu spokojen; spoléhám na vás.“

Bylo to v říjnu, něco dále už než tehdy, když odcházel, ale toho roku počasí se ještě drželo. Ráno sice vystupovaly husté šedé páry z vůkolních slatí a hustá jejich rouška zastírala veškerou přírodu, spouštějíc a zůstavujíc na travách a houštinách přebohatou rosou, ale k polednímu času vítězilo slunce, rozptýlilo mlhy, osušilo mokré rostlinstvo a zahrávalo si

lesklou svou září se všemi předměty; i vykouznilo po širých lesích tolik pestrých barev, že duše nad tou krásou zaplesala. Duha není krásnější než lesy v dobách babího léta. V tisícerých pavučinách, ovíjejících stromy, keře a trávu, létajících vzduchem, lepících se co dlouhé hedvábné řasy na haluze smrčků i na chundelatou kleč, nasadí se miliony rosných krůpějí, jež se třpytí jako tolikéž diamantů; v temnou čern jehličnatého lesu mísí se bělavé, sytě zeleným mechem potažené kmeny buků, jejichž listy se rdí všemi odstíny červeně, planou ohněm, skví se nachem, přebíhají tu v ladná růžová světla, onde v sytě bronzové stíny; hrozny jeřábů se lesknou nevýslovně krásným šarlatem, bobule lesního bezu hoří jako doutnající uhlí; listí javorů přioděje se zářící žlutí, bělají se břízy, tráva tu žloutne, onde ještě se zelená jako jasný brčál, a přes to přese vše se rozprostírá lehounký modrý závoj, houstnoucí na výšinách do fialova, splývající s blankytem nebeským, s šedými parami, jež tiše krouží na kraji obzoru. Temena mocných hor vystupují jasně do moře vzduchového, obrysy skalních strání, divné tvary balvanů jako by se míhaly pod účinkem padajících na ně paprsků...

Ale záhy po poledni všecko to bledne, splývá v sebe, zaniká v jednotvárném šedém šeru...

Za takového slavného dne loučícího se podzimku odebral se Václav s Annamirlou do Kvildy k tanci. Bylo mu nevýslovně volno a blaženo v tom čistém, jarém vzduchu rodných hor a plání, tak zcela jiném než onen, jež dýchal po tři dlouhá léta. Zdálo se mu, že Antigl sklání k němu s pozdravem šedou hlavu, že daleký modrý Roklan přívětivě mu kyne, jako by říkal: „Vítám tě, hochu! Co děláš? Tři léta jsem tě neviděl; pro mne sice tři léta je méně nežli půl okamžiku pro člověka, jenž žije na zemi sto let, – ale pro tebe je to dlouhá, náramně dlouhá doba, která se ti musí zdát nejméně tak dlouhou jako mně tisíc věků. Žes to vydržel!“

Podle něho vypravovala a švitořila dívčinka, rozmlouvajíc o velkých a malých starostech všední svojí existence, dívajíc se k zemi a zas nahoru k němu, jak tak krácel podle ní, malé, droboučké, on, velký člověk se zmohutnělým hnědým knírem.

A on poslouchal, odpovídal, jak to tak, ono onak se upraví, jak toto viděl ve světě tak, ono zase jinak, a jak svět tam – mávl rukou k severovýchodu – je jiný, chytřejší, důvtipnější než u nich. Pak jí vypravoval o dlouhých řadách krásných domů, nádherných skladech, o nočním osvětlení v městech, o lidech, o krásných šatech paní a slečen, o své službě, o vojanském životě...

A nato: „A z té krásy, ve které jsi žil, jsi se vrátil zase k nám? U nás je kraj šeredný, les, samý les, hory, kamení, stráně a bahna...“

„A přece je tu krásněji!“ pravil, „nikde to tam takové není.“

Chopil ji za tvrdou ruku, sklonil se k ní.

„Budeme tu spolu žítí,“ šeptal, „nerozloučíme se už, vid’? Budeš mi hodnou ženou, co?“

Zarděla se, podívala se mu do očí, šťastně se usmívajíc.

On ji políbil v osmahlé líčko; celá ta nádhera vůkol, blízký Antigl i daleký Roklan byly svědky, i ta velebná, mlčenlivá samota.

Došli do Kvildy; již zdaleka doznívala k nim veselá hudba, dupot tančících i výskání. Přišli vpravdě hodně pozdě: byly už bezmála čtyři hodiny. To je tak, jako kdyby v Praze člověk přišel do bálu po jedenácté.

Jak Václav vstoupil, všecko se to k němu hrnulo; padesát známých podávalo mu více méně plné sklenice na uvítanou, a ze všech se musil napít, aby nikoho neurazil při prvním veřejném objevení se mezi svými krajany.

Otázky se jen sypaly, nepostačoval odpovídati. Shrnula se kolem něho také děvčata, veselý smích, stálá palba krásných očí, nebezpečný křížující se oheň přívětivých, znojných pohledů. Obstoupila si ho, mluvila k němu.

„Se mnou si přece taky zatančíš?“ – „Se mnou taky, vid’?“ – „A což se mnou?“

Smál se, přisvědčoval: „Se všemi, se všemi! – S tebou taky, dovolí-li ten tvůj!“

A dívka nato: „Nemá co dovolit, nemám žádného!“ – div že mu neřekla, že je k zadání, aby se k tomu měl...

Vířilo se mu v hlavě a stále ještě si musil připíjet.

Hudba zazněla, zašuměla šoupavá třítaktovka na způsob sousedské.

„Máš sólo!“ křičel kdosi. „S kterou si skočíš, Václave?“

Přehlédl mžikem pestrý ženský svět, jenž se kolem něho tlačil, proplétal. Annamirla stála v koutečku blíže vchodu; prodral se k ní, zavýskl si, jako ti druzí činili, pojal ji v náruč celou uzardělou, a už s ní byl prostřed sálu; místa nebylo nazbyt, tlačilo se vše kolem tančícího páru, ale Annamirle se zdálo, že vznášela se v prostorách nebeského éteru.

Ostatní dívky se trochu zarazily; toho neočekávaly, že se švarným Václavem si zatančí první sólo družka, která dnes se po prvé objevila při muzice. Strkaly se rameny a šeptaly si tu a tam slůvko, které dle všeho nebylo výronem nejčistší lásky křesťanské. Když pak Václav v nejlepší míře a radostně opojen vtáhl po druhé do vířícího se kruhu, započala zase střelba z očí.

Mladík se jí nelekal, bojácnost setřela vojna. Nebylo právě krásně v této místnosti, kouř, čmoud i puch ji naplňovaly, dusné horko leželo na všech přítomných, takže pot se řinul z každého čela; staré dřevěné stavení se chvělo a třásl pod dusotem tančících, proplétajících se párů, ale jemu přes to přese vše volno a sladko: byl mezi svými, užíval mládí svého.

Asi hodinu po něm přišel děd a posadil se za stůl ve kruh starých. Po celou dobu nepřítomnosti Václavovy se nebyl objevil v hospodě; příchod jeho vzbudil jistou senzaci. Obklopili ho, slova sem, slova tam. „Pořádný chlapík, ten váš hoch,“ pravil kdosi. „Ta vojna mu neškodila, vypadá jako krev a mléko,“ řekl druhý.

„Podívejte se, jak se holky k němu točí! Není divu, kdybych já byl holkou, jiného bych nechtěl.“

Druzí se smáli; představovali si asi živě, jak by vypadal v dívčí úpravě tento třetí mluvčí, ušňupaný, umouněný staroch, šilhavý, s divným účesem poloslezlých, hřívě podobných našedlých vlasů, svého řemesla smolař.

Starý Sepp, přijímaje chválu svého vnuka, zářil štěstím. Jeho přítelem byl každý, kdo chválil jeho Václava; v takových chvílích snad i zapomínal marností i zvrhlostí, jež jindy jim vytýkával.

„Nu, hodný je taky,“ posvědčoval, „hodný jako dítě, Boha se nespustil...“

„Abych vám řekl,“ ozval se opět jeden, „první sólo tančil s Girglové Annamirlou.“

„Tak? Tak?“ pravil starý Sepp, a bylo vidět, jak ho tahle zpráva těší.

Václav přistoupil.

„To jste hodný, dědoušku, že jste se sem vydal, že jste přišel,“ oslovil starého, „chyběl jste mi, aby moje radost byla dokonalá...“

Staroch ho objal pohledem plným nevýslovné lásky; pak zatékalo jeho oko po sousedech, jako by chtělo říci plno hrdosti: Vidíte! Ten je rád, že jsem tu; jsou synové, jimž je při zábavě nevolno, když se na ně dívají rodiče...

Vtom povstal mezi přítomnými jakýs nepokoj, všeobecné vzrušení, skoro všechny oči se obrátily směrem ke dveřím.

„Hled’te, Brettschneidrová!“ šeptaly hlasy vůkol Václava; pohlédl tam také.

Vskutku stála Rezla ve dveřích, padala na ni zář právě rozžaté lampy. Stála tu v pyšné, omamující své kráse, ani zdaleka se jí žádná nerovнала. Černý hedvábný šátek vroubil jako rámeček krásný ovál obličeje, z něhož se lesklo dvě černých očí pod pěkně obloukovitými brvami; těsně přiléhající kazajka z černého sametu přiváděla k platnosti bohaté tvary ňader a lepé kyčle; zpod trochu krátké, sotva přes kotníky sahající sukně z temné hedvábné látky smály se vyzývavě bílé co sníh punčošky.

Mladík stál jako přikován, nemohl z ní spustit oka; připadala mu stokrát krásnější než před třemi roky, když ji viděl naposled co dívku.

Vstoupila do sálu lehkým, plavným krokem, usmívala se na všechny strany. Pojednou, beze všeho, jako by se samo sebou rozumělo, přistoupila k Václavovi.

„Tys tu? Jak se ti vede?“ oslovila ho, podávajíc mu ruku.

Dotknul se ruky té a bylo mu, jako by z toho dotknutí byla do něho přeskočila žhavá jiskra, jež proběhnuvši tělem rychlostí blesku, vzplála v znojný žár. Zatajilo se v něm myšlení, zajíčko se drobné slovo v hrdle.

A ona, smějíc se:

„Bojíš se mne snad? Kdopak ti řekl, že tě kousnu?“

„Já se tě nebojím!“ vyhrkl ze sebe.

Zahrála hudba, vřeskot klarinetu, trouby řev.

Kdosi přiskočil, uchopil Rezlu v náruč a už s ním kroužila v divokém rejži.

A mladík pořád na ni hleděl, sleduje vytřeštěným zrakem pohyby její, vlnění šatu, nožek hru.

„Nu což? Se mnou si neskočíš?“ tázalo se jakés mladičké děvče čtveračivých oček, „všaks mi to slíbil...“

Ani neslyšel. Jen na okamžik sběhlo oko s kroužící Rezly a utkvělo na vteřinku na Annamirle, která se té chvíle choulila do koutečku; i porovnal ty dvě, bezděky vedle sebe postavil. Zářící slunce, teplem dýchající, podle bledé chladné hvězdičky, holé nic.

Potom tančil s Rezlou – dvakrát, třikrát po sobě vešel do kola.

Dýchla z ní zvláštní vůně, opojila ho, smysly vzbouřila, rozum zastírala. Nevěděl, co se s ním děje, v hlavě se mu vířilo, a přec mu bylo sladko, nevýslovně sladko kolem srdce.

Jak tak stál po divém reji, těžce oddychuje, přiklonil se k němu někdo a šeptal mu cosi do ucha, z čehož jen některým slovům porozuměl.

„...střež se... tato žena je hrozná...“

Ohlédl se, zarazil se: byl to jeho děd, z jehož očí zřela úzkost.

Projela mu hlavou myšlenka: Škoda! Proč je tu právě dnes!...

Zastyděl se té myšlenky, pojala ho jakási úzkost, které si nedovedl vysvětliti, a jakýs hlas se v něm ozval, výstražný hlas, volající k němu: Prchni! Utíkej odtud, dokud je čas!...

A on uposlechl toho hlasu, ba přistoupil k Annamirle, vzal ji za ruku a pravil:

„Pojď domů – mně se tu nelíbí...“

Vyšli tiše, ona napřed, on za ní; nechtěl, aby jejich odchod byl zpozorován.

Bylo nanejvýš osm hodin, temná, neprostupná noc říjnová. Podzimní mlhy opět nastoupily vládu svou a zahalily blankyt nebeský v hustý šedý závoj, jehož záhyby se v noci do černa zbarvily. Kráčeli mlčky podle sebe: on se k ní ztuhla přitulil, jako by ona, drobná, maličká, ho měla chránit před čímsi nevýslovným, příšerným. Nyní teprve mu přišlo na paměť, co děd mu o té ženě vypravoval brzo po jeho návratu, cosi hrozného, o životech lidských, které pro ni přišly nazmar, o mladých životech plných síly jako ten jeho...

„Proč jsi nechtěl zůstat?“ tázala se ho dívka, „bylo tam hezky a veselo.“

„Mně se tam stýskalo,“ odpověděl.

„A proč? Vždyť jsi se dobře bavil! Vždyť jsi si zavýskl ještě před chvílí?“

„Netaž se, děvče!“ pravil skoro přísně. „Ty nevíš, a dobře ti je, že nevíš.“

Nechápala, zamlčela se.

Širá planina vůkol nich, ticho až děsné. Šli po stezince lukami, houpala se pod nimi rašelinitá zem; žádný větřík nevál, žádná voda nešplouchala – na této pláni tečou potoky tiše mezi šedými, tu a tam smutným, zakrsalým jívovým porostlými nízkými břehy; nejsou to ani břehy, je to slat', nabobtnaná vodou, jakýs střed mezi vodou a souší, slizké těkavé bláto, poněkud upevněné tisícerými do něho zapuštěnými kořínky tvrdých trav a vrstvou šedého, bez konce hniječícího a zase se rodícího mechu.

Šli a šli, on i ona s myšlenkami svými, ubírali se skrze slepou hluš, až je pojal mladý les, stejně temný, stejně hluchý, – a zase holá pláň až k jejímu obydlí.

Podal jí ruku.

„Spi sladce, ty dítě, – pomodli se za mne, aby nebeská Panna mě vzala pod svou zvláštní záštitu, abychom byli svoji...“

Smutný byl jeho hlas; nemohla pochopit, co se v něm děje, a když za hodinu ulehla v tiché své komůrce, bylo jí, že cosi těžkého se na ni valilo; pojala ji nepochopitelná hrůza, i zaplakala.

Mladík šel domů na Rankelskou pláň. Byl sám, jeho mladou družku jako by byla pozřela obklopující ho tma. I vkrádal se mu víc a více v duši luzný obraz ženy, dýchal vycházející z ní vůni, cítil tlukot jejího srdce, vanul mu v tvář horký její dech... a zase slyšel děda, šeptajícího mu hlasem sevřeným úzkostí: „To je hrozná žena!“

I připadalo mu, jako by hlas ten se měnil v bolestný kvíl, dolétající k němu z hrůz Kikereckého močálu, jenž se právě nalevo od něho rozprostíral.

Naslouchal. Jakés táhlé vytí doznívalo k němu. Byl to noční pták? Byla to slídící liška volající družku svou? – Nevěděl; vycházejí v noci hlasy z hlubin lesních, z rozložitých slatí, zvuky podivné, jichž původ nikdo nevystihl; vycházejí a zanikají, neopětují se – a kdo je slyší, zachvěje se hrůzou před něčím neznámým.

I Václava pojala hrůza.

„Tam v těch končinách,“ pravil k sobě, „zahynul Wilibald, sešel se světa pro ženskou...“

Šel dále spěšným krokem. Na náspu Rankelského dvora očekával ho děd.

„Proč jsi odešel?“ tázal se ho.

„A tak – nebylo mi volno... doprovodil jsem Annamirlu...“

Po prvé ve svém životě se dědovi nepřiznal; ten se snad dohodl.

„Utekl-li jsi před tou – ženou, dobře jsi učinil a Bůh ti za to požehná. Střež se jí! Hřích přišel na svět skrze Evu...“

Tentokráte utekl Václav, ale v neděli nato byla zase muzika. Každou neděli se tančilo, vždyť to bylo v dobách ráje šumavského.

Celý čas až do neděle byl mladík jako ve snění, pracoval zoufale a mluvil málo. Starému Seppovi to neušlo, neříkal ničeho, myslel si nepochybně: „Ať provede ten boj!“

Než Václav špatně obstál. Přišla neděle; šel do kostela do Kvildy, ale nevrátil se, zůstal v hospodě. Annamirla šla s matkou domů, on se k nim nepřidal.

Toho dne už se hatilo počasí; mraky se vpravdě už stahovaly po několik dní. Oné neděle po poledni začaly kroužit vločky; podobalo se, že sníh do rána všecko zalehne. Blížící se nepohoda nezdržela však Rezlu, objevila se, byly sotva tři hodiny. Přistoupila přímo k němu, polila ho ohněm svého pohledu.

„Onehdy jsi mi zase utekl; proč se mi vyhýbáš? – Já tě mám ráda...“

Zachvěl se až do hlubin duše.

„Dnes mi neutečeš!“

Neutekl jí, ale k večeru přišel děd a usednul po svém způsobu klidně za stůl; nehovořil mnoho s přítomnými a nespouštěl svého hochu z očí; tomu bylo nanejvýše nevolno. Věděl předobře, že dědův úsudek o Rezle a jeho výstrahy byly opodstatněny, avšak vášeň, kterou zjev té ženy ho naplňoval, byla tak mocná, že cítil marnost se jí opírat; připadal si slepým, že už dříve té krásy neviděl; sotva dvakrát ji spatřil od té doby, co se vrátil, a do té míry stál pod vlivem jejího kouzla, že s úplným vědomím toho, co činí, by se byl dopustil pro ni třeba zločinu.

A starý, dobrý dědoušek četl v duši svého miláčka!

Rezla se pranic neostýchala; držela se ho stále i přes to, že nemohla neviděti hrozivého výrazu, s nímž oko starcovo utkvívало na ní.

Prchni odtud! – šeptal, volal, zuřil opět hlas v nitru mladíkově.

Snad pod dojmem toho hlasu, snad aby ochladil rozpálenou hlavu, použil okamžiku, kdy Rezla tančila s jiným, i opustil taneční síň a vystoupil na jakýs dlouhý pavlán, jenž ve výši prvního patra, zčásti zabeďněný prkny, zčásti otevřený, obíhal stavení ze dvou stran. Tento pavlán, ze dřeva jako celé stavení, podepírán jakýmsi druhem dřevěných sloupů, už poněkud zpuchřelých, se houpal a duněl pod kroky přes něj kráčečících; část nezabeďněná otvírala se k jihu a byla chráněna zdola dosti vysokým zábradlím, shůry pak daleko dolů se skláněčícím výběžkem střechy; ze vnitřku domu otvíralo se naň několik labyrintických chodeb.

Václav se položil lokty na zábradlí a zíral do padajícího šera večerního. Vločky sněhové se sypaly, přeletovaly, vířily, a z jejich reje vystupovaly černé hmoty domů v dlouhé, nikoli však rovné třídě podle sebe postavených; tu bání, onde nepravidelný výběžek střechy, tam zase hranatý komín, jinde ostrá vížka – vše mu to rejďilo před zrakem, mihalo se to, zmizelo to ve sněhu, zase vystoupilo. V některých oknech a okénkách hořelo světlo, jiné domy zastírala čirá tma.

Pojednou ucítil mladík teplou ruku na svém rameni.

Rezla stála za ním.

„Kam se uchyluješ?“ tázala se zhurta, dušeně.

„A tak... bylo mi horko,“ odvětil; hlas jeho se zajíkal.

„Ty jsi bláhovec,“ pravila, „ty se bojíš starého Seppa, jenž ti bezpochyby neřekl o mně mnoho chvály. Nebuď zpozďilým, vyslechni mě. Já jsem tě milovala dávno, než jsem se vdala, miluji tě od první chvíle, co jsem tě spatřila... dávno předtím, než jsme se tenkrát sešli na pile pod Svojsínem, jak jsem tě prosila, abys mě doprovodil... Ale tys neměl odvahy a nemáš jí dosud, přes to, žeš byl vojákem. Ba, jsi divný voják! Děď tě vodí na provázku jako malého klučička...“

Chtěl odpověďeti, nepustila ho k slovu.

„Mlč! Mlč! Vyslechni mě do konce. Nemiluji a nemilovala jsem na světě jen tebe! Vdala jsem se, a ani mi nenapadá zapírat, milkovala jsem se s jinými, abych tu svoji lásku utopila,

abych zapomněla. Vtom jsi se mi zase objevil... nemohu bez tebe žít... jsi můj, jsi můj... nepustím tě...“

Tato poslední slova pronesla s takovou vášní, že skoro tratila dech; objala ho, a on v nevýslovném opojení, skoro smyslů zbaven, přivinul ji k sobě, vracel její horké polibky...

„Ty slyš, co ti povím. Budeme svoji, nikdy se už nerozloučíme. Starý muž stůně, více nevstane... a mně patří všecko, všecko... jsem bohata, bohatší než kdokoli daleko široko... a vše ti dám, vše, a budu ti hodnou ženou, vzornou ženou, protože jedině tebe miluji...“

Držel ji ve svém náručí všecek nespůj.

Pojednou sebou prudce škubla a vzpřímila se.

„Někdo tu byl... tam... tam!“ zvolala, ukazujíc na černě zející otvor jedné z chodeb. „Vraťme se do síně...“

I jemu se zdálo, že slyší kroky.

Přišel k sobě, setřásl mocí závrať rozháraných smyslů; pospíchal za ní točitou chodbou.

„Vstup tudy!“ řekla mu, ukazujíc na jakés zavřené dveře, za nimiž zaznívala hudba taneční. Otevřel je, stál v taneční síni; před ním kroužily párky, blikavě hořely lampy střed modravého kouře.

A skrze ten kouř, ty dusné páry téměř neprostupné zraku viděl na sebe upjaty dědouškovy oči. Nemohl snést toho pohledu, sklopil hluboko zrak. Vtom se opět ona před ním objevila, její žhoucí oko polilo ho žárem svým.

„Pojď do kola,“ zašeptala, „nestůj tu jako hošík, jenž se bojí metly maminy, pojď; ukaž vojáka!“

A on uposlechl.

„Půjdeš se mnou domů, vid'?“ zašeptala mu při tanci v uši, „jsem tu sama...“

Snad ani nevěděl, že pokývnutím přislíbil.

Když byl kus ukončen a on, vedle stávajícího zvyku a způsobu, podával své tanečnici sklenici naplněnou pivem, přistoupil nenadále děd k němu.

„Václave,“ pravil pevným, přísným hlasem, „je čas! Půjdeme spolu domů.“

„Dědoušku, já...“

„Půjdeme spolu domů!“ opakoval staroch, stoje před ním vzpřímen jako obrovitá socha. Mrštil jediným pohledem po svůdné hříšnici, stojící po boku jeho vnuka, i zachvěla se ona z hrozivého vzplanutí starého oka a odstoupila stranou...

Václav šel s dědem domů.

A děd mluvil cestou, mluvil stále, až došli domova.

„Toho jsem se dočkal? Všecko se tedy zvrátilo, zvrhlo...! I ty, můj dobrý hochu, i ty jsi propadl osidlům pekla, jež na tebe nalíčilo ďábla v podobě této ženy? Choval jsem tě, ostříhal jako oko v hlavě – a nyní vidím, že propadáš na věky... Slýchal jsi Podhamerského, jak říkal: ‚Podhamerský je na světě jenom jeden, a ten jeden, ten jsem já!‘ – Z té pýchy vzešlo všecko zlo, a nadarmo nestojí pýcha na prvním místě mezi smrtelnými hříchy. Podhamerský nechával svým dětem zvůli, protože v pýše své se domníval, že pro ně platí jiná ustanovení než pro ostatní lidí. Och, ty můj synu, vyrvi tu ženu ze srdce svého, abys nezhybnul časně i věčně a nenahromadil hanby na mých šedinách. Na celém světě tě miluji nejvíc, ale věř mi, raději bych tě viděl pod zemí nežli ve spolku s tou ženskou. Vidíš, hochu, – ještě před dvěma roky měli u nás lidé tolik cti, že se bouřili, patříce na hanebnosti její, na nestydaté její konání; dnes už se nikdo nebouří, dnes to všecko snášejí. Muž její stůně doma, umírá na smrtelném loži, a ona chodí po zábavách, záletničí kde s kým. A lidé, vědouce, že očarovaný, rozumu zbavený Greger na ni přenesl celé své jmění, klaní se jejímu mamonu a nemohou se dočkat, až starý manžel zavře navždy svoje oči, aby se pak ucházeli o její hříšnou ruku a ničemné peníze pro svoje syny. Věř mi, dost je takových, ale já z nich nejsem! Než bych dopustil, aby dítě mé dcery, můj miláček, radost starých dnů, tou hanbou se přikryl, radši bych ho... proklel, raději bych ho... zabil!“

Poslední slova vyřkl starý Sepp s takovým přízvukem, s tak divokou energií, že mladíka pojala nevýslovná hrůza.

„Ustaňte, dědoušku,“ zasténal, „Bůh je mi svědkem, že se bráním ze všech sil svých. Vím všecko, co mi povídáte... Obloudila mě, omámila... a hynu bez pomoci... Neproklínejte mě, dědoušku,... držte mě, pomozte mi, můžete-li...“

A ubohý hoch ovinul ramenem mohutnou šíjí dědovu a zaplakal hořce.

„Přijď k sobě, hochu,“ pravil tento mírně, „vzpamatuj se, bývals tak hodným, bývals vzorem všem, bývals mou chloubou a radostí! Uteč se k Bohu Samému, k Nejsvětější Panně, aby tě ostříhali, pekelným mocem vyrvali. Pracuj, hochu, v práci a námaze zapomeneš...!“

Tak mluvil děd, a vnuk činil, seč byl, aby uhasil vášeň srdce sžírající. Modlil se, všecky svaté vzýval na pomoc, pracoval do největší únavy, doprovázel děda vždy a všude: nic naplat, obraz svůdné ženy nedal se zaplašit, viděl ji ve snách, v polobdění – vztahovala k němu ruce, utkvávaly na něm krásné její oči s výrazem bolestným, plným výčitek, i šeptal jakýs sladký vnitřní hlas: Bloude! Není tak špatná – pochybila-li, z lásky kvůli tobě jednala! – A než se nadál, vyvstával ze tmy luzný obraz života plného rozkoše po jejím boku. Hleděl ho zaplašit, přivolával na pomoc obraz dědův, obraz starého Gregra, který umíral na lůžku svém; vrhal se opět zuřivě do nových prací, och, prací rukou, při nichž volně téká duch do neomezených končin fantazie. Někdy ho pojala tupá rezignace, a on chudák se domníval, že vyhrál, až znova se dostavivší sny ho poučily o jeho omylu.

Děd se k němu choval laskavě, mluvil s ním jako s chorým dítětem, ale jméno Rezly nepřešlo přes jeho rty.

Za takových vnitřních bojů uplynulo mu několik neděl, aniž jí spatřil, aniž se kdo o ní zmínil.

Zima nastoupila svou vládu, mírná zima vzhledem ku poloze těchto končin. Sněhu nebylo mnoho; napadalo ho sice spousty, ale vždy zase přicházely deště, vlažné větry, oblevy, jež ho sháněly. Černá zem slatí nechtěla pod bílý rubáš; prostupovala všude, jako by odkopávala příkrývku, již příroda ji obmýšlela. Práce v lesích stávaly se nadmíru obtížnými, až konečně přestaly úplně, neboť povozy zapadávaly do bezedného bahna, nohy se bořily do černého bobtnajícího, kvílícího kalu.

Neustálé šero a bezdělná nuda doléhaly jako olovo na veškeren lidský tvor; ruce měly prázdno, obrazotvornost slavila své triumfy.

Václavovi se zdálo, že se musí zbláznit. Neskonalá tesknota naň lehla, život se mu zdál tak prázdným jako rodná jeho planina Rankelská. Sedával u krbu s dědem, jenž vypravoval o dávno zapadlých časech, dávno zemřelých lidech. Zněl slov jednotvárný proud, mladík poslouchal, ale neslyšel...

Tak přišla poslední neděle před adventem. Na Rankelském statku chystali se do kostela do Kvildy. Hospodář, starý výminkář Sepp a dvě větší děti se objevili na náspu v úpravě sváteční; zde se k nim přidal také Václav, pouze hospodyně zůstala doma.

„Půjdu s vámi,“ pravil mladík, „nebyl jsem už celou řadu neděl v kostele.“

Starým to škublo. Předvídal, že jeho hoch se sejde s onou ošemetnou čarodějkou; vždyť to byla poslední neděle před adventem, a tušil dobře, že budou chtít oslavit okázale konec sezóny; pít a utrácet budou sice v adventě také, ale po tanci bude, a tu si dnes ta mládež pořádně zarejuje; nicméně se mu nevidělo opírat se vyslovenému úmyslu vnukovu; prohodil pouze, že po službách božích ihned se zase vrátí domů.

Když došli do Kvildy, měli ještě nejméně půl hodiny času do hrubé. Zůstali státi před kostelem, kde čekalo stále rostoucí množství lidí. Tvořily se skupiny, hovořilo se, scházeli se známí, vypravují sobě, co zažili nového od těch dob, co se neviděli. Mladí hoši se drželi k sobě a dívali se po děvčatech málo mluvících, ale tím více koketujících.

Kostelíček drobný, neúhledný, prastarý, úplně ze dřeva sbitý, činící dojem chrámu laponského; bání jako makovice, nizoučká, jako přilepená na střechu.

Syrý vítr vál shromážděným do tváří, čechral tu cíp černého ženského šátku, onde sporé bílé vlasy starce, deroucí se zpod plstěného klobouku nebo beranice. Někteří stáli němi, jiní hovořili. Václav slyšel dobře jakéhosi obstárlého muže řkoucího:

„...Na pile u Brettschneiderů je boží dopuštění. Starý neustále polehává a někdy pláče. Není divu!... Rezla sobě vede, že se divím, jak Bůh na to může patřiti. Skoro si ho nevšímá, běhá kdekam k muzikám, celé noci se potuluje...“

Václav stříhl okem po dědovi, a vida, že ten se na něho dívá, sklopil ihned zase zrak; četl trpkou výčitku z těch dobrých starých očí.

A přec ho vábil obraz svůdné ženy mocí neodolatelnou; bylo mu, že ji musí spatřit, dralo se mu na rty slovo obrany vůči starému člověku, jenž ji pomlouval nebo aspoň příliš černě viděl. Byl by mu rád řekl: Nechte ji! Vy nevíte, proč se tak spouští; vy nevíte, že zoufá z lásky ke mně!...

Rezla nepřišla na mši, a když bylo po službách božích, vrátil se Václav s dědem a s rodnými do Rankelského statku. Poobědval s ostatními, pokrmil dobytek, – ale pojednou se ztratil dědovi s očí.

„Kde je ten hoch? Neviděli jste ho?“ tázal se Sepp kdekoho.

Neviděl ho nikdo, a nevěsta prohodila za zády dědovými:

„Co jenom s ním má? Chce ho uhlídat! Jako by to bylo možné!... Ale škandál je to přece, takový mladík za vdanou ženou! Vsadila bych se, že se za ní pustil...“

Neklamala se. Václav uháněl, co nohy stačily, mrtvou plání, kryje se roztroušenými po rovině smrčky jako zloděj kráčící hříšnou cestou. Vítr vál pořád silněji; mrazivý jeho dech přinášel drobné krupky a sporé vločky sněhové. Obloha byla zahalena v šeré temno, nebyly to mraky, nebyla to mlha, těžko říci, co to bylo. Jednotvárně rozkládala se příšerná pláň, splývající v dále se zastřenými obrysy omžných hor.

Václav nekráčel obyčejnou cestou. Dal se přímo přes močálovité slati, dobře věda, že tudy ho nebude nikdo stíhati. Bylo nevýslovně strašno vůkol něho, jakés dech úžící ovzduší, nesmírná samota, olověné ticho, jež rušilo pouze občasné zavytí větru.

Za půl hodiny ho pojal les, nízký, kostrbatý. Temena stromů byla po velké části větry ulomena, divě rozčechrána; místy ukazovaly se známé rezovaté skvrny; i v této zimní době nepřestával hlodati osudný hmyz. Přes hodinu se ubíral tímto lesem, zahaleným v jakés nevyličitelné pološero; když se otevřela před jeho zraky houština, objevil se zase močál, jenž se vpravo a vlevo rozkládal; byl zarostlý klečí, jejíž dlouhé jehličí, větrem šleháno, šustilo vydávajíc zvuky téměř kovové.

Když došel kraje močálu, padaly už stíny večerní. Váhal okamžik; bylo se co rozmýšlet: směr jeho pouti vedl šikmo přes slat'. Udrží ho tato měkká těkavá půda? Byla černá, jako sazemi propíchaná, jen tu a tam bělaly se dlouhé pruhy špinavého sněhu. Místy se rozstupovala kleč a tam se černěly hluboké tůně nehybné vody. Běda tomu, kdo by zapadl v takové oko, z něhož zírá podsvětí... Mnohý tam leží na chladném, temném dně, kde slizký kal a nesčetné kořeny ho přidrží, až i kosti se rozpadnou.

Mladík se dal vpravo, drže se neustále kraje lesa a sleduje křivolaký břeh močálu. Hlouběji, temněji padaly stíny, všecko zapadalo v neurčité, pusté šero; už nerozeznával vod ani jednotlivých keřů ani černé půdy – všecko splývalo vjedno. Tu modravý plamínek vyšlehl,

podle něho zase jeden, a zas... a zas... Vzplanuly, zanikly... vzplanuly zas. Světla bludičná, duše zhynulých. Znal je dobře, často je vídal za nocí podzimních. Povídali mu, že dupají těžkou patou po člověku, jenž se dostal do jejich příšerného reje. Tato světélka se ukazovala zvláště nalevo od něho, kde rozkládal se močál; ale i napravo, na půdě lesní tu a tam některé vyskakovalo. Jemu se ježily hrůzou vlasy – bylo mu, jako by jakýs výstražný hlas mu domlouval, aby se raději vrátil, aby unikl ohrožujícím tělo i duši nečistým silám. Avšak jiný, mocnější hlas neustále ho pobádal kupředu, a tak vyhnuv se močálu, zašel opět do lesa, utíkáje kvapem skrze sníh, přes drsné pahejly, černým bořícím se bahnem a mechem, prodíraje se houštinami, sápacím se po něm mokrým haluzím, až doběhl silničky, po níž se pak klidně ubíral ke Kvildě.

Už se blížil, už doznávaly k němu zvuky třeskných trub, když pojednou slyšel za sebou pádné kroky; zastavil se, napínaje zrak, aby prozířel tmou. Vtom mu přišlo na mysl, že by noční chodec mohl býti jeho děd. Ulekl se, pocit nesmírného studu vehnal mu krev do tváří, i odskočil stranou, hledaje úkrytu za mladým smrčkem podle cesty. Netrvalo to dlouho, a šel podle úkrytu jeho velký, cizí člověk, jemu úplně neznámý. Byla to ramenatá, vysoká postava; obličej nemohl pro tmou rozeznati. Pustil ho mimo sebe a vydal se sám, teprve když kroky neznámého zapadly v obkličující ho hluši. Deset minut nato stál na prahu taneční síně.

Týž puch a kouř jako obyčejně, týž dusot, smích, křik. Přehlédl mžikem skupiny stojící podle zdi, chumáč v kole se vířících. Rezla tu nebyla, děda rovněž neviděl. Mnozí ho vítali hlučně, zvouce ho, aby si s nimi připil; neušlo mu také, že děvčata, spatřivše ho, strkala se rameny, usmívajíce se spíše uštěpačně nežli přívětivě. Jakýsi hoch, který se vrátil zároveň s ním z vojančiny, přistoupil k němu.

„Ty jsi mezi námi řídkým hostem,“ pravil, „copak tam děláš u vás v Rankli? Přivázal tě děd ke žlabu ve stájích?“

„Ponech si pro sebe takové poznámky,“ odpověděl trochu podrážděně; „každý si dělá, co chce...“

„Nu, nedurdi se,“ mínil druhý, „chtěl jsem ti pouze říci, že šlapeš nohama svoje štěstí. S Brettschneidrovou už se sotva sejdeš na pavláně jako před měsícem; ta už tě nahradila jiným...“

„Co mi to žvaníš?“ osopil se na mluvčího, „co ti záleží na tom, co já dělám a kde mluvím s Brettschneidrovou? Zapovídám si naprosto takové řeči...“ Dva tři jiní přistoupili. Slyšeli poslední slova – neušel jim hrozivý, a přece rozpačitý výraz jeho tváře, do ruda krví zalité.

„Co je?“ – „Co se stalo?“

„Nechte ho – zlobí se, blázen!“ pravil hoch, který právě s ním byl mluvil.

„Snad dokonce pro Brettschneidrovou?“ vyrazil ze sebe hřmotně se směje jeden z přistoupivších. „Hochu, jsi veliký blázen a propásl jsi příhodnou dobu! Tam na té vaší Rankli neslyšíte ničeho!“

A jiný, přes to, že nemohl neviděti zlostného výrazu obličeje Václavova:

„Jenom chtít, hochu, a byla tvou. Za půl leta bys se válel v penězích! Starý Brettschneider už umírá tři neděle, a krásná Rezla sotva po něm ponese smutek po dobu roku. Já být na tvém místě, téhle příhody bych byl nepustil. Ale co naplat! – mne nechtěla...“

A prvý zase:

„Vidíte, to jsem mu chtěl říci ve vší dobrotě, po kamarádsku, a on se za to na mne rozzlobil.“

Václav jim ukázal záda třesa se zlostí; ale ti ho tak snadno nepustili, ba jiní ještě přistoupili.

„Teď má jiného,“ vece kdosi, „chlapa jako horu, a k tomu cizího, Bůh sám ví, kde ho naverbovala. Ubytoval se u Polaufů a dochází tam za ní na pilu skoro co den. Neostýchají se pranic, myslím, ani před starým Gregrem, který leží celý den opuštěn a samotný na svém lůžku, hůře než starý pes.“

„Však je to pořádná hanba,“ ozval se jakýs šedovlasý sedlák, „dočkat už se mohla, aby ten starý se neodebral na věčnost s takovým zármutkem...“

„Vy tomu rozumíte, vy starý skuhrale!“ vyjel si na káratele jeden z mladých lidí, „vy znáte svět! Jakživ jste se odsud nehnul, a budete povídat! Svět je teď jiný, než býval! Kdo byl na vojně, viděl svět a ví, co obnáší, a nikoli kdo od mládí dřepěl doma, byť i sto let.“

„Nu ovšem, svět je jiný a já ho neznám,“ odvětil pokorně staroch, „ale být tohle nemá, v pořádku to není.“

„Tak to napravte, když se vám to nelíbí! Peníze teď vládnou; kdo jich má, smí si něčeho dovolit, je-li přitom chytrý. Starý Greger, jenž znal svět as tak jako vy, byl osel, že se za živa vzdal svého majetku. Ona je má a on je žebrák, proto ať se nediví a mlčí.“

„E co?“ prohodil jiný, „je mladá; kdo jí smí zazlít, užívá-li života? Hloupé je pouze to, že ty peníze případnou cizímu, který je zanesl možná jinam.“ Všecky tyto řeči protivovaly se Václavovi do té duše, nehledíc k tomu, že novinka o novém, šťastném nápadníku Rezlině bolestně se dotkla jeho srdce. Nevýslovná, neodolatelná touha po krásné hříšnici ho sem dohnala, ač věděl, jakou bolest způsobí dědovi. Jeho vášeň neznala mezí a vše, vše byl hotov jí obětovati, a přec mravní hniloba, která se jevila v řečech právě slyšených, naplnila ho hrůzou. Zdálo se mu té chvíle, že prchlo ze světa všecko, co tu dosavad bylo svatého, že tma a smutné šero listopadové obestřely duše jeho krajanů právě tak jako rodné jeho planiny a lesy...

Vůkol něho šuměla hudba, zazníval jásot, vířil divý, rozpustilý rej – a v jeho duši bouřilo peklo. Zaťal pěsti, svraštíl čelo.

„Pusťte mě, vy hanbáři!“ vykřikl, hledě si proklestiti dráhu skrze obstupující ho chasu, jež chechtajíc se dala mu průchod. Chtěl ven, ven, za každou cenu; dusil ho ten těžký vzduch; vrátí se k dědovi, poví mu všecko, a vypláče se, aby svalil ze sebe tu strašnou tíž, která ho rdousila. Dostal se ke dveřím – vtom, jako by ho zmije byla uškla, uskočil stranou – ve dveřích stála Rezla a podle ní jakýs vysoký, statný muž.

Oči jeho potkaly se s očima ženiny, z nichž vyšlehl rychlý blesk. Byla krásnější než kdy. Velké jantarové perly blýskaly se jí na šiji, tváře její se rděly, za polootevřenými rty leskly se krásné bílé zuby; černá sametová kazajka, těsně přiléhající k lepým tvarům, a kvítkované brokátové šaty zvyšovaly dojem svůdně krásné ženy.

Václav vytřeštil oči.

„Můj ty bože, Rezla!“ vyhrkl ze sebe, zapomínaje, co právě byl slyšel.

Ona neodpověděla, ba šla mimo něho, jako by ho neviděla, držíc se ramene svého průvodce.

Když Václav, jenž zůstal stát jako přimražen, nespouštěje z ní oka, asi za půl hodiny ji požádal o tanec, přiklonila se k němu a zasyčela jako zlá zmije:

„Jdi domů, hlupáku! Jdi pást dědovy kozy, má-li ten jakých. K tomu se hodíš; jinak jsi hloupý jako noc. Škoda, žes byl na vojně a viděl svět! – S člověkem, který se dává vodit na provázku, já nemluví.“

Nechala ho stát, a on stál do té míry pod jejím kouzlem, že neodešel domů, nýbrž postaviv se zády ke zdi, stále ji sledoval očima. Tančila kde s kým, nejvíce ovšem s mladým mužem, který s ní byl přišel. Václav ho nyní teprve jaksepatří viděl a nemálo se zarazil, poznáv v něm – svého bývalého šikovatele. Ba jistě, byl to on! Bývalý lesnický mládenec z Vimperka, jenž byv stejnou dobu s ním odveden na vojnu, zároveň s ním opustil prezenční službu vojenskou. Co nyní dělal, Václav nevěděl, ale počínalo se mu v hlavě rozednívati. Pan Křesaný odjakživa rád dobře žil a pokud možno málo se namáhal. Podřízené svoje týral, když ale některý z nich měl tolik zdravého rozumu, aby nahlédl, že pan šikovatel potřeboval na důstojnou reprezentaci setniny, kterou reprezentoval ovšem on sám, více peněz, nežli mu jich poskytovalo skrovné služné, a podle toho se zachoval, měnil se pan Křesaný rázem v nelíčeného dobráka a nevidal mnoho věcí, jež dosud neucházely bystrému jeho zraku. Takto dbával pilně svého zevnějšku, vypadal vždycky jako ze škatulky, byl úslužným ke svým představeným důstojníkům a těšil se jich lásce a přízni. Och, Václav ho dobře znal!

Nyní se tu objevil z čista jasna – Rezla byla pro něho zrovna stvořena. Václav nepochyboval, že tento člověk si ji úplně podmaní, a dostane-li se mu jí po smrti jejího manžela, že jí zajdou dosavadní spády. Pojal ho vztek: takový prohnaný zhýralec, takový vystřilený, všemi mastmi mazaný světák, o němž myslel, že ho do smrti neuvidí, který se chlubil při svém loučení, že už má místo tělesného myslivce u jakéhosi mocného kavalíra na Moravě, ten se najednou objevil v tomto odloučeném od světa zákoutí, a sotva se ukázal, zvítězil nade všemi, kdož se ucházeli o Rezlinu lásku, i nad ním, jemuž ještě před nedávnem vyznávala, ba nabízela tak vášnivě lásku svou. Té chvíle se mu zdálo, že celý svět se s ním řítí; divoký žár jím zavládl; myslel, že musí utopit zběsilou vášeň svou v proudech krve a pak sebe sama zahladit. –

A přec v této chvíli vzkvašení, kdy všecky čivy se v něm chvěly, ozval se v něm hlas: Bud' rád! Dobře tak, děkuj Bohu, že tak přišlo. Ti dva se k sobě hodí a budou se navzájem trestati za své hříchy!

Vzpomněl si na starého Brettschneidra, který doma umíral, co jeho žena, která před Bohem a lidmi mu byla oddána, se zde veselila.

„Umírá jako starý pes!“ vypravoval před chvílí jeden z přítomných.

Václav se zachvěl při pomýšlení; zastyděl se před sebou samým – a přece nemohl spustit očí z této ženy.

Vtom ho zpozoroval Křesaný a přistoupil k němu.

„Aj, tys tu?“ pravil, podáváje mu ruku; „na mou duši, vždyť se pamatuji, tys zdejší... Nu, zaplať Pánbůh, konec je tomu otroctví tam. Teď se už odsud neheme, vid’?“

Václav se jedva dotknul podávané mu ruky a zablábolil několik slov, jimž snad sám nerozuměl. Ten člověk se mu zdál vtěleným hříchem a bídáctvím; bylo mu, jako by přes rameno jeho šikovatele upíral na něho starý Greger kalné, zhasínající svoje oči, bledý, zchátralý svůj obličej, jenž splýval vjedno s těkavým dusným dýmem, naplňujícím víc a více tuto místnost.

Křesaný zase odstoupil a Václav viděl, jak šeptal cosi Rezle, která naň upírala žhavé zraky své s tímž výrazem, jako před nedávnem na něho sama.

Divěji, ryčněji sobě vedla zábava; jednotliví hoši přistupovali k pultu, za nímž seděli muzikanti, házeli jim pětky, a zpívající písně, ponejvíce improvizované, dávali sobě zahrávat sóla. Refrény těch písní opakovala celá společnost jásajíc, dupajíc nohama – pak se pěvec zavířil v kole se svou vyvolenou.

Tu a tam povstávaly hádky o přednost. Divoká slova lítala, zlostné výkřiky se ozývaly; než na pěsti a nože to ještě nepřišlo.

Najednou se udělalo ticho; připravovalo se patrně něco nového, co budilo všeobecnou pozornost. A stalo se skutečně něco nebývalého, nevidaného, neslýchaného.

V kole, kde se tančilo, objevila se Rezla samotna. Přistoupila před pult muzikantů, otočila se třikrát kolem sebe a zapěla zvučným altem písničku, divnou, neslýchanou píseň.

*A Kerzen, a wachsern,
dö gáb i so gern –
und kunnt i den Fosching
a Bräutal no wer 'n.*^[26]

Hrobové ticho nastalo po těchto neslýchaně rouhavých drzých slovech; i muzikanti se zhrozili a spustili nasazené ke rtům nástroje, jediný klarinetista zafoukl do svého klarinetu, i ozval se síni dlouhý, kvílivý tón, jenž náhle zaražen, umřel.

„Nu, co je to?“ vzkřikla Rezla, „což nehrajete? Vždyť jsem vám řekla, že chci sólo...“

Vtom se zarazila. Ucítla na rameni těžkou ruku, obrátila se náhle, hrdě, ale pýchou a vyzývavostí planoucí oči rázem se sklopily: stála těsně za ní obrovitá postava Rankelského Seppa.

„Klid' se pryč!“ oslovil ji hlasem chvějícím, všecek se třesa spravedlivým hněvem, „klid' se odtud, ty hanbářko, a to ihned, sice zapomenu, že jsi ženská, a ztrestám tě vedle zásluhy, abych napravil, co tvůj nadutý otec učiniti opomněl... Slyšela jsi? Prchni odsud a nikdy více se nevracej, aby Bůh netrestal nás pro tebe, jako trestal hřích Sodomských...“

Nikdo se neozval, bylo ticho jako v kostele. Rezlu pojala hrůza, lekla se toho velikána, jehož zraku nemohla snést. Chvíli setrvala na místě, kde stála, pak vrávorala ke dveřím.

„Vy tohle snášíte? Vy tuhle mrzkost mezi sebou trpíte?“ oslovil Rankelský Sepp přítomné; „a vy se nebojíte, že vás pohltní země?... Daleko to s námi došlo!...“

„A kdo jste vy, že se takto opovažujete mluvit?“ ozval se pojednou hlas vedle něho a galán nehodné ženy postavil se proti kárateli, máchaje vzdorně napřáhnutou pravicí. „Kdo jste, vy starý blázne, který jste už dávno měl uložit svoje šediny na měkkou podušku? Co nám sem chodíte, kazit nám mladým zábavu?“

„Kdo jsem, povím ti hned, ty kloučku, přes to, že ti narostla dlouhá brada! – Rankelský Sepp jsem, člověk, jemuž minulo pětasedmdesát let, ale který ti ukáže, jací dříve tu bývali lidé a jak se kárala zpupnost!“

A než se nadál bývalý šikovatel, držel ho Sepp za pás, vyzdvihl ho, jako by to byl desítiletý chlapec, zatočil jím vzduchem, že blíže stojící musili odskočit, aby nepřišli ve styk s nohama takto pozdviženého, jež marně hledaly oporu ve vzduchu, a mrštil jím o zem, že sténaje zůstal ležet.

„Tak! Nyní rozjímej o tom, kdo jsem, a pamatuj si, že není moudře jednáno, vyzývati neznámého...“

„Spasiteli!“ ozval se kdosi, „snad jste ho nezabil, Seppe?... Je všecek změněn v obličejí...“

„A kdybych ho byl zabil a vzešla mi z toho šibenice, nebude škoda; aspoň neuvidí více moje staré oči, co se zde páše a kam vás přivedl tento broučkový blahobyť! Peněz máte nazbyt, s penězi roste vaše zpupnost a vaše hříchy volají do nebe! Však není dalek den, kdy vaše příjmy

se náhle zarazí jako vody temence po dlouhém suchu. Pak zase zkrotnete a budete naříkat!... Ale pozdě budete honit bycha!... Navykli jste tomuto životu a nebudete více s to, abyste žili jako dříve, dokud vám ještě netekly peníze. Pak budete dělat dluhy, jako že už je teď děláte, ale tajně, aby o tom nikdo nevěděl, protože už ani tyto vaše obrovské výdělky nestačí na výdeje, jichž vyžaduje váš zhýralý život, a ty dluhy vás uškrtí, vás a vaše potomky, a hrouda, kterou vzdělávali otcové vaši, les, který je živil a kterýž vy ve slepotě své vymýtíte, abyste nabyli ještě jakés takés šibeniční lhůty, tyť se proti vám pozvednou a budou vám klnouti!...“

Čím déle staroch mluvil, tím více se vmlouval do lomčující jíím zlosti, která v něm dřímala po dlouhý čas. Nyní ji vylil celou; bylo hrozno naň patřiti. Mohutné jeho pěsti se zatínaly, celý obličej byl rudě zalit, žíly na spáncích se tetelily jako struny a hlas zněl, jako by ho pozvedal z příšerných hlubin hrobu.

„Ven s vámi všemi!“ zahromoval, „konec zábavy, konec! Měli jste toho letos věru dost! Běda tomu, kdo neuposlechne, – zdrtím ho jako červa, ať je mladý nebo starý, mužský nebo ženská!... Muzikanti, seberte své nástroje!... Hospodo, přestaň nalévat. Po tomhle rouhání není více zábavy! Honem, honem, vám povídám!“

A staroch přeměřil síň několika kroky a postavil se do nejzazšího kouta, odkudž mohl vše přehlédnouti.

„Platťte! Platťte!“ křičel, „já nechci, aby šenkýř přišel o jediný krejcar. Co dosud se vypilo, ať má, a může být spokojen s výdělkem!“

Za deset minut bylo prázdno, živá duše se neopřela. Václav se vytratil již při prvních slovech dědových; i Křesaný se dostal zase na nohy a vyvrávoral s ostatními.

Temně hořely lampy, z otevřených dveří valil se kouř za odešlými; hostinský a jeho čeleď jali se sbíratí sklenice a talíře. Sepp přistoupil k němu.

„Že to tak trpíš!“ oslovil ho. „Tvůj otec by takových neplech nebyl snesl. Považ přece, že máš děti; chceš, aby pro hříšný, hanebný mamon je stihla kletba Hospodinova, který mstí na dětech hříchy otců?“ Šenkýř sice neměl velkou radost z tohoto počínání Seppova, nevidělo se mu však vhodným podrážditi sebemenší poznámkou rozkaceného obra. Pokrčil pouze rameny a sklízel pryč sklenice, jež jasným zvukem o sebe narážely.

Sepp, jemuž se zdálo, že tato práce se zbytečně protahuje, jal se mu pomáhati; když bylo vše uklizeno, pravil obyčejným svým měkkým hlasem:

„Tak. Teď zhasni a jdi spat – ten odpočinek ti nebude škodit. Dobrou noc.“

Nato šel sám.

Tent' byl poslední hrdinský kousek Rankelského Seppa v příčině vyklizení nabitě lidem hospody; od té doby se vícekrát v hospodě neukázal.

Václav naň nečekal; uháněl domů, co mu nohy stačily. Co viděl a slyšel, naplnilo ho takovou hrůzou, že nebyl schopen jasné myšlenky. Zdálo se mu, že viděl jícen pekla, jenž se otvíral před ním a do něhož ho vháněla jakási neodolatelná moc. Jeho druzi, kteří ho uvítali, Rezla, šikovatel Křesaný, umírající Greger, řeči, které slyšel, hudba, rouhavá píseň, jásot, dusot, všecko to splývalo v nevýslovný chaos, z něhož vyzníval posupný chechtot roty ďáblů, vyskakovaly modré plaménky jako ony, jež viděl téhož večera rejdit na strašném močále. – Tak snil jda cestou k domovu a myslil chvílemi, že pozbude rozumu; držel si rozpálenou hlavu, domníval se slyšet za sebou rozzlobený hlas dědův, jenž to všecko proklínal a jeho též, protože i on zabředl v tento nečistý kal. Přišel domů jako v horečce a šel si ihned lehnout. Chtěl se modlit, nemohl; chtěl usnout, spánek nepřicházel. Povaloval se na svém lůžku, připadalo mu, že přinesl s sebou čpavý, dusný vzduch, v němž dlel po více hodin. – Asi hodinu po jeho návratu přišel děd, který s ním spal v jedné komoře. Ulekl se, očekával, že děd ho osloví, že s ním promluví jako tam s těmi. Avšak staroch si lehl, nepromluviv slova.

Pomalou, zdlouhavě mu ucházela noc, a když přišlo ráno, šerý den, plný mlhy a nízko přelétajících mraků, byl tak sláb, tak zdrcen, že nemohl vstáti z lože.

Děd na něho nepromluvil, teta mu přinesla jídlo a odnesla ho zas, když se ho nedotkl.

K večeru se o něho pokoušel fantas. Obstoupili jeho lůžko, děsili se hrozných řečí, jež vedl.

„Chlapec stůně,“ pravil hospodář dědovi, který jedině si chorého nevyšímal, „co se mu přihodilo? Bude třeba zavolat doktora...“

„Ať třeba umře,“ odpověděl mrače se staroch, „ať umře, ať pomře všecko, co tu žije a dýchá...“

„Bože můj, co se to stalo?“ zvolala hospodyně, „toť hrozné, co tu mluvíte; vždyť je váš miláček...“

Děd neodpověděl. Sháněli sami domácí prostředky a poslali pro nějakou bábu do Goldbrunnu, která přišla v noci a ihned se dala do zařikávání nemoci; pak se u nemocného modlila skoro do rána.

Děd ležel na svém loži jako každou noc. Zda spal? – Bába tvrdila, že ano; nehýbal prý sebou, nepřevaloval se.

Tak uplynulo několik dní. Ubohý Václav nepřicházel k sobě, mluvil, neustále zmatené hrozné řeči, bába denně přicházela, zařikávala, modlila se a zase přicházela, aniž se podobalo, že konání její potkává se s účinkem. Strýc a teta ošetřovali chorého, děti přicházely k jeho posteli, naslouchaly plaše divným jeho řečem a dávaly se z nich do pláče. Děd pořád nemluvil.

„Co se jen stalo? Co se as přihodilo?“ tázala se padesátkrát za den hospodyně svého manžela, který si lámal hlavu právě tak marně jako ona. Nevěděli zhola ničeho; k nim do jejich odloučenosti v tuto roční dobu nepřišel nikdo, v lese té doby také nikdo nepracoval a pouhým přemítáním tuto záhadu nerozluštili.

I vzchopila se jednoho jitra hospodyně, kteréž zvědavost nedala už ani spát ani jísti, a šla do Kvildy. Zvěděla tam všecko, zvěděla, jak sobě vedla při muzice Brettschneidrová a jak děd vyklidil hospodu. Zvěděla též, jaké úžasné věci se přihodily oné noci po Rezlině návratu na Brettschneidrově pile.

Jak se Rezla dostala dolů na ulici, kam ji vyhostila okázalá negalantnost starého Seppa, toho snad sama nevěděla. Dole ovšem přišla k sobě a hrnoucí se za ní lidé ji slyšeli křečovitě plakat a opětovaně volat: „Takhle se mnou nikdo ještě nejednal! Umučený Bože, nikdo!“ Pak ale vidouc, že lidí stále přibývá, a slyšíc hlasy, jež starému mravokárci dávaly za pravdu, jakož i různé poznámky a výkřiky, jež jí přespříliš nelichotily, uznala za vhodné pokud možno rychle nastoupiti zpáteční cestu ke své pile. Kde ji dohonil její galán, ovšem nikdo nevěděl, bylo však nabíledni, že ježto přišli na pilu společně, musila dosti dlouho na něho čekat, poněvadž následkem intimních styků se Seppem nemohl rychle postupovati. Uslyšel prý ještě mnoho hezkých věcí a výsměchu nazbyt, nežli se dostal ven ze vsi; také prý ho doprovázela celá smečka mladé chasy, pokřikujíc za ním.

„Proč se nevrátíš k Polaufům, kde bydlíš?“ tázali se ho úsměšně. „Potřebuješ obkladů? Nu, Rezla ti jich dá!“

Když pan exšikovatel odpověděl na tyto neobalené urážky několika hlupáky a sprostáky, dostalo se mu na modřiny, jež vykouzíl Sepp na jeho těle, ještě několik ran přídavkem a posléze ho vymáchali v nevelmi lадném a trochu chladném obsahu škarpy, řkouce, že studená voda je výborným lékem na pohmožděniny.

Co pan Křesaný a Rezla spolu mluvili a jak druh druhu těšili za vystálé příkoří, o tom se nezachovalo nižádného spolehlivého svědectví. Faktum je pouze, že Křesaný, dostav se společně s pilařkou do závodu, se uchýlil do jakés šalandy, kde přespávali střídající se při noční práci dělníci, že tam přiložil do kamen několik náručí třísek, a vysvléknuv se, jal se sušiti oděv a prádlo. V tomto počínání nemohl však dlouho pokračovati, aniž je ke zdárnému konci přivésti, poněvadž najednou se strhl na dvoře velký křik a volání různých hlasů, mezi nimiž on rozeznal i hlas Rezlin; také svoje jméno slyšel. Vyběhl tedy ven, přistrojiv se nakvap a velmi nedbale.

„Ježíši na nebi, můj muž! Kde je můj muž?“ křičela Rezla, až všem uši zaléhaly. Našel se kdosi, jenž tvrdil, že ho ještě včera viděl na jeho lůžku, že prý byl velice chorý, celý spadlý, sotva prý dýchal.

„Ale není tam, povídám vám, není!“ vzlykala Rezla s takovým výrazem zoufalého boje, jako by byla nejlepší manželkou na celém božím světě.

Z ostatních nikdo nevěděl ničeho o Gregrovi, už po několik neděl ho neviděli; beztoho známo, že Rezla zastávala sama řízení závodu; v té příčině i přes své časté noční výlety neztratila nejmenšího na své energii.

„A můj zlatý! A můj ubohý!“ naříkala dále, „vy darebáci, všichni, co je vás tu, proč jste nedohlédli? – Víte, že je nemocen, a nikdo se po něm neohlédne, vy... vy...“

Bylo nasnadě jí připomenouti, že by v první řadě bylo na ní dohlédnouti na chorého, téměř umírajícího manžela, avšak na to se neodvážil nikdo: vždyť to bylo v době ráje šumavského, a na Brettschneidrově pile už se dokonce žilo jako v ráji a vydělávaly se tam nehorázné peníze. Paní pilařka přála všem, a na trochu té huby nepřicházelo.

Sběhlo se všecko, co na pile lidského dýchalo. Rozžali smolné pochodně a prohledali každý kout: obydlí, závod, stodoly, kůlny, skladiště, stáje. Nikde ničeho, ani pohádky po něm, nikde nejmenší stopy.

„Což mi ho unesli?“ křičela Rezla, „což mi ho odvěkli? To byla asi ta fena, jeho sestra! Bože můj, ani na krok člověk nemůže z domu! To je soužení!...“ Na pile byl zaměstnán také jakýs hluchoněmý poloblbec, který pohlížel po delší dobu dosti lhostejně na vřavu kolem sebe. Pojednou se zdálo, že se v jeho hlavě rozbřeslo nějaké světlo, i chápaje, oč se jedná, počal vydávati ze sebe jakés neartikulované zvuky a živě posunkovati.

Jeden z dělníků, příbuzný hluchoněmého, rozumějící poněkud posuňkům jeho, všiml si jeho počínání, a obrátiv se k němu, oslovil ho, provázeje řeč svou patřičnou mimikou:

„Nu, Petře, viděl jsi snad pána?“

Tu hluchoněmý významně přisvědčil, divé zvuky se mu draly mocněji z hrudi, a ukazuje stále k severozápadu, posuňky svými patrně cosi dopodrobna vypravoval; všichni ho upjatě pozorovali.

„Viděl pána,“ vysvětloval posuňky zmíněný dělník; „ubíral prý se pouze košilí oděn a bez čepice kolem skladiště směrem k Mrtvé slati...“

„Umučený Spasiteli!“ vzkřikla Rezla, „a proč ho nezadržel, vida, že je v pouhé košili?“

„Ale – prosím vás – vždyť je to blbec... cožpak on se staral? Pojd'me my ho hledat!“

Dali si všecku práci, aby zvěděli na Petrovi čas, kdy viděl Gregra, než v té příčině zůstaly dotazy jejich bez výsledku: hluchoněmý neměl vůbec pojmu o čase; pouze tolik z něho vytáhli, že to bylo už v noci. „Ten dávno zmrzl!“ prohodil kdosi.

„Vždyť je tam samá louže, jichž černé, bezedné vody ho pozřely,“ mínil jiný; zdravý, silný člověk se tam neodváží ani ve dne, natož chorý člověk za temné noci!“

Nicméně se všichni vypravili ho hledat, i Rezla šla s nimi. Byla to prazvláštní výprava za plápolající záře deseti smolných pochodní, jichž čpavý kouř tlačila noční mlha k zemi; šla z nich pravá výheň temně rudá, v jejíž třepetavém světle stromy a keře, bílý příkrov sněhu, z něhož proskakovala všude černá země, a tu a tam sněhem dosud nezalehlé chumáče vysoké prožlutlé trávy nabývaly hrůzyplného, nanejvýše příšerného rázu.

Tato Mrtvá slat' počínala asi sto kroků za posledním stavením, z nichž skládal se závod, kde ústil menší potok do onoho, jenž hnal Brettschneidrový pily, a rozkládala se na několik hektarů po obou březích prve zmíněného potoku. Povstala nejspíše tím, že se vody stavěly v úžlabině mezi několika lehounce nakloněnými svahy.

Byl to podivný kousek světa: směs souše a vody bez přesných hranic; šedé skály, holé i mechem porostlé, pohyblivé bláto, samá hluboká louže, tu travou vroubená, onde zponenáhla, bez určitého kraje, v bobtnavý sliz přecházející, kleč a zakrslé smrčky, z nichž visely dlouhé, vousům podobné lišejníky, bělavé, šedé, zelenavé, proplétající se, čechrající se větrem. Jehličí klečí šelestilo, smrky sténaly a rupaly pod návalem větru; v rudé záři pochodní rejdivy jako drobné, okřídlené mušky jednotlivé vločky sněhové.

Hledající se rozptýlili v této divočině. Bylo třeba největší opatrnosti, aby nezapadli v této klamně půdě; volali na sebe, mávali pochodněmi, že padající, větrem zmítané jiskry se vmísily v tanec vloček.

A našli ho, jedva deset minut hledali. Nohy trčely v kaluži ledové vody, ruce se křečovitě zaryly do vlhké prsti okraje; ležel naznak, hlava se podpírala na setlelou smrčku, na zemi ležící. – Rezla sama a jeden chasník na něho přišli. Byl úplně bezduchý, a manželka spínala nad ním ruce a plakala srdcelomně.

„Ty můj dobrý! Ty můj milý! – Oh, Bože, jaké to hrozné neštěstí! – Co tě napadlo, můj drahý?...“

Sestoupili se v kruh, upravili nosítka a odnesli ho domů.

Co by silný, zdravý člověk nebyl vydržel, to přečkalo chabé tělo tohoto chorého, na pokraji smrti živořícího starce. Možná že právě zdouhavá obměna látek zachránila před zhasnutím slabě doutnající jiskru života. – Když ho po nějakou dobu třeli a ohřívali, počal opět dýchat, a když mu pak vlili do úst lžící kořalky, procitl ze smrtelného sna, ba vědomí se mu vrátilo. Otevřev oči, přioděné horečnatým leskem, a spatřiv svou ženu, máchnul po ní rukou a zablábolil chraptivým hlasem:

„Vari odsud, ty obludo pekelná, – buď prokleta!“ A ona vzlykajíc a ruce spínajíc:

„Slyšíte to! Má fantas, zbláznil se mi, můj drahý...“

Zhrozili se všichni. Za dřívějších dob by taková kletba, před mnohými osobami pronesena, všechn domáci lid byla přiměla k okamžitému útěku z domu, ne-li k vykonání náhlého soudu na obviněné. V dobách šumavského ráje spokojili se akademickým zhrozením; utéci, nebo dokonce projevit slovem a skutkem nelibost svou, to jich ani nenapadlo; měli se tu příliš dobře a čítali, že až paní bude sama, bude ještě lépe. Mohli si sice pomyslit, že paní jejich

nezůstane dlouho svobodna a že pak zavítá hospodář třeba všelijaký, – než kdopak tehdy na Šumavě pomýšlel na budoucnost? – Tomu už dávno odvykli.

„Vari ven! Vari mi z očí!“ chroptěl neustále nemocný, a ona pořád, jako by toho neslyšela, opakovala: „Smiluj se nad ním, milosrdný Bože!...“

Chorý ztichl; chvíli bylo, že spí; pak zase škubala křeč brzo tím, brzo oním svalem jeho obličej, as tak, jako by někdo stříkal na něho studenou vodu. Bezzubé čelisti o sebe narážely, celé jeho tělo se třásl.

„Hu, hu... zima... zima... přikrejte mě, ale ta ne, ta ne! ta by mě pod peřinami udusila... Bože na nebi... já jsem veliký hříšník... a věčné zatracení mne nemine... když smrt nepřicházela, chtěl jsem si ji dáti... chtěl jsem zmraznout dobrovolně... to je hřích... strašný hřích... jenž se neodpouští... ani na tomto... ani na onom světě... Zoufati nad milosrdenstvím Božím... setrvati v nekajícnosti... a do toho hříchu mě přivedla ta... ta... ta... Jděte mi pro kněze... proboha vás prosím, jděte mi pro něho...“

Chtěli jíti, ale Rezla se vzepřela.

„Ale počkejte,“ pravila, „počkejte, až se upokojí! Cožpak nevidíte, že třeští? Cožpak se člověk může zpovídat, když z něho mluví fantas?“ –

Lidé na Kvildě tvrdili, že hříšné této ženě běželo o to, aby umírající manžel nevyzradil panu farárovi všecek ten kal jejího života, aby snad dokonce neodvolal darovací listinu. Raděj volila, aby zemřel bez poslední útěchy věřícího člověka. Když nemocný nepřestával se dovolávat kněze, musila posléze přece svoliti, aby pan farář byl zavolán; avšak co chtěla, dosáhla: když farář přišel, ležel starý Greger zase smyslů zbaven a obdržel rozhřešení bez zpovědi. Několik káravých slov, jež prohodil odcházející kněz, snesla bez protestu, a v duchu se smála, ač se tvářila bůhvíjak dojatou.

To vše slyšela Rankelská selka na Kvildě a nepřestávala to doma opakovati několikrát denně, doprovázejíc vypravování své všelikými výkřiky hrůzy a opovržení. Starý děd, přikyvuje bílou hlavou, dokládal:

„Došlo to s námi daleko!... Kdo by se byl nadál?... To je všecko ten mamon!... Kdyby neměli peněz, nedály by se takové věci. Věřte mi, není žádného požehnání v těch penězích. Zhynou všickni...“ Nemocný Václav o všech těch hrůzách neslyšel ničeho, ač i před ním se o nich neustále hovořilo. Po celých pět dní připoutalo jej těžké vzrušení mozkové na jeho lůžko.

Divoké fantazie střídaly se s dlouhými hodinami, po které ležel tiše, nebera nejmenší účasti na tom, co se vůkol něho mluvilo a činilo; kdo by mohl říci, kde dlely a těkaly jeho myšlenky?

Tu, pátého dne pozdě navečer, když právě se zase nad ním modlila goldbrunnská bába, pojednou se probral ze svého začarovaného sna. Upřel vpadlé oči na neznámou stařenu, přejel si horkou dlaní čelo a oslovil ji obyčejným svým hlasem:

„Copak tu chcete? Kdo jste? – Umřel jsem snad, a přicházíte se nade mnou modlit?...“

A bába všecka v radosti:

„Však jsem věděla, že tě přivedu k sobě! Což mě neznáš, mne starou Lízlu? – Zaplať Pánbůh, že ten dlouhý spánek od tebe prchl!... Bylo ti zle, hochu, tuze zle... ale nyní je ti už dobře...“

„Ba dobře... volně je mi. Kde je dědoušek?“ Stařena ho šla zavolat.

Jak přistoupil děd k loži nemocného, vzpřímil se tento, uchopil jeho ruce, líbal je, tiskl je k srdci.

„Můj zlatý dědoušku, bělmo spadlo z očí! Bylo to strašné... taková hrůza, že vám to vypovědět nemohu... Zdálo se mi, že mě pojalo peklo... ale vyvázl jsem, vy jste při mně... budiž jméno Boží pochváleno...“

A starý dědoušek se sklonil nad svého vnuka, líbal ho, tiskl ho k sobě a plakal s ním.

„Vpravdě a jistě jsi byl v pekle,“ pravil, „taková hanba a nectnost není z tohoto světa...“

Pak se dal do vypravování o tom, co se přihodilo na pile.

„Vidíte, dědoušku, mně se o tom zdálo,“ pravil Václav, „měl jsem o všem tom živé vidění... a bylo mi, že jsem chtěl starého Gregra z té louže vytáhnouti... a on nechtěl; proklínaje mne, chtěl Rezlu uškrtnouti...“

„Nyní vidíš, kam jsi spěl,“ řekl Sepp; „věř mi, nežli ve spolku s tou ženskou, raděj bych tě byl viděl pod zeleným drnem. Omámily tě pekelné moci, synu můj...“

„Ale Bůh mě chránil... nyní vidím bahno, v němž jsem se potácel, a jež bez pomoci Boží by mě bylo na věky pohltilo.“

Dlouho spolu hovořili, a když vešli hospodář a hospodyně, vstal starý děd a pravil:

„Máme ho opět, je zase náš.“

Bylo po krizi; mladík se zotavil brzo, a když zavládla zima v plné své síle, rovnajíc cesty, klenouc mosty přes slati a močály, pracoval zase v lesích společně s dědem.

Jednoho takového zimního večera, kdy mráz trhal skály, kdy lítaly vzduchem lesklé křišťály jíní, v něž se měnily šedé výpary močálů, seděl v teplé světnici Girglové Václav a podle něho Annamirla. Hoch držel ruku dívčinu ve své a pravil:

„Odpustíš mi?... Způsobil jsem ti bolest... ale chytilo mě to jako závrať... ani nevím, jak to přišlo...“

Ona pak na to, blaženě se usmívajíc:

„Vždyť jsem věděla, že jsi hodný... že se z toho probereš...“

Stará Girglová pak, sešedši se se Seppem několik dnů nato, řekla tomuto se slzami v oku:

„Dědoušku, už mám zase syna... Bůh mi ho poslal, a jak hodného!“

Kapitola XI

Tohle by byl Podhamerský nemohl říci: jemu vpravdě nikoli Bůh, ale Filomena syna vzala. Jeho Vincek se mu choval tak, že mrzutosti a hádky neměly konce. Kdykoli se otec sešel se synem, utkávaly se výjevy, že hanba bylo poslouchat; rozumí se, že chasa se nehanbila roznášet každé slovo, jež mezi nimi padlo.

„Ty tedy od ní neupustíš, od té dcery a vnučky bab čarodějnic?“ rozkřikl se jednou starý, „ty pevně při ní stojíš? – A já ti zas povídám: Raděj tě nechám na hnoji zcepenět, raděj se zašij i s ní do pytle v její soustruhárně, než abys mi ji sem přivedl co nevěstu. Taková chamrad' aby se stala Podhamerskou selkou!... Chlape, rozmyslil jsi si takovou věc...? Vydědím tě a vyženu tě ze statku jako prašivého psa!“

„Někdo vám stojí o ten statek,“ odušil vzpurně syn, „o ten váš mizerný dvůr, ježž jste předlužil a dal bance do zástavy?...“

Starý se náramně rozzuřil.

„Ty kluku, ty bídáku!“ řval, „tak ty mluvíš s otcem...“

„Jako by to nebyla pravda!“ odvětil syn, „osm tisíc jste naň dlužen! Kdopak ten dluh splatí? Snad já to mám učinit? – Děkuji vám! Takový hlupák nejsem. Neměl-li jste tolik na výbavu sester, kolik jste jim dal, neměl jste jim tolik dávat. Beztoho jste tak činil z panského furiantství... a nyní bych já za to měl pykat. Vyplat'te mi můj podíl, a já půjdu s Pánembohem a nebude třeba, abyste mě vyháněl. Toho hospodářství zde mám beztoho dost...“

Starý se chtěl vrhnout na syna. „Počkej, kluku!“ zasyčel, „já tě naučím!...“

Syn se nedal; uchopil otce za rameno a křikl na oplátku:

„Nedotýkejte se mne!... Zapomenu, že jste mým otcem; beztoho jste se nikdy co pravý otec neukázal; okradl jste mne a strčil jste všecko sestrám; proto také nemáte práva, abyste mi předpisoval, koho si mám vzít za ženu...“

Nato odešel, zůstaviv starého malomocnému jeho zuření. –

Takové výstupy se ještě několikrát opakovaly, až jednou Vincek, zůstaviv tři potahy, s nimiž pracoval v knížecím, odešel z domu a odstěhoval se nadobro ke své Filomeně, s níž žil, jako by s ní byl oddán. Z tohoto odchodu synova povstalo velmi nemilé přerušení prací lesních a konec byl, že Podhamerský si musil zjednat za drahé peníze ještě dva čeledíny, aby dostal převzatým akordům. Že při této příležitosti neušel zase citlivým pokutám pro promeškání, netřeba vlastně ani podotknouti.

Doma se zatím hospodařilo, čili lépe řečeno, nehospodařilo až běda. Pavlina, jak se laskavý čtenář pamatuje, nestála v práci za mnoho, ale od té doby, co se vyvdala, nečinilo se vlastně pranic. Do čeledi vjel všeobecně vládnoucí duch zpupnosti a lenosti, plynoucí z vědomí, že všude se čeká na pracující ruce, že z propuštění kyne čáka na bohatší výdělek, a z toho přesvědčení, že sloužíce hospodáři, milost tomuto činí. Podhamerský, prudký, hrdý, zhorka nakvašený, jakým byl, ovšem té milosti neviděl, anobř zpupníky a lenivce napořád ze služby své vyháněl a jinými, horšími, nahrazoval. Mezitím a následkem ustavičných mezer v čeledi hynulo hospodářství měrou svrchovanou. Dobytek scházel a krněl, práce na polích a lukách vykonávaly se nedbale a neúplně, z čehož povstávaly zase celé haldy tísní a nepřístojností. Hospodyně, beztoho chabá a do díla se nehodící, nevystačovala, stále si stěžovala a pro samé achy a ochy vůbec k ničemu nepřicházela; v té příčině jevílo se všecko láteření a nadávání manželovo naprosto marným. –

„Co jen chce?“ naříkala si; „proč pořád na mne křičí? Vždyť se přece otáčím, jak jen mohu! Necítím nohy ani ruce a v kříži mě bolí, ouvej, och... ani pověděti nemohu...“

„U vašeho hospodáře aby čert vydržel,“ podporovala tyto stesky děvka silná jako lesní buk; „člověk se dře od rána do večera a žádného uznání není. Řekne-li mi ještě něco, uteču, jak tu jsem, a půjdu do lesa dělat dříví jako Marie, Rezla, Frona, Valpurga a Katy, z nichž žádná tu neobstála...“

„Ta může utéci,“ zabručela hospodyně; „já tu musím zůstat a se mnou nakládá ještě hůře.“

Pověsti o nezřízeném životě Rezlině, jak se samo sebou rozumí, našly si také cestu k uším Podhamerského. Neměl z nich právě velké radosti, neomlouval také jednání dceřina, neodsuzoval ho však tak, jak by byl měl učiniti.

„Držte ženskou,“ vyslovil se oproti komusi, „držte ženskou, když je čertem posedlá!... Ke mně ať si nikdo nechodí stěžovat. Já jsem svého času tomuto hloupému Gregrovi říkal dost, aby si dal pozor, bera si mladou; proč tak učinil? Je v tom má vina?... Člověk má nazbyt jiných starostí, než aby vystačil na hlídání ženy jiného, třeba tato žena byla vlastní dcerou. Vdal jsem ji, je to slota hanebná, ale co je mi dnes do ní!“

S Nany zase byly potíže jiného druhu. Pro četnou rodinu, která se zase o jednoho člena rozmnožila, nemohla mnoho z domu vycházet, a tudíž také méně kontrolovat práce svého Karla. Ježto pak hrabivost její a lakota neznaly mezí, počínala manžela podezřívati, že nepřináší celý svůj výdělek domů, v čemž ji utvrzoval fakt, že Karel pracoval v jakés partě, v jejíž čele stál jeho strýc, z počátku naší historie čtenáři známý Wastalbauer.

„Ten chlap toho mého nimru okrádá,“ roztrubovala po všech lesích a dědinách, „a ten můj je takový hlupák, že toho buď nevidí, buď okrádaje mne a vlastní své děti, milenému strýčkovi vědomě skrze prsty se dívá. Ale já toho nestrpím, já té wastalské pakáži ještě vytřu zrak a tomu celému jeho čistému příbuzenství.“

Řeči tyto neminuly se cíle, kamž byly namířeny. Ubohému Karlovi z nich vzešly nemalé potíže a mrzutosti. Strýc ho nechtěl dále trpěti ve své partě a kromě toho sháněl kdejakého svědka, aby proti utrhačné Nany mohl soudně zakročiti.

„Z party tě chce vyloučit?“ křičela Nany, když jí Karel všecko zase přinesl domů, domlouvaje jí, aby takových bezpodstatných řečí zanechala. „To toho bude, když tě ten starý poberta vyloučí! Ty sám odejdi z jeho party, máš-li čest v těle!... A žalovat že mne bude? – A ty

myslíš, že se bojím, já, Podhamerského dcera, se budu bát takového mizerného nuzáka jako Wastala?...“

„Nu, kdopak povídá, že se ho bojíš nebo že bys se ho měla báti?“ odvětil klidně manžel, „ale, víš, divné je to, abys se s ním soudila, – je to bratr mé matky...“

Pochodil zle. Sesypalo se naň hlupáků, oslů a ještě jiných zvířecích typů, více, než jich veškerá Šumava ve svých hvozdech chovala, ba i takových, jichž vůbec neznala; a jeho příbuzenstvu se také dostalo hojnost tak zvučných epithet, že mu z nich uši zaléhaly. Nicméně se mu podařilo ji poněkud utišiti, když jí přislíbil, že ze svazku s Wastalem vystoupí.

„Já ti povím o výdělku,“ pravila průběhem diskuse, „na Schlösselwaldu prodal Wurmbauer Winterbergovi třicet jiter starého bukového lesa. Wurmbauer se zavázal, že klády odpraví sám k řece, kde se z nich budou dělat fošny. Přepočítal se, domnívaje se, že to vykoná sám; shání se nyní po dřevařích a potazích, poněvadž lhůta se chýlí ke konci a on vidí, že mu hrozí pokuty, které by ho připravily o všecko. Také se má nadělat nevím kolik set sáhů bukových polen; do máje to má být všecko hotovo a nyní – bylo to asi v říjnu – stojí ještě veliká část stromů. Můžeš si pomyslit, jaký teď mají spěch a že dají, co jen budete žádat...“

Byl to první případ, že sedlák prodal les. Byl to zámožný starousedlý královák, který věru neměl příčiny zbavovat se po otcích zděděného majetku; mluvílo se tehdy všeobecně o tom prodeji, ale že by v tom byly takové podmínky stran dodávky dříví, to Karel slyšel nyní po prvé.

„To je blázen, ten Wurmbauer!“ prohodil.

„Nu, ovšem že je blázen,“ potvrdila Nany, „ale co chceš? Furie do něho vjela. Žid mu házel tisícovkami před nosem, maloval mu velikého pána, pane Wurme sem, pane Wurme tam, – až ho měl v kapse. Houby bude mít ze svého lesa! Dovoz dříví, práce v lese, k nimž si musí najmout cizích lidí, pohltí všecko. Však on už tuší, kterak to vypadne,... ale teď je pozdě. Ty pak se mu nabídní do práce; ať platí, osel, když prohloupil...“

Karlovi se do té práce rozhodně nechtělo; pomyšlení, že pomáhá drancovat kamaráda, lehlo mu těžce na srdce. Ale Nany nedala pokoje, až ho přemluvila dokládajíc:

„Troupe, nepůjdeš-li ty, půjdou jiní! Pomůžeš mu aspoň poněkud, budeš-li pro něho pilně pracovat. Nepomůže-li mu nikdo, nebude s prací hotov do umluvené lhůty a přijde dojista o

vše; takhle mu lze zachrániti aspoň část jeho jmění, a je spravedливо, aby ti, kdož mu ji zachránili, také něco z toho měli.“

Když Karel započal svoje diplomatické vyjednávání s Wastalem, aby ho přiměl k upuštění od zamýšlené žaloby, ukazoval se strýc velmi neústupným.

„Ty bláhovče,“ říkal, „buď rád, že tu fenu napálím; bude z toho výhoda pro tebe. Či bys nebyl rád, kdyby se dostalo jejímu nestydatému jazyku nějaké brzdy? Tys pořádný hlupák! Kdyby člověk věděl, že ty ji zmůžeš, obrátil by se na tebe... Ale poněvadž se ví, že se třeseš při pouhém pohledu na její vyvěšenou sukni, bude záhodno, aby s ní promluvil c. k. soud. Ti páni se budou divit, až ji uslyší.“

„Ale strýčku, vždyť přece víte, co bývá na ženských řečech. Nemají rozum a žvastají, co jim slina na jazyk přináší. To tak nesmíte brát...“

„Žalovat ji budu, a už mám tři svědky. Bude to stát peníze, protože se jí ti lidé bojí hůř než medvěda, – ale necht'! Jen když bude trestána...“

„Poslechněte, strýčku, udělejte mi to k vůli a mlčte! Přece víte, že jsem vám také byl po vůli, když jsem vám žiroval^[27] směnku na ty čtyři sta, jež jste si před šesti měsíci vypůjčil v záložně vimperské na vybavení své dcery. Vám je hej, vy s ní nežijete, ale já, já se toho potom naslyším. Už je taková, nezměníme ji ani vy, ani já... A kdyby se potom dověděla, že jsem vám podepsal směnku, pěkně děkuju – rcete, chtěl byste pak býti v mojí kůži?“

Tenhle argument pomohl; strýc po nějakém váhání slíbil, že pro tentokrát nebude žalovat, aby ušetřil svému sestřenci^[28] mrzutosti.

„To ti povídám,“ dodal, „nebude-li ta saň zticha, přestanou pro mne všechny ohledy. Hlupák jsi však přeci; chytáš mě za rámě a zdržuješ ránu, která tě chce osvobodit. Těžko co namítat: staň se vůle tvá.“ Rozešli se napohled v přátelství, ale Wastal přece těžce nesl a dobře si zapamatoval, že Karel použil okamžité peněžní jeho tísně, aby na něho činil nátlak, a umínil si pevně, že vše vynaloží, aby se zbavil takového nepohodlného žiranta^[29]. Karel šel pak do Schlösselwaldu, kde nabídl svoje služby Wurmbauerovi, jenž ho přijal s velikou radostí a jal se mu platit nehoráznou mzdu za to, že mu pomáhal kácet a rozvážet po otcích zděděný starý bukový les.

Tyto práce trvaly celou zimu a Karel přinášel domů tolik peněz jako nikdy předtím, takže řekla jednou Nany:

„Vidíš, penízek máš na kabátě, ale za přemýšlení bys ho byl nikdy nedostal. Zdalipak ty bys na tohle byl padl, kdyby mne nebylo? Dřel bys se do dneška na knížecím a poslouchal bys nadávky neubrunnského pána, který myslí, že rozdává milosti, přijímaje lidi do práce.“

Slova ta byla rozhodně na štíru s pravdou; neubrunnský pan revírník nijak sobě nepočínal jako člověk, jenž rozdává milosti, ba spíše jako takový, jenž jich dostává, – ale Karel, ač to dobře věděl, chránil se uvéstí výrok ženin na pravou míru.

Jednou – bylo to právě v poslední den masopustní a Wurmbauer měl náramnou potíž se svými lidmi a pracovníky, kterým vjel masopust do všech údů, aby mu vzhledem k pilnosti práce neutekli před polednem z díla – měli Karel a několik jeho soudruhů v práci ohromný buk, jenž už na podzim byl skácen a z něhož se měla udělat polena. Vyhrabali věkovité dřevo ze sněhu, osekali větve, rozřezali kmen pilou na více kusů a jali se kus po kuse štípati. Kmen, vlhkem prosáklý a mrazem ztuhlý, vzdoroval s neobyčejnou houževnatostí, i byla to perná námaha, nežli se jim podařilo vraziti do něho několik klínů; konečně je tam měli a rány dopadaly jako hrom. Drvo zvonilo, jako by bylo z kovu; udělala se zející prasklina, která rozšiřujíc se vydávala kvílivé, skoro bolestné zvuky; najednou to nešlo dále.

„Ke všem sakrům, je to samý suk – vzpouzí se to jako všickni čerti,“ prohodil jeden z pracovníků, utíraje si z čela řinoucí se pot.

Karel vstrčil ruku do trhliny, aby hmatem vyzkoumal příčinu odporu.

Vtom uhodilo jakés klouče ze všech sil sekerou do klínu na druhém konci špalku: zaduněla rána, zaskříplo něco, a vtom už také zazněl srdcelomný výkřik bolesti. Dřevaři přiskočili ke Karlovi, který byl sklesl předem těla přes drvo.

Bylo to strašné. Klín, poblíže něhož Karel vyšetřoval prasklinu, vyletěl následkem rány na druhém konci zasazené, prasklina se mžikem sevřela a zachytila živelní silou stoletého vlákna bukového hmatající v útrokách stromu pravici Karlovu až skoro do podloktí. Svaly i kosti rozdrtila tato hrůzná past, krev stékala po bílém kmenu; ani pomyšlení vytáhnouti rozmačkaný úd z těsně k sobě přilnuvších krajů trhliny. Ubožák omdlel strašnou bolestí. Trvalo to přes hodinu, než se ostatním podařilo ho vyprostiti z této hrůzyplné situace.

Bylo po práci. Sám Wurmbauer pádil do Kašperských Hor pro doktora; ostatní upravili nosítka a odnesli těžce postiženého do Kaltenbrunnu.

Kdo popíše nárek Nanin a zoufalství její, když viděla a slyšela, co se přihodilo! Činila, seč byla, aby ulevila ubožákovi, než přišel doktor, ale i při této bolestné příležitosti nezapřela se její povaha.

„Bože svatý, co si počneme?“ křičela. „Je mrzákem do smrti! – Ale kdo by řekl, že takové oslovství vykoná! Strkat ruku do trhlin buku, do něhož jsou zaraženy klíny! Věru, Bůh *mne* trestal! Hlupáku jeden, což jsem netušila, že to s tebou takhle skončí? Podívej se na své děti!... Co z nich bude?... Smiluj se nad námi, Kriste Ježíši!“

Příbyvšímu lékaři ovšem nezbylo než ujmouti končetinu v nadloktí, při čemž mu asistoval jistý sedlák z Rehberka, známý pro svoje výkony v oboru empirické chirurgie.

Zvěst o sběhším se neštěstí v lese Wurmbauerově rozběhla se rychle po všech hvozdech. Již druhého dne ráno přišel do Kaltenbrunn Podhamerský. Našel raněného v prudké horečce, lékař neručil za jeho uzdravení.

„Co budeš dělat, Nany?“ tázal se své dcery.

„Vy se ptáte?“ odušila tato. „Vy jste divný! Místo abyste mi poradil, tážete se, co budu dělat! – Nevíte-li sám, co si mám počítí, mohl jste zůstat doma.“

„Víš,“ odpověděl, nevykládaje nijak ve zlé tuto málo uctivou řeč, „chtěl jsem ti nabídnout, abys se přestěhovala k nám a uvázala se v moje hospodářství. Můžeš si pomyslit, jak mi to matka vede... S Vinckem není také nic; od té ničemné děvky neupustí... je to marné. Vydědím ho, chlapa. Slyšel jsem, že prohýřil a protancoval tuto celou noc u Polaufů, ač byl o tom zpraven, co se u vás přihodilo. Pojď k nám, Nany... buď mi na pomoc... nemohu to všechno sám zastat... odkážu ti všechno, budeš Podhamerskou, až půjdu na výminek...“

Nechala ho vymluvit, nevyrušila ho. Když domluvil, postavila se před něho a odpověděla s důrazem:

„Tak vy jako myslíte, abych já vám pomohla z té louže, do níž jste zabředl, a k tomu cíli používáte neštěstí, které se nám přihodilo. Což vy myslíte, že já nevím, jak jste zasekali svoje hospodářství a jak vy jste ho zadlužil? Pěkný dar mi slibujete! Chcete, abych převzala zadlužený statek, a pokládáte mě za tak hloupou, že bych nevěděla, co by mi z toho pošlo. Ti druzí by potom nechtěli svůj podíl, co? Takové starosti míníte uvaliti na moje bedra? To by mi tak ještě scházelo! Soudy a pře po převzetí, a nádvkem snad mámu a vás do výminku!... Ne, ne... byť i tenhle umřel, protluču se zde lépe a snáze mi bude v této naší chalupě s

uhospodařenými hotovými penězi nežli ve vašem velkém statku, na němž váznou ještě větší dluhy.“

Podhamerský si vzdechl zhluboka, bolestný stín zklamání přeletěl přes jeho zestárlé tahy, ale stará hrdost a nepoddajný vzdor vyšlehly ihned zase plamenem ze vpadlých očí.

„Jak chceš,“ prohodil suše, „měl jsem tvůj prospěch na zřeteli. Ty odmítáš, taky dobře. Přijde snad doba, kdy si vzpomeneš na naše dnešní shledání. Tak zle, jako ty si myslíš, ještě se mnou není. Zapomínáš na les, jenž stojí mezi bratry za třicet tisíc...“

„Mezi blázny stojí za třicet tisíc,“ odsekla, „mezi obyčejnými lidmi sotva za polovici a mezi bratry za nic. Tolik asi dostane ten, kdo bude nucen ho prodat, a nucen k tomu bude, kdo ho po vás převezme, aby zaplatil dluhy a vyplatil druhé. A ty starosti!... Zkrátka, už jsem řekla, dejte si statek, komu chcete, ale mne nechte na pokoji!“

Podhamerský neodpověděl už ničeho; odešel, ani nepozdraviv.

Ještě nesestoupil z náspu, když přistoupil k němu jakýs člověk, rychlou chůzí všecek určiený.

„Nelekejte se,“ zvolal, „hledám vás již od včerejška; byl jsem dnes ráno u vás ve dvoře, a tam mi řekli, že jste se nevrátil. Šel jsem tedy zase do lesa a na cestě mi řekli, co se zde přihodilo a že jste bezpochyby zde. Posílá mě Rezla, vaše dcera; vzkazuje vám, že včera večer zemřel její muž.“

Podhamerský vyvalil na mluvčího oči.

„Jakže? Greger umřel?“

„Nu, dobře bylo, že si ho Pánbůh vzal. Od adventu, víte, od té doby, jak tehdá utekl do Mrtvé slati, ležel jako špalek, nemluvil, nemyslí, musili ho krmit a ošetřovat jako dítě. Věřte mi, vaše dcera s ním zkusila dost a od oné noci se od něho nehnula. Jestli se dříve proti němu prohřešila, činila upřímné pokání.“ Podhamerský se zadíval do země; snad mu svého času bylo doneseno, jak oné osudné noci o poslední neděli před adventem Boha pokoušela, zpívajíc veřejně v hospodě, že by obětovala voskovou svíci, kdyby se mohla toho masopustu státí nevěstou. Její přání se splnilo: poslední den masopustu přinesl jí svobodu. Zda jí přinesl také požehnání?...

„Máte přijít zítra na pohřeb, o deváté se vybere průvod z pily,“ vyřizoval posel dále.

Byl to okázalý, nádherný pohřeb, jakého šumavské hvozdy neviděly. Rezla neskrblila a při pohřbu prolila aspoň tolik slz, co vydala krejcarů. Odbývala se pak v téže hospodě, kde se tak pohoršlivě zachovala, veliká hostina zemřelému na slávu; i při této hostině se chovala mladá vdova velmi správně a důstojně, šla o ní jedna chvála. Byli přítomni mnozí, kteří před čtvrtkem nenalézali slov, aby dali výrazu svému mravnímu rozhořčení nad jejím tehdejší chováním, a ti všichni tu dnes pili v bázni boží, slavíce nebožtíka i pozůstalou vdovu. Starý Sepp, jediný ze všech, kteří nebožtíka doprovodili ke hrobu, nezúčastnil se hostiny.

„Už zapomněli na ten hřích,“ vyslovil se vůči svým příbuzným, „obskakují ji, dvoří se jí, jsou samá chvála a plní pochlebenství, ježto každý z nich buď pro sebe, buď pro někoho ze svých přátel si činí naději na ni a ještě větší na její mamon; na ten mají největší laskominy, ti hlupci, jako by na něm nespočívala kletba.“

Když bylo po hostině, doprovodil Podhamerský dceru svou domů.

Zůstal u ní přes noc. Když se s ní zrána loučil, tázal se jí, co nyní zamýšlí a povede-li závod dále.

„Povedu, tatínku,“ odvětila, „aspoň prozatím. Co dále bude, nevím.“

„Slyš, Rezlo,“ pravil dále, „ty máš dost hotových peněz. Na mém statku vážne dluh, není to velké, ale tíží mě to. K tomu stárnu. Vincek nestojí za nic a jemu statek nedám, to stojí psáno. Jak mi doma máma hospodaří, o tom by bylo zbytečno mluvit a to ty víš beztoho. Už toho mám po krk, už jsem unaven. Chtěl jsem ti tedy říci, že ti to všecko odevzdám; vyhradím si pouze výminek, který tě nebude tížit. Chceš to převzít, Rezlo?“

Neodpověděla hned; zdálo se, že se rozmýšlí.

„Uvažte, tatínku,“ pravila po dlouhém mlčení, „nebudete snad chtít mou škodu. Jsem sama na světě; zůstal mi tento závod, jenž vyžaduje pilný dohled, abych nepřišla k velikému úrazu. Jakž bych se mohla ještě uvázat v řízení tak velkého hospodářství, jakým je vaše?... Tolik přec nahlížíte, že bych toho nezastala.“

„Neběží o to, abys se uvázala v hospodářství ihned,“ odušil; „tak velice ta věc nespíchá. Já pouze myslil... předpokládám, že nezůstaneš takhle... že se...“

„Že se vdám, chcete říci, tatínku. Toho nepopírám: svobodnou nezůstanu, ale jakmile se provdám, vystěhuji se odtud... daleko, hodně daleko... Mně se tu nelíbí. Nejsem jako ty druhé... toužím po větší volnosti... a zde mám těch pomluv dost...“

Starý svěsil hlavu.

„Člověk má děti,“ pravil smutně, „a přece žádných nemá. Celý svůj život jsem se dřel a plahočil, abych jim něco vydělal, zachoval,... v tom spočívala moje pýcha. A nyní, když stárnu, když jsem postavil děti na vlastní nohy, opouštějí mě, zřikají se pozemku, na němž vyrostly a z něhož nám všem prýštila síla...“

Rezla potřásla hlavou.

„Je to smutné, tatínku, v tom máte pravdu. Ale jakáž pomoc? Přece nebudete žádat, abych pro tento statek, jehož hospodaření nejsem s to zastat, přišla o své? Byla vždy jen o tom řeč, že ho Vincek převezme po vás; dle toho jsme se zařídily my ostatní, zejména já. Snad Nany by spíše mohla...“

„Nemluv mi o té...“

„Už jste jí ho snad nabízel?“

Starý mlčel.

„Nu, vidíte; vaše mlčení je taky odpověď. Napřed jste šel k ní, a teprve když ona nechtěla, obrátil jste se na mne. A kdyby ona byla přijala, o mne byste byl nezavadil. Z nouze bych byla dobrá, protože ten můj nebožtík mi nějakou tu trochtu zanechal. Nedivte se, tatínku, že se plaším!“

Podhamerský, vida se takto odbytým od obou starších dcer, jal se přemýšlet na to, odevzdati statek třetí své dceři, ač nerad by tak byl učinil, znaje její slabé schopnosti pro hospodářství. Pavlině to bylo jedno; ona by se byla bez rozmýšlení uvázala v řízení tří takových statků; její manžel div se nezbláznil radostí, když mu kynula naděje státi se Podhamerským sedlákem. Než – jedním rázem to nešlo a bylo by to bývalo proti všemu způsobu a obyčejí, aby se tak důležitá věc hladce a bez křiku odbyla – v průběhu vyjednávání se Podhamerský dověděl, že tchán Pavlinin má při celé té věci svoje zvláštní plány, s nimiž se veřejně pochluboval, opět vedle panujících způsob, a obyčejů, aby světu ukázal, jaký je chytrák. Jeho syn totiž, Pavlinin

manžel, měl statek převzít a jej pak prodati za směšnou fatku svému bratrovi, jenž hledě k lacině získanému jmění se měl uvázat v tučný výminek pro svého otce.

Jakmile Podhamerský zvěděl o těchto zamýšlených pletkách a partikách, přerušil ihned další vyjednávání a místo shody vyklíčilo z něho nepřátelství na život a na smrt mezi Podhamerským a rodinou jeho tchána. Pavlině i to bylo jedno, snad i to, že máma pro ni plakala, jako by jí byla umřela.

Tak tedy utíkal čas a Podhamerskému nepřinášel žádných růží. Práce bylo sice pořád dost a dost v lesích a výdělku rovněž tolik, ale co pomáhá sebevětší výdělek v domě, v němž se zakotvil nepořádek. Peníze tekou do takového hospodářství jako voda do děravého sudu. Úroky na dlužný kapitál, daně, stále se množící výdaje na opravy domácí a za náčiní a vozy, nedostatek dorůstajícího dobytku tažného, který bylo třeba doplňovati koupěmi, vše to požíralo hotové peníze. K tomu se družila nespolehlivá čeled', jíž bylo tolik, že nebylo možno práce její kontrolovati, pak tvrdošijnost hospodářova, jenž za žádnou cenu nechtěl omezit počet potahů, a stále se uvažoval ve větší akordy, jež nebyl s to zastati, z čehož povstávaly pokuty jedna za druhou. Proti těm se zase opíral, přel se a soudil tu s horskou, tam s knížecí správou lesní. Rval se až běda s dorážejícími naň zevšad nesnázemi, mysle, že je musí zmoci, a žral se v malomocné zlosti, když viděl, že všecka jeho námaha je marna. Ze samého vzdoru se pustil do podniku, který pohlcoval stále nové peníze: vzal si totiž do hlavy provésti dávno zamýšlený plán, vystavěti cestu skrze svůj les.

„Ta cesta se musí vyplatit,“ tvrdil nejednou; dovoz k vodě se zkrátí o půl hodiny, dobytek se tak neudře, les se stane přístupným a tak poroste v ceně a – horští páni té cesty také budou potřebovat, a buď mi budou platit mýto, anebo mi ji odkoupí za dobré peníze.“

Kalkulace o sobě nebyla špatná, avšak vada ležela v tom, že si Podhamerský peníze musil na stavbu vypůjčit, že sám jsa zaměstnán při dřevaření a formančení v revírech na míle od sebe vzdálených, nemohl dohlížeti na stavbu, kterou musil přenechati kterémusi cizímu podnikateli, jenž ho šidil ze všech sil. Také byla ta stavba velice nákladná: cesta se musila raziti skrze samé skály a práce postupovaly velmi zdlouhavě. Co však nejvíce zmátlo jeho výpočty, byla ta okolnost, že Horští si pojednou počali stavěti sami jinou cestu. On pak, stále ještě se kochaje v utkvělé myšlence o Podhamerském, který je jediný na světě, posmíval se nahlas mocným sousedům a křičel po hospodách:

„Co? Ta banda ševcovská, která je ráda, může-li si naplnit žaludek zelím a tuřínem, ta se chce vyrovnati mně?... Já jim ukážu! Zrovna než dojedou po té své zamýšlené cestě k vodě, patří grunt na sto sáhů šířky mně, a já jim ho neprodám! To se načekají, počítají-li na moji povolnost! Padesát tisíc kdyby mi dávali, nedostanou ho! Raděj pojdu!“

Bylo tomu vskutku tak. Široký a dosti dlouhý kus břehu podle Vydry, právě než přechází tato řeka do rokle zvané Schachtelei, patřil Podhamerskému, a obec Kašperskohorská nemohla spojit v těchto končinách svoje revíry schrollenhaidský a filipohuťský s dolejšími svými revíry a okresní cestou z Hor do Rehberka vedoucí, ač nepustil-li jich Podhamerský přes svůj pozemek. Nabízeli mu velmi slušný obnos za úzkou trať podle břehu, kde beztoho nerostl vysoký les a kde vypínaly se pouze příkré, klestem porostlé skalní stráně, neskýtající nižádného užitku, ale on se jim vysmál, dokládaje se, že právě tato část jeho lesa není vůbec na prodej.

Co se otec takto rval s osudem, s dluhy, s horskými pány a se svou čeledí, nerval se synáček s nikým a prospíval před světem v lecjakém svobodném umění. Osud mu dohodil znamenitého mistra a učitele v osobě nastávajícího jeho švagra, bratra jeho Filomeny. Tento pán byl veliký soustružník před tvářící Hospodinovou; on zhotovoval na soustruhu různé tretky, které se velkým a malým dětem líbily, a prodával je v Sušici, na Kašperských Horách, ve Vimperce, ba i v Bavořích. Materiál mu dodával každý les, jemuž Bůh dával růsti, jeho vlastní ovšem nikoli, z té prosté příčiny, že žádného neměl ani on sám, ani vážené příbuzenstvo jeho. Celou noc brousit, vyhledávat na cizím vhodné suroviny, zavlékat domu na svých ramenech těžké stromky a vyhýbat se přitom všem těm, kdož z jakékoli příčiny by byli mohli proti jeho konání protestovat: toť se mu daleko více zamlouvalo nežli půl dne pracovati poctivým a dovoleným způsobem.

To ale nebylo všecko: Hanýsek – tak mu říkali – uměl ještě jiné věci. Před ním neobstáli pstruzi, jež dřeva a polena, ve dne v noci po lesních potocích plující, zůstávala při životě; zmocňoval se jich všelikým způsobem, třeba dynamitem, jež si dovedl zaopatřiti s vyloučením koupě u různých part pracovníků.

On znal cesty a spády srnců a podnikal za nimi zdárné výpravy, znamenitý sport, k němuž si vždy vyhledal příznivou dobu, ježto lesníkům a hajným, vzhledem ku pracím lesním, zbývalo málo času na hledění si zvěře. V té příčině byl rozhodně šťastnějším než svého času ubohý Wilibald, který zaplatil smrtí jediného srnce, jehož po čas svého života ulovil.

On také zaopatřoval svůj sklep nevšedně bohatými zásobami brambor velice pochybné provenience a dobrácky dělil toto své bohatství se sestrou Filomenou, která rovněž nepovrhovala chutnou zvěřinou bratrem dodávanou; připravovala ji svému quasimanželovi^[30] jako pramáti Rebeka kůzlata svému Izákovi, a Vincek jedl a měl dobrou vůli.

Hanýsek těžil dále z blízkosti bavorských hranic, a shledav, že se tam vyrábí různé zboží laciněji nežli v Čechách a nezdražované rozličnými dávkami a cly, donášel je laskavě svým krajanům; Bavorákům zase přiháněl přímo skrze lesy malý a velký skot, pilně se vyhýbaje jejich celnicím.

U rozvinování této mnohostranné činnosti málo se mu překázelo, ježto rodáci jeho měli před ním nehoráznou úctu, která se navlas podobala strachu. Povídalo se totiž všeobecně, že celé příbuzenstvo Hanýskovo, jeho nevyjímajíc, bylo v držení jakéhosi tajného umění, záležejícího v tom, že dovedlo posílat nemilým sobě osobám různý hmyz, nemoci, neplodnost dobytka, krvavě zbarvené mléko kravám a jiných nemilých a hrůzných věcí více.

I přidal se Vincek k Hanýskovi, účastnil se na jeho výpravách a přišel ku poznání, že takový život je vlastně veselejší, příjemnější a méně namáhavý než dřevaření a formančení v lese.

Podhamerský, k jehož uším se o tomto životě a konání synově dostalo nepoměrně více a podrobnějších zpráv nežli k uším úřadů, div se nezbláznil z té hanby...

Toho času dostávaly se do pohorských dědin a mezi lid, jenž pracoval v lesích, také jisté zprávy o nějakém krachu, jenž prý se asi před rokem byl udál na vídeňské burze. Komentovala a vykládala se tato událost nadmíru případně.

„To máte takhle!“ vykládal kýs zasvěcenec v hospodě u Polaufů. „Představte si, že hraje společnost v karty, v barvičku zejména. Kdo vydrží déle lípat, ten vyhraje a sebere svým spoluhráčům peníze; když tito už nemají hotových, píšou ku příkladu cedulky, v nichž doznávají, že ten neb onen obnos dluhují. Ty cedulky obíhají jako peníze, pokud se ví, že ti, kdož je vystavili, mají dům, pole a dobytek. Najednou ale se sezná, že těch cedulek je tolik a takové obnosy na nich, že převyšují pětkrát cenu majetku těch, již je napsali a dali do oběhu. Z toho je potom rázem ukrutné leknutí; každý se hledí takových cedulek zbavit, a ti, kdož vyhráli hotové peníze, je pak buď skoupí, vidí-li, že se z nich dá ještě něco vytlouci, anebo strčí ruku do kapsy a řeknou: ‚Ponížene děkuji! Prodej si svých ústřížků komu chceš!‘ – a malér je hotov. Zrovna tak to máte při hře na burze.“

„A co je nám do toho,“ prohodil kdosi, „my nejsme ve Vídni a nehrajeme...“

„Ale ti kdož kupují dříví a kteří ho jiným zase prodávají, ti hrají a mají takové cedulky,“ pravil zasvěcenec, „a proto se taková věc týká všech. Povídám vám: všichni dostaneme po pohlavku, všichni, kteří jsme uložili peníze do obchodních závodů...“ Tento výklad, a zejména druhá jeho část, dostal se k uším Nany a s ním zároveň jakési povídání, že vznešený majitel hutí nedaleko Hartmanic, u něhož si uložila svoje věno a úspory, propouští pěkně pomalu svoje dělníky. I ulekla se ještě mnohem více než tehdy, když jí přinesli domů zmrzačeného manžela, jenž se nyní pomalu zotavoval, a pádila horempádem do huti nahoře uvedené.

„Pane,“ rozkřikla se v kontoře^[31], „váš dluhopis prý už neplatí nic; já chci svoje peníze; nedostanu-li jich hned, půjdu rovnou nohou žalovat. Takhle se šidí lid?“

„Vy jako přicházíte vypovědět svoje peníze?“ tázal se chladně majitel huti. „Činím vás pozornu, že způsob, jakým to činíte, je naprosto neslušný. Úroky jste dostala před měsícem, nemáte tu co hledat. Dejte mi výpověď písemně a přijďte si pro peníze za šest měsíců.“

Nany se dala do hrozného křiku a spílání.

„Zlodějové! Krkavci hltaví! Vydřiduchové neřestní...“

Vyhodili ji a slíbili, že v příčině před mnohými svědky pronesených urážek s ní promluví před nově zařízeným okresním soudem hartmanickým. Tam že se jí také poví, že smlouva je smlouva a ve smlouvě vytknutá pololetní výpověď že také platí; chce-li se o tom přesvědčiti, že je jí volno žalovati, aby si však připravila peníze na útraty.

Nany si tohle rozvážila a nežalovala a majitel huti jí také nežaloval pro učiněné sobě urážky na cti. Zato odjel asi šest neděl na to, zůstaviv hut', magacíny^[32], dosti skrovné zásoby zboží a veliký rámus po všem kraji. Rozumí se, že Nany tohoto křiku nenadělala nejméně; na ubohého Karla, jenž neschopen ku práci celý den civěl doma, se ho svezla hodná část.

„Ty osle jeden, teď tě mám na krku! Teď tě mohu živit já, tebe i děti, místo abys ty nás živil! Ty tam jsou peníze, a tím jsi ty vinen! Když jsem si tě brala, věděla jsem, že jsi hlupák, ale žes takový náramný osel a ničema a nimra, tohot' jsem se nemohla nadíti! Co je ti platný ten plíšek na kabátě, na němž si tolika zakládáš!...“

„Vždyť tys mu ty peníze půjčila,“ osmělil se namítnouti.

„Ale tys to měl vědět, poradit, varovat, proto jsi muž. Ale ty nejsi muž, ty nejsi člověk, tys hloupější než dobytek... Já jsem žena, ubohá žena! Já s to nemohu mít rozum...“

Karel svěsil hlavu a Nany nadávala dále, spílala, plakala celý den, celý týden, celý měsíc, od rána do večera, jak se na takovou ubohou ženu sluší, která „nemůže mít s to rozum“.

Potom se jala vymáhat rozpůjčených menších obnosů. Povstala celá řada pří, žalob, exekucí. Nany zahájila tuto novou éru.

Její sestře Rezle se tato nová doba patrně málo zamlouvala. Už po nějaký čas proskakovaly pověsti, že vyjednává s knížecí správou stran prodeje svého závodu. Pověsti tyto se jednoho dne potvrdily a všeobecně se mluvilo o velkých peněžích, jež dostala mladá vdova. Veškeré obyvatelstvo širých hvozdu se vzrušilo a počet smělych i nesmělych nápadníků vzrůstal stále více. Což tu povstalo bojů a rozbrojů! Různí sokové a jich příbuzenstva manévřovali proti sobě všelikými prostředky a prostředěčky. Minulost vdovina jako by se byla do země propadla; i nejhorší mravokárcové umkli a nic závadného při ní neshledávali. Než Rezla se ukazovala hluchou a slepou.

„Z vás tu nechci nikoho,“ pronesla se kdysi. „Vy jste mě svého času příliš urazili.“

Tou dobou se tu počal objevovati zase pan exšikovatel Křesaný, který po oné noci v Mrtvé slati byl zmizel, a když se ukazovalo proti němu jitření a otevřené nepřátelství, prohlásila Rezla, že celý kraj se jí do duše protivuje, že tu nebude v těchto smutných lesích, mezi tímto surovým lidem a že se odsud vystěhuje. Šla brzy nato do Vimperka a odtamtud po nějaké době zmizela. Asi půl roku po jejím odchodu ohlašoval pan farář z kazatelny, že kdesi daleko – nikdo nedovedl vysloviti tohoto místa aniž věděl, v které zemi leží – Rezla zamýšlí vstoupiti v stav svatého manželství s panem Františkem Křesaným.

„Ta slota! Ta slota!“ křičela Nany, když o tom zvěděla. „To se podívejme na tu nestydu! Bere si ho přeci...“

Kapitola XII

Rok a rok se obrátily. Na Šumavu přiletěly zas jiné časy; dosavadní práce v lesích přestaly jedním rázem; hrobové ticho zavládlo nad zpustošenými hvozdy, a celou českou zemí, veškerým mocnářstvím rozléhala se vítězná zvěst, že spojenému úsilí všech faktorů se

podářilo vyhubiti kůrovce a učiniti přítrž jeho děsnému řádění. Nikdo nespočítal miliony kmenů, jež se po dobu asi pěti let ze starých hvozďů po vodě a po zemi vyvezly. Co bylo lze vzíti rodné půdě, ať to leželo nebo ještě stálo, to se odvezlo, do širých zemí rozneslo. Jen za velkými močály, lidské noze nepřístupnými, v hlubokých roklích, z nichž žádná cesta nevedla, na strmých stráních a tu a tam v tichém úkrytě udržely se zbytky dávné slávy lesní, buď živoucí v rodné půdě, buď větrem polehlé; obrovské mrtvoly schly na slunci, v bílé mumie se měnice, hnily a tlely v nekonečném mokru, drobné rostliny je objaly, připevnily, přivázaly k zemi, zapouštěly kořínky své do tlících trupů a tvořily neprostupné nízké houštiny tam, kde do nedávna klenul se nad tisíciletou trouchelí vysoký prales. Ohromné výseky, nepřehledné pláne a vřesoviska označily stopy běsu živlů, řádění hmyzu a dělnosti lidské. Žihá je v létě sluneční parno, vztekají se po nich úžasně větry, zaléhají sněhem v zimě, věje po nich metelice. Sotva kdy se přiodějí novým lesem, a jestli přece, z dnes živých lidí nikdo se toho nedočká.

A všude po Čechách radost a ples, že člověk přemohl malého dravého nepřítele, jenž hrozil záhubou všemu lesnímu hospodářství!

Ale lidé na Šumavě nesdíleli tuto radost. Necháпали téměř, že je po výdělku; dívali se na sebe jako omámeni. Co je to? Nikdo jich více nepotřeboval, a oni potřebovali peněz. Pivo bylo dobré jako dřívě, ba ještě lepší; muziky hrály zrovna tak vesele jako dosud, a že před šesti roky jinak žili než nyní, na to se téměř nikdo nepamatoval.

Alou do úspor!

A jak se do nich dali, pokud vůbec jakých měli a v dobách ráje všecko nepromrhali!

Zkrátka, starý Sepp měl úplnou pravdu; všecko se stalo, co on předpovídal.

Kdo neměl uspořených peněz, bral je, kde jich našel: samí Bismarckové v tomto ohledu.

Lesy, které jim zbyly, přišly napřed na řadu. Obchodníci se dřívím objevovali se zase, menší krahujci a ostříži po velkých orlech a supech; ale ti malí sebrali všecko ještě mnohem důkladněji než velcí.

Podhamerský už nemíval hlučných sólových výstupů po hospodách. Bylo žalno se na něho dívat: zešedivěl, sešel až běda. Zapadlé do důlků oči hořely jakýmsi horečným ohněm. Nebylo divu: ze všech stran se naň hrnuly žaloby věřitelů. Po nějakou dobu ještě bojoval statně a pomáhal si prodejem dobytka. Ale výtěžek nestačil, aby ho udržel na vodě.

Hospodyně doma tloustla, ale dobytek v stájích pořád více hubeněl a ochání staré nepomáhalo mu k tuku.

I jiné rány ho stihly. Jeho Vincek se spustil do té míry, že ho jednoho dne četníci zatkli i s jeho švagrem a profesorem vyššího kouzelného umění. Přiběhla pak Filomena, která s ním posud žila – rozumí se, bez kněžského požehnání –, s děckem na ruce a s velkým proudem slov k Podhamerskému.

Zastala ho na dvoře.

„Vy nelítostný chlape, vy krkavčí otče, vy jste vinen jeho neštěstím!“ křičela. „Vy jste ho pohodil, ani cikán by tak neučinil. Dcerám jste dal tisíce a syna jste vyšťval do bídy a žebroty. Bohdejž jste zčernal!...“

„Co mi to tu štekáš, ty feno!“ bránil se starý. „Pro tebe přišel do neštěstí a pro tvoje pěkné příbuzenstvo, a mne ty budeš vinití?..“

„Živte nás nyní, mne a tohle jeho dítě a ještě jedno doma!“ zasípěla mu v odpověď, „moje ruce nevystačí! Ještě k tomu mi vzali bratra, který se o nás staral... Vy se osmělujete vinit moje příbuzné, vy, vy...“

On se po ní sápal; ona pak posadila dvouletého synáčka na kameny náspu a ustupujíc křičela:

„Živte si ho! Já nemohu, já nechci... to druhé vám přinesu taky, až je odkojím!...“

Sběhla dolů po louce, tak rychle, že ji nemohl dohoniti. Dítě se dalo do pronikavého řevu.

Ona pak stanula na kopečku uprostřed louky. Šátek jí sjel do týlu, černé vlasy větrem litaly; vysoká, kostnatá její postava se vzpřímila tak, že se zdálo, jako by byla dosáhla nadlidských rozměrů.

„Pojdi, šedivý lakomče!“ křičela.

Podhamerský vida, že ušla jeho trestající ruce a že by se marně za ní pachtil, vrátil se na násep, kde dítě plakalo. Bylo mu, že je musí nohou rozdupati, – ale dítě se naň podívalo s výrazem tak ustrašeným, očka jeho zdála se tak úpěnlivě prosit o smilování, že se zarazil. Vtom objevila se na prahu hospodyně.

„Co se stalo? Co za křik? Čí je to dítě?“ tázala se.

„Vezmi ho do světnice,“ pravil, přemáhaje svoje vzrušení, „to je Vinckovo. Ta bestie Filomena tu byla... hnal jsem ji k čertu...“

Selka vzala hošíka do náruče a odnesla ho dovnitř stavení.

„Ty můj červíčku! Ty chudinko zlatá!“ konejšila ho a z očí jí padaly bohaté slzy.

Podhamerský zmizel někde v stodole.

Od té doby zůstal hošík v domě svého děda, který ho mlčky trpěl, ale nikdy slovem naň nepromluvil. On vůbec nyní mluvil málo, v němém vzdoru se rval se svým osudem.

Ještě jednou se zdálo, že štěstí mu přeje. Horští mu nabídli třicet tisíc zlatých za jeho usedlost. Bylo to velké pokušení. Přepočítal svoje dluhy, bylo jich asi polovice podávaného mu obnosu. Vyžádal si čas na rozmyšlenou, a facit^[33] byl, že nabídnutí nepřijal.

„Chlapi potřebují toho kusu dole u Vydry, aby si mohli vystavět silnici,“ rozumoval, „však oni přijdou zase a přidají.“

„Dejte čtyřicet tisíc,“ pravil kurátorovi obce Kašperskohorské, „jinak neprodám; moje dříví stojí za třicet tisíc; dal jsem je odhadnout.“

Kurátor se mu vysmál do očí a odpověděl suše: „Víte co? Dejte se vycpat! My zatím počkáme.“ Toto krátké a jasné vyjádření ho trochu polekalo; vzpomněl si, že „banka“ ho už žalovala, že zanedlouho mu bude hrozit exekuční prodej nemovitostí; nicméně odešel hrdě, nepromluviv více slova s kurátorem.

Však si ještě pomůže. Nerad toho činil, ale jakáž pomoc?... Jiní už začali také. Když dobře vše uvážil, bylo lépe pokáceti les než prodati celou usedlost.

Vstoupil tedy bez odkladu do vyjednávání s jedním z četných obchodníků se dřívím, jimiž se tehdy celá Šumava hemžila. Ten mu bez rozmýšlení slíbil třicet tisíc za jeho dříví, stoje pouze na tom, aby Podhamerský se uvázal v dopravu k řece. Deset tisíc mu nabízel hned napřed jakožto první splátku, ostatní částku pak, až dříví bude u pily, po případě do sáhů složeno, odměřeno a k odvozu hotovo.

Ale v tom mu Podhamerský nešel na lep; věděl předobře, co se přihodilo Wurmbauerovi na Schlösselwaldě a ještě některým jiným, kteří jednak prodali více dříví, než ho v lese měli, jednak nebyli s to, aby dodrželi lhůt na dopravu ustanovených. Dohodli se tedy na tom, že

obchodník vyplatí Podhamerskému zálohu tři tisíc zlatých, ostatní pak obnos po převzetí vedle jakosti dříví od případu ku případu. Dovoz převzal Podhamerský taktéž, avšak bez ustanovení určitého množství. Vůbec se zdála tato smlouva pro něho dosti příznivou a výhodnou, a obchodník by ji jistě nebyl podepsal, kdyby dosavadní poměry byly trvaly dále.

Podhamerský, zaplativ „bance“ splatné úroky a některé menší dluhy, počínal opět žítí. Najal dřevařů, kde jakých dostal, a dal se do díla bez průtahů.

I započal v jeho lese, ovšem v malých rozměrech, život, jaký do nedávna panoval v knížecích hvozdech.

Byl znojný letní den, tak parný, že málokdy se takový vydaří ve vysokých těchto polohách; ještě řidčeji jich vypadne hned deset takových za sebou, jako se onoho léta stalo. Na nebi nebylo nejmenšího mráčku a paprsky sluneční praly do roztroušených po mechovité půdě mrtvol věkovitých smrků, že tryskající z nich pryskyřice se rozlévala v řídké, co voda jasné kapky, z nichž vycházela silná, a přec nevýslovně příjemná vůně po veškerém vůkolí. Velké pahejly se bělaly vedle mocných hromad temnozelené chvoje. Mech poschnul úplně, ani stopy nezbylo po nedávném vlhku, takže chrastil pod kroky stoupajících po něm lidí. Už bylo vykáceno asi dvacet jiter, pouze tu a tam zelenal se starý buk, mohutný košatý javor, bělalo se skupení bříz.

Lidé pracovali, co síly stačily; Podhamerský neustával jich poháněti, ba kde třeba, sám ruky přiložil.

„Stafra, ten žene jinak, než bývalo v knížecím,“ postěžoval si jeden z pracovníků, „člověk nemá skoro času, aby si utřel pot z čela.“

„Nu, ať žene,“ odpověděl jiný, „avšak taky platí skoro lépe než tam. Želbohu, že to nepotrvá dlouho; půjde-li to takhle dále, jsme za čtrnáct dní hotovi. Podívejte se na ty řady narovnaných polen, jest jich nejméně dva tisíce sáhů.“

„To abych měl, co za to dostane...“

„Nu, šest tisíc to stojí, je to výborné dříví, samé sirkové.“

„A těch kmenů tady, dojistá mají aspoň tutéž cenu...“

Vtom se objevil Podhamerský.

„Lidičky, dělejte! Pohovořit si můžete hnedle; za hodinu je poledne.“

„To si pohovoříme!“ zabručel jeden. „Ta hodinka sotva stačí na to, abychom se najedli. Člověk by se taky rád natáhl a trochu pospal v tom úpalu, ale což ty potvory střečkové člověka nechají? – Nyní se jich dokonce líhnou celé roje, co ten les polehl.“

Tato rozmluva se udála hezky nahoře na svahu, odkud bylo lze přehlédnouti celé pohoří až k bavorskému pomezí. V dále se modral dvouhlavý Roklan, jako by se koupal v blankytném éteru; paprsky sluneční naň pršely, zlatem ho vroubily; vpravo od staré, mocné hory létaly jakési severní stíny na Adamsberg a na dlouhý, na různých místech holý hřbet Jezerní stěny, pod níž leskly se zčásti novým, běložlutým šindelem kryté střechy chat stachovských, kaltenbrunnských a grünberských; vlevo rozprostírala se, planouc v moři poledního světla, jindy černá Maderská stěna, za ní Plattenhausen a podle ní Marberg. Zcela nablízku, nalevo od svahu, čechral se šedý Antigl, jehož kostrbaté temeno hořelo, jako by z něho planula sopečná výheň. Dole, v temných stínech hluboké rokle, šuměla Vydra a výběžky skal protějších strmých stěn mihotaly se v blesku třepetných světel a v hluboké noci černých stínů. Podhamerský sestoupil po svahu, až zapadl v stínech rokle. Tam nakládali lidé ohromné klády na deset povozů.

„Poslechněte, Podhamerský,“ pravil jeden z pracovníků, „za čtvrt hodiny jsme hotovi; naobědváme se a odpočineme si nyní a po odpočinku se vypravíme k pile. Do večera tam dojedeme.“

Ale Podhamerský, jenž potřeboval peněz na výplatu, nechtěl ani slyšet.

„Jen jed'te hned,“ domlouval jim, „abyste náklad odevzdali, dokud je pan správce na pile; ve čtyři odchází. Odpočíněte si potom; raděj vám něco přidám.“

Po čtvrt hodině odjely povozy a zbylo na místě, kde se nakládalo, pouze několik výrostků, kteří při této práci pomáhali.

Podhamerský jim dal několik rozkazů, načež se ubíral zdlouhavě po svahu nahoru. Paprsky sluneční opíraly se mu o zátylí, pot se mu řinul proudem s čela. Podíval se na hodinky, bylo právě poledne. Dřevorubci nahoře už přestali pracovat, žádná rána se více nerozléhala, zavládlo mrtvé, ničím nerušené ticho. Podhamerský, ubíraje se kolem nich, viděl jich skupinu obědvati; asi pět jiných leželo ve stínu, oddávající se dřímotě. Dal se nalevo, směrem k svému domovu, kamž měl dobré půl hodiny cesty.

Sotva zmizel dřevorubcům z očí, spatřil jeden z těchto dole, kde před půlhodinkou přestalo se nakládati, malý modravý mráček kouře, jenž rozplízáje se, vystupoval nahoru po svahu.

„Copak to tam kutí ti kluci?“ pravil k svému druhu, „snad si nerozdělali oheň při tomhle suchu?..“

„Nevídáno,“ odpověděl druhý, „copak se může státi?“

Prvý pokrčil rameny a také více ničeho neřekl; žvýkající ještě kus černého chleba, lehli oba do stínu několika mladých smrčků.

Kdyby nebyli usnuli, bylo by se jim nahodilo zvláštní divadlo. Výrostkové na dolejší svahu začali najednou pobíhati jako splašení.

„Vidíš to, ty hlupáku!“ křičel jeden, „nepovídal jsem ti, abys tu chvoj nezapaloval? Teď to máš!...“

„Ježíši, Maria!... mlč, aby ti tam neviděli...“

A dupali a skákali sem tam, shýbali se, rvali rukama mech; pojednou však uháněli všichni dolů k řece. Ozval se lichý, zděšený výkřik. Něco se zamihlo, utíkalo suchou travou jako obrovský had, a tráva pod ním bělala a černala zároveň, plamenů nebylo viděti v tomto všeobjímajícím slunečném jasu... a rázem dvacet, třicet takových pruhů; rozbíhaly se všemi směry, křižovaly se, proplétaly se, ústily do sebe jako toky bystrých vod... žžž... ššš... praskot, sykot, ohromný sloup bílého dýmu... celá skupina mladých stromů stála v živém plameni, jako moře zavlnila paseka... vzduch se chvěl sálavým horkem, v bílý dým počaly se mísit černé a modré žíhy a kotouče, obestírajíce vše ohromným závojem, z jehož záhybů vyšlehávaly ohromné spousty rudých plamenů. Hnala se ta hrůza na všechny strany, nejvíce ovšem směrem do svahu. Veliká hromada nakácených klád byla sevřena po zemi se plížícími plameny jako skalní ostrov vlnami rozbouřeného moře a pojednou ji objaly úže ty plameny, proklestily si cestu vespod, vylézaly po ní do výše, zachycovaly se v mezerách mezi jednotlivými drvy; kouř se hnal do výše, výheň vyšlehla, překlenula ze všech stran celou hromadu, – a než minulo pět minut, zmizel ostrov v té pekelné vřavě, jež zevšad naň dorážela. Vzduch, dosud klidný přišel do pohybu tím velkým hořením, zadul vítr, rozdmychal plameny a hnal je báječnou rychlostí kupředu. Napravo, k jihu, vzňal se kus vysokého, ještě stojícího lesa; vysoko nad zemí jalo se to praskat a syčet, utvořila se pohyblivá klenba až k nebi sálajících plamenů.

„Pane na nebesích! Les hoří! Utíkejte!“ zvolal vtom jeden z dřímajících dosud dřevorubců.

„Hoří! Hoří!“ křičel jeden za druhým.

Povstal nevýslovný poplach. Křičíce pádili nahoru, ani nepomýšlejíce na hašení.

A za nimi v patách dravé pruhy po zemi se plazících plamenů. Mžikem se vzňaly dlouhé řady do sáhů postavených polen.

Té chvíle docházel Podhamerský do svého dvora. Na náspu hrál si malý chlapeček Vinckův; vida přicházeti děda, obrátil plaše na něho velké svoje černé oči.

I usmál se děd na dítě – po prvé, co tu bylo v domě.

Proletěla starému hlavou myšlenka:

„Hle, budoucí Podhamerský!...“

To pomýšlení mu lahodilo, usmál se opět a dítě, jako by cítilo tu změnu v duchu dědově, usmálo se též, ukazujíc bílé, drobné zoubky.

Vtom zaslechl Podhamerský za sebou rychlé, pádné kroky, i ohlédl se. Byl to hajný z blízkého kašperskohorského revíru.

„Prosím vás,“ křičel, „copak se to tam u vás děje? – Podívejte se, ten kouř!“

A Podhamerský se podíval naznačeným sobě směrem. Nyní teprve viděl ty ohromné sloupy černého a bílého kouře, které už přes čtvrt hodiny vystupovaly, rozplývajíce se v modré výši. Hejna různých ptáků kroužila o závod s valíci se příšernými kotouči.

„Milosrdný Bože!... můj les hoří... hoří!... hoří!“

I uháněl úprkem na blízkou vyvýšeninu terénu, odkud bylo lze viděti dolů až k Vydře.

Přehlédl mžikem veškeru tu hrůzoplňnou vřavu. Rokle pod pucherskou strání podobala se pekelnému jícnu – samý kouř a plamen, a všecek ten děs oblit mořem světla poledního slunce srpnového.

Tu staroch zakryl obličej dlaněma. Jeho bohatství, jeho poslední naděje se řítily vniveč v těch plamenech, v těch mracích dýmu – neodvratně, neodolatelně...

Vzchopil se opět, pádil dolů – hajný za ním; za pět minut se setkali s prchajícími nahoru dřevorubci.

„Co se stalo? Bože svatý – co se...?“

„Je to marné,“ dal jeden v odpověď; hlas mu chraptěl, spínal ruce – „Je to marné, vše je marné!... Ani své šaty, své náčiní jsme nestačili odnésti...“

„Ti kluci... tam dole...“ zařval jiný.

A přece se vrátili, Podhamerský se jim postavil v čelo. Sbíhali se i lidé odjinud... Počal zoufalý boj s přemocným živlem. Každou minutu jim přibývalo pomocníků. Kopali dlouhé, hluboké příkopy, káceli malé i velké stromy, proti nimž postupovaly zuřivé plameny.

Bylo vše marné. Desetkrát se postavili dorážejícímu se všech stran živlu, rvali se s ním urputně, zoufale, až i jejich oděv chytal, až je dusil hustý kouř, až obličej jim opuchal v nesnesitelném žáru sálající ohromné peci, – desetkrát jim bylo ustoupiti, spasiti se útekem.

Celé odpoledne trval tento hrozný zápas, a když lehla noc, ozářená nad den jasněji tímto nesmírným požárem, když celý obzor vzplanul rudou krvavou září, stále ještě postupoval vítězíci ničící živel. Ohromní, ohniví hadové plazili se rychlostí blesku po zemi, zanechávající za sebou plápolající modrá světélka. Sta stromů, malých a velkých, po jednom, po dvou, po deseti najednou, obšlehly každou chvíli znovu a znovu tyto plameny, zavířily do nedohledné výše, sesypaly se spousty jisker z ohnivého sloupu, který rychle zase sklesl, aby bez prodlení se opět vzňal na jiném místě.

„Sem, sem!“ křičeli hajný a revírníci schrollenhaidský a hochreitský, kteří zatím byli také přišli, „tu pomozte! Přechází to do našeho – tomu beztoho není více pomoci...“

Hrozila děsná katastrofa, jak se dostal oheň do kašperských lesů, bylo by polehlo snad tisíce jiter, ba i domy a dědiny mezi lesy potroušené. Bylo tu nyní na sta lidí – ale i ti by byli nestačili na odvrácení záhuby, kdyby holý, skalní hřbet se nebyl postavil postupujícím plamenům v cestu.

Půlnoc dávno zašla. Podhamerského les ještě hořel ve výměru nejméně třiceti jiter; z horského lesa polehla též asi čtyři jitra.

Podhamerský vysílen námahou, zdrcen, oči v sloup, díval se upřeně z vyvýšeného místa do hořících trosek své slávy.

Přistoupil k němu schrollenhaidský lesní.

„Škodu, kterou jsme my utrpěli, ponesete vy,“ pravil; „povstala z neopatrnosti vašich lidí. Hojte se na nich.“

Nešťastník obrátil svoje vytřeštěné oči na mluvčího a vztyčil proti němu třesoucí se ruce.

„To taky!“ pravil, stěží popadaje dechu.

Pojednou se zachvěla mohutná jeho postava, máchnuv rukou, jako by se něčeho chytal, zavrával a klesl k zemi.

Několik lidí přiskočilo, mezi nimi starý Sepp a vnuk jeho Václav, kteří rovněž byli přišli hasit. Starý Sepp se sklonil nad skleslým a uchvátil jeho mozolnatou ruku, celou popálenou, z níž se prýštila černá krev.

„Podhamerský! Podhamerský!“

Oslovený sebou více nepohnul. Byl mrtev.

Jeho vlastní les mu byl svící umírajících.

* * *

Za málo neděl patřil statek zemřelého obci Kašperskohorské. Po zaplacení váznoucích na něm dluhů zbyly jedva dva tisíce na hotovosti, o něž povstal lítý zápas mezi pozůstalými. Přeli se zejména Vincek a Nany, kteříž zároveň oba popírali matce právo na povinném podíle; i manžel Pavlinin urval pro sebe několik set. Pouze Rezla nedala o sobě slyšet a podíl na ni vypadající složil se u soudu.

Asi patnáct let po smrti Podhamerského objevila se, postrkem^[34] byvší dopravena, v obvodu obce Ziegenrucké jakás zchátralá žebračka, poloblba, ohyzdná, až z ní šla hrůza. Chodila po domech, nosíc s sebou hubenou kočku, s kterou se neustále mazlila. Jednou, když přišla žebrot až do Innergefildu, utekla jí kočka a zmizela v lese; ona pak, postavivši se pod kříž podle cesty, zahrozila pěstí na Ukřižovaného a pravila plačíc:

„I tohle jsi na mne dopustil?... Měla jsem tisíce, tisíce, tisíce... o všechno mne připravil ten druhý... ten první ne... ten mi jich dal... a ta jediná radost mi zbyla... a tys mi ji vzal!... Kdo ví, jsi-li vůbec!...“

Šly mimo nějaké děti, smály se jí, pokřikujíce: „Katzenresi!“

Namanul se jakýs statný muž, přicházel přímo od blízkého statku nebožky Girglové. Děti se přihnaly jemu v ústrety.

„Tatínku, nadává Pánubohu, že jí utekla kočka. Tu by měli zavřít, tu bláznivou...“

„Nechte ji, děti, to je náramně nešťastná osoba. Podívejte se na ni, vypadá jako sedmdesátiletá a jest jí sotva čtyřicet. Před patnácti lety jí patřila Brettschneidrova pila, která je nyní panská. Nechte ji, děti, a modlete se k Bohu, aby takové neštěstí od vás odvrátil. Co by řekl dědoušek, kdyby tak vstal z hrobu a mohl ji vidět...“

Děti ji nechaly na pokoji a dívaly se za ní, ona se vlekla vratkým krokem směrem ke Kvildě; než zmizela za skupinou rozčebraných mladých smrčí; tam zalomila ještě rukama a zahodila vetchý koš, v němž byla nosila kočku.

Místopisný slovníček

Adamsberg 1078 m – hora u Tříjezerní slatě

Antigl (Otygl) 1253 m – nyní hora Sokol

Antighof – dvorec Antýgl, sklářská huť

Aussergefild – Kvilda

Bärenwald (Medvědí) – polesí mezi Buchingrovým dvorem a Vysokou Mýtí, Rejštejnem

Bruckmühle – Zámostský mlýn, poblíž mostu u Čěnkovy pily

Buchingrův dvůr – Podhamerský dvůr (K. Klostermann)

Diebstein 1171 m – hora Zdib, nyní Lapka u Kvildy

Eisenstein – Železná Ruda

Fallbaum 1241 m – hora Polom

Goldbrunn – Zlatá Studna, sklárna mezi H. Kvildou a Churáňovem

Grafenhütte – Hraběcí Huť

Gross Müllner (potok) – Roklanský potok (= Rokytná)

Grünberg – obec Zelená Hora, u Srní

Haidelský močál – Zhůřská slat'

Haidl – zaniklá osada Zhůří

Hammerbach – Hamerský potok, vtéká do Vydry u Antyglu

Hanifberg 1259 m – hora Tetřev

Hirschenstein – Jelenov, osada

Hochreit (též myslivna) – Vysoká Mýt', cesta ze Zhůří, Svojše k Otavě

Innergefilde – Horská Kvilda

Kaltenbrunn – lesní osada u Zelené Hory, patřící k Srní

Kiesleiten 1121 m – hora Křemelná

Kikerecké močály – Zhůřské slati

Luzenbach – Luzenský potok, Luzný

Madr – Modrava

Mittagberg 1315 m – hora Poledník

Moorbach – Tmavý potok, teče od předělu k Javoří pile

Pechler – osada Smolaře, dnes zaniklá, u Hamerského potoka

Polaufova hospoda – hospoda U Honesů na Horské Kvildě (Klostermann)

Postberg 1307 m – hora Stráž v oblasti pramene Vltavy

Preisleitenský hřbet – hřbet mezi Filipovou Hutí a stavidly na Vydře

Pucherbach (Pucherna) – Zhůřský potok, u Turnerovy chaty vtéká do Vydry

Pürstling – lesovna Březník

Rehberg – obec Srní

Sattelberg 926 m – Sedelský vrch u Srní

Seckerbach – Sekerský potok, pod Zelenou Horou vtéká do kanálu

Seckerberg – osada Horky, zaniklá, stála u silnice Prášily – Srní

Schachtelei – balvanitá rokle protékaná Vydrou, pod Antýglem

Schätzenwald – lesní revír, dnes Schätzův Les, malá osada poblíž Srní

Schelmergasse – „darebná“ cesta mezi Rejštejnem a Čeňkovou pilou

Schlösselwald – Hrádky, samoty při trase Srní – Antýgl

Schrollenhaid – osada Výhledy poblíž Kvildy, dnes zaniklá

Schuster-Peternberg – strmý vrch mezi Čeňkovou pilou a Srním, levý břeh Vydry

Schwarzberg 1315 m – Černá Hora u pramenů Vltavy

Schwelbach – Popelný potok, vtéká do Vydry u Turnerovy chaty

Steiningberg 1227 m – hora Oblík, dříve Lštění

Stillseffen – Hrádecký potok, Hrádky u Srní

Stubenbach – Prášily

Wastalhof – dvorec W. Wastala, nad Vydrou na levém břehu

Weitfall – vodní nádržka u Rokyty

Windischberg 1110 m – hora Slavník, nyní Lišák, v oblasti Antýglu

Wunderbach – Pěkný potok, přítok Otavy pod Čenkovou pilou

Ziegenruck – obec Kozí Hřbet, asi 5 km od Svojše

Zwoischen – obec Svojše

Poznámky:

^[1] Brisil, pašovaný z Bavorska šňupavý tabák.

^[2] Druh kočáru. *Pozn. red.*

^[3] Nucená správa. *Pozn. red.*

^[4] Vozka jezdící s malým povozem. *Pozn. red.*

^[5] Schätzenwaldský pán je prostě schätzenwaldský revírník. Schwarzenberští revírníci se jmenují prostě „páni“.

^[6] Klábosení, tlachání, pomluvy. *Pozn. red.*

^[7] Pevná tkanina, užívaná k výrobě mužských kabátů (zvl. na Chodsku) nebo ženských sukní. *Pozn. red.*

^[8] Lacino, za fajfku tabáku. *Pozn. red.*

^[9] Kmeny; od slova drvo též drvaři, drvoštěpové, dřevaři. *Pozn. red.*

^[10] Dočasný pramen, vzniklý zvláště na jaře ze sněhové nebo dešťové vody. *Pozn. red.*

^[11] Jeřabiny, plody jeřábu. *Pozn. red.*

^[12] Hustoty. *Pozn. red.*

^[13] Jednoduché jídlo z pražené hladké mouky, sádla a uvařených šťouchaných brambor. *Pozn. red.*

^[14] Švagrová. *Pozn. red.*

^[15] Nezbavíme. *Pozn. red.*

^[16] Nejšle – polodřevák s koženým nártem a dřevěnou podrážkou, pantofle. *Pozn. red.*

^[17] Dostatek. *Pozn. red.*

^[18] Těšil (z něm. trösten). *Pozn. red.*

^[19] Zde: nadýchaná, cukrová. Tragant je pryskyřice z keře kozince, používá se jako přírodní klovatina v potravinářství k zahuštění např. šlehačky, zmrzliny a jiných cukrářských výrobků; v malířství slouží jako vodorozpustné pojídlo barev. *Pozn. red.*

^[20] Žhavý (znoj = žár, úpal, pot). *Pozn. red.*

^[21] Dovolával. *Pozn. red.*

^[22] U nás v lesích dávají obecnímu starostovi bezvýminečně titul purkmistra.

^[23] Trůn, panovnický stolec, piedestal. *Pozn. red.*

^[24] Grantl, diminutivum slova Grant – kašna; tak se jmenuje po zázračném pramenu, sebraném v kamenné kašně, kostelíček na jihozápadním konci Kašperských Hor, který je zasvěcen Panně Marii Sněžné.

^[25] Dle principu přizpůsobování odvozuji pošumavští Němci slovo „inženýr“ od slovesa „schnüren, ausschnüren“ a říkají „Schnürer“. Hleděl jsem napodobiti tuto hru ve slovech.

^[26] Svíčičku voskovou

s radostí dám,

jestli ten masopust

ještě se vdám.

^[27] Potvrdil, podepsal, uznal. *Pozn. red.*

[28] Synovci. *Pozn. red.*

[29] Rubopisec, indosant, původní vlastník cenného papíru. *Pozn. red.*

[30] Kvazi = jakoby, zdánlivý, „rádobymanžel“. *Pozn. red.*

[31] Kancelář, obchodní písárna. *Pozn. red.*

[32] Skladiště. *Pozn. red.*

[33] Výsledek, závěr. *Pozn. red.*

[34] Policejním dooprovodem. *Pozn. red.*